

Perloda Zon u Zagonê Kirmanç-Zazay

Tija Sodiri

Amor: 3 ❖ Serre: 2 ❖ Asma Gulana '96e ❖ Cereme: 150.000 TL

ÇENA SEY RIZAY LEYLA DÊRSIM U JENOSIDÊ DÊRSIMI SERO QESEYKENA

Perloca Zon u Zagonê Hermano-Zazay

Tija Sodiri

Amor: 3

Serre: 2

Gulane '96

(Hirê asmu de reê vêjina)

Cereme:

150.000 TL, 10 DM, 9SF,
35 FF, 6 GBP, 40 KR, 11FL

REDAKSIYON

Sait Çiya
Hawar Tornêcengi
Mehmet Doğan
Uşen Laşer
K. Xamirpêt
X. Çelker
Baki İşçi

ADRESE

Tija Sodiri
Postfach 70 12 40
D-60562 Frankfurt
Tel/Fax: 0.69-52 45 49

HESAVÊ PANGA

Frankfurter Sparkasse
Kto.-Nr.: 886895
Blz.: 500 502 01

ABONE KERDENE

(Serrê de çar amori vejine)
40 DM, 400.000 TL, 36 SF
120 FF, 24 Pound, 160 SEK

(MANÊ NUSTEY WAYIRI/E RA PERSBENO)

TEYESTEY

QESE VERI, Fikir ebe Zon yêno werte.....	3
A. ÖZGEN ÜTÜ, Di Mirçıklı Çor Çimi, Binê Vore de Hardo şia, Uyo ke Nac nêzoneneno Hero Şia.....	5
K. XAMIRPÊT, Gola Xamirpêti.....	8
SAIT ÇIYA, Ne Mezeliğ-Ne Faşizm.....	14
MEMED ÇAPAN, Kilami: Zalmê Na Dina, Ters.....	16
MEMED DOĞAN, Belaê Sarê Mordemi.....	17
DR. PHL. ZİLİH SELCAN, Leza Serbestiya Miletê Zazay/Kırmanci de Qiymetê Zoni.....	20
ŞERWAN BARIHAS, Çemê Muziri (Kilame).....	38
FARUK EREN, Sanika Zümrü Anka.....	39
CELAL TORNE MILDAY, Surguniye Çika?.....	42
HEQÊ MERGARIJ, Kilami: Zu loêka Mina Kewiye Tiya/Perske Hora.....	46
KOYO BERZ, Çiyo ke Şar Virêzo.....	47
HEYDER, Kose-I (Sanike).....	52
RÜSTEM POLAT, Tornê Sey Rızay ra Tija Sodiri rê Ju Xete.....	55
MEMED DOĞAN, Ma Parçê Hardê Dewreşime [Mektuva Pile de Indiyanu].....	57
CANDAŞ HOCA, Hêrsê Dêrsimi/Dêrsimuzi rê ju Mektuve.....	65/68
FARUK YAKUP, Kilami/Şiiri: Ray Embaza Mî, Hez Meki.....	69
BERİN JEL, Şêji Endi Qedlay.....	70
HEWES MIRO, Kuçika Adiri.....	73
X. ÇELKER, Şêr Şêro, Ne Mao, Ne nêro!.....	74
USKANE CEMALI, Meseli: Kesa Cite/Qinti/Hire Buray (Sanike).....	79/81/82
HAWAR TORNECENGI, Folklorê Dêrsimi de Caê Lawiku-3.....	84
MİKAL ASLAN, Kilami: Türkê/Şêrê Mî/Sano.....	93
DR. H. ÇAĞLAYAN, 38 ta Ju Pelge (Çêna Sey Rızay Leyla Dêrsim u Jenosidê Dêrsimi Sero Qeseykena).....	94
RİNDE-RABIA, Sanika Hesê Geme.....	121
HAWAR TORNECENGI, Serbestiya (Kilame).....	123
ÊSIRETA ÇAREKIZI RA CÊF, Zorrewêşiya ra.....	124
FARUK YAKUP, O Qistasê Roşna Virêyo (Heinrich Heine).....	125
M. AREYZ, Kırmanciya Made Namê Asmu Çitür Darino we.....	127
ŞERWAN BARIHAS, Şivan rê Mektuva de Eskerae.....	131
HEQÊ MERGARIJ, Hengure.....	133
U. PULUR, Tanja.....	134
H. CANSI, Sanika Wejir Dêstani.....	135
HESEN UŞEN, Nun u Sole.....	138
KEMAL ASTARE, Gêrm.....	148
HASAN DEWRAN, Zonê made Namey-III.....	150
KOYO BERZ, Kilami/Şiiri: Dinyay Zurkeran/Pawit/Aziyay.....	151
MEME KOEKORTA, Kami Tezeki Berdê Tamir?.....	153
X. ÇELKER, Meselê Memê Bomi.....	155
VENG U VAZ, Mannheim: (Elifba Zazaki sero Seminar).....	156
Mannheim: (Veyvê Kitavu-6).....	156
Hollanda: Vakifê Dêrsimi (M. Duzguni Tarixê Dêrsimi sero Seminar da).....	159
Hollanda: Cemate Zon u Zagonê Dêrsimi (Konferansê Zonê Ma, C.M. Jakobsoni da).....	160
Frankfurt: (Prof. Davis e "Wenden u Nustene çitür yena werte?" Zazaki sero Konferans da).....	161
PRESSE RA: Kırmanc-Zazay sero çî vejiya.....	162
MEKTUVE WENDOĞU.....	163
KITAV, KASET u PERLODE NEWEX.....	165
ELIFBAYE KIRMANCKI-ZAZAKI.....	167

RÊSME VERI: Çêna Sey Rızay Leyla,
LAYOUT: Hawar Tornêcengi

Foto: Dr. H. Çağlayan

FIKIR EBE ZON YÊNÔ WERTE

Hata nika alaqa fikir u zoni sero zaf çi nuşiyô, zaf musawre biyo, na hal hona ki dewam keno. Niadame ke iyê ke na bab de musawre kenê, na qesa sero ju fikir derê: Ju isoni ya ki ju qomi ke zonê xo kerd vind, fikrê xo ki beno vind. Fikir ve zoni ra girêdayê jubiniyê. Ju het ke nêbi, heto bin ra-^{Sakir}vêr nêsono. Ma ke vake Zon, weşiya qomi, tarixê qomi, edebiyat u felsefê qomi yêna'ra ma viri. Demake zonê ju qomi ke dariye we, o be xo ki dari-no we, sono.

Taê çi esto ke, ison weşiyê ra museno. Weşiyê ra museane de raştiyê tenêna rind asêna. İson qimetê raştiyê dayna rind zoneno. Taê çi ki weşiyê ra nê, kitavû ra, sanuk u hêkату ra yêno museane. Teyna museana kitavû de raştiyê her daym zar manena. Gereke weşiyê `be kitavî ra têarê kuyê. Nê qesê ke ma cor vati, weşiyê ma anê'ra zon. Na weşiyê ewro çi musnena ma, qesa xuya kılme ra vajime:

Her çiê ma binê destê dismeni dero. Welatê ma binê lingunê eskerê sari de naleno, qomê ma wertê heşireni dero. Nika marê tek-teyna ju zon mendo. Zon ki nino vatene, nino nustene. Biyo nêmezê, her ke sono, o ki beno vind. Eke wazeme reyna bêrimê'ra xo; çi ke marê mendo, gere ke sifte ey bixelesnime. Zon ke xeleşiya, raa xo ke kerde'ra raste, tari ra ke vejîya riyê roştî, xelesnaêna welati ki bena nejdî. Hora, xeleşiyêna zon u xeleşiyêna welati jubini ra girêdayê.

Hata ke welat nêxeleşiya, zon, zon ke nêxeleşiya ki, welat nêxeleşino. Coka, ewro kam ke fekê xo keno ra, virende verêmino'ra zonê ma ser, êyrê hucum keno. Çi ke teyna ju o mendo. Bizonime ke, verêmiyêna zonê ma kerdene, dismenêna qom u milxutê ma kerdene. Wazenê ke, na dina tariye de çilawa ke marê hona roşt u sewle dana, aê ki wesaynê. Hora zonê ma her ca de men kerdo. Bingê u dewletiya zonê ma dewê ma bi. Zonê ma ucau de pay ra bi. Çi hêyf ke dewê ma ki amêy thal kerdene. Qomê ma surgin u aqmê welatê geriviye kerd. Her juyê ma caê ro sarê xo guret şî. Ewro ne dewi mendî, ne ki khal u kokimê ma.

Vanê, nika dina biya qîze, teknik ra-ver şio, biyo newe. Her çê de endî televizyon u radon esto. Her dewe de mektev esto. Koledari teyna welat nê, mezgê isoni ki wazenê bicêrê binê bandira xo. Mezgê isoni kenê ağun, isoni vurnenê, kenê robot, kenê dismenê qom u welatê xo, cira finê dîri.

İson çitur raştiya xora kuno dîr? Ma ke va raştiyê, çi yêno aqıl? Tabî ki ravê zon yêno! Mordem raştiya xo zonê xode vêneno. Thamê rindekiya xo zonê xode cêno. Coka dismen wazeno ke isonê ma zonê xora dîr bimana, zonê xora serm bikero, zonê xo qewul mekero. İson zonê xora ke dîr mend, zonê xo ke qîz di, sari rê tenêna ret beno xîzmekar. Qomê ke hona serbest niyê, iyê ke binê destê dismeni derê, qomunê nianenu de

mordemê bêmezgi zaf yêne diyaêne. Ni verva dismeni nê, verva qomê xo vîndenê. Dismeni rê benê kole, eke dore amê qomê xo, nafa ki kou pufkenê. Niadame ke mara taê vejîyê kar-gurê xo caverdo, teyna verva ma wananê, jê zaranca surelê. Dek u dubara dima vozenê. Sar zonê mara "lehça" vano, zonê ma hurênda zoni de saynêkeno, nayine ra phîjîyê nêvêjîna. Pers nêkenê ke, "na çi dismenêna sima 'be ma kenê?" Î ki jê dismenu wazenê ke vengê ma bibiriyo. De se vajîme, hora hardê made zarancê surelay zafê. Se kerime!

Naca de gereke vajîme, taê hona besenêkenê ke zonê xo qeseykerê. Qomê xo nasnêkenê, namê welat u qomê xo nêzonenê. Niaderê! Çi çio de xiravîno ke, zonê xode nusten u wendene nêzonenê; na halê xode nianêdanê, i ustê ra, vanê: "Ma Tırkiya de çîqa qomî estê, inu xelesneme". Ni ki gereke tenê ayne de motê xo bê, xo bivênê ke, endî raa xuya gëlete ra decêrê. Xortî u çênê ma seveta sari, seveta karê tholi meguriyê.

Na tari u zulûmate de hona çîqa ke senik bo ki, hawa Tija Sodiri sewle dîna. Na serrinê peyênu de taê roştberinê ma seveta xelesa zon u welatê xo, gurê de hewlî ardî werte. Na kar u gurey wertê adîru de virajîay. Dismeni wast ke leza serbestîye bivindarno, hona ke phoştî xo rasti nêkerda, bixenekno.

Xojivê ma bo ke, hewesê dismeni zere de verda. Ewro qomê ma roz be roz yêno'ra xo, leza serbestîye ebe raa demoqrasi ravêr beno.

Çîqa ke senik bo, haê zonê made kitavî, perlodî u zobîna çîê bîni vejînê. Gramatikê zonê ma virajîno, sevata musnaêna zon u dezgê siyasi, hao giran giran zon yêno meyda. Raa na kar u gurey de perloda ma rolo de muhim cêna xo ser. Çîqaş ke dezgê ma estê, gereke nine rê wayir bivêjîme. Wayir bivêjîme ke, caê xo miqerrem bo.

Tabî, teyna ebe perlod u kitavî ki nêbeno. Gere ke her çêyê ma ju mektev, her isonê ma ju maylunê zonê xo bo. Her çîê zonê ma marê bo, hetê mara bêro meyda. Derd u khulê ma, eşq u sewda ma, muzik u raqsê ma, kilamê ma, kilmek ra weşîya ma, zonê made areze bo. Gere bizonîme ke, zonê sarê teveri de ma dayma xam maneme.

Tija Sodiri amora hirêine ki nawa reste destê sima. Eke wazenê perlode tenêna rind u rindek bivêjîyo, -hevê bo ki- çîke destebera sima yêno, mara dirgenî mekerê. Phoştdariya xo kê mekerê. Ebe nuste u mektûve, ebe qese-xevere, bêrê wertê xode ju pirdo de qayim bivirajîme.

Bêrê zerrewêşîya xo zonê xode saê kerime!

Xorê wayir bivêjîme!

Perloda **Tija Sodiri**, bêrê pêro-pîa bivêjîme, bîwanîme, bîroşîme, vîlake-rîme.

Weşîye de bîmanê.

Hata reyna simara xatîr wazeme.

Redaksiyon

DI MİRÇIKI ÇOR ÇİMİ, BINÊ VORE DE HARDO ŞIA, UYO KE NAE NÊZONENO HERO ŞIA

A. ÖZGEN UTKU

Jê ewroyeni yeno ra mî viri. Ez ke qız vine, maa mî Elifê ma domoni kerdênê top, mîra mertali pers kerdenê. Elif Xatune rozê mîra jû mertale pers kerde, vake ke: "Dî mirçiki çor çimi, binê vore de hardo şia, uyo ke nae nêzoneno hero şia." Eve o aqıl qe cüavê na qesa dayino? Pili ke pilê, nêşikinê cüavê na qesa girane bîdê; ma, ma çituri huzmê na qesa vejime. Ma domonu ke çî cüav denê, Elif Xatune huyêne. Huyêne, vatene: "Ero herê m', herê m', dî mirçiki çor çimi, binê vore de hardo şia, uyo ke nêzoneno hero şia." Ma oncia fam nêkerdene. Çî ke amene ma fek ver, ma vatenê, hama aê oncia huyêne. Axir aê kerd, ma kerd, cüavo rast mara va, va. Ma domonu jûmini de niada, bime 'ra sur, bime rişia. Ma ho horê hereni qewul kerde. Ma reê koti-me ra Elif Xatunê fek ya, seke çimê ho gineno ra ma, huyna, heri ana 'ra ma viri. Her 'ke ardene 'ra ma viri, u waxt aqıl amene sarê ma.

Aqılo işte, kam nêzoneno ke, dî mirçiki çor çimiyê, binê vorê de hard şiawo? Nia asêno hama, dêma ke, her kes fam nêkeno, nêvineno.

Belka ke aqılê taine hona jê aqılê domonênia mino, kam çî zoneno?

Dî serri ra avê Estemol deru. Dewa mara Yısmayıl esto, pêskarê jû morde-meki biyo, horê hedira ho ano. Vano: "Dî mirçiki çor çimi, binê vorê de hardo şia, uyo ke nae nêzoneno hero şia." Cüavdaog ki Pilomoriye rao. Feqirê mî hona dewe ra amo suke, tene ki budelao. Yısmayıl reyna sono ra ser, vano ke: "Ero mirçika." Yısmayıl huwayis de peqo. "Ero çita." Yısmayıl lingu erzeno. "Ero isono, nê, nê, herro." Yısmayıl huwayis ra taşêle biyo. Yısmayıl ke se kerd, cüavo rast nêguret.

Nika taê qesey estê, giranê, cüavê ho ki giranê. Mordem ke aqılê ho rind gurena, cüavo de hewl dano. Nê, eke aqıl ra kêmiyo, ya ki, jê mî, domono, o waxt ne şikino cüavê ho bido, ne ki şikino hereni ra bixeleşiyo.

Ez nêwazon ke kêşî rê heqereti bikeri. Ez ne domonienia hora ayv kon, ne ki nêzonoğu ya ki budelau kon qız. Her isono baqıl zoneno ke, domono sowi jê isono pili fam nêkeno, aqılê ho her çî ser nêsono. Taê ki estê, aqıl ra tamê, her çî fam kenê, biyê pil u girs.

hama qesa raştiye hona fikrê dinu nêkota. Ça? Taê estê ke, jê pilomoriji budelaê. Hama aqilê budelau jê domonunê sawuno. Tey fesateni, hilebajeni çina. Raştiye verê çimunê dine dera, hama yi névinenê. Taê ki estê, çimê ho hawa ra kaykenê. Raştiya ke esta çina yinu dera. Ni dormê hode zof nia nêdanê. Belka zerê ninu ki pako. Hama geletiya ho, çike çimê ho hawaraê, nêşikîne bivinê. Taê zındiqi ki estê, geletiya ho ki, nêçiya ho ki zonenê, hama hereni kenê! Ni hardo şiy ki zonenê, hero şiy ki!

Jü mordemek bi, vatene ke: "Ez isonê çot nêwazon, isonê raşt wazon. Qeso ke wano ki, ri de, dovra dovra vazo. Ez qesa çarexnaene ra has nêkon." Qusurê mide nia medê, mî ki qese tene çerexna, hama henî icav kerd.

Berime qesa ho ser. Dawa ma dawa de gırsa. Gere ma wayirê na dawa ho bivejime. Na raştia! Hama çituri, eve çiki?

İsu eve aqılı heywanu ra birino ra. U waxt gereke ma aqilê ho bigurenime. Dawa ho eve ilim biyarime meyda. Heni bikerime ke, zofeteni mara vaze, qesê sima qesê heqê, dawa sima dawa heqa, karê sima karê do heqo.

Her kês zoneno ke, fikrê ma viren nia nêvi. Ma siyasetu de guriyêne. U waxt ma vatene ke, fikrê ma raştio. Nika ki vame, no fikrê ma, fikrê ma nikaeni, raştio. Meste-biro ki beno ke qeso de bin vame. Karê mordemi bêli nêbeno!

Ez serva o waxti ki, serva no waxti ki van ke, mordem gune her fikir rê rakerdae vo. Mordem ke vake, fikrê mîra qêyr pêro fikrê bini geletîê, u waxt eve ho geletino. Heya, ez raa hora son, hama dormê hode ki niadan, çimetê fikrê binu ki zonon, vind nêkon.

Ma waxto viren de verê çimunê ho nêdi. Zonê ho, zagonê / kulturê ho ho viri ra kerd. Pê isonê ho huyayme. Her kêşi re Tırki salix da, hometa horê, mîletê horê nêguriayme. Virende bime internasyonalist. Tavi ke internasyonalist biyane geletiyê niya, ayv ki niyo; hama kemiyo. Çike isu gere virende ho naskero, hometa ho, mîletê ho naskero, dima ki internasyonalist vo; raa raste naa. Çike isu ke internasyonalist mevo, dawa huya gırse nêşikino bia ro werte.

Hama hometa ma hora avê ra internasyonalista, humanista, zerewesa; ni pêro oder u kulturê ma de estê. Pi u khalukunê ma, ma u dêkunê ma 'keriê ho çarnenê Bimbareki, nia minete kerdênê: "Ya bimbarek, homete rê çeverê rake, koşeo jü de ki marê rake!" Çiyo ke made kêmio no niyo, kêmeni uza vîndero, no heve made jêdero! Çiyo ke made kêmio, horê, kamiya horê, zonê horê, kulturê horê, hometa horê wayir vejîyaêna. Hama pi u khalikunê ma heto bini ra ki nia vatenê: "Her vas koka ho ser roeno, her tayr zonê hode waneno, kam ke eslê ho yinkar keno, toz erzeno rêca ho sono" Ya ki, ma qese hereni ra kerd ra, zeke jü sayirê ma vano, "aqil ra hero." Na hometa ma Kirmancu rê

nêqiya, hemi ki nêqiya de gırsa. Serê na hardê Asya Veri de qe jü homete hometa mara jêde weşıya ho ramite-ne heq nêkerda.

Heto bin ra ki jü problemo de bin esto: Virende zof internasyonalist vime, tersa m' ke dima ki zof nasyonalist vime! Gere hesarâ ho vindime, çike na ki xıravına. Dawa ma zerê çor kounê Dêrsimi de nêmano; şero çor kounê dina reso!

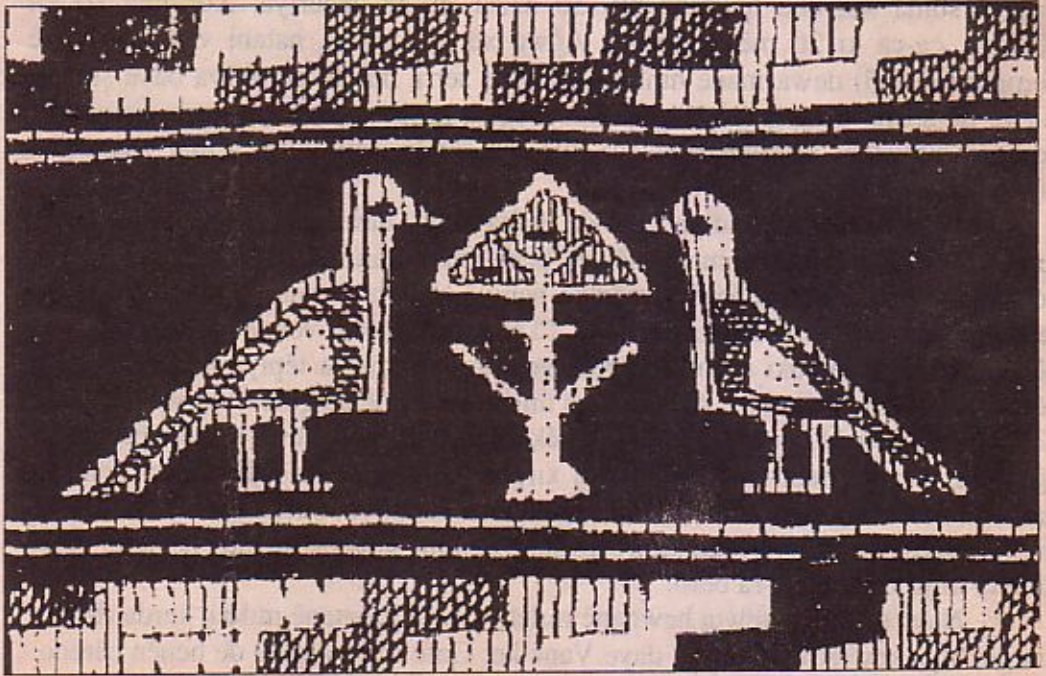
Nika bêrine qesa virene ser. Ma wazeme ke, her kês desinde na dawa jê ma qewul kero. Nê, no nia nêbeno. Belka her kês "binê vore de hardo şıay" fam nêkeno. Aqilê ho hona ey nêreseno. Ne ninu her kerime, ne ki pê bihuyime. Son u sodir ninu de qeseykerime, aqilê raştiye sarê ninu kerime. Taê ki jê maê virenu siyasetu de

gurunê. Yinu heni inam kerdo, heni sonê. Yinu rê naê tomete mekerime. Yi yê maê. Rozê yena, yenê raştiye ser. Belka ke eve ho raa raste doz kenê, vinenê. Ninu ki gune ke biarime ra raa rinde ser.

Taê ki estê, zof zındiqê. Qesa heqiye zonenê, hama menfatê ho mezal ve ci nêdano. Yıtıqatê ninu zof xıravino. Zof fêsateni, babağeni, dısmeneni kenê. Wazenê ke, tua mevurio; fikrê mordemi heni cemedın bımano, ya ki jê bêtoni bo. En zof hawrê ninu vinderê! Yi wazenê ke ma biyarê dustê ho; perodais ra has kenê. Ninu ver voz medê, hama eke besekenê ninu ra dūr vinderê!

*kehoj = medetiy zarafu
goy kerden
= hayvanlarda emelik meli*

Gulana 1996i

Dêrsim ra ju motifo de khan. Manê xo têdusteni ya. Vêyvê Kıtavu-6 de qapaxê pelga silayiye bi.

Gola Xamirpê't'i

K. XAMIRPÊT

Kam ke Gola Xamirpêti nasnêkeno, welatê made hetê Serhedi ki nasnêkeno. O waxt êno zanitene ke hetê Serhedi ki rind nasnêbêno.

Gola Xamirpêti, ne bê koyê Cebaxçuri (Bingol), ne bê koyê Xanşerefi, ne bê koyê Heza, ne ki bê koyê Xamirpêti bena. Bê çemê Cebaxçuri, bê çemê Mura-di u bê çemê Gola Xamirpêti ki isan nêşkino qalê serhedi bikero.

Nê pêro ciran u havalê jubiniyê. Qe ju bê ê bini nêbeno, her roj vera jubini vîndetê jubini de niyadanê. Va, gujgeleke, puk, ğedeb wertê xode fetelnenê. Hem danêpêro jubini ra qarînê payjo ki, zê wa u biraa vîrane finê jubini ra. Çhem u goli wayê, koyi ki birayê jubiniyê. Kes nêşkino nina jubini ra bîvisno, ne ki hatani nika kes şikiyo.

Gola Xamirpêti wertê dewanê Gıngımı (Varto) dera. Zafêriyê xo ki wertê erazi u meranê dewa Eskenderi dera (Ünalı) coka tenê ki vanê Gola Eskenderi. Gıngım ra 35-40 km duriya, hetê rojavayi dera. Ebe piyatênê Gıngım ra 3-4 sahati oncena. Tijiya şodiri vîrênde erzena dayê, zerqê şodiri daye serra erzeno dewa. Gırsbina xo, ebe texminê mi, 30 hazar m² ra zêdêriya. Xoribina xo ki, 10-15m, ca-ca ki 20 mêtro xoriya. Ağwa xo zaf zalala, hatani verê hardlerzê Gıngımı (1965) dewa made hini çinêbi. Ebe serra miletê ma ağwa daye şimîte. Ağwê de şirina u kırêj tede zaf şeniko. Ağwa xo bine ra germika ra girina. Nê germiki zimustani ki cemed nêcênê. Pilê ma şanika (mitolojik) Gola Xamirpêti niya qesêkenê:

"Zaf veri ra hurêndiya gole de, hawt dewi, hawt şeheri/suki biyê. Dewa juye de ju cênike ebe domana nêweş bena (dixazkan) eke kuna ra, cirani kes nêşonê na cênike ser, çêberê na cênike beniyê heqî ranêkeno. Hermete zaf kuna re xo ver, o waxt zawt dana, vana ke; "Eke o corên (Heq) vengê mi heşneno, rojê nê rojê nê dewi u suki pêro bibê gola gozlige" A roje ra têpiya nê suki u dewi pêro binê golede manenê." Ayera dima milet ebe namê na gole sond weno. Namê Gola Xamirpêti ki, onci niya êno qesêkerdene. Eke nê dewi u suki pêro binê ağwe de mendê, beno ke vajê, xan u xırabe, xamır, xan u xaliye onci beno ke namê ju mordemi ra ki bêro, Xamır namê ju mordemiyo, onci beno ke ebe nê nami ki şanike bêro girêdayene, dewê ke sukê ke binê gole de mendê, beno ke namê dina ra ki ju bijero, uja ra bêro.

Naye ra dima, kewta hewnanê mîleti, kewta itiqatanê mîleti, kerda (biya) ziarge, biya kewra, biya mirad daye. Vanê ke; Gole serro asparê de henên cêreno ke, astorê xo mendo re astorê xıziri, qirro. Kam ke tenge kuyo vengê dano.

Vanê; "Ya asparê Gola keske ti ma raxelsnê!" Cira mirad wazenê, cira xêr wazenê. Sero qurbana sarebirnenê, rojê di roji roje cênê. Ma u piyê mi ki hewnê xo de Asparê Gola Keske diyo, şodir uştê ra hewnê xo qesêkerdo. O waxt vato, ma domana berzime pêşa Gola Xamirpêti. Hêni ki kerdo. Ez u birayê minê pili ma eştime pêşa Gola Xamirpêti, a kewraa mawa. Waxtê sûneti de, ebe namê gole ki, ju kurêşij kerdo kefil, yanê pêşa dedê sûnet kerdime. Ebe namê gole ki, dewa made, veng a juyê kurêşiji da. Lajê Usîkê kurêşiji Hese Usên bi kewrayê ma. Hatani ke ma bime 14-15 serre ki, her serre aşma gulane de ma şiyênê Gola Xamirpêti ser veng a kewrayê xo ki dênê Hese Usêni, di qurbani, juyê mirê juye ki birayê mirê sare birnênê, uja kerdê vîla. Çimke ebe goranê dina juyo xam nêşkiyênê gole temsil bikero, gereke juyo xas bo. Xası ki, şima ki zanê kurêşara, pira rayîbera ra vanê; Eke ju kurêşij xame de bize-wejiyo, vanê, a xama nêşkina "ana" têni bikero. Gereke juya xase de bizewejiyê. Hetê cênianê kurêşija de ki niyaro. Ê ki gere xasa de bizewijiyê.

kag bizen (bortan, lazun); uruna aendê dîrûn, heskêr Erûkê?

XAMIRPÊTA MI

Mi ti xode arda qurbetiye
Sewda Xamirpête,
Asparê Gola keske,
Her waxt ginena de,
gege-gege goni şona.

Heto jude Hebib Babao,
Heto jude Koyê
Xamirpêti,
Heto binde
vîrana koyê Hezay dera.

Kef u kopij cêno serê to,
hêrsbena.

Usar êno bena pîrr serde
şona,

Heni bêhemd oncina ke,
pili tersenê,

domani dest nêrzenê to.

Cêrena,
Oncina,
fetelina,

Key ke resta çemê
Muradi.

Ro kena ci, goni dana ci
kezabanê ke cira cêrena.

Kes nêzano
heskerdena to,
Hêrs benê tora,
gege bena kêmi u berz.

Mosê to,
dimpistikê to
oncinê xoriya,
dinyayê de teziye rê.

Ti jana rê,
ti derda rê
mirada dana Xamirpêta
mi

Mi se pišta xode ti arda
ita.

Cavirde çemê Reni,
Ağwa dêa çamurune
Herroj meyita onceno,
Cêno beno
bahrê bakuri
Hem çetilciyo,
Hemi ki bêbexto.

Xamirpêta mi
Mi ti arda ita ki,
Zerê kezeba mi dera
Roşnaya eşqê mi dera
Omidê mîna,
Qudimê mîna.

Ebe roj Qulingi,
Şewe mosêy,
Ordegê Çoli
oncinê ağwa tode,
Miradê mi,
sewda mîna.

Ez zana,
Ti ki hesreta mi oncena
Destê mi nêreseno to
Vengê mi,
ne ki lorika mi,
Ti kewta miqam u
kılamanê mi
Thamê kılamanê mîna.

Miqamê mi,
eşqê mi,
sewdaliyê mîna.
Welatê mîna,
Çimke,
ti XAMIRPÊTa mîna.

Miletê ma itiqatê xoyo zafên de (zaf heq) wertê xuyo hard u asmên de xêlê çiya pê itiqat ano. Coka ke elewitêniya ma u turka, her qeyde de jubin nêcêna. Nejat Birdoğan kitabê xoyo "Anadolunun gizli Kültürü Alevilik" de vano; "Elewiye Dêrsim Gıngımı u Erzingani eyini zê itiqatê ma şamanistê". Ebe naye ki, ma beno kokera turka ra girêdano, no şaşo. Beno ke itiqatanê dinade ki tenêyê ke, nezdiya madeê ki bibê. No ki nino no mane, ma bero turka ra girêdo. N.Birdoğan Zazaki nêzaneno. Miletê ke cira perskerdo u kitabê xo nusno. Kitabê xo turki nusno. No ki nino no maneke, duê u vengê heqidayiş pêro turki êno vatenê. Çimke itiqatê made zafêri, pir u raibera duê cemati u gulbangi zonê made dêne. Waxto ke vengê heqî dêne zonê made vengdêne. N.Birdoğan Kemalîstêni kenê. Mesebê şamana de ki ca-ca mendo re êma. Çimke ê ki adir ebe axwe nêşaynenê, ziyara ra lak girêdanê u êb...

Çike itiqatê ma vurna, çepîni biye sebeb, nêmo zafêri ki çepê turka bi. Ebe no fikir, itiqatê ma ebe nînga u lekana kewti werte. Ne ziyari ne diyari virdayi, ne pir u raiberi virdayi, ne ki şeyidi. Ayera dima galê şeyida kerd. Vake pirê zernanê kıniti, day ra, millet cira fiş duri. Goranê dina nê şeyidi, waxto ke Osmaniya u turka hermeni qır kerdê, o waxt hermeniya ki, kesê dinayê ke, dewleti u wayirê "var" biyê eke nê amê kiştene, çimiyê dinawo qîmet dinade kerdo mezele. U cayê dina ki onci hermeniya kıvş kerdo ke, payjo eke herb qediya onci bêrê radê berê. Hama hatani roja ewroyi qe fersend nêkewto dest, coka niyamê vato. Ebe no qeyde pêro şeyidi u ziyari day ra. Hebib baba, qoli baba, tujik baba, goşkar baba, şeyidê diyari pêro kıniti. Miletê ma endê bi bêomid. Nêzana ke kata şoro. Çepa o waxt vatê "nê çiyê niyanêni, çiyê kanê, çiyê batilê, ma nina peyde berzime, çimke ma sosyalizm ame". Ne pir ne raiber ne ki çiyê maneno... Çi hêfê ke nê çiyê ke eşti vay ver hurêndiya ninade qe çiyê de torelî niyard. Hetê turka de hondayê zayet nida milletê turka, çimke ê heni rew ebe nina qan nêbi. Esas derba giranê elewiya werde. Çimke nê çepa eyini çî hetê suniya de nêkerdi. Dinara vatê, ma gereke dinê ke millet pê inam beno gere hurmet cîmusnime. Şonê hec, roje cênê,roj ponc dolimi nimaj kenê, zerarê ma çiko wa şorê bikerê. Hama milletê mara nêvatê, çiqê ke batil bo ki, millet pê inam biyo hurmet bikerê nêvatê. Welew ke milletê ma fanatik dindar nêbi coka.

Tawa ma u bîşimantêni piya çino. Çimke bîşimatêni de şeriatte, ponc şerti estê; Nimaj, hec, roje, zikat u şadete nê poncina kam biyaro ca, o şikino xora vajo ez bîşilmana. Eke ma nê şerta milletê ma şanime kamci esto, xêrca ju şadette ra zêde ê bini çinê, a ki tersa ra vata ke pê inambê ke nê ki bîşilmanê. Çimke no şerto virêno. Hec ewro kerdo cayê "al u vêr"i postukanê qurbana sero jubini gewexnenê, zikat kerdo vêrgi, bê camiya nimaj nêkenê, her hetê kerdo pirê camiya, şona koti her tağê camiya xo kerda arzi... Ma itiqatê made çiyê niyanêni esto? Niya gocori sero, jubini bigewexnê. Xêrca wertê pir u talibade tenê qelptêni biya, ê itiqatanê mayê bina de tawêyê ma nêmendo re bîşimantêni...

Waxto ke ma qalê Gola Xamirpêti kerd gere qalê Gola qije ki bikeme bê daye ki nêbeno. Gola Qije ki, Gola Xamirpeti ra gelê berza. Wertê hurdiminede qederê 800-900 m jubini ra duriyê. Axwa Gola Qije ki corde êna resena Gola Xamirpêti. Na ağwe de ki xêlê mosê "Ala balık" estê. Hona axwa xo Gola

Kedar = nejdije

rege

Xamirpêti ra ki zalala. 40-45m xoriya, na xoriyine de onci u şikina birinde çi esto ê bivênê, heni ke zalala. Dormê xode ca-ca talpê biri estê darê mozênê, u qawaxê. Kes nêtaawreno cikuyo ajne bikero. Vanê, ma oncena binê xo. Hona beniyê heqi tede nêxeneqiyu onci ki milet terseno. Hama çi hikmeta ke, ziarge niya kes qebul nêkeno. Niyamo vatene. Hurdmine gola pišta xo şanita koyê Xamirpêti, heto çep-te koyê Hezawo. Koyê Heza hona nina ra zaf berzêriyo. Waxto ke vejyê serê koyê Xamirpêti nê dewa vênena; Serçuge, Eyna, Eskender, Qurçike, tenêna cêrde Keraliğ, Dirba, Dewa Keki, Gomê Mamedî, Xumis/Khela vênena. Onci, Koyê Xanşerefi, Koğa Bingoli, Şeyidê Evdileli (serê dewa Qêrya ra wo). Heto binde ki, boverê çemi Muradi de dewanê bina vênena, Çaxsore, Niftike u êb.. Boverê Muradi zê sindorê ju dewleto. Degme-degme nê dewê na hetê Muradi, ne ki o hetê Muradi hondayê ninê jubini nêşonê. Çimke pırdı ki çino çemê Muradi sero. Bê daye ki, Waxto ke dızdêni biye eke to na hete ra mal derbaz hetê bini kerd, a dawa merde. Kes derbazê hetê bini nêbeno. Eke o hete ra ki derbazê na hetî kerê, qasê hetê bini niyo. Çimke Erzurum na hete ra daha nezdiyo. Rojê ravê resnenê Erzurum onci dawa qediyê. Boverê Muradi pêroyê xo şafiyê, nêmede dewa girêdayiyê Muşi yê, ê bini ki ê Bulaniğ'ı yê. Eke dızdênide mal derbaz boveri Muradi kerdo, juyê de elewiya nêşkino şoro. Çimke ters esto. Dewê ujaya zaf dewletiyê. Pêro asparê. Eraziyê xo zafê, ebe keriya mal nê dewa ra vejino. Dewlete degme cesaret nêkerdo şoro ujaya, o waxt hona mektebê turka hondayê çinêbi. Pırdı ki wertê nê dewade çemê Muradi sero çino. *300-400 mal (...)*

demate Çemê Gola Xamirpêti virênde Eskender, Serçuge, Gomê Mamedî, Keraliğ, Dirba, Gomê Çawışi, Gomê Xani ra cêrêno hatanike rest çemê Cebaxçuri. Payjo nezdiyê Muşi de reseno çemê Muradi. Tenê çêberê Gola Xamirpêti ra cêrde, nezdiyê bêbinide waxtê Urarto'ya (2000 Serre verê İsa'yi) de itara yayê de girse onta hatani dewa Çarburi berda. Na vaa ağwe qasê mêtro u nêmi verinbiya. Pilanê dewa ma vatê, "Mışone berzê ser rehet şono, heni ke hira da ra. Hona cayê na vaye kıvşo süyanê çiniyê kavara ra onta serrê raya cadiro, koyê Xanşerefi ra çarna heni berda hatani dewanê bina". Nika ki waxto ke tı bêbinde u xılxlêde rind niyade, kemerê gilorê gırsi tede estê, her kemere qasê kemera arayi esta. Wertê nê kemera ki onci zê kemera areyi wertê daye kerdo qule. Benoke no gurgurede virênde arayê viraştê. Hona hatani roja ewroyi ki, dewa made dı tenê arê estê. Vanê arê cori u arê cêri. Arê cori kurêşanê dewa ma destê dero, her serre pare kenê, ebe dore her serre ju xebebtano. Arê cêri ki ê mordemanê mawo ê qasımano/balka.

Eke usar amê Gola Xamirpêti ginena de. Ağwa ke koa ra heliya pêro resena gole, ayera ki zaf bena berz. Defê ki, payızı ginena de axwa xo sur oncina. Miletî vatê; Gole serrê de ju dolime xo kena teze. O waxt mosê merdê zaf çem de amênê hatani wertê dewe, kesi nêwerdê. Vatê nêweşê. Usar teyna, ya çemde guretê ya ki şiyênê, raştê gole qilija de guretê. Usari dormê xode çi çino ke; Mendike, cağ, qime, hêlge, kengeri, morşingi, melaco, sungi, enway rengi çiçeği guli, waxto ke boa dina amênê pırnika isani, isan xora vêrdê. Hatani şand qe çiyê xode meberê çol, şikina ebe nê tar u turi pizê xo mirdkerê.

Zimistani serê gole cemed cêno. Amnani mîleti wara de çî çinito, kinkor, şirheliz u vaşi. Zimistani nê cemedi ser ra oncena anê dewe. Aşma çelê qalındi dê, gereke qasê heystê paka bo ayera dîma ki, gere onci vare serê cemedi bijero. Çimke cemedo sayêde isan nêşkino ser ra şoro. Ayera têpiya dewe ra dî-hirê mordemi şonê niyadanê eke gole sero, rêça nînganê/linge lûye ya ki avrêşi esta. Eke avrêş ya ki lûye na kobera derbaz biyê şiyê kobo bin, hona mîlet pê inam beno ke, gole cemed gureto. Enê dewe de vanê 'wule ma rêça nînganê lûye u avrêşi diye.' Xebere danê pêro cirana, ebe samaxêr u tauga şonê tapola oncenê. *ku çîke ot Bazi*

Nika şima vanê ke, se ebe lûye u avrêşi bawer benê ke gole cemed gureto. Qey şorê ebe xo tenê cemed bişiknê hala çîqa qalindo ayê ra têpia pê inam bê. Şima ki zanê isan zaf çiya heywana ra museno. Virênde dewede qesêkerdê vatê; waxto ke kutiki zurenê dewe ra vejînê, şima bîzanê ke hardlerz esto, eke qîlancike sivigê kami sero biqîştno, xeberêde rind nîna nê çêyirê. Qîlancike bêyoma. Leylege ra vanê "Heci leylege" Elewi hondayê hesnêkenê. Feqet a ki dişmenê morana o hetede ki onci cîra heskenê. Qulinga ra heskenê, vanê; vengê dinâ vengê eliyô, zaf cîra heskenê. Pir Sultan Abdali ki qulinga sero xelê şîeri nûsnê, wertê itîqatê made cayê dina ki esto. Asto ra ke asparê daye ser ra warogino, eke ê aspari sero mevîndero, vanê; na çiyê rê nêbena...Miya ke ere varekê xo wayîr mevejiyo cîra hesnêkênê. Hona heywana sero zaf çî estê. Mesela rêça nînganê avrêşi u lûyê ki nîna ra juya. Miheqeq zaf tecrubê dina diyê.

Usari, payîzi, amnan u zimistan dormê Gola Xamîrpêti de tî vana dînya bena xîrabe u onci bena şên. Vere usari cemedo ko gureto waxto ke helîno, beno dingî-naliye u şîrqeno eke qîlaşîno ra, vengê xo hatani Xunîs şono. No ki endê nişanê usariyo. Şeyid u ziyarê ke dormê Gola Xamîrpêti de pêro herroj ruyê xo çarnenê re jubîni, tî vana jubîni de qesêkenê. Mîletê ma roja ke ebe namê nîna sond mewero a roje çîna. Eke cîra biqariyê ki, benê lakê de siya pîra girêdanê. "Ma dawa da to, tî halke" Ebe şewe nîna sero kunê ra, qurbana sarebirnenê, sero vengê pîr u raiberanê xo danê. Mîletê ma: "Aşme, nurê Eliyo, Roj, nurê Eli mehemediyo, Asmên bê bîno u bê wayîro hardo dewrêş..." Ebe mezela Mehemedi sond nêwenê, ebe quranê sond nêwenê, beno ke ma biyarime mîletê ma ebe zor bîsîlmatênî ra girêdime. Hama her çiyê siyasi mezeleqîme wertê itîqatê mîletê xora. Raştîya dina sero, exlaqê dina sero, gumanê dina sero gere ebe giranênî bêro vindetene. Her çî ebe namê politika mebo.

Ebe eşqê welati, ebe eşqê Gola Xamîrpêti şîerê ke mî sero nûsnay, eke eşq u zerevêşayêna Gola Xamîrpêti mî sero nêbiyênî, imkana naye çînebîye. Coka Kitabo ke mî tîrki nûsna ebe no eşq, Namê kitabî "Xamîrpêtin Sevdası" na pîra Sewda Xamîrpêti'e. Uja de mî vato; Mî tî kerda piştî arda ita. Çimke zerê mî rehet nêbeno eke vaji tî teyna zerê mî dera. Coka vato; tî kerda piştî arda ita ki. Beno ke ebe tîrki amo nûsnayene, Gola Xamîrpêti zerê xo bijero. Çimke ezîki zan ke ne zonê daye tîrkiyo, ne ki tîrki fam kena, ne ki mîletê dormê daye. Eke he-niyo **GOLA XAMIRPÊTI**, mî ef kero nika ebe zonê dae nûsnen.

"NE MEZELIĞ - NE FAŞIZM"

Sait Çiya

Eitur ke kotime dewe cêr ra jü dewuz rastê ma bi. Ma selam da jübini, xal-xatirê jübini pers kerd. Dewe de keşi ma nasnêkerdêne. Hama, ma wastene ke dewe de dı-hirê çêu nasbikêrime. Ma va, apo namê tuyo xêr çiko? Ap riyê ma de niyada ebe zereweşiye ra va, namê mı Temiro. Nafa ki dorê amey bi ma. Hama made qe veng u vac çine bi. Ap Temiri ebe huyais va, çiko sîma zonê xu quletna ro? Namê sîma çiko? Sîma kotiraê?

Herkesi xorê jü name, jü ki dewe diye. Dewa ke ma vate, dewa Temiri ra xeyle düri biye. Ma va, belka ke Ap ucau nasnêkeno. Axsine desinde hal-demi rê sifte kerd. Na dewu ra jüyê de çêna xo zeweciya. Zobina lû uca de mordemê xo biyê. Ap Temir, rew rew şio-amo. Çi hêf ke Ap Temiri qesa ma inam nêkerde. Zurê ma ke bi eşkera, Ap Temiri va; Weê sîma 'devrimci'yê!

Newdariyêna ma ebe zur beli biye. No çiyê de rind nêbi. Werte ra jü ol-voji wast ke na zuri rast kero. Çarna ra türki va, ma verba dewlete ceng danime. Wazenime ke mîleti na heşireni ra bixelesnime. Dewlete ki wazena ma pêbicêro, ya ki bikişo. Coka gere ke namê ma mêro naskerdene.

Ap Temir hetê ra huyino; hetêra ki qesêy keno: Nêro bira, dewlete ra marê çî. Made her kes jubin naskeno. Tibarê ma jübini rê yeno. Oncia ki sîma zanê. Hêni aseno ke sîma vêsanê. Ala şime çê tenê raoroşime, ae ra têpia qeseykenime.

Hetê ra qeseykeme. Hetêra ki sonime. A sande uca bime meyman. Hata sewenême nat ra dot ra qeseykerd. Ma çî ke vanime, cuabê ap Temiri hazirê. Her çî rê inam keno, dêmdaena dewlete rê inam nêkeno. Marê xeyle çî qesêykerd. Taê çî salix da. Heqa dewic u dormêy ra zaf malumat da ma.

Nae ra têpia wertê made dosteni roz be roz raver şîye. Dorme de en mordemê mao rind bi. Ma, qe ke nêbiyêne asmê de dı-hire rêy jubin diyêne. Her rêyde ki Ap Temiri de mîşawreo de xori biyêne ra. En zêde, qalê Ecevitî ke bi ra qariyêne. Ma ke vatêne, Ecevit dîsmenê mao. Wertê ey ve Demireli de zaf ferq çino. Ap qariyêne. Gorê ey; Ecevit hem elewi, hem ki dostê feqîru bi.

Peyniya na mîşawri de fikrê ma jü nêbiyêne. Hetê ma vatêne, nejdi de riyê Ecevitî tenêna rind vinenime. Ap tek têyna verba ma nêqefeliyêne. Her daim qesê xuyo pêyen de ebe vengo berz gosê ma berdêne; Ecevit nejdi de na duzene vurneno, feqîri ki xeleşine.

Ap Temiri Ecevit rind nasnêkerdêne. Taê fikrê xo gelet bi. Oncia ki ma cira xeyle çî musaime. Çimke, Herbê Urişî, Lezê Qoçgiri, hata '38, Dêrsım u

Cematê Aşiru rind zanîtêne. Surgın de mendi bi. Fersend ke vejıyo pêyser amo welat. Rast u çewt rind zanîtêne. Jêde çi nêwendı bi, hama vatêne; 'mı mektebê heyati qedeno!'. Rast ke, eke qesêykerd, zerê kitabı ra qesêykerdêne.

1978 de faşistu her ca de jê kutıku verdene ıaleti. En jêde ki hucimê qomê maê Elevi kerdêne. Çê Eleviu vênênê, firsend ke di kistêne. Erzıngan, Şevaz, Çorum u zobina cau de zaf ison ame kistene.

Niade ke na waxt de Ecevit Başbaqan bi. Ma şiyêne leê ap Temiri, vatêne; 'Apo kuyo Ecevitê to, qêy Eleviu nêxelesneno? Nia de qesê ma rast vejıya. Wertê êy be zobina partiı de ferq çino. Pêro jê jubiniyê.' Ap Temiri gıran gıran gıletiya xo diyêne. Hama hona ki tenê gumanê xo est bi. Vatêne, 'belka ki mordemek rındo, tornê mew-rani firsend ci nêdanê'.

Eke niya va, taê olvoji qariyêne. Eba, zonê tırku u taê qesunê xamu ra nutuk estene. Ju rozê oncia qesêykeme. Xeyle cenı u cüamerdi amê têlewe. Wertê made ju maylımi ebe vengo berz va: 'devrim nêjdiyo. Her kî bêro partiye de caê xo bicêro. Zaf nêmend, cengê xelki beno têra. Dest kenime ci, kou ra danime dewlete ro, lete be parçe hata suku xelesnenime.'

Her kes çiyê va. Tayine vatêne; 'dewlete rıznaene zora'. Tayine ki vatêne; 'Bira, serê kou dê çi esto? Hem teyna ma devrim besenêkeme. Kuyo sarê Tırku, qêy lez nêdanê? Hem yi dewleta xora zaf haskenê. Eke ame zor, verba dewlete vejıyaene uca dê bimano, lewê dewlete de caê xo cênê'. Dore amey bi Ap Temiri. Her kes qesey kero o niado, nêbeno. Xora malimê mara tenê qariyêne. Vatêne no ma sıvayneno telebunê xo. Gula xo tenê kerde pak. Vengê xo tenêna kerd berz, va; 'Bira-bira, ma vızêr ra hazirime. Hama yi nêne lewê Kırmancu. Hata ke yi heqa qomê ma nasnêkerê, ma besenêkeme bêrime têlewe, pia lez bikerime. Yi mara vanê kafır, leteker, sıma ki naca de xo bê xo devrim virazenê! Destê ma nêcênê, made toqa nêkenê, çitur devrim ronime?'

Mısawre qediya. Her kes şı karê xo. Hona ki ma neşime. Ap Temiri zerê çımune made nia da. Ebe vengo pak va, 'mebo ke sıma bıqariyê. Ez zerê ra wazon ke na dewlete birıjiyo. Coka desteg danune sıma. Hama terson ke bine baro gırs de manemime'. Maylimê ma xo est ver, qese sana Ap Temiri. Hama ma nêwast ke na hâl devam bikêro. Jubini ra xatır wast, 'hata reyna!' va u şime.

Zaf nêverd bi ra, Maraş de faşistu qetliyamo de gırs kerd. Qomê Elevi wertê gon u laşêr de mend. Çitur ke vanê, vergi hewa mızine ra haskenê, Ecevit ki heni kerd. Welatê ma Kırmanc/Zazau u Kurdistan de taê vilayetu de "örfi idare" ilan kerd. Helbet, "örfi idare" ra têpia riyê Eceviti bi eşkera. İyê ke vatenê "Karaoğlan", nafa ki va kutiko şia.

Nae ra têpia her cade verba "örfi idare" lez ame dayêne. Ma ki pêseramayışi, "miting"i u ca'be ca ki ceng kerd. Ju ki beyanname vet. Hora her roz beyanname vejıyêne. Beyanname de dewleta Tırki çi wazena, ma çitur verba faşizmi lezê xo bıdime, aê sero vındeme. Serê beyannamey de ebe herfanê gırsu niya amey bi nustene. 'DERSİM FAŞİZME MEZAR OLACAK'. Dêrsım faşizmi rê beno mezele.

Beyanname her ca de kerd vîla. Şime dewa Ap Temiri uca de ki kerde vîla. Sande ki Ap Temiri rê bime meyman. Xo 'be-xo vanime, endi marê inam kenno. Ebe xo ki di ke, mabenê Ecevit 'be faşistu ra jêde ferq çino.

Ma selam da, jubin pers kerd. Ap di hirê xeberi day. Dewe de ju morde-meki de qewğa kerda. Xo nêguret pê, tenê ki lewê made mîlqi kerd. Ap ke qesê xo qedena, ma thurikê xo kerd ra u zere ra beyannamê xo vet. Jüyê de ma beyanname wende. Çutir ke ap Temiri, 'Dêrsim faşizm rê beno mezele' hesna, nêvînet qesê xo resna: 'Nê, nê bira. Ne faşizm, ne ki mezelxane wazeme. Xorê zobina raê bîvinê. Heni bibo ke mezeliğ ki, faşizmi ki dîr bo!..'

Goni ra hasnêkerdêne. Ju ca ke bi mezeliğ çutir beno, rînd zanitene. A rozê ma ap Temir rînd naskerd. Heni aseno ke ey na rozu, yî rozu ra zanitêne. Mordemo de raverniadoğ bi. Nêzon heyat dero, ya ki şio resto heqîya xo. Eke nêmerdo, cîrê canweşîye u amro de derg wazon.

ZALIMÊ NA DINA

Ala niadê Haqi kenê!
Kêki, aspîji thawa nêkenê,
Dinê ra jêde
Zalimê na dina
Pê gonîa ma veyve kenê.

Qurrebekî hard lone keno,
Hêgay sera owe tîreno.
Tifongê zalîmunê na dina
Gineno isonî do't pereno.

Mere ke mereo,
Reê nê, reê vindeno.
Merî ra jêde
Zalimê na dina turîku dirneno.

Kesegan!
A na keseganê geme,
Ma, kam dêy ra xîrave vano.
Zalimê na dina geme koke ra
vêsneno.

Memed Capan

TÊRS

Germo, germo!
Hardê welatî sera
Virarde yeno
Hona qîzo domano.

Morê ez diyu
Sare dawê, niada
A, ez thîl biyu.

Eve zonê ma van,
Amu, amune hêga.
Hêga hêgaê nukuno
Awres niştô'ro ser, nuku weno.
Ez cîra nêdîyu,
A nafa ki ey da ra.

Şîya bonu de astîro
Piyê mî biyo derg, koto ra.
Daka mî mezal nêdana
Vana. 'Na lazek kata şîyo.'

Memed Capan

BELAË SARË MORDEMI

MEMED DOĞAN

Uyo ke vano, Heq jüyo, o ki Heqê mino, eyra qeyir Heq çino, kam ke eyrê inam nêkeno khafiro, bêyıtıqat u bêyımano, eyra vozde, leê dey meşêrê, eyra dūr vındê; çike serê na Hardê Dewreşi de mordemo en xıravın nao.

Partiyê en xıravını, qomê en xıravını ki iye ke yıtıqatê ho, fikrê ho, odetê ho, torê ho, zagonê ho nia ro niyê. Namê yıtıqatı ra, namê mıleti ra, namê ilimi ra, namê sınıfe ra, namê kami ya ki çınay ra beno bivo, ideolojiyê en xıravını, felsefê en xıravını naê.

Roza ke yıtıqatê, dinê, fikrê, ideolojiyê, felsefê nianeni vejıyê, a rozê ra hata nıka, um sarê mordemi bela ra nêxeleşıyo; honde ke estê ki nêxeleşıno.

Zonunê Ewropa de ninu "monist" namekenê.

Ni tek - teyna jü Heq ya ki jü raştiye naskene u zovına çıyo bin qewul nêkenê, cırê hurmet nekenê. Nu ki ge "din" ya ki "Allah"o, ge "medeniyet"o, ge "yılıım"o, ge "mılet"o, ge "welat"o, ge "dewlet"o, ge "proletarya"o, ge "devrim"o, ge ki "Marksizm - Leninizm" ya ki "Maoizm"o. Hama namê ho çı beno bivo, felsefê ninu pêrunê ki jüyo. Ni pêro jü cısın raê; namê ke cor mı mordi, ni ki namê Heqê ninunê; Heqê ninu pêrunê jü Heqo, hondaê ke

dewr `ve dewr, waxt `ve waxt namê ho vuriyo, formo do newe gureto.

Jüyo ke jê ninu niyo, ninu rê yıtıqatê ho nêano, nêvano Heq ya ki raştiyê jüya, ey tore `ve tore name kene: "Khafır", "bêyıtıqat", "bêkıtav", "bêyıman", "kızılbaş", "vahşi", "pirimativ", "vatan haini", "millet - devlet düşmanı", "revizyonist", "oportünist", "parti düşmanı", "önderlik karşıtı", "devrim düşmanı", "sosyalizm - komünizm düşmanı", "karşı devrimci", "küçük burjuva", "ajan", "devletin adamı", "bölücü" uçb. Mordem beseke-no hona bımore. Manê na qesu pêrunê jüyo. Hondaê ke çağ `ve çağ, hal `ve hal vuriyê, formo do newe gureto.

Eke namê yıtıkati ra qeseykenê, tu "bêdın" name kenê; namê medeniyeti ra qeseykerd, namê to "vahşi"o; namê welati ra ya ki dewletê ra qeseykenê, u waxt tu bena "vatan haini"ya ki "devlet düşmanı"; eke namê devrim ra qeseykene, vanê "karşı devrimci"; namê partiye ra ke qeseykenê, "parti düşmanı"; eke namê pilê hora qeseykenê, ya vanê "peygamber düşmanı", ya "Atatürk düşmanı", ya ki "önderlik karşıtı".

Heq ardo hurê ke, zonê made hona na qesê nianeni zof senikê, destê Xızır u Duzgını heni maneno.

Heq jü niyo, raştiye ju niya. Eke mordem weşiya camati ra qesey kenno, raştiye qe jü niya, nêbena; hora weşiye de çiyoy de nianen çino.

Yiyê ke vanê, Heq jüyo, o ki Heqê mao, kam ke eyrê inam nêkeno, khafiro, bêdin u bêyimano, ninu ke hedil di, olağê diye, iye ke vanê Heq jü niyo ya ki Heqê ma zovinao yinu qirkenê. Mordemê ke yinu ra niyê, yinu rê, hometunê binu rê, partiyunê, sınıf u qelfunê binu rê gezeve u hêşiriye anê.

Dıma ki bene bela sarê mordemunê ho, na raê ki yinu rê zulüm kenê, koka yinu ki anê.

Wertê ra jü vejino, pasaunê binu ceno binê bandıra ho, vano, mi ver de çhok ve, mirê vilê ho ronê. Yiye ke vane, ya, pile ma tekteyna tuya, tora gırs kês çino, esta ke, çina ke tuya, ceza ninu kutikêna - hasa kutik ra - nêkışinê, hama weşiya ho eve lisena lingunê pasay viarnenê. Yiyê ke cırê sare nênanê ro sarê yinu dano pırô, peyniye de namê "Allah" ya ki "pexamberi" ra, namê mîletê Almanî ra ya ki namê mîletê Tırki ra, namê devrımı ya ki Marksî, Lenin ra ho Heq ilan keno, kuno gonîsonî, hata ke merd, ya ki jüy kıst. Dıma beno ke jüo de bino jê dey bêro...

Tarix u roza ewroyêni ney rê saadê.

Çoka iye ke vanê, Heq jüyo, hama yê her kêşi Heqê ho esto, ya ki heqê ho estê, ma Heqê her kêşi rê ya ki Hequnê her kêşi rê hurmet keme, ni rinde; isu besekeno, şikino ninu de pia, têlewe de weşiya ho biramo.

Hama yê bini, yê vîreneni, sarewer u gonîwerê, dolê Osman u dolê Mewraniyê, totalîterê, faşîstê.

Ni vanê, wazenê ke, serê Hardê Dewresê belekını u rengını de tekteyna ju torê vas birewo, o ki teli bo; vasê bini, sosın u vilikê bini qe mevê, gunê yi pêro biçiniyê we, bionciyê, bêrê qırkerdene.

Made, Kırmancıye de, Yıtıqatê Kırmancıye de Heq / Wayır jü niyo; dey-raê. Yê ma Xızırê ma esto, Duzgînê ma esto, Kuresê ma esto, Bimbareka ma esta, Jêla ma esta, Buyêra ma esta, Wayırê Çeyî, hemi ki Wayırê her çeyî esto; Ni pêro Heqê maê. Hem ki teyna nêyr niyê, taê nêyrê, taê maykekê. Jiar u Diarê ma ki uza vînderê.

Coka mîletê ma zereweso u zereteniko. Pêskarê Heqê keşi, yıtıqatê u yımanê keşi nêbeno.

Coka khal u kokımunê ma vatenê "Kırmancıya Beleke".

Coka jü ke bêro wortê ma, kamiji yıtıqat u mîlet ra beno bivo, problem nêvejino.

Coka ma Kırmancı ve Hermeniu ra telewe de jê bırau vi. Kılısa yınuna pilê, Kılısa Vanki, seveta ma ki jiarge viye; yi ciranê ma vi, khewraê ma vi, zama u vîstewrê ma vi.

Coka Kırmancê ma ke şî wortê mîletê de bini, kamiji mîlet u yıtıqat beno bivo,

problem nêvezenê.

Coka hometa mara faşîst nêvejino, demokra, laişista, her waxt serva têdusteni u serbestiya...

Hama nêzu namê kami ra na fıkr u kulturo xıravino ke ma cor ard ra zu ard kerd wortê ma, domonê ma her jü kot ve niozu kamiji partiye, her jü vake Heq jüyo, rastiye jüya, a ki raştiya mına, tu ke mirê inam nêkena, kafıra;

jümin rê bi dîsmen, koti tê, davê jü-
mîni ro, jümini kışt.

Na kar hemi ki zonê hode nê, zonê
Tırku de kerd, honde ke, zonê ma Tırku
niê ma eve ho est pey; senik mend ke
miletê ma zonê ho caverdo.

Heqê ma pêro hardê mara kerdî tever,
Heqê ma, jiar u diarê ma, pir u rayverê
ma herednay, Heq kerd jü, marê jü He-
qo de newe pêda kerd. No Heqî ki hen
mîrozî u hersî, sarewer u gonîwer vi
ke, gune ma namê deyra nozu "diktoto-
renia" kami pêsanime. Namê ho dikta-
torenia, ma mordem çitur seveta çiyê
nîaneni pêrodo, çanê ho bîdo; domo-
nunê ma eve na torê famê ho kerd
vind...

Torê musulmanu ard kerd wortê ma.
Domonunê ma haskerdene ho viri ra
kerde, wortê cüanuk u cüamerdi de
dêso de heneni na ro ke, pêrone hasker-
dene ho viri ra kerd, keşî destê ho keşî
ra nêna. Yaraniye, kuretey, huyayis ho
vîra kerd, bi mîrozî, bi hersî; nurê riê
ho şî.

Zon u zagonê ho ke caverda, kamiya
ho ki caverdê, ge namê Tırku ra, ge
namê Khurru - Kırdasu ra, ge namê
Uruşî ra, ge ki namê Çin ya ki Arnavu-
tu ra dapêro, heşiriye u iskence diyê,
erjay zere poay, kışay, amey
qırkerdenê...

Hona ki henio u henê! Eke namê hora,
namê Kırmanc - Zazau ra bikerdenê ya
ki bikerê, mordemî rê hevê biyêne
diyag.

Na qefçîleni u xıravîneni marê Este-
mol, Anqara u Diyarbekir ra, ya ki
uzau ser ra amê. Uzay ki yiyê ke vanê
"Heq jüyo, o ki Heqê mao, ye kami ke

eyrê yıtıqatê ho cino, o kafiro, kistena
ho bimbareka", suk u paytaxtê yinunê.
Uzau ra çiyoy de rind nêvejîno...

Hora sukê girşî caê qefçîleni u pıxarı-
neniê, xıravîneni u bebexteniê, dızdeni
u zorbajeniê, nêweşeni u pêzevageniê,
caê qal - qır u toz - gıviriye. Dewlete,
eskereni u puleseni, hepîsxanê u is-
kence, qamcur u emeg tirtene, dekbaz u
hilebajeni, her cısn diktatoreni, faşizm,
her tore yıtıkati u ideolojiyê xerepiay,
taviat u heywanu rê dîsmeneni,
xeşîrêna cinu u domonu itau ra vejîyê.

Qesê mî - ez ki tede- na azê maê peêni
rêo, çike guna jêder yê yinuna.

Ma çê huyo pak eve ho dest wortê toz -
gıviri de verda, kerd qefçîl u pıxarî;
gune eve ho ki pak kerime.

Bêrê ma oncia peyser şerimê zon,
zagon / kultur u kamiya ho ser; oncia ki
internasyonalist bîmanime, çiyoy ke
rindo ki oncia kulturunê binu ra bîjeri-
me. Ma hora internasyonalistme, nu
hora kulturê made esto. Serê na Hardê
Dewreşî de nêzon çond hometi nîa
vanê: "...homete rê çeverê rake, koso jü
de ki marê rake!" Hama pi u khalîkunê
ma na ki vata: "Her vaş koka ho ser
roêno, her tayr zonê ho de waneno,
kamke eslê ho yınkar keno, toz erzeno
reça ho sono."

Zovîna hometa ma binê lîngu de sona,
zon u zagonê ma beno vind, azê ma
birîno, bemê mères.

Binê wela Hardê Dewreşî de astê pi u
khalîkunê ma, yê ma u dêkunê ma zon
danê, pir u khalê ma vîleçewt mîrenê,
domonê ma tüye riê ma kenê, mezetunê
ma ser ninê...

LEZA SERBESTIYA MILETÊ ZAZAY/KIRMANCI DE QIYMETÊ ZONI¹

DR. PHIL. ZILFI SELCAN

1. Zon u identita

1. Ez domonena ho ra ve nat eve zonê ma u piyê ho, eve zonê Kirmancki/Zazaki biyo pil, qesê ma u piyê mi, yê apunê mi, yê najniunê mi, yê dêk u kalikê mi, yê xalun u xalciniunê mi ... hona mi viri derê. T'omê ho mirê jê hemgêni şirêno, jê şir u zerrveti wes yeno. Mi şaxsiyetê ho leto jêde zonê Kirmancki ra guret. Zon ve ho zu qılfo, jê pırênıyo; hama zerrê zoni de zu gèzna esta: kultur, esq u çêf, şin u şıwan, derd u bela, haskerden u zerrevêsaeni, cüaniken u cüamerdeni, pêro eve zon vajinê. Mordemo ke zonê hora morrim mend, bêzar u bêzono, yanê lalo; nêşikino derdê ho vazoz. Dêrdê ho ke nêva, derman ki nêvıno.

Apê minê rrameti, Welıyê Silê Alê Sodı qesey kerdêne, ez hona zof cênc biyo, aqılê ma hona yi qesunê kamılunê ma ser, a felsefa Kirmanciye ser nêşiyêne. Ey vatêne çor berê mordemi (= insani) estê: aqıl u fam u izan u marifet.

Nayıne ra ke zu nêmezet vi, kes hona mordem saynêbeno. Yanê yê zuy ke aqılê ho bibo, hama famê ho çine bo u/a mordem nêbeno/a. Ya ki yê zuy/e ke izanê ho bivo, hama marifetê (kabılıyet) ho çine bo, u/a ki mordem saynêbeno/a.

Na qesara bêli beno ke, fam u izan eve zon beno. Kes keşi bêzon famnêkeno. Coka vajino ke; *Her teyr ve zonê ho*

waneno! Zarrance ve zonê ho wanena, qılancıke ve zonê ho qıştına, mırcıke ve zonê ho çıftına. Yê her keşi zonê ho eroci wes yeno.

Yanê mordemo ke zon ra morrimo, nêşikino towa fam kero, ya ki çiyê tarif kero, bıaro ra zon, eroci salıx do. Dêmake sertunê mordem-bıyaene ra, fam u izan eve zon-zonaene yenê hurendi.

Zuye ki esta ke, zarrance ve zonê ho rındeka. Zaranca ke endi nêwend beno lal, rındek saynêbeno. Yê mıleti ki henıyo. Zu mıleti ke zonê ho kerd vındi, endi beno lal, t'omê ho nêmaneno. Zarrance ke eve wendisê ho nêwend, jê qılancıke qıştına, beno tamase. Zu mıleti ke zonê ho nê, zonê sarı qeseykerd u ki beno tamase.

Na qesu ra fambeno ke, zon rroê mordemio. Mordemê ke zu zon qeseykenê, zuvını dayına rınd famkenê, yi zu mılet say benê. Dêmake zon hem rroê mordemio, hem ki rroê mıletio. Zonê zu mıleti ke dariya we, rro cıra oncino, beno jê dara huske.

Coka, mıleto Kirmanc (Zaza) ke qedr u qıymetê zonê ho bızono, qeseykero, eroci domonunê ho salıx do, mektevunê ho rono, têde bınosoz, bıwano, u waxt hona seveknino, husk nêbeno, kewe maneno.

Ao/a ke teyniya nona vêrırê gurea/ê fayde ho mıletê ho nêrest, cüamerd/cüanike saynêbeno/a.

¹ Na nuste, eve elıfbaê Nustogı amêyvi nustene. Seveta wendoğunê ma, ma oncia ki elıfbaoz ke pelga peyêne de o guret. Hurênda "ç" de, "j", hurênda "ı" de, "rr" u hurênda "x" de ki "ğ" amêy guretene. Nustog qusır de nıa medo, çıke na elıfba wendoğu rê hona xamo. *Tija Sodiri*

Mordem gunê tek teyniya nona vêrey rê nêgureo, gereke faydê ho mîletê ho rreso.

Pilunê ma dewa Paxi de her waxt derd u bela ke Tırki ra ontâ, ey sero dayima qesey kerdêne. Eve qesey kerdena moa mı, eskerê Tırki çê ma hirê rrey vêsno. Hirê rrey mîletê Kırmanci hetê Paxi de mal-gaê ho gureto rremo, şiyu kou. Leto jêdê şiyê hetê Heyder u Demeni. Eke amê niado ke dewi, hekini pêro adır no pira vêsne.

Waxtê otuzsekiji de nejdîyê dewa made, Derê Zuğiri de 850 mordemi, cini u cüamerd u domoni, yiê ke bêçek Heyder u Demeni ra amê teslim biye, eskerê Tırki evê bêbexteni qırkerdê, dîma sungi kerdê. Peyniye de ki qaz verdo ra meyitu ser, vêsne.

Ma ke cêncenia ho de na qesey hesnêne, ho ve ho vatêne na Tırki ça dismenê mîletê maê? Mara çî wazenê? Naê sero endi kotivi aqlê mı ke, dewleta Tırki wazena ke mîletê Kırmanci/Zazay wertera wedero. Hama honde nüfus eve qırkerdene wenêdarino! Ma çituri beno? Eve asimilasyon darino we! Çuturi beno? Naê de kolonyaliste jê İngiliz u İspanyoli hostaê. Hama Tırki ki hondê dinê bi hosta.

1. Virende mektevunê ho nanê ro, tede zonê ho ro yi mîleti salıx danê. Na, game ve game bena. Hem mektev de, hemi ki eskeriye de beno.
2. Zonê yi mîleti qız vinenê, yasax kenê. Yanê mektev ronaene, kıtav u qazanta vetene, her çî kenê yasax.

Netica asimilasyonu heni xıravına ke, mordemê ke asimile bi dismêni ra jêde benê dismêni mîletê ho. Hem ho, hemi ki her çiyê mîletê ho qız u qefçil u xıravın vinenê. Dismêni rê benê şüane, benê kole u xızmekar. Xelê nesilê Kırmanciye otuzsekiz ra nat niya asimile bi, mîletê horê, kulturê horê, xelesa mîletê hoa siyasiyerê bi dismên.

Na hal ra gore indi kotı vi aqlê mı ke, gezna kulturê Kırmancki (Zazaki) zon u

edebiyato huyo. Zon u edebiyat ke dariya we, êndi her çî mireno, rro cıra oncino we, her het ra teslimê dismêni beno. Hama na qesa Kırmanciye ki esta ke, vanê: 'Sarrê ho da, sarrê ho nêda'. Yanê xelê çêr u sevkanê Kırmancu (Zazau) seweta xelesa mîletê ho sarrê sana harrdo şia, hama mîlito Kırmanc (Zaza) oncia ki teslimê sarê teveri (Tırk u Kurri) nêbi.

2. Zon u kulturê Zazaki sero karê mi

Ez 1964 ine de amune Almanya. Sifte na serre de Tırkiya ra mordemi amey Almanya. Ez şiyêne mektevê şinate. Ma her serre şiyêne dewa ho izne. U waxt her keşî teypi tey berdênê. Mı ki u waxt ra gore zu teypo de hewl herina gumano 1968 ine de bi, tey berdewe. Ez u waxt ravêr şiyu çê zu olvozê ho. Dewa dey nêjdîyê Erzingani de piye. Mı a dewe de mordemê kamil u zonnaği day qesey kerdêne, mordemê ke lawiki zonêne, vengê yine guret ve teyp.

Uzara şiyu Dêrsım, şiyu dewa ho Pax. Mı hem dewa ho de, hemi ki dormê

**WERTÊ ZONU DE, CAÊ - TARIXE
ZONÊ KIRMANCKÎ (ZAZAKÎ)**

**Die sprach-historische Stellung
der Zaza Sprache**

**ZAZACA'NIN (KIRMANCKÎ-DİMİLKÎ)
İRANİ DİLLER ARASINDAKI YERİ...**

Konuşmacı/Qeskerdoğ/Vortrag von:

Dr. Phil. Zilfi Selcan

YER / ORT : Zinzendorfhaus Basel, Leimenstr. 8-10
(6 ve 10 numaralı giriş) Avusturya Dönerimci ofisi

TARİH / DATUM : 26 Kasım 1995, Pazar
SAAT / ZEIT : 13.30

dewunê made '68 ine ra tepiya çiqashi ke firsat di, lawik u sanikê Kırmancki (Zazaki) gureti teyp. Lawikê Silê Qiji, yê Alâ Vêrdi, yê Bava Kazimê Xozatiji ... filan gureti bante. Mı hem ki qiyet dêne qesunê *Otuzsekizê Tırku*. Çi ke yi ki dokumantasyonê tarixê milete Kırmanci (Zaza) bi.

Ez ke 1975 de Almanya ra şiyoz izne, hokmatê Tırki welatê Kırmanciye / Zazau de siqiyönetim na vi ro. U riziko de dayi, ez ve teyp taê dewura feteliyo, zon u edebi- yatê Kırmancki (Zazaki) sero, mı materyal da arê. Hata nika zon u kulturê Kırmancki/Zazaki sero xelê materyal rrest pê. Pêro piya teyp de 250 sate ra jêdero.

Mı wast ke, çiqashi ke mı dest ra ame, zon u kulturê ho merdene ra xelesnan, meste bërro ke mektevê ma nay ro, tede brwaniyo, kitav u gazantê ma vejyê, tede bmoşiyoz. Yanê mesela tek teyniya yê zoni niya. Zon qavoz, eve tarix pêda biyo. Hama zerre na qavê tarixi de gëzna esta ke, mêrasê pi u kalikunê miletê Kırmanci/Zazayio, eve qiyetoz, *cevayiro*. Na gëzna tarixi eve zon, az ve az, hata dewrê ma ama. Ma ki gereke wayirê na gëzna ho vejime. Çike na gëzna kultur u identite, ro dana miletê Kırmanci/Zazay.

Ez ke Almanya ra şiyêze dewe, mı domoni çê made kerdêne top, nostena Kırmancki/Zazaki ci salix dêne. Taxtê maê nostişî çine bi, mı hurendia dey de sojia noni guretêne, tebeşirê ki herina vi, tey berdi vi dewe. Domoni nostena Kırmancki/Zazaki rret misay. Mı vazife ki ilêne ci ke, her kes sanikê binoso tey bîaro. Domonu eve *hewes* nostêne, tey ardiêne. Waa mîna rrametiye *Ginase* ki mirê zu *Sanika Kerzki* nosti vi.

2.1 Karê kultur u siyaseti

Wertê Kırmanciun (Zazaun) u Kırdasu (Kurru) de rrew ra ve nika meselê esta. Na mesela sero dayima qewga u *hurênayis*

beno: Na, leza *jüane-biyayişia* ('eşitlik mücadelesi'). Çike wertê de di identitey ('kimlik') estê; identita Zazay/Kırmanci ve identita Kırdaşî/Kurri ra. Kurri wazenê ke, identita Zazay wedarê, yine asimile kerê, biarê identita ho ser. Hama Zazay/Kırmanci ki naê nêwazenê. Cokao ke dayima na mesela sero nanê hurê.

Ez ve ho ki eve Kırdasu/Kurru ra piya wertê karê kultur u siyaseti de biune. Hama mı demgê identita ho ra qe taviz nêdo, seweta serbest-biyaena na identita ez dayima verva şovenizmê Kurru/Kırdasu vejyio. Na na hal ra gore mı ho ve ho vatêne 'tek teyniya dokumantasyonê zon u edebiyati bes niyo. Karo siyasi ki lozimo. Miletê binedeşti eve karo siyasi benê qewetın, verva dîsmênî vejîne, hata ke binê deşti ra vejîay, haqa ho gurete, bi serbest.' Ez ve ho coka wertê 1974-79 ine de seweta xelesa miletê Kırmanci/Zazay eve usilê leza demokrasi gureune. Serra 1976 ine de, asma marte de, ma Köln de zu sewa Newroji organize kerde. Sifte u waxt eve Kırmancki/Zazaki mı zu beyanname nost. Mı beyanname kağıta momi de daktilo kerd, berd dukanê Pasaê Elaltunbay. Pasa Zazao de Bingoliz bi, bêli kerdêne ke zonê ma ra zof haskeno. Eve ho wayirê dukanê kitavu bi. Mı ve dey ra dukanê dey de piya makina de *teksir* kerd. Çituri ke qediya, mı pelga virêne gurete, virende eve ho kele kerde, dima ki dê Pasay. Mı va: '*Pasa, tu ki kele ho bîbirne. Na sate tarixê miletê made zof muhîma. Ma ita sifte hona eve zonê ho zu beyanname vezeme. Na sate demgê ho vira meke!*' Pasay ki pelga beyannamiya virêne gurete, kele kerde. Pasa taê serru ra tepiya peyser şî vi welat. Mı Pasa par (17-19. marte 1995) Stockholm de Seminerê Terminolojiunê Zazaki de di ke, amo uza iltica kerdo. Ma na durim uza dost u olvozunê binu rê ki qeseykerd, a deqa oncia arde ra no vîri. Ma na beyannamo Zazakio virên hem Köln de, hem ki xelê caunê Almanya de kerd vîta.

Inkarcîyê Kirmanci/Zazay verva zonê ho vejîay

Ez u waxt Berlin de Universita Teknik de televe biyo. Asmê ra tepiya şîyo Bochum ke, mî ra vake 'verva yi beyannamê Zazaki zu beyanname veto.' Mî va: 'Kamî veto?' Ma da pers kerdene. Peyniye de bêli bî ke, eke gurupê DDKD, sempatizanunê Sait Kirmızıtop-rakî, veto. Nî kamê? 'Onbaşîyê' nîne kî, eke Xıdır Kurumo Dêrsımîzo! (Ez ve ho nasnêkan.) 'Tolîvê' ho kî eke Memed Ali A. ve taê binu raê, taê kî Kurrê Mardînîz u yê zovîna caunê. Yîê ke kerdo vîla kî, ma perskerd ke, leto jêde Kirmancê/Zazaê Dêrsımîz u Erzinganîzê. Se vato beyannamê ho de? Tede nosto ke, ma ça eve Zazakî beyanname veto. Tede vanê:

Bunlar Zazaca bildiri çikarmışlar, Kürt halkının dilini bölüyorlar!

'Nîne eve Zazakî beyanname veto, zonê mîletê Kurdi kenê letey!'

Ma sas bîme. Saê ke na zon xîaro, beno letey! Çîturî beno ke, zonê Kırdaşkiyo ke nî qe fam nêkenê cî rê wayır vejînê, hama zonê ho kî red kenê?! Nî gereke sa bê. Ça beyannamê zonê ho protesto kenê? Mordem çîturî honde beno dîsmenê zon u kulturê ho, dîsmenê mîletê ho?

Zu mesela bîna de nîanene kî, marte 1977 îne bîye. A serre mî suka Essenî de zu sewa Newrojî organize kerde. Mî ve ho kî, hem beyanname vetî vî, hem kî a sewe de zon u kulturê Zazakî eve lawîku temsil kerd. Eyaletê Nordrhein Westfaleni de xelê nûfusê Zazay/Kirmanci esto, salon bî vî pîrr. Mîletê ma ke zonê ho de qese u lawîki hesnay, zof bî ve sa.

Sewe ra tepiya, rroza bîne olvozunê yî waxtî ra doxtor Kiazım Taş ve Sertaç Bucaxî ra amey leê mî, vake: 'Şîme caê piya samîa ho borîme, tenê kî qesey kerîme.' Mî kî va 'heya, şîme.' Ma ke şîme

zu loqanta, tenê qesey kerd, Kiazım Taş 'qal ard ra, vake:

'Sen gel bu Zazacayı bırak, Kürtçe öğren, Kürtçe türkî söyle.'

Ma nonî seroîme. Mî henî zona ke, non gula mî ro nêşî, poştîa mî ro şî. Ez qarîyo, mî va:

'U senê qeso! Sîma çîturî mî ra çîyo nîanê vanê! Tırkî hetê ra ma ra vanê 'zonê ho caverdê, bêrê zonê ma bîmîsê; sîma kî hao vanê 'Zazakî caverde, bê Kırdaşkî bîmîse.' Yanê Tırkî kî wazenê ke zonê Zazakî wedarê, sîma kî nao henî wazenê. Ma u waxt wertê sîma u asimilasyonciunê Tırku de çî ferq esto!? Ez zonê ho qe feda nêkan; seweta serbestîya na zon u kulturî sero dayîma lez kan. Rreyna çîyo nîanê mî ra mevazê!'

Ala rreê na inkarcîun u inkarcenia nîne de niadê! Hesav kerê. Zu Kırdas/Kurr ke mîra nîya vazo, ison vano 'tamam, nu mara has nêkeno, henî vano, şêro va vazo.' Hama Kiazım Taş mordemê mîno, naskerdogê mîno. Sertaç Bucak Siveregîzo. Zazakî zoneno, zonê ma u piyê ho Zazakîyo. Zerrê nîne qe zon u kulturê horê neveseno? Dêmake zon u kulturê mîletê hî ra îndî has nêkenê, xîzmekarenîa Kurr/Kırdasu radayîna jêde haskenê, îndî mîletê ho rê biyê dîsmên. Peyniye de bêli bî ke, eke Kurrê/Kırdasê ke 'onbaşî'enia nîne kenê, yîne kerdê *êlçî*, rusnê leê mî. Yî kame?: Kırdaso Dêrsımîz ve Kurrê Xarpêti rao.

Eke *êlçî* şuanenia Kırdasu/Kurru kenê, ağanê ho ra emîr gureto, amê leê mî. Ho ve ho, zon u kulturê ho, mîletê ho qîz vînenê, sarê teveri rê kî benê xîzmekar. Xîzmekarenî, xîzmekarenîa. Ha xîzmekarenîa Tırkî, ha yê Kırdaş/Kurri! Qe ferqê ho çîno. Hama xîzmekar, xîzmekari ra has nêkeno. Zuvîni de qarînê. Zu vano 'xîzmekarenîa Tırkî wesa', uyo bîn kî vano 'nê. xîzmekarenîa Kırdaşî/Kurri dayîna wesa.

(xizmekar 'hizmetçi, işbirlikçi', 'Kollaborateur') Xizmekareni, çiyo de qeçfılo ('çirkin'). T'oaê ki jê serbestiye wes niyo.

3. Nostena Zazaki

Yi serru de, sifte 1976 ine de qazanta Ronahi (Zurih) de eve Zazaki zu makalê mi vejıya (Leza Ma, Ronahi, 1976, Nr. 18, p. 28). Uza ra tepiya ki 1977 de morê 19in u 21in u 22in u 23ine de, 1978 de morê 24ine de nostê mine Kırmanki/Zazaki vejıyay. Nostê minê bini ki yi serru de na mecmuaun u qazantu de vejıyay: Özgürlük Yolu, Roja Welat, Roja Nu, Gaziya Welat, Hêvi (niade cêr, nostê noskari). Mı 1972/3 ine de taê lawikê Kırmanki/Zazakiê ke kerdı vi top, nostı vi, kerdı vi kitav, hama yayın nêkerdı.

4. Karê muziki

Heto bini ra ki mı lawikê Kırmanki/Zazaki eve t'omır vatêne. U waxt sayırunê ma ho ve ho lawiki vatêne, hama kêşi zu bante hazır nêkerdı vi ke milet gosdo. Serra 1976 ine de rraa virêne mi kasetê eve emegê ho ita Almanya de vete. Nas u dosti, yiê ke zon u kulturê hora haskenê, yine dormê ho de kerde vıla. Morde-munê ma ke gosdêne, dina hoa tariye cirê biyêne roşti, çefê ho amêne, tenê ro amêne cı. Hama yiê ke çimeşiaeni kerdêne, ero cı wes nêamêne, yi ki bi. Hata nika mı 5 kaseti kerdı hazır, veti. Eve sıra 1976 u '77 u '78 u '87 u '92 ine de veti. Mı pêro eve ho teyniya veti, piyasa ki nêday. Pêro piya 69 lawikiê (niade cêr, musikiê Zazaki). Nayine ra leto jêde lawikê sayırunê Kırmanciê. Hama taê ki eve qese u qeyde yê minê.

5. Miliyetçiê Kurru/Kirdasu ve xizmekarunê ho ra verva serbestiya miletê Zazay/Kırmanci vejınê

Ha, hona ke mı viri ra nêşıyo, ita d'-irê qesu vajine. Mordemê vejıyo ho kerdo Munzir Çem, biyo propağandaciê Kurru. Hona ke ez nêdiyo, ez nasnêkerdo, mide qesey nêkerdo, haqa kar u gurê mı de, haqa kasetunê mı de qal u qır keno, vano ke 'Komkari kasetê Zilfi rotê, ... filan bêvan' (Ronahi, 3.9.1995). Na qesa raste niya. Çı ke waxto ke Komkar 1979 de Frankfurt de na ro, u waxt alaqa mın u Kurrun u piyakerunê yine biriye. Hama mı ra dima ke Komelê Kurru kasetê mı rotê, dêmake bêxevera mı, bêizna mı rotê, horê dizdeni kerda. Mı ke Kurri ve piyakerunê yine ra caverdê, uza ra tepiya kasetê ho cinêdê. Dêmaqe seweta haskerdena mın u zon u kulturê miletê mı nê, hem seweta menfaatê hoê sıyasi, mıra mênkia rotê, pê ticaret kerdo. Na ki dizdeni niya çıka?! Na kılamê ke, mı ve emegê serru day arê, kerdı tekeduza, vati, merdene ra xelesnay kerdı wes. Na mordemi ki eve ho berdê rrast u dêlmast sanê pê, namê ho ki no pıra, yayın kerdê. Mordemê ke emegê ho rresto cı, ardê meyda, dokumentasyon kerdo, kasete de qeyde ki vato, qalê dine dayi nêkerdo. Rri ke pa çino ison cıra sevazo! Zu ke şı bêxevere bostan ra hem çi guret berd, hem ki horê kerd mal, cı ra sevane, na qesa ki wendoı ve ho vazo. Na mordemi nostê ho ki niya name kerdo: 'Karê mordemi guni hacetê destê dismeni nêbone'. Sima toa cıra famkerd? Qesê de Kırmanciye esto, vanê: 'Korr şıyo, çımê weşi ra mılqi kerdo.' Kam biyo dismenê miletê ho, kam nêbiyo, meste-bêro bêli beno. Yanê kam dosto, kam dismenê miletê hoo, nika ra bêliyo. Seminarê Vakıfê Kölni de bêli bi (7.10.1995; niade Ware 9, Gucige '96, p. 84). Hama sevajime! Se ke Kırmanciye de vanê: 'Ha vaze, ha vaze; ita ra çız, ita ra vız'. Dismenê miletê Zazay (Kırmanci) zu niyo, di niyo. İta vireniye cêna, ha ca de vejino. Taê biyê kermê zerrê dari, wertê mordemunê ho de verva serbestiya miletê ho vejınê, biyê dismenê miletê ho. Na

nıyanki
= şızlı

lone cêna, ha lone ra vejino. (*Fekê keşi ki çüal niyo ke, grêdime!*) Tayine rê Tırkeni biya şîrê, tayine rê ki Kurreni. Yiê ke Tırku rê milişêni kerde, peyniya dine ki bêli biyê, yiê ke Kurru rê bi milis, halê dine bêli bi. Taê ki hona cıra mırred nêbiyê, vanê 'tenêna milişênia sari bikeme'. Kurri ça eve ho ninê verva Kırmancu/Zazau nêvejinê ke, *piyakerun u xızmekarunê* ho t'iz kenê, verdanê ra ma ser? Xızmekarê Kurru, Kurri ra *dayina jêde* benê Kurr ke, *şola* cı ra aferin biçêrê. Se ke Kırmanciye de vanê: *Torjê şiyô gême ke dare bıbirrnê; dare vato: 'Tı nêşkina ma bıbirrnê; dimê to ki marao.'* Nika biyo na *fênde*. ... Mı zof sarrê sîma dênza, qusır de niya medê, honde beso; caverdime, bême mesela ho ser.

6. Leza serbestiye de wertê

Zazaun/Kırmancun u Kırdasu/Kurru de hurênayisê jüane-biyaişî

Ez kulturê Kırmancki/Zazaki de hata nika ki wertê edebiyate feki ra, yanê sanik u meselun u zovina tore edebiyati ra, caê lawiku dayina berz cên. Çı ke lawike de di şinati rresenê pê. Kılame ve qeyde ra. İson saniku ya gosdano, ya ki waneno. Hama yê lawike heni niyo. Zu lawike vano, hazar mordem eve meraq gosdano; lawiki gosdari rê zof teşir kenê. Hem finê huayis, hem ki finê bervis. Karo siyasi de teşirê lawiku zofo; qewete danê cı.

Naê ra ki bêli beno ke mı ve ho, xelesa miletê Kırmanci/Zazay wastêne. Seweta na hedefi karê zon u kulturî kerdêne. Hama na leza demokrasi de taê çiyê muhimi, çiyê ke identita u şaxsiyet danê miletê Kırmanci/Zazay çine bi:

Gramerê Zonê Zazaki

Tarixê Miletê Kırmanci/Zazay

Mı analiz kerdêne, a netice ra gore ho ve ho vazîfe dêne ho: 'Ez gereke zu *Gramerê Zonê Zazaki hazır kerine*'.

Heya, mordem zonê ho qesey keno, hama qeyde u qanunê dey nêzono (eke nêmuso tavi). Hem ki eve gramer identita zu miletî ispat bena. U milet ('halk') cı ra qewete cêno hesarê ho beno, wayirê identita ho kolektife vejino; dima ki haqa demokrasi wazeno, seweta guretena na haqe, seweta serbestiye lez keno, beno qeweta siyasiye.

Kırdasu/Kurru dı kitavê Zazaki 1975 de dest na ro ser, nêveti

Ez hona Berlin de Universita Tekniki de televe biyo. Mı serra 1975 ine de zu Gramerê Zazaki, eve *izahatê Tırki* kerd hazır. Mı zu ki kitavê de Samad Bahrangî, *Moso Şiao Qızkek* çarna ra Kırmancki/Zazaki. Hurdi kitavi teslimê naskerdoğu kerdi, eke berê, Anqara de mordemunê Özgürlük Yolu dê, uza yayın kerê.

U waxt Kemal Burkay Anqara ra mırê çond rrey eve tayine xeverê rusnê ke, ha ewro vezeme, ha meste vezeme, ha bêro, filan bêvan. Na meste u berroê Kemal Burkay u mordemunê dey nêqediya; waxt ame vêrd ra, bi 12 serri. Hama wertê na serru de ki yine çond kitavi eve Kırdaşki veti, pêro meydan derê. Siyasetçiunê Kırdasu şovenisteni kerde, yi dı kitavê Zazaki nêveti. 1987 ine de na kitavi peyser ardi, Berlin de day mı. Elçiyô ke kitavi mı rê ardi, hona ki vake: 'Eke wazena torê yayın kerime?' Mı ki va: 'Zamet mekerê! Sîma, des u dı serri hode vındarrnê yayın nêkerdê, niyara tepiya ki lozımıya ho çina.' Waxto peên de çond rreyio ke qazanta u dergiune Kurru de, hem ki eve qeseykerdena K. Burkay heşîun pê ke (eve vatisê Usxanê Cemali: U. Cemali ke mesela Zazau Berlinde zu cemat de perskerda, marte 1996), qal ardo ra mı ser, vato 'Zilfi ve ho nêwasto ke, ma kitave dey vejime. Ma ra biriyo ra şiyô Zazaceni keno ...' filan bêvan. Haqa kitavunê Zazaki de ita wendoği ve ho êndi qerarê ho cı dê. Ma K. Burkay ke heni vano, rriye ho nêdezeno. ez cıra sevajine, u

vana çerme gayio. Yanê siyasetçiuñê Kirdasu/Kurru ra gore Kürtçeni helala, Zazaceni herama. *(laf u darimade u sozayen)*

Ez ita qalê zu qeşa muhime bikerine ke, wendoği bizonê. Waxto ke K. Burkay Mamekiye de bi, ma rreê rrastê zuvini bi vi. Mı u Dêrsımız zonêne, Kirmanci/Zaza saykerdene. Tenê ki na rriwal ra tivarê mı cı rê bi. Hama waxto ke mesela na hurdi kıtavunê Zazaki vejıye, ez hona ginune po ke, mordemê K. Burkay'ê ke ma piya siyaset keme, eve dı rriyê. Verê isoni de zovina, peê isoni de zovina qesey kenê. Mı ki ho ve ho vatêne, 'ni zirriê, cuamerdeni tey çına, eve tore tore fende, eve fizileni u mızaureni, eve dismêneni haqa mîde propağanda kenê. Pêro zu fek ra vanê: 'Zıfı, Zazaceni u Eleveliceni kenê.' Mı ki u waxt rraşti ke na meseley mudafa kerdêne. Mı va 'ala rreê K. Burkay de qesey kerine, uza ra tepiya qerarê ho dan cı.' Waxto ke 1979 de Frankfurt de 'dernegi' amey pêser, Komkar na ro, K. Burkay ki ame vi. Rreê ez ve dey ra piya şime tever, ma na meselu sero qesey kerd. Ma ke tenê qesey kerd, peyniyede mı qal ard ra *Mesela Zazay u Mesela Eleveliceni* ser. Mı va 'hetê zoni ra qazantu de, sewunê kulturî de, Zazaki u Kirdaşki jüane ('eşit') vo. Yanê lete ve lete. Haqa nüfusê elewi müdafa kerime, tomete nêkerime. Ey ki vake ke:

'Biz bunu söylersek ötekiler kızar!'

Mı ki ho ve ho vake:

'Haa, dêmake coka vato 'balık baştan kokar.' Sıma rê oğır vo. Alaqa mın u sıma niya ra tepiya çına!'

Ez sas biyo ke, zerrê ho ça Zazaki/Kirmancki rê nêvêseno; eskera nê, hama binê deşti ra verva cı vejino? Mı kokımın u zonağu ra pers kerd ke, K. Burkay ve ho Kirdasunê Muxundiye rao. Tavi ke dey rê Kirdaş/Kurri dayına nêjdıyê, Zazaki ro cı wes nino. Nıka mesela tenê biye arrêze.

Coka vato: 'Her vas koka ho sero rroeno.'

Mı alaqa ho indi cı ra birnê, çike her çi bêli bi ke, Kirdaş/Kurri, binê çı namey de benê bibê, sosyalist vê, qominist vê, nêzon çı u çı vê, ma nêwazenê.

Kurri ve xızmekarunê hoê Kirmanci/Zazay ra mira vanê ke, 'Zıfı filan bêvan Komel de gureo'. Komel çiko ke, ni çimê ho de honde kenê berz? Saê ke çıvao! Mesela mesela fikiriya. Mordem ke zu fikiri sero ame hurê, komelê nano ro, piya gureeno; nê nê ke qesê de huyo wertag ke çine vi, zuvini rê tivar nêkerd, xaymeni kerde, u waxt ki tavi ke beno ciya. Qey, na siyasetkerdene hora tek teyniya na Kurrın u xızmekarunê dine sero tapu biya çiko? Mordemê ke, ma dina ro cı salıx dêne, nıka ustê ra, yi rrae mısnenê ra ma!

Ez ke hareketunê siyasetu de gureune ki, seweta Kurru nê, *seweta menfaatê miletê ho* gureune. Kurri ki oncia seweta miletê Zazay nê, seweta miletê ho gureay. Hama, pilunê ma tecrübê ho ra gore dayıma vatêne: *Kurri made bira nêbenê. Yi zovina miletê, ma zovina miletıme.* Yiê ke serrunê mîde vi, ma u waxt gos ro ser nênenê, inam nêkerdene.

Wertê qal u qırê siyaseti de ma 5 serri zuvini fetelna (1974-'79). Mı ho ve ho vatêne 'Zazay/Kirmancki ve Kirdaş ra benê juane ('eşit'), piya siyaset kenê.' Kurru ke sayiya Kirmanci/Zazau de poştia ho kerde qewine, zon u kulturê ma rê binê desti ra dismeneni kerde.

Wertê na 5 serru de yine nêverda ke, sewunê Berlını de ez ve zu lawıke eve zonê miletê Kirmancki/Zazaki vajine. Serra maa peêne de, waxto ke ez ve olvozunê hora cıra biriyene ra, nine Kiamil Yeşilgöz ardı vi, verva mı vetêne.

1980 de, sewa Newroji ke organize kenê, salonê Universita Teknikî de, eve vatena naskerdoğê mı Hesên Y. gosdari lawikunê Kirdaşki gosdanê. Sıra ke yena Kiamil Yeşilgözi, gosdari urzenê ra sonê,

salon beno up-tol, teyniya yiê ke Zazaki fam kenê, d'-irê teney dine ra manenê. Hesen Y. vake: 'Ma heni qariayme ke! Mı va 'hora şêrine, na tomur destê Kiamili ra, bicêri, qafike de pirodi', vaji 'isê to wertê na Kurru de çiko?'

Sewa Newroji de seweta zonê Zazaki danê zuvini ro

Verva zon u kulturê Zazay/Kırmanci wertê her komelê Kurru/Kırdasu de şovenizm ve dismêni ra estê, rrew rrew qewğa u hurênayis vejino. Na hadiseu ra qalê jüy bikerine. Olvozunê minê Dêrsımızu ra Ali T. zomonê komelê DDKD de bi, Berlin de murê na mesela qesey kerde:

"Ma rrozê sewa Newroji kerdı vi hazır. Mı ki zu lazeko de Dêrsımız ardı vi ke, u ki sewe de eve Zazaki/Kırmancki lawıku vazo. Ma ki peê sahne de, peê perda derime. Mı veng da ra lazeki ard ke, şêro sahne, bicıno, vazo. Mı niada ke olvozunê maê yi waxti ra zu Kurro de Mar-dımız, Agit, ame, vake, 'bu kimdir?' Mı vake 'Zazaca' türkü söyleyecek' (Ali T. Kırdascki nêzono, Z. S.) Agit qira mura, vake:

'Sen Zazacılık yapıyorsun?'

A, çıturi ke heni zirça mura, mı tekê dê pıro, da ve hard ro. Milet hetê veri de proğram gosdano, ma ki peê perda de zing u tung dame zuvini ro. Nêjdiyê mikrofonı derime, rapetape sona mikrofon, millet veng dano, vano: 'U çiko, çıvao? U senê vengo yeno?'

Meselê nianeni hona zofê, eve vatis nêqedinê.

Leza siyasetçiuñê Kurru, leza miletê Kırmanci/Zazay niya

Mı niada ke, rraşti ke Kurru de biraeni nêbena, bime ciya, her kes rraa ho ra şı. Yi rraa hora, ez rraa hora. Ezê ho awa nawa, miletê ho rê indî baxse ('bağimsız') gurean. Haqa keş ki çına ke, nae ma rê tomete kero! Haqa keş ki çına ke, miletê Kırmanci/Zazay eve zor Kurr kero, cı rê *siyaseto baxse* ('bağimsız siyaset') tomete kero. Miletê Kırmanci/Zaza ki mecbur niyo ke, binê bandıra keşi kuyo. Noskar u siyasetçiyê Kırmanci/Zazay, yiê ke serbestiya miletê ho wazenê, yi ki nêwazenê ke, miletê ho heşirenia Tırki ra bixelesnê, na rrae ki binê bandıra Kurri/Kırdaşi' kerê. Serbestiye ki keşi sero tapu nêbiya, malê piyê keşi niya, haqa miletê Kırmanci/Zazay'a.

1982 de ke Paris de Enstitüye Kurdi na ro, seweta tespitkerdena elifbey ez ki dawete kerdune. Serrunê '80 ine de xelê çı vuriya. Nayine ra zu ki, nostisê mino ke Hêvi 1, 2 de (Paris) vejıya, u bi. Çı ke makaleo ke vejıya (54 pelgi), hem wertê Kırdasu de, hem ki wertê Kırmanci/Zazau de heni tağvin kan ke xelê teşir kerd. Kırdasu ve ho mı rê qesey kerd ke, taê cıra qariye ke, Zazaki ça jêde kerdo cı. Kemal Fuatê Soraniji ki, makalê ho de, u dergi de nosto ke, 'nostena Zazaki ve zeraro u teyniya zonê folklori bımano!' (Hêvi 1). Yanê qe nênoşıyo! Berlin de ki taê şovenistê Kırdasunê Şêvaji (Hesen Y.) mı ra qariay, vake:

'Neden Kürtçe öğrenmiyorsun, gidip Zazaca yazıyorsun!'

'Tu ça Kırdascki nêmisena, sona eve Zazaki nosena!'

Çı şovenizmo, çı dismêneniya!

"Ti mura xeleşia ra, ama fêl emalo xora nexeleşia ra"

Giredae-biyaeni ra ve baxse-biyaeni

Mı Berlin de *Volkshochschule* rê müracat kerd ke, qursê Zonê Zazaki rake-rine, mı rê cüav da, vake:

'Zazaki lehçê de *Kurdisch*'iyo. Zu qursê *Kurdisch* nao esto, u beso!

Ez Berlin de şiyô Enstitüye İranistiki ke, zonê Kırmancki/Zazaki sero bigureine; uza ki Kurrunê Soranizu ra Omari kerdo pırrê zuru, vanê nata *lehça*, bota *lehça*. Na tercübe ra tepiya ez amune na fikir ke, eve na sanika *lehça* Kurri her ca rraê ma rê kenê tomer her çêver ma sero cadanê, her firsat de inkarci u lehçeciye Kurru/Kirdasu vireniya ma birmenê.

Ez ho ve ho amune na netice ke, ma ke eve *lehçe* şime, siyaset de dayima keme vind. Meste bêrrô Kurru ke haqa ho gurete, ma oncia destetol vejime.

U waxt ez Universita Teknik de kotu vi Enstitüyê Lenguistiki, doxtora Gramerê Zazaki sero gureêne. Mı alaqa ho Kurru ra bîrrna vi, savrê mı tenê bi vi hira. Na hurênayis u qal u qır ra tepiya, mı olvozê ho niya kerdêne temey:

Niyara tepiya *lehçe* mevazê, *zon* vazê. Kam ke wazeno ke zon u kultur u siyasetê miletê Kırmancki/Zazay sero bigureo, xızmete bikero, hata alaqa ho şovenistinê Kurru ra nêbîrrno, *baxse* ('bağimsız') nêgureo, nêbeno. Mordemo ke na meselu sero gureeno, gereke *giredae* ('bağimli') nêbo, *baxse* bo.

7. İnkarceni u lehçeceni

İtade lozimo ke ez virende ferqê ilim u siyaseti bêli kerine, uza ra tepiya şimarê vatena alimunê zonun u siyasetçiu sero qesey kerine. Çike zonaena na ferqi zof muhima. İlim ve ispat yeno meyda. Siyaset ki eve iddia. İlim de ispat serto, siyaset de lozim niyo.

Alimo ke zu mesela sero qesey keno, gune a qesa ho ispat kero. Hata ke ispat nêkerde, qewul nêbena, qiyametê de ho

çino. Hama fikirune siyaseti de heni niyo. Fikirê siyasetu iddia seroê ke, ni rrast ki benê, gelet ki benê. Temelê siyasetu ideolojiyo. Zu ke eve na ideoloji vazo, hawa ra kutık lawenê, 'tolivê' na siyasetu ki inam benê. Ideolojiyê dini de xocey vanê 'sima ke niya bikerê sonê cenet', tolivi inam benê.

İdeolojiunê siyaseti de ki niya ro. Na ideoloji çî benê bivê; rrastki vê, çepki vê, dinci vê, karakterê pêroyine na het ra zuyo. Qeydo de bin ki nao: İlim siyaseti serrao. Ya ki eve zovina vatis, siyaset ilim ra cêro.

Taê naê qewul kenê, hama taê estê ke, ni leto jêde siyasetçiyê, 'nê!' vanê. Ma her çî zoneme. Yanê ilimi rê hurmet nêkenê, ilim saynêkenê. İlim ke vano, 2 ve 2 kenê 4, hama siyasetçi iddia kenê, vanê; 'nê, di ve di keno ponc'!

Alimunê zoni tarixê zonunê İranki de caê Zazaki bêli kerdo ke, eve ferqê hususiyet u strukturê gramerê ho, zovina zonu ra birino ra. Cokao ho ve ho zu zono (niade cêr: literatur).

Hama Tırki vanê, 'nê, nu zu *lehçe zonê Tırkiyo*'. Siyasetçiyê Kurru ki vanê ke, 'nê u *lehçe de zonê Kırdaşkiyo!*' Nika dewleta Tırki hetê ra, siyasetê Kurru hetê ra zeleqiyê yaxê ma ra, Zonê Kırmancki/Zazaki ve miletê Kırmancki/Zazay ra kelaponçe kenê. Ma ki werte de sas bime. Dêma ke, dostê maê Tırk ve Kırdaşi ra ma sero kotê tê. Halvi ki postê ma sero danê pêro, hona taê cıra bêxeverê. Çituri ke di vergi binatê bize sero girrenê ra zuvini, ya ki di mordemi zu hêgay sero danê pêro, heniyo. Hama ilim ra gore ki bêliyo ke zonê Kırmancki/Zazaki ne Tırkiyo, ne ki Kırdaşki. Eve na durim ki mileto Kırmancki/Zaza ne Tırko, ne ki Kırdaso (Kurro).

Siyasetçiyê Tırk u Kırdası/Kurri leto jêde na eserunê alimu naskenê. Hama qal nêkenê, gos ki pa nêkunê; miletî rê eskera nêkenê, mênkia cênê ke, kes sola cıra xeverdar nêbo, nêmisu. Eke misa ki, rraa ho

vezeno keşi rê şüane nêbeno, beno ağaê serê ho. Halvî ke, Tirk ki zonenê ke zonê Tirkî ve zonê Kırmancki/Zazaki ra zu nêbeno. Kırdaşi/Kurri ki rınd pê zonenê ke, zonê Zazaki u Kırdaşki zu niyo, ciya zonê.

Cirano ke poştia ho kerdo qewine, ye-no çim verdano hêgaê ciranê ho, vano: 'nu hêgaê mino, ti colegê/morevaê muna. ez ki ağaê tuyo!' Wayirê hêgay ve ciranê zorbaji ra *kunê tê*, êndi kami ke zor kerd.

Mileto Kırmanç/Zaza ke hata nika bêwayır nêmendêne, yanê temsilçenia hoa siyasiye ra ke morim nêmendêne, ciranunê zorbazu ki niya sero hukim nêkerdêne. Hama na ki esta ke, ne leza demokrasi qedina, ne ki rroji qedinê. Axiri rrozê yena ke, na millet ki jê nıkay malo bêşüane nêmaneno. Organizasyonê hoê siyasi ano meyda, eve a qewete haqa ho, hêgaê ho qori keno.

Na durim ra gore, mordem dı meselu têwerte nêkero. Neticê ilimi ve iddia siyaseti ra.

7.1 Peyniya lehçeceni asimilasyonu

Siyasetçiyê şovenisti zovina zon u kulturê ra has nêkenê, wazenê ke yi mileti biarê zon u kulture ho ser; hama heto bin ra ki wazenê ke zon u kulturê yi miletê binedeşti ki wedariyo, vindi bo.

Seweta ney çı lozimo, çituri yi mileti bixapnê? Ney rê *sanika lehça* dermana. Eve sanika lehça u millet kuno hewno xori, malê ho, haqa ho, serbestiya ho ho vira keno, beno kole.

Lehçecenia siyasiye İran de ki esta. İran de mileto Fars hukim keno, zonê hukımdari Farskiyo. Hama İran de xelê miletê bini estê ke, hokmat zonunê yine rê vano 'ni lehçê Farskiyê. Ma ki birayme.' Yine ke ho rê haq u demokrasi wast ki, vanê 'sıma ma kenê letey!' Yanê lehçeceni, zu siyaseto de şoven u asimilasyonciyo.

7.2 İnkarceni u lehçecenia Tırki

Tırku ke 1921 de şindorê dewleta ho ont, hokmatê ho na ro. Eke hona tengede vi milletunê binu ra (Kırmanç/Zaza, Kırdaş/Kurr. Laz, Çerkez) vatêne 'bıra'! Hama poştia ho ke kerde qewine, biraeni qediye, na rrae ki vake 'Turko'!

Pilanê Tırku rrew ra hazır vi ke, eve çı to-re rresenê hedefê hoo siyasi. Hama hata u hedef cırê poştı lozum biye. Yê taê miletu hemgê kerd fek ra (yanê cı nêda), pê xapiti. Tenge ra ke xeleşay, koti hirayie, na rrae ki siyasetê asimilasyonu vet: Türk Tarih Tezi, Güneş Dil Teorisi (1932), filan. Zu kitavo muhimo ke, siyasetê asimilasyonu ano ra zon nao: M. Rıza, Benlik ve Dilbirliğimiz, İstanbul 1933. Qesê veride niya noşino:

"Benlik ve Dilbirliğimiz hakkında birkaç söz

Büyük Gazi ve yüce kurtarıcımızın açtıkları parlak çığırda öz dilimize doğru yürürken bir çok soydaşlarımız hâlâ türkçe konuşmuyorlar. Millî benliklerini unutarak veya bilip duymuyarak millî çığırdan sapan bu soydaşlarımızı doğruyu söyleyerek ve göstererek millî birliğe çağırarak her Türkün borcudur. Şu küçük kitabın bu millî borç payımı ödiyeceğimi umarım.

3-9-932

*Piyade Miralaylığından Mütekkait
M. Rıza"*

M. Rıza pelga 5 ine de sevevê siyasetê asimilasyonu, yanê *siyasetê Turk-kerdene*, niya ano ra zon:

"Yurdumuzda birçok soydaşımız hâlâ türkçe konuşmuyor, yad diller söyleşiyorlar. Bu hal açılmak, deşilmek istiyen millî bir derttir. Bir millet varlığını benlik ve birlik kuvvet ve derecesi ile gösterir ve yaşatır. Bu

asırda millî varlıklar dil, millî duygu, dilek <ülkü> birliğine dayalıdır. Bunların en başı ve göze görüneni dilbirliğidir. Dilde birlik olmazsa diğerleri kolay ayrılır. Millî varlık ufak bir çarpınma ile dağılır ve parçalanabilir. Yakın tarihimiz bunu açıkça gösterir.

Yurdumuzun birçok yerlerinde en ziyade şark ve orta Anadolu'da dil, ad ve helki de duyguları yad, halk kümeleri görülür. Bunlar bu kitapta yazılı bir çok sebeplerden millî birlikten ayrılmış ve yadırganmış öz türk ve türkmenlerdir. Kendi soyumuzdan olan bu halk kümelerinin çoğunu hâlâ Kürt diye ayrı bir varlık olarak tanır ve biliriz. Bir kısmına Lâz deriz, ötekileri Arnavut, Acem diye irer yadırganız...."

Yîe ke gereke Tirk bê, bıwanime, ala kamê (p. 10):

"Yurdumuzda yabancı dil konuşan soydaşlarımız, Kürt denilen dağlı Türkler, Lâz ve Gürcüler, Girit ve Epir Türk muhacirleri, Arnavutluk ve Bosna mültetçileri, cenupta bazı halk kümeleridir."

Bıra Tırko asimilasyonci eve zono nerm morri dayi lone ra vezeno, her 'sarredeji' rê axırı dermanê vineno. Nika sıra amê 'dağlı Kürt kardeş'i (p. 15):

"İngiliz lûgatleri de Kürt kelimesini eşkiyalıkla müteradif kaydederler. Şu haldê dağlı Türk kardeşlerimize Kürt Kürdo demek hem nezaketsizlik ve hem de milliyetimizde ikilik ve ayrılık ifade etmesi itibarı ile vatan aleyhine hareket olur. Dağlı ve şehirli Türk için Kürt sözünün unutulması millî bir borçtur."

Bıra Tırki 'Kürt' axırı yasax kerd, gamêna ravêr sono, niadime ala na rrae se vano (devamê pelga 15 ine):

"Dağlı Türk kardeşlerimizin kendi öz dilleri olmıyan kürtçeyi artık

birakmaları ve esas ana dilleri olan türkçeyi aşiret ve boyları arasında yaymaları zamanıdır."

Bıra Tırki 'Kürtçe' dard we, nika ki na 'Kürtçe' ala çiko çı niyo, tenêna bıwanime (p. 16):

"Kürtçe Kurmanç ve Zazaca diye ikiye ayrılır. Kurmançca umumidir; Zazaca Genç, Kulp, Diyarıbekir ve etrafıle Siyerek, Palo ve Dersimde Zazalar arasında söylenir. Zazalar Lo Türklere-rinden Dümbeli-Yezidi soyundan ve Hati-Halti ülküsünü yaşatan eski Türklere-dirler. Dilleri de aslına değiştirmiş çok eski bir türkçedir. Kürtçede birbirinden ayrı muhtelif lehçeler vardır.

Eski türkçe ve yeni farsî sözler bütün lehçelerde birdir. Diğer dillerden alınan sözler her boy ve oylumda başka başkadır.

Bıra Tırkê Miralay M. Rızay ke 'Kürt kardeş' çerexna ard, nika ki sıra amê inkar kerdene (devamê pelga 15 ine):

"Kürtçenin tarihi yoktur. Çünkü esaslı ve başlı başına bir dil değildir. Ayrı dillerden zamanla bir araya yığılmış sözlerdir."

Bıra Tırko Miralay M. Rıza, her ke şî ravêr sono, aslê 'Kürt kardeş'i cı rê tarif ke-no, bıwanime, ala beno koti ra gurê dano (p. 23):

"Dersimliler Zazadır. Bunlardan Hormik, Çarikli, Lolan aşiretleri soyca Türk olduklarını bilir ve söylerler. Eskiden Dümbelilerle meskân İranın Seymen Ova halkının Dümbeli-Zaza-Yezidi-Hatayinejat olduklarını ve havaliye Türkistanı İran denildiğini Cihannüma yazıyor.

Bütün bunlardan anladığımızın kısacası bu gün kürtçe konuşan halkın asıl

ve soyca tamamen Türk oldukları ve bunlarda Türk ruhunun muhtelif an'ane ve ülkü-mefkûre halinde hâlâ yaşadığıdır. Şu halde bugün kürtçe diye söyleşen halkın Türk olduklarına ve Kürt adında ayrı ve başka bir millet ve milliyet ve buna ait bir işaret dahi bulunmadığına şüphe kalmamış olur."

Sima di? Peyniya inkarceni u asimilasyecenia ke vanê, niyara. Bira Tirk 'soydaş'un u 'kardeş'u tek ve tek çituri werte ra dano we! Çimê Dêrsimizu ve rroştî vo. Nika hao aslê ho ki indi mısay. Hama ho vira mekerê penco zu 'Yezidi' yo, eve xêr vo. Na 'Yezidi' mirê toa bêaxki nino, se ke 'bira Kurr' ki 'bira Tirk'i ra mîso. u ki gegane noseno ke. Dêrsimiji 'yezidiyê'. Sarê teveri yeno, ma u piyê ma 'ro ma salix dano.

Bira Tırko 'tolivê Gazi' postê miye onto ve ho, koto ra wertê 'kardeş'un u 'soydaş'u. Peyniya qesey niya girê dano (p. 61-62):

"Göz bebeğimiz Ulu Gazimizin açtıkları parlak dil yolunda öz dilimize doğru gidişimiz hiç şüphe edilmez ki dil sevgisini bütün halka yayacak ve gün geçtikçe artarak bizi kutlu bir dil birliğine ulaştıracaktır."

Yanê her kes ke bi Tirk, indi rreseno mîrodê ho, sono cenet. Nika geal kerime. Asimilasyonciun u rasistunê Tirk'u na pilanê qırkerden u wedardaena mîletunê Anadoluye, tarixê nostena na kîtavi 1933 ra ve nat, hata koti berd, tenê biarê ra çimunê ho ver.

İdarê Tırki vake. Mîletu Tirk hukımdaro, sima ki pêro piya gereke Tirk vê'. Ao ke Tırkeni qewil nêkeno, haqa dey çina. Mîletê Laz u Çerkez u Aravi tenê ho lewna, hama oncia vengê ho birna. Tek teyniya mîletê Kırmancı/Zazay ve mîletê

Kırdaşi/Kurri heşirenia Tırki hata nika qewil nêkerde.

Biraê Tırki 1921 de çü guret sero vînet. Niada ke ni ve çü nêvindenê. 1980 ra tepiya ki, *Sanika Tırkeni* ke tey kar nêkerde, na rrae ki *sanika lehçeceni* vete. *Sanika lehçeceni* de vajino ke 'ha Zaza Türkçesi, ha Kurmanc Türkçesi, ge dağlı Türk, ge ovalı Türk, nata Türkçesi, bota Türkçesi, filan bêvan.' Dewleta Tırki axiri xelê seri na sanika vate. Niade ke deee! Kes pê na sanika hewn ra nêsono, teseliya ho ke birriye, êndi texeliyay, serê serra 1992 ine de tove kerde. Heya, sanika ho tove kerde, hama çimê ho tepiya mal u mîlkê gezna Kırmancu/Zazau dero.

7.3 İnkarceni u lehçecenia Kurri/Kırdaşi

Vanê 'hengure hengurede niadana, bena şiae'. Tî heni zonena, 'bira Tirk'i ve 'bira Kurr'i ra zuvini kerdo temey, zonê Zazaki kerdo lehça zonê ho, her kes hetê ho ser onceno.

1. Alimê zonu Karl Hadank eve vazifê Akademiyê İlmê Prusya sono Suriya u İraq ke, zonê Zazaki u Kırdaşki sero materyal topkero, sero bigureo. U waxt biraê Celadeti, Kâmran Ali Bedirxan Berlin de vi. Eve vasita dey sono Şam, leê Celadet Bedirxani. Mesela zonu sero yenê têlewe, qesey kenê. K. Hadanki naê sero defterê ho de niya nosto:

"Am 28. November 1932 sagte mir der Emir (beim gemeinsamen Abendessen im Hotel), es kämen mitunter kurdische Hirten aus Damaskus, um Schafe zu verkaufen. Jetzt seien zwei Zâzâ-Schäfer aus Palu hier eingetroffen. Der Schafhandel sei im wesentlichen in der Hand der Kurden. Als ich den Wunsch äußerte, mehr Zâzâ-Proben kennen zu lernen, bog er ab; offenbar waltet hier bei ihm nur doppelte Rücksicht im Spiel, vor allem im politischen - der

Emir rechnet die Zâzâ zu den Kurden und möchte sie alle kurdisiert sehen - und vielleicht auch eine persönliche: er sieht es wohl nicht gern, daß ich ein so lebhaftes Interesse für das Zâzâ zeige. Ob er wohl die Absicht hat, selbst über das Zâzâ zu schreiben? - Mir ist sehr bald klar geworden, daß wir von verschiedenen Seiten aus Sprachstudien betreiben und daß unsere Standpunkte sehr voneinander abstehen. Der Emir bleibt immer ein praktischer Politiker; er ordnet die Sprachbetrachtung der Politik unter, während ich die Politik ausschalte und rein sporadisch verfare."

'28ê ekime 1932 de, Emur² mîra vake ke (waxto ke ma otelde piya samia ho werde), 'taê şuanê Kirdi Sam ra amê ke, miyu birosê. Nika di şuanê Zâzâê Paloyiji amê ita. Tecirenia miyu leto jêde Kirdu dest dera 'Mi ke vake 'ez leto jêde materyalo Zazaki wazen', ey rred kerd; heni oseno ke, eve ho di het ra mesela rê diqat keno, leto jêde siyaset ra goreo: Emir Zâzâu Kirdu ser say keno, wazeno ke pêro Kirdi bê³; belkia ki mesela de şaxsiye ki bena: ero ci wes nino ke, ez seweta Zâzâki ban honde alaquadar. Acava ya ki eve ho wazeno ke, Zâzâki sero binoso? Mirê rrew bi zelal ke, ma ve zovina tore zoni sero gureeme, hem ki fikirê ma zovini ra zof düriyê. Emur ve ho siyasetçiyo de pratiko; eve ho karê zoni siyaseti verra cêno. Ez ve ho ki, siyaset dan we, heni hareket kan.'

Dêmake inkarceni u lehçecenia Tırki u Kurri/Kirdaşi saê ke zu tarix de pêda benê. Hora çimê siyasetçiunê Kurru/Kirdasu

Tirku de bi. Yine ke se kerdêne, nine ki yi texlit kerdêne. Mesela hetê reformê alfabe de ki heniyo. Hokmatê Tırki 1928 de sistemê herfunê aravki dard we, sistemê latinki na ro. Yine dima ki C. Bedirxani texlit ki heni kerd. Seweta lehçeceni ki heniyo:

"*der Emir rechnet die Zâzâ zu den Kurden und möchte sie alle kurdisiert sehen*"

'Emir Zâzâu Kirdu ser say keno, wazeno ke pêro Kirdi bê'

2. Siyasetçiye Kurru Cêladet Bedirxan serra 1933 ine de, Şam de eve Mewlîdê Zazaki yayın keno. Hetê peyde pelga qa-paği sero, eve herfunê aravki niya nosto:

مولودانبی

Mowlûdâ Nebî

پازارلاما بییا بیخمبر

Bîyayîşâ Pêxember

بکردی یا دولمی ، زارواویی سیورکی

Bî Kurdîyâ Dûmilî, zârâwâyê Siwerekî

Hetê veri de ki eve Fıransızki niya nosto:

MEWLÛD

Poème de la naissance du Prophète

En langue Kurde, dialecte dumilî

(zaza)

parler de Siwerek

.....

Çapxana Tereki

ŞAM 1933

Îta ra oseno ke, C. Bedirxan vano Bî Kurdîyâ Dûmilî بکردی یا دولمی 'eve

¹ K. Hadank, Nachlaß, Staatsbibliothek Berlin (W), H 4.1. pelge i.

² C. Bedirxan, ho çê pasay saykenê, coka ho verva sarê bêaxki eve Emur 'Fürst, Prinz', Prens, Lazê Pasay name kerdêne.

³ Mî ciimle kerd qolind, Z. S.

Kurdkiyoy Dumilî', *dialecte dumilî* (zaza) 'lehça Dumilî (Zazay)'. Yanê ey ve ho ki zonê Zazaki kerdo *lehça, dialecte*.

3. Malimê Kırdaşı se vanê?:

Malimê Kurru/Kırdaşu 1985 de Münih de eve yardimê sendika GEW (Gewerkschaft für Erziehung und Wissenschaft) yenê pêser, mesela zoni sero qesey kenê. Asimilasyonencia ho indi eskera ilan kenê. Na konferanşı sero ki zu dokumentasyon yayın kerdo, tede niya vajino (p.3):

"Man müßte so die Zaza zur Übernahme von Kurmanci motivieren."

'Mordem Zazau gereke heni teşvik kero ke, Kırdaşı qewul kerê.'

Yanê malimê Kurru/Kırdaşı Zazaki nêwanênê, niyetê ho anê ra zon ke, werte ra wêdariyo. Cor ki ma wend ke, 'bıra Tırk' i ki peynie de niya kerd. Nika ki 'bıra Kur/Kırdaş' heni keno.

Siyasetê Kırdaşu/Kurru sayiya miletê Kırmanci/Zazay de honde ravêr şî (Ziya Gökalp, Nuri Dersimi, Sait Kırızitoprak, Sait Elçi, Necmettin Büyükkaya u yiê bini), poştia ho kerde qewine, yi ki ağaê hoê Tırki ra mısay, nika endi miletê Kırmanci/Zazay sero *eskera* hukim kenê ke, na milet *solâ* haqa ho nêcêro, serbest nêbo, dinerê kole vo. Na dîna niyara. Qesê de Tırku esto, vanê: *'Köprüden geçinceye kadar, ayya dayı de'*. Nika ki biya fêndia Kırmanci/Zazay u Kırdaş/Kurri. Miletto Kırmanco/Zazao feqır çond zorbazi de ceng kero. *Lehçeciyo şovenist* zu niyo, di niyê. Zuy ra xeleşino, teko bin vejino. Vireniya zuy birnena, zuyo de bin erjino meyda. Siyasetunê Tırki lehçecenia ho tove kerde, hama 'bıra' Kırdaş/Kurri hona *tewtê* lehçeceni dero, *kerda ra ci sono*.

Tavi yi ki axiri rozê Haq aqıl dano ci tove kenê. Miletê Kırmanci/Zazay ke *temsilenia* ho siyasiye arde werte, mal u mülkê horê wayır vejıya, u waxt yi ki

teseliya ho ke kote, tove kenê. Hama mal u mülk u gezna Kırmanciye honde ke bêwayır mende, tavi ke çimê her keşi tederoy, wazeno ke *kerrepul* kero.

'Bıraê Tırki' horê di lehçey, yanê gezna kerrepuli ra di hêsey vetı vi: Zaza Türkçesi, Kurmanc Türkçesi, Hama bırao Kırdaş/Kurri' dayina pêto, ey horê hirê hêsey vetê: *Zaza Lehçesi, Guran Lehçesi, Lur Lehçesi* ... filan bêvan. 'Hemu Kurdin' (pêro Kurdê) vanê.

Hama zu 'bırao Kurd' ke ust ra, vake ez ki zonê ho qesey kan, lawika ho van, mektevê ho nan ro, na rrae ki tey qarınê.

Taê meselê ke amey mı serde, mı hesnê, sima rê tenê qalê yine kerine:

Ez ke serra 1973 ine de Dormund ra seweta wendisê universita ame vi Berlin, gegane şiyêne demegê 'Türk Toplumcular Ocağı', yê mordemunê TKP (Türkiye Komünist Partisi). Yi serru de ki, Tırkiya de hokmatê eskeria ame vi ser, xelê mordemi rrema vi, ame vi Almanya. Nayine ra xelê teney ki TIP (Türkiye İşçi Partisi) ra bi. Wertê nine de *Rahmi Salıuğo* Dêrsımız ki bi, ma gegane, u demeg de zuvini diyêne. U waxt Ahmet Aras ki uza vi, eve ho idara TIP'i de bi. Ma rreê piya feteliayme, tenê qesey kerd. Mı ci rê qal kerd ke, ez Gramerê Zazaki sero gurean. Ahmet Aras cêra ra mı vake: *'Ötekiler kızar!'* 'Öteki' ki yanê Kırdaşu rê vano, eve ho ki Kırdaşo. Manê ho ki, yanê vano 'ez ki verva ci vejın'. Ez sas biyo ke, nu gereke sa bo, ça verva ci vejino, itiraz keno. Ala na 'sosyalistu' de niadê, çı mordemê tamasaê!

Rrozê ki sewa de Newroji Bremen de biye, ez ki Berlin ra şıyo. U waxt Şıvan (Perver) ki uza vi. Mı ve zu naskerdoğê ho ra qeseykerd, nu erjiya werte, çalım kerd, vake: *'Neden Kürtçe konuşmuyorsunuz!'* Tavi mı ki nat ra perna ra ser. 'Mı va 'ez mecbur niyo ke, zonê to qesey kerine; ıı

zonê ho qeseykena, ez ki zonê ho qesey kun. U çiko! Vengê ho birna. Hama peyniyede lawika ke mî kasete ho de vati vi, *Cani Cani*, bêxevera mî 'tirta', kasete ho de eve Zazaki vata. Tavi ke seweta haskerdena Zazaki niyo, menfaatê ticaretiyo.

Lehçeceni sero xelê çi qesey beno. Tore tore iddiay erjinê werte. Fikirê ke wertê siyasetunê Kirdasu de vajine, naê:

1. Ma na lehçu'ame pêser, cira zu zon vezeme.

Tavi ke çiyô nianê nêbeno. Çike na lehçe' ke vajinê, hetê fonoloji u morfoloji u leksikoloji ra xelê ve ferqê. Coka kes zonê keşi fam nêkeno. Mordemi ke na zoni kerdî jê zuvuni, yi zoni heni benê xirave ke, êndi kes fam nêkeno. Na iddia nianêne geleta. Rozê ke Berlin de zu cemat de, na iddia seweta Zazaki u zovina lehçu'nê binu mira vate, mî cira niya va:

Ma vajime ke heya, ni hurdemêna lehçe'ê; de hayde, bêrê ma nine biame pêser. Ez zu cümleo de rret sima ra van, eve 'özne' u 'nesne' u 'yüklem' vo. Ney heni biarê pêser ke, zu Kirdas/Kurr ki sola fam kero.

Ez son mali.

Kirdas/Kurr na cümle ra teyniya qesê vireni fam keno: 'ez'; çike qeso wertago. Hama qesê diyini, yanê 'son'î se kerime? De hayde, vajime ke Kirmanc/Zaza tove kero. 'son' nêvazo, 'terim' vazo ke, sola 'birao' Kirdas/Kurri ki fam kero, hem ki sola zu zon vo.

**Ez terim mali.*

Kirdas/Kurr na cümle çituri fam keno?:

**Ben eve gidiyorum.*

halvî ke manê ho Kirmanc/Zazaki de nao:

Ben davara gidiyorum.

Ma na zu cümlo rret de, tek zu qeso diyin vurrna; oseno ke, heya, hetê biçimi ra mordem qesu ra zuy vezeno, zuyê de bini keno ci, peyniya ho sebena? Kes keşi fam nêkeno, yanê zoni benê *xirave*.

2. Mî ke Basel (İsviçre) de *Tarixê Zonunê İranki de Caê Kirmanc/Zazaki* sero zu konferansê ho de qesey kerd (26.11.95), zu *ğerta zoni* mîsnê ra gosedaru. Na *ğerta* de muntîqa ke zono Kirmanc/Zazaki tede qesey beno işaret kerdî vi, zu ki namê sukun u qezu tede noşiyô.

Zu erjiya wertê, vake 'o bölgeye neden Kürdistan diye yazılmamış?' Tavi ke, *welatê her mîleti, eve namê yi mîleti darino we*. Welatê mîletê Aravi ra Arabistan vajino, yê Yunan-i Yunanistan, yê Bulgar-i Bulgaristan. filan. Welatê mîletê Kirmanci/Zazay ki gereke eve namê ho wedariyo. Coka namê welatê mîletê Zazay/Kirmanci ra 'Kürdistan' vatenê. qe nêbeno.

Mukayesê zonê Zazaki ve zovina zonunê İranki ra biye, her keşi eve çimunê ho di ke, rraştî Zazaki ve Kirdaşki ra zovina zonê. Oncia yi mordemi (Kirdasê Qerekoçani), na rae ki niya vake:

'Evet, iki dil olabilir, ama Zazalar ve Kürtler tek ulustur!'

Mî ki vake:

Tirki ve Kirdaski ra dî zonê. Tamam. Hama, ma şikime ke iddia kerime. vajime 'mîletê Tirki ve mîletê Kirdasi ra zu *mîleto*, ya ki zu *ulus* 'o?' Nêbeno. Ez ke na iddaunê nianenu gegane hesnan, niya van:

Her kes ke çiko, uyo. Tirk Tirko, Kirmanc/Zaza Kirmanc/Zaza-o, Kirdas/Kurr ki Kirdas/Kurro. Elevi eleviyo, sunni ki sunniyo. Endi ker kes zuvini qewil kero, zuvini rê hürmet kero. Çiko na şovenizm, çika na inkarceni?!

Serbestiye haqa miletê Zazay/Kirmanci-a

3. Vanê ke: *'Mordem qesa henêne hes-neno ke, gosê isoni benê dergi.'* Olvo-zê ke Cemate Dêrsimi Berlin î de gureene, siyasetçiune Kırdasu de mesala 'Zaza' u 'Kürt' î sero qesey kerdo. Mordemunê Cemate Dêrsimi ke qalê Kirmanci/Zazay kerdo, bira ê Kırdasi, na mane de vato: *'Tamam ayrı dil olabilir. Kürdistan'ı kurtarınca, Zazalara da otonomi vereceğiz'*. Kurri ke koti tenge, na qesê nianeni vanê qegane heşinime pê.

Mileto Kirmanc/Zaza ne siyasetçiunê Kırdas/Kurru ra, ne ki yê Tırku ra, pars arê nêkeno! Her milet haqa ho wazeno; eye leza ho, *haqa hoa demokrate cêno*. Demokrasi ke ame Tırkiya, gereke her milet têdust ('seviye') de bo. Na ki eve zu sistemo fedaratif bena. Mileto Kirmanc/Zazay welatê ho sero, Tirk welatê ho sero, Kırdas/Kurru ki welatê ho sero dewleta hoa federale rono; pêro piya ki zerrê na *Zuyiya Dewletunê Fedaralu* de caê ho bicêrê. Miletê Zazay/Kirmanci ki, zerrê na *Zuyiya Federale* de, welatê ho sero *Dewleta Zazay/Kirmanci'a Federale* nano ro.

Yanê mileto Kirmanc/Zaza binedestiya Tırki ra vejio, na rrae ki binê bandıra Kurri kuyo, nêbeno. *Serbestiye, haqa miletê Zazay/Kirmancia*. Demokratê Kirmanci/Zazay ki, jê Kırdasu/Kurru şovenisteni nêkenê: Kıdasê/Kurru ke zerrê welatê Zazay/Kirmanci de cüaenê ('yaşıyorlar'), hetê zon u kulturî ra, haqa otonomi danê cı.

8. Gramerê Zonê Zazaki

Ez 1984 ra tepiya Gramerê Zonê Zazaki sero gureune. Hama çituri kotime na mesela! Mı zerrê ho de, ho ve ho lez kerdêne. Serto virê, ez gereke alaqa ho siyaset u siyasetçiunê Kurru ra bibirrine. Çi ke ez hon de ke wertê dine de viyo, uza

caê ma, caê miletê Kirmanci/Zazay çine bi. Mı ke qal kerdêne, taê jê şıwan Perveri u taê binu eve qesu mı rê çalim kerdêne; yiê ke era mı ser nêkotêne, yine ki peyde fizileni kerdêne, eve u tore dîsmêneni kerdêne.

Mı ke taê mordemu de qesey kerdêne, niya vatêne: *'Kırdasu hata nika mara qesê nêvato!'* Ê tavi, zuy ke fekê ho we nêkerd, zon u kulturê miletê ho aktiv temsil nêkerd, sero lez nêkerd, mesela miletê ho rê sarrê ho qe nêdezna, inkarceni lehçeceni qewul kerde, ma kami êndi dey-ra qesê vano? Tavi ke icav nêkeno!

Na hurênayisu ra tepiya, mı ke ho ve ho vake 'uyo ke ez son wertê Kırdasu de enerjiyê ho qal u qır de dêrs ken, son universita de *Gramerê Zonê Zazaki* sero gurean, qe ke nê, na vazifeo tarixki ken. Mı ho karê siyaseti ra ontı vi. Çi ke karê ilmi rê zof waxt u zof konsantrasyon lozimo. Hem karê siyaseti, hem ki karê ilmi piya nêbeno. Mı qerarê ho heni davi cı ke, gramero kilm nê, zu gramero eve teferruat bêro meyda. Hem ki gramero de ilmi bo.

Nika ki na eser, mı jê wastena ho ard meyda, asma temuze 1995 de doxtora muna *Gramerê Zonê Zazaki* Universita Teknikî de qewul biye. Eve vatisê yayinxaney esmer payiz mutlaqa matbaara vejino. Na Gramer de 150 ra jêde yayini tespit kerdi ke, alimê zon u tarix u etnoloji u sosyoloji tede qalê zonê Zazaki kenê. Na eserê ilmi eve almanki u ingilizki u fransızki u uriski u isveçki u farski u taê zonunê binu noşiyê. Gramerde, nostisê alimun u yê Kırdasun u Soranun u Tırku sero qal beno. Karê linguistikiyo ke eve usilo ilmi u eve metodunê geletu biyo, diskusiyonê têdine tede beno.

Tavi ita ez mukayesê zonun sero ki vînetune, çike eve 'naê zonê İranki (pêro piya 40'e) ke ardi têverver. U waxt beno zelal ke, kamiji zoni zuvini ra duri, kamiji nêjdi kunê. Na mukayese, fonoloji u morfoloji seroo. Rraşti ke na mukayese ra tepiya eve ispat beno zelal ke, caê zonê

Kırmancki/Zazaki. İta Zazaki waxtê ne-
wey ra eve zonê Farski u Kirdaski u Sor-
anki u Guranki u Gilanki u Mazendaranki
u Sangesarki u xelê zonunê binu mukaye-
se beno. Taê mukayesey ki hetê morfo-
syntaksi ra wertê Zazaki u Farski u
Kirdaski u Soranki de beno ke, ita ki zof
neticê enteresani vejîne. Kamiji zoni koti
zuvini cênê, koti eve ferqê rind oseno.
Fonoloji ki eve teferruat analiz biyo.

Letê grameri ra jêde caê morfo-syntak-
sio. İta de *Substantiv u Deklination / isim
halleri, zamir* (Pronomen) tek ve tek anal-
liz kerdo. Hora her cade hem durimê qey-
deyini ('kurallî') hem ki bêqeydeyini ('ku-
ralsız') tespit biyê.

Fiil de ki heniyo. Mı itade 487 *fiilê te-
meli* gureti, *strukturê* morfolojira gore
analiz kerdi. Na *struktur* ('yapı') ra gore
*çond gurup fiili zonê Zazaki de estê vejîya
meyda. Çond waxt u çond modi* ('kip')
bêli bi. *Deklinasyon* ('fiil çekimi') vire-
niye ra ve peyniye eve fiilune weçinitu
heve ve heve ard meyda. Qeyde u qanunê
zovina qesun u durumunê grameri tek ve
tek tespit bi. Her qeyde u qanun eve xelê
misalu ispat kerd, temelo de qayım virast.
Eve qeso kılm, heni zonan ke zerrê gra-
meri sima rê ard ra çimu ver.

9. Nostê noskari

Kilmeki

AKSA	Zuyiya Televunê Teverê Kurdistanî
DS	Desmala Sure
GW	Gaziya Welat, Frankfurt a.M.
H	Hêvi, Paris
ÖY	Özgürlük Yolu, Ankara
R	Ronahi, Zürich
RN	Roja Nu, Stockholm
RW	Roja Welat, Ankara
m.	morre
n.	niade
nb.	notê binî
p.	pelge, pelgi

Eve Zazaki

1976

Beyannamê Newrozî.

Marte 1976, Köln.

Leza Ma.

R, Marte '76, Nr. 18, p. 28.

1977

Çınayrê Kurdki Noseme?

R, Nr. 19, Şubate 1977, p. 4.

Milet Çiko?

R, Nr. 21, Hazirane 1977, p. 4.

Piyakerê Koledarunê Tırki

R, Nr. 22, p. 5, Nr. 23, Marte 1978,

p.7.

Dersim yöresinden iki halk türküsü:

Sahın, Xozat.

ÖY, Nr. 30, p. 91-98.

1978

Çuxure.

RW, 5 Mart 1978, Nr. 5.

Politika Asimilasyonu,

Marte 1978, Nr. 23, p. 7.

Hirê Binateweri,

R, Gulane 1978, Nr. 24, p. 3.

Cani Cani,

ÖY, Mayıs 1978, Nr. 36, p. 87-94.

Xelil, Hesên Qala, Şevdin, Pore,

ÖY, Aralık 1978, Nr. 43, p. 87-95.

1979

Beyannamê Newrozi,
16.3.1979 (AKSA-Berlin).
Hayderê,
RN, 7ê hazirane 1979.
Raporê karê AKSA, seweta kongra
20ine, 21.7.1979, 4 p.

1980

Daê mi hêfê to guret!,
GW, Nr. 2, p. 8, Nr. 3, p. 10.
DS de oncia vejîya: m. 10, Ocak 1994,
5-8.

1983-84

Folklorê Kurdi ebe zarava Dimulki,
H, 1.1983, 83-106, 2.1984, 109-124.
Ferhengok; Zaza-Kurmançî-Tirkî,
H, 1.1983, p. 107-123.

1987

Lawikê Pir Sultani,
Berlin 1987;
16 lawikê Pir Sultani eve tercümê
Zazaki; Qesê veri hem ki eve Tirkî u
Almankî.

Eve Almankî

1992

K. Hadank, aus dem Nachlaß herausge-
geben von Zilfi Selcan, *Zur Klassifizie-
rung westiranischer Sprachen*,
Acta Orientalia, 53.1992, 28-75. *Qesê
Veri*; Z. S., n.
Ware, m. 6, Gulane 1994, p. 44-45.

Eve Tirkî

1993-94

Zaza Milli Meselesi Hakkında, DS, m.
9: Aralık 1993, p. 25-33, m. 10: Ocak
1994, p. 17-25; Zaza Kültürü Yayınları,
Ankara 1994;
Kendi Yayınım, Berlin 1994.

10. Muzikiê Zazaki

<i>Lawikê Dersimi-1</i>	1976	14 lawiki
<i>Lawikê Dersimi-2</i>	1977	14 lawiki
<i>Lawikê Azadiye</i>	1978	11 lawiki
<i>Lawikê Pir Sultani</i>	1987	16 lawiki
<i>Lawikê Zazaki</i>	1992	14 lawiki

11. Literatur

Blau, J., *Gurânî et zâzâ*, Compendium Linguarum
Iranicarum, Hg.: R.
Schmitt, Wiesbaden 1989, 338-340.

Mann, O./K. Hadank, *Mundarten der Zâzâ*, Berlin
1932.

Minorsky, V., *Daylam*, Encyclop. of Islam, 1965,
Vol. 2, 189-194.

Minorsky, V., *Kurden (-Sprache)*, Enzyklop. des
Islam, 1927, p. 1234 çep; hem ki n. nüsha
Tirkî, 1955, İslam Ansiklopedisi, mad.
Kürtler-Kürt dili, p. 1111-1112.

Minorsky, V., *Les origines des Kurdes*, Actes du
XXe Congres international des orientalistes,
Sept. 1938, Louvain 1940, 143-152, p. 145.

Minorsky, V., *Notes sur la secte des Ahlé-Haqq*,
Revue du Monde Musulman, 39-41.1920,
p. 34, nb. 1.

Minorsky, V., *Senna*, Enzyklop. des Islam, 1934,
240-245, p. 243.

Minorsky, V., *The Gûrân*, BSOAS, XI. part 1.
1943, 75-103, p. 88.

Minorsky, V., *La domination des Dailamites*, Paris
1931, p. 17.

Morgenstierne, G., *Neuiranische Sprachen*, Hand-
buch der Orientalistik, Iranistik, Iranistik,
4.1958, p. 160, 162, 165-166, 175-176.

Oranskij, I. M., *Les Langues Iraniennes*,
Paris 1977.

ÇHEMÊ MUZIRÛ

ŞERWAN BARIHAS

Pulur ra pişkîna
Ca ve ca jê veyvîka banoke
Jê çêneka semte
Bezna xuya bariye tadana
Eve ilvana.

Ca ve ca jê xortê ciwani hêrsîna
Dana şênê xoro
Rext u tifongu girêdana
Pêl danâ cerdu ro,
Dar u ber finara hover bena.

Adiro sura, helawîna
Jê dewreşt tewto şîre dera
Zonê xo fina kosavi ra
Lêsenâ lêsenâ kena gêzal.

Ca ve ca kokim u khala
Bê derman u bê hala
Dirvetina hazar u zu ca de
Xori xori nalena,
Gos u kheruku bena
Hard u asmên naleno to ver
Berveno, lerzeno
Mirozinê xo kena tîrs
Herdisa xuya sîpiye,
Jê vora koê Jêle fina hurê.

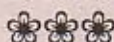
Asma payîza peêne de,
Hezniya şîa giredo
Bêveng u bêvaza
Kes hawurê biaên u
Çinêbiaêna to niyo,
Şinê şehidunê welatiyo

Yi rozu kam nêzoneno?
Şîaê şehidunê welatiyo.

Rozê bivo ke
Can u goni ve ma biteqime
Ağme u vîla vime
Her vîzeu, wela welati sero
veng bêro,
Ez ve hesreta welati
Kesreta mi xoriya, bêbîna.

Muzîr Bava
Derde to derdê mino
Dirvetia to dirvetia mi
Bê, piya ez ve tora
Vengê xo têkerime,
Piya bibervime, biçikime
Piya biqirime
Dina kherre,
Dina hewno şîrede,
Dina hewno xoride,
Pêhesnime.
Hewn cîrê hesrete kerime
Sola vengê ma bihesno
Îsaneteni ra bisermo,
Sola şaredezê ma
Made bare kero.

Se vana Muzîr Bava!
Rozê rüyê ma ki huyino?
Vaze, ma ve az u uzê
Horê rûhuayis vineme?

SANIKA ZÜMRÜD Ü ANKA

biya se fêkê
 Zamanê de padisâe estebiyô. Bağê padisay de say estebiyê. Sonde jü

ARÊKER: FARUK EREN

dêv yêno sau cêno beno weno. Hirê lazê padisay estebiyê.

Layiko pil vano emšo ez pinu. Dêv ke ama i kison. Sono a sewe pino. Sewe bena nême, dêv yêno. Binê lînganê dêvi de herd sanino ra. Hande ke veng yêno, layik terseno, caverdano remeno. Dêv anca sau cêno sono. Na reyê birao werten vano ez pinu. Sewe bena nême dêv yêno. Hona dêv nêamo veng u tertelê dêvi yêno. Layik seke veng hêşino pê, terseno, o yi caverdano remeno. Birao qız vano ez pinu. Pi vano biranê tuyê pili nêşikiyay, to çiton becar kena? Layik vano, 'tı izne bide mi, ez son pinu'. Zaf minete keno piyê xora, pi izne dano ci. Birao qız sono bağ de xo dâreno we. Sewe bena nême, dêv yêno. Layik ercino simseri, saneno ra dêvi keno dirbetin. Beno sodır sêrkeno say findetayiyê. Sono biranê xorê vano mi dêv kerd dirbetin. Bêrê şim i bikişim. Biranê xo cêno, goni ramenê, ramenê sonê jü miğara binê herdi.

Birao pil resenê girêdano xora, biranê xorê vano 'mi qulike ra raverderê cêr'. Tenê sono-nesono terseno. Cazune keno, vano 'ez vêsu, mi bancerê cor'. Birao wertên vano 'ez son'. Resenê girêdanê pira, qulike ra verdanê ra cêr. Tenê sono-nesono terseno, vano 'mi bancerê, ez vêsu'. İy ki ancenê anê, vano 'cêr raşt zaf germo'. Birao qız resenê girêdano xora, xo qulike ra verdano ra. Vano 'mi herke va ez vêsu, sima mi raverderê cêr'. Verdane ra sono kuno cêr ke, cêr çêo. Dêv gino aca ro, meridiyo ra. Simseri saneno ra, dêvi kisenno. Dêv ke kişt, odau fetelino. Oda jüye keno ya ke, jü çêneka azebe aca ra. Oda bine keno ya, aca de ki jü çêneka azebe fineno. Oda bine de ki heni. Ni çêneki hirê wayê. Çêneki vanê, 'to çae ama ita, dêv to weno!'. Layik vano, 'mi dêv kişt'. Wau cêno ano verê çêberê miğarey. Çêneka pile girêdano, vano 'bancerê! na, yê biraê minê piliya'. Wertêne girêdano, vano 'bancerê! na ki biraê minê wertêni rê'. Çêneka qize zaf rindeke biya. Çênেকে vato, 'to raver veciye, peydo to ita de verdane'. O ki terso raver çênেকে veta cor. Çênেকে di muy dê Layiki, vato 'to ke ita de verda, ni di muyu jübinrake, di qoçi yenê, jü siso jü qero. To ke binisê qoçê sisi, to veceno howt qati cor. Eke binisê qeri, to beno howt qati binê herdi'. Biray çênেকে vecenê cor, sêrkenê çênেকে rindeka. Vanê, 'niy çêneka rindeke xorê verda'. Resen ancenê i miğare de verdane. No muyu keno jübini ra, qoçi yenê. Vazdano, keno ke xo berco qoçê sisi ser; nebena, gineno qoçê qeri ser. Qoço qer ni beno howt qati binê herdi. Aca de sono çê pireke de beno meyman. Pire ra owe waceno. Pire vana, 'na welatê made jü ejderê esto. Hêştê de jü berê cidê ke, o owe bido ma. Meşte sira çêna padisay dera. Ae cidim ke, owe bido ma'. No vano 'ez çêna padisay

de son'. Sono rae ra reseno çena padisay. Rae de muyu keno jübin ra, arabê yêno vano, 'çi wazena?'. Vano, 'simser bide mi'. Simserê xo cêno leê xo. Ejder düri ra ninu vineno, beno şa. Vano, 'hata nika naşibê mi jü bi, nika biyo çide'. Resenê ejderi, no simser saneno ra ejderi kisenno. Çêneke destê xo kena goni ra, dana pêšta layiki ro. Ejder mireno, owe bena bol. Layik sono çê pire, çêneke sona çê piyê xo. Padisa telal dano, vano 'kami dêv kişto, bêro miradê i don ci'. O vano 'mi kist', o bin vano 'mi kişt'. Çêneke vana 'kami kişto ez zon. Nişanê mi esto i pêşti de'. Layiki urceno ra sono. Çêneke se ke layiki vinena, naskena. Vana, 'o wo'. Layiki cênê anê leê padisay. Padisa pêşti de sêrkeno ke nişanê findetaiyo. Pêşti gonina. Padisa vano, 'çi wazena ez to di'. Layik vano 'padisae mi na linge taba nêwazon, hela finde'. Urceno ra sono, raştê yêni beno. Serê yêni de dara goze estebena. Serê goze de têyra Zümrüd ü Anka çüçiki vetê. Jü marê ploşiyô dare ro, sono ke çüçikanê Zümrüd ü Anka boro. Layik se ke fineno, şimser saneno ra, serê dare de mari kisenno, ano bine. Owa xo simeno, serê yêni de kuno ra. Tâyra Zümrüd ü Anka düri ra layiki vinena. Vana, niy çüçikê mi werdê, ez ni bikişi. Ebe hêrs yêna ke layiki bikişo; çüçiki maa xo finenê, vengdanê, vane 'khlê nejdîyê i mebe! i ma xelesnayme'. Zümrüde sêrkena ke cendegê mari aca dero, yena serê layiki. Perranê xo dana ya, layiki rê şiyê kena. Layik hewn ra eşino xo. Vana 'miradê xo biwaze, to çüçikê mi reynê ra. Layik vano 'miradê mi, mi vece ra rüyê herdi'. Vana zaf zoro: Des meskunê owe pîrr ke, panz gau sarebîbirne. Ninu berze perranê mi ser, ti ki werte de ronise. Mi ke va 'qaq', ti goşt bide mi. Mi ke va 'qiq', ti owe bide mi, heni to bon rüyê herdi. *şaymî*

Layik sono padisay ra waştana Zümrüde wazeno, cêno yêno. Zümrüde 'qeç' vana, no goşt dano ci, 'qiq' vana no owe dano ci. Niy vecena rüyê düna. No rüyê düna de beno keçelce, sono leê ostayê zernu de kuno gure. Padisa veyvê lacanê xo keno. Çêneki vanê marê kerga zernine be çüçikanê zerninan ra biya. Kerge be çüçiki ra tızbanê zerninu ser bifeteliyê. Ninu ke ana, veyvê ma bike, -nêana, ma nêzevecini me. Padisa ostau dano arê, vano 'ninu viracerê, nêvirazenê; sima têdine finu dare'. Keçelcê ostayê xorê vano '20 roze izne bice, tenê findıqu biya ez virazon. Osta vano: 'Padisa, ti xora mi kisenno. Sêri xêrê xo ni keçelci rê tenê findıqu biyari.

Keçelci rê findıqu ano. Keçelce findıqu weno, kefê xode sêrkeno. Roci qêdinê, muyu keno jübini ra, arab yêno. Arabi ra ninu wazeno. Osta yêno vano 'to sekerd?'. Keçelce vano, 'dolab yake, dolab derê'. Osta dolab keno ya ke, kerga zernê be çüçikanê zernu serde yenê sonê. İne beno dano padisay. Padisa veng veyvanê xo dano, vano 'bicerê'. Çêneki zanenê ke layik veciyo rüyê düna. Na rey vanê 'qatê kincü biya, wertê findıqe de ca bê. Keçelce sono leê terzi de gurino. Padisa vengê terziyu dano, vano 'qate kincunê henenu biderzerê ke, wertê findıqe de caberê. Eke nêderzenê, sima tedine kisonu.

Keçelce vano, 'serê 20 roze izne bicerê tenê findıqu biyarê, ez derzon!'. Vanê, 'no nêşikino biderzo, ma xêrê xo niyrê tenê findıqu biyarim'. Keçelce findıqu weno, kêfê xode sêrkeno. 20 roze vêrena ra, muyu keno jübini ra, arab yêno. Arabi ra waştana xo cêno, keno dolab. Osta yêno, vano 'to sekerd?'. Vano, 'dolab yake'. Osta dolab keno ya, kincü aca derê. Kincü cêno, beno dano padisay.

Çêneki vanê 'tamam veyvê ma bike'. Telal birreno, vano 'veyvê domananê padisay beno, hirê roci cirte kaybena!'

Roza cirte yena, osta keçelci rê vano 'bê şim veyve'. Keçelce vano, 'tı so, ez nêyon. Osta sono, keçelce muyu keno jübini ra, arab yêno. Vano 'qatê kincanê suru, ostorê suri, jü ki simser biya'. Kincü cêno pıra, sono cirte. Ostori serde dano biraunê xoro, erzeno herd. Ostori perreno, sono çê terzi. Terzi ke yêno keçelce perskeno, vano, 'çi esto, çi çino!'. Vano jükek veciya ame, kinc u ostorê xo sur bi. Da kami ro, merednay ra herd ro. Hande esker kot dime, nêşikiyay pêcêrê. Perra ra şî.

Roza bine muyu keno jübini ra, kincanê şia u ostorê şiyay be simseri ra wazeno. Niseno ostori, sono caê cirte. Dano biraunê xoro erzeno bine. Ostori perreno, remeno sono. Eskeri kunê dime, nêşikinê pecerê. Osta yêno, keçelce perskeno; 'çi esto, çi çino?' Osta vano, niya niya. Roza hirêine osta sono. Keçelce muyu keno jübini ra, kincanê sıpiyu, ostorê sipi be jü simseri ra wazeno. Niseno ostori, sono cirte. Dano biraunê xoro, ostor ra erceno bine. Nafa nêremeno. Padisa vano, 'ÿ pecerê biyarê!'. Cêne anê leê padisay. Padisa vano, 'to çae da domananê miro? Ez celadi rê vaci, to bero dardekerol!'

Keçelce vano, 'heya, domananê to ez miğare de verdu, tı ki mı darde ke!'. Naye ser padisa lacê xo nas keno. Beno şa, vano 'tı lacê mina'. Vano, 'ez ni biraunê to celadi dest di, kistene di. İnu tı miğare de caverda'. Layik vano, 'nê-nê, kiştene mede. Çêneka girse biraê minê pili de. Çêneka wertene biraê minê wertey de. Çêneka qize ez cên. Veyvê ma bike'.

Padisa beno şa, çewres roze veyvê domananê xo keno.

ze şerjani

VATOÇ: Aliê EZE

CA: MEZRA DEWA BAHARŞIXI-ZARA

WAXT: GULANE '96

SURGINIYE ÇIKA?

CÉLAL TORNÉ MILDAY

Mileti tore be tore
cite ramitene;
wenca, cew,
genim, usar lewaji
ramitene. Eke
biyêne usar mileti
ron, toraq, pendir,
kelez u tuskê xo

Cemê ke jü lewê mide qalê surginie bikero, sifte Dêrsım yêno vira mı, sifte Xozat yêno vira mı, miletê ma, dewa ma Teğer yêna vira mı. Jü ki heqereto ke miletê ma eskeronê Tırki ra di, ê roci yêne mı viri. 1970'ê ra bicê hata 1980'ê, 1980'ê ra bicê hata ewro, her cayê Dêrsım de tayê cênci serba xelesiyêna mileti, serba xelesiyêna xo serba xelesiyêna demoqrasî danê pêro. Serba na dawa cênci selam kon cîrê. Dewleta Tırki çend serriyo Dêrsım sero adır varnena. Serba Tirkêna xo, serba zonê xo, serba dinê xo, serba koletina xo, kilmêni ra dewleta Tırki wazena ke her kesi zê xo kero. Her kesi kole kero, bicêro binê bandira xo. Waştêna ma awa ke fêl u emelê dewleta Tırku zerê inude bîmano. Ebe yi derda bîmirê.

Cendermu u qomandaranê dewleta Tırki se kerd?

Seke mı cor vat bi, heqereto ke miletê ma di, yi roci yenê mîrviri. Nika Teğer u dormê Teğeri de 1980 ra hata '85 se bi, se nêbi, wazon ke ita de kilmek ra bînusni. Dewa made mileti xorê 1980 ra têpia bonê newey viraşti. Dı qati bi. Her jü qonağê sanay bi têver. İsan qemiş nêbiyene ke pîro sêrkero. Her caê dewa Teğeri bağ u bostan bi. Goze ra bicê hata tüye, tüyê ra bicê hata muriye, muriyê ra bicê hata hengure, hengurê ra bicê hata vami, sêzîkî, şilani, erigî, çî vana -çî perskena her çî est bi.

rotene, perê xo kerdene zaf. Durumê mileti zaf-zaf rınd bi. Heto bin ra, dar u ber, kemer u kuç têde pîrrê mileti bi. Her ca pîrrê waru bi. Koê mori, koê Bozani, koê Muzuri usar ke biyêne her caê xo waru ra biyêne pîrr. Mileti veyve kerdene, hirê-çar roci dawulzurna cînitene. Mal serebîmêne, goşto serpkın, qawurmê, bulğur u türlü-tamaşe çî potene. Mileti rê sogis kerdêne, mileti werdêne, simitêne u kay kerdêne. Kêf u esq zaf bi. Sîreo ke meymani amêne veyve, tîfang eştêne. Natra ki wayirê veyvi tîfang eştêne, cuab dêne cı. Ni rocê rındeki, rocê kêfi nika nêkunê hewnanê ma dest bile.

Hata ita durumê miletê ma bi. Nika xebere açarnime rocanê xırabînu, yanê zulmê dewleta Tırku. Eskerê Tırku 1981 de pîra sîftê operyasonu kerd. Heto jü ra wali Kenan Güveni heqeretê mileti kerdêne: »Sîma çae ninê camiye? Çae roce nêcênê, çae bayram (rozşen) nêkenê?« Çiyo nîanen kerdêne mane, mîlet rê heqeret kerdêne. Heto bin ra ki, qomandarê elaya Xozati Osmani emîr girotene, ebe emrê inan u waştêna xo muxtari berdêne qereqol, vatêne; »hetê sîma de cênci estê, bêrê inu made gere kerê. Eke gere nêkerê, sîma saneme'ro çüyü ver, kisême«. Se ke kerd, tedê raê nêdiye, 1982'e de şî caê ra 'yüzbaşı'ê di, ard (Gosê xuyo jü ki çine bi). Yüzbaşı Atilla, üsteymen Mehmet,

üsteymen Yaşar u başçawuş Seyfi day ardêne. Koti ra ardi nêzonu, hama têde wertê ra weçintey bi. Fekê kamci ke biyêne ya, vatene, »piyê mı 1938 de Dêrsim de kişiyoy. Ma amayme ke hêfê inu bicêrime. Ma amayme ke Dêrsim bicêrime binê hukmê xo«. Ni zalımu Teğeri sero adır varna. »Kayseri hava indirme tugayı« ebe hêligopterunê xo esker varnene kounê ma ser. Asma payiza verêna 1982'ine de roca jüye hona fejir nêşto, ma sêrkerd ke vengê teyaru êno. Ma sêrkerd ke diyarê Şamoşi ra des u ponc tenê helikopteri têver u têpêy ra veciay amay dormê Teğeri de esker na ro. Şi, şî amay. Endi çend rey ke şî amay nezon, hama hata pê peroci qe nevındeti. Amay dewicê ma kerdî top, verê mektebi de ardi pêser. Vake »kes keşi de qesi mekêro!« Fejirê sodiri de domanê sowi, pir u khali, zav u zêçi pêro sande ke çitur hewn ra şiyê hên ebe ê kincu kerdî top, ardi. Tayine ra pîren-tuman, tayine ra tumanê kılmi bi. Cini u cuamerdi kerdî têwerte, verê mektevi de pay ra verday. Qe nêverda ke kês kêşi de qesi bikero. Nêverda ke kês xorê şêro tever. Milet heta sand verê tici de lingu ser maf bi. Tayi damiş nêbi, balmiş bi. Jü doxtor wertê eskeri de bi. Nêy iyê ke gunê waro balmiş biyê, mîane kerdê u vato »tawae xo çino. Ni xo mexsuz erzenê herd«. Na rü ra mileto ke balmiş biyo, ardene'ra xo, dêne pîro, mafkerdêne u vatene, »to çae xo eşt herd?«. Zırçayis u zibayisê domanunê sowiyu herd u asmên kerd bi qule. Vêsaniye dest de veyvika Dêrsimi lewê vistewre u visturiya xode, verê çımunê hawtay serru de çıçikê xo vetêne u sit dêne domanê sowi. Hata tici şiyene xoro, millet lingu sero dêne

êgle kerdene. Uza ra têpia millet verdêne ra, millet şiyêne çê xo. Şiyêne ke çı bivino, çıl-cor, ardi, seker u çay, qatığ têde ağme kerdo, kerdo têmeiya ra, qe tawa hurêndi de nêverdo.

Qatê ki esker amêne, mara vatêne, »gereke sima qayitê ma bê. Sujê de ma çine bi«. Mara watêne, »sima qey cencu Aliboğazi de kenê weyi?« Eskerê dewleta Tırki, "Kayseri Hava İndirme Tugayı« pesew u peroc dayim Teğeri de bi. Hetê Vacuğê de ke çiyê biyêne, esker amêne hetê mara millet kerdêne top berde eştêne zere. Mabenê ma u Vacuğê ki 100 km bi. Hetê Mazgêrd u Puluri de çiyê ke bibiyêne eskeri hetê mara millet kerdêne top berdêne. Ya ki hetê made ke çiyê bibiyêne ine hete Mazgêrd u Vacuğê ra millet kerdêne top berdêne eştêne zere. Miletî rê heqaret kerdêne, hona verdêne ra. Yanê qe çae kesi rê rehetiye çinebiye.

Eskeri dayim jü mane diyêne, ge vate »sima cencu kenê weyi«, ge vate »verba ma yenê. Ma tirkime, ma gırşime, na dina de en mileto gırs Tırko«. Manê dewleta Tırki Dêrsimi sero qe nêqediyêne. Dewlete se kerd ke nêbi, nafa ki manê de bin vet wertê. Miletî ra vake, »çhek u hacetê sima estê, inu biyarê teslim kerê«. Homete qeşê xo kerdî bi jü ke çhekunê xo teslim mekêro. Çı ke ine zanitêne se beno. Hometa ma "Otuzsekiz" de çhekê xo teslimê dewlete kerdî bi, bado ki hetê dewlete ra amay bi qırkerdene. Esker ke çheki nêdiyêne, nafa ki zulım varnêne Dêrsimi ser. Nafa ki vatêne »bêrê marê ajanên bikerê. Sima ke çheku mederê, ajanên mekêrê, ma ki sımârê heqeret kenime«.

1983 de, asma amnaiya wer-têne de anciya miletê dewa ma, Teğer de verê mektebi de ard pêser. Sodir ra hatan sonde muxtar u dewicanê mara çeki waşti. Miletî vake »çînê«. Muxtarê mara vake, »eke çeki veciyê, ez to fin ra dare! Çike ma zanime ke dewa simade çeki estê«. Muxtari defê peê xode miletî de sêrkerd va tamam. (Muxtarê ma E. L. H. tornê Eziz ağay bi.) Tenê mend Helikopterê ame, cıra 3-4 teney mordemî amay war. Binbaşı, yüzbaşı u tegmeni hetê ma ser amay. Jü ki lewê helikopteri de findet. Binbaşı ancia mara va »ez zan çhekê sima estê, biyarê nê çhekunê xo ebe rindêni biderê ma, ke simarê heqeret mekerime«. Ser de ki ebe namus u şerefê xo sond werd. Miletî vake »çhekê ma çînê«. A sate de vake »muxtari wertê ra vecê biyarê!«. Muxtar wertê miletî ra vet, verê çimanê made da piro, fek u didanê muxtarê ma têde sıkiti. Muxtari ancia ki va, »made çhek-meki çînê«. Binbaşı vake »rind, hela finderê albay bêro o çiton simara çeku veceno, ma vinenime!«. Veng da, jü helikopter ra veciya ama ke lacê Temir Ağay Ali Ekber Sağlamo. Kincê Albay dê pıra, pozê dano xu ke qe pers mekerê. Biyo ajanê dewleta Tırki, heqî rû kerdo şia, hama qe omrê merik de niyo. Wertê kincü de xo kerdo ğiz u ğilar, tı vana raşti albayo. Halbuke qe tawa niyo, jü kutikê dewleta Tırkono, jü ki dismenê cısnê xuyo. Zê zerencê kemerî. Binbaşı va »hadê albay to bivenim, hunerê xo bimusne!«. Ali Ekberî uca de defterê cêvê xora vet ke, çı veco; Heq adirê Ali Ekberî korr kero, eke çend teni qaçaği ke amê dewe, têdine de xebera xo kerda jü, kami çı waxt senê çeke gureta, pêro têde nusnê. Kut wertê

miletê ma, ê kami çikê xu ke esto, têde vati.

Nay sero wertê mara tayine, va »ê ma çhekê ma estê«. Binbaşı huya va, »Aferim!.. Ê kami ke estê, şêrê biyarê bidê ma, ora têpia şêrê çê xode ronîşê, ê bini ita finderê!«. Ê ke vat bi »çhekê ma estê«, ê şî çhekê xo gureti ardi, teslim kerdî. Ma, êyê ke çeki nêdê, guretime kerdime rut u rupal, merednayme'ra herd, sîftê falaqa kerdime. Falaqa ra ki çiyê neveciya, miletî vake »çhekê ma çînê«. Nafa ki ma kerdime top berdime wertê hêgayê de kengerîni. Vake »xo wertê nê hegay de gındır bikerê, ya ki çeku biyarê!«. Miletî ancia taba nêva, hama tenê ke teliyu ra tersa; yüzbaşıyo ke goşê xo çino, emur da va, »herg jü esker jü mordemî sero roniso, iyê bini ki pê pêtkonê ninu pêbicerê, wertê nê teliyu de kaskerê«. Dest u payê ma giredaiyê. Herg jü cemderme, jüê de ma sero nişt ro u ê binu ki ma kaşkerdime. Siro ke milet hard ra kaşkerdêne, tokê teliyu şiyêne'ra canê miletî ra, miletî ra caê de weş nêmendbi ke teli şêro pıra. Endi teli şiyêne teli ra. Her cayê miletî ra gon recêne. Fek u pırnikê miletî têde bibi pırrê goni. Miletî oncia taba nêvat, çeki nêveti. Yino niya da ke milet taba nêvano, hona milet verda ra. Hama milet ebe heştu nêweş mend.

Dore amay bi êyê ke çeki teslim kerdê inê. Têde kerdî top, kerdî cipunê cendırmu, rusnay Mamekiye. Heqeretê de pil ino rê kerd u taê hawt asmi, taê ki des asmi eştî zere. Ebe zamet, ebe peru zor zere ra veciay. Sondê ke binbaşı werdi bi, têde jür vêciay. Çı namus u şerefî! Çı ar u edebo! Yinu de çiyî nianen çı fetelino!.. Verhasıl, na zulmê dewleta Tiki nia ramit şî.

1983'ine de ki ancia yüzbaşıyê gosebirayi cendermêy guretê şiyê hetê Hulko arame keno. Xêlê ke cêreno, taba nêkuno dest, beno hêrs. Reyê muso goni, roca ke goni mevecu lepê xo birinê, beno qudız, nêşikino xo egle kero. A roce ki bêgoni biyo qudız, verê mali de raştê. Bezat Firiki beno. Bezati ra vano »tı ita sekena?«. O vano »ez mali verde ro«. No vano, »nê, to xeber da cêncu, yi ki remê şiyê! Mara vace kata şî, koti rê?«. Bezat çiê nêvano. O naye keno mane u Bezati rê "işkence" keno. Birayê Bezatiyo pil ki lewê yide beno. Yüzbaşıyo gosebiraye ravêr dano Bezati ro. Bezat ke çiyê nêvano, nafa ki ebe qasatura hurdi hurdi beçikonê Bezati birneno. Gos keno cıra, pırnıke birneno, çimo veceno. Peyniye de adır verdano be Bezati, hurdi hurdi vêsнено. Onca ki mird nêbeno. Nafa ki birayê Bezati verê çimonê yide qatire ra girêdano, wesa wes erzeno adır, vesneno.

Heqaretê niyanêni miletê ma têdine di. 1985'ina asma amnoniya vîrêne de eskerê dewleta Tırki miletê marê des roc waxt bîna. Vake »wertê des roci de nê cau thalkerê! Dêrsım ra veciyê teber, kata sonê şêrê! Mal u dawaronê xo sekenê bikerê! Bonanê xo bızırnê, ni cao thalkerê! Eke vatena ma mekerê, ême sıma kiseme!« Roca hawtine eskerê Tırki ame, miletî ra va »sıma hona thal nêkerdo?« Miletî va »hona rocê ma estê. Jü ki ma hona mal u dawarê xo nêroto«.

Eskerê Tırki ğırê miletê ma bi u da pıro, milet mafkerd...! Bonê miletî hetê ra rıznay, hetê ra ki vêsney. Mal u dawarê miletî zaferî serebımay, werdi. Sıreo ke bızê daa mı serebımay, daa mı serba bızonê xo, serê xo têde ruçıkna. Rey rey eskerî dêne miro, ez berdêne eştêne zere. A waxt daa mı amêne diyarê mı, berbêne. Hama nia sebata bızonê xo hona qe neberbiay bi.

Miletê marê dayim heqeret u zulum bi, miletê ma coru nêberbay bi, ne ki berbêne. Hama sıreo ke cendermu mal u dawar serebına, bonê miletî rıznay, sıreo ke miletî goçkerd; cini u cüamerdi, xort u azebi, domani têde pia berbay. Milet hêni ke berbêne, berbişê miletî herd u asmên lone kerdêne. İson hên zanitêne ke herd u asmên lerceno.

Miletî herdê xora, dar u ber ra, kemer u kuç ra, teyronê yabani ra, mılôçıku ra xatırê xo waştêne. Çıke amêne ver, »xatır be sıma!« vatêne. Mı a roce zana ke emegê isani, warê isani, dewa isani, welatê isani her çi ra ravêro. Sucê miletî çık bi? Manê dewleta Tırki çı beno bibo, esaste waştena dewleta Tırki awa ke, ma Tırk kero, ma xorê kole kero, zon u kulturê ma wertê ra wedaro, ma xovira kerdene do.

Hama, miletê ma ninu rê razi nêbi. Na rü ra hande heqereti 'be miletê ma kerdî. Bızonime ke, miletê ma rew ra nat can u ro ra, serbestiye ra heskerdo, heskeno...

Hegie Mergariji

ZU LEËKA MINA KEWIYE
TIYA,
UMIDË MI TO DERO

Ez thol amu na dina,
thol ki sonu
bira thol sonu.

Metroê çiftexas belkia mirê nasiv
nêbeno
waê nasiv nêbeno.

Ginu 'ro qurvete,
caê mezela mi bêlû nêbeno
bira bêlû nêbeno.

Çituri ke rut amu na dina,
hên rut sonu
waê rut sonu.

Kemerê Duzgini,
Bağıra sipiye, cemê Muziri
bira gola Xiziri.

Dest u paê ma giredaê,
zerê ma girino
waê zerê ma girino.

Berveme, zureme,
veng dame Xizirê haziri,
bira Xizirê haziri.

Tenga de şiae tederime,
wazeme bêro bireso
wazeme bêro bireso.

Dismên welatê ma,
ma destra gureto,
welatê ma çino,

Lozinê ma sanay we
adirê ma du nêkeno,
bira du nêkeno.

Leê maê kewey birnay,
qitê ma çino
waê qitê ma çino.

Zu leêka mina kewuye
waê tuya, bira tuya,
umidê mi simadero.
1996

PERSKE HORA

Nêro bira, ti kama?
made nêvana, nêhesnena,
kata sona, made nina.

Zono ke ti qeseykena
zonê ma niyo,
thono ke ti kewta ve ci
thonê ma niyo,
xêvera to çina.

Sewta kami, sewta çinayi,
çira mirena?

Dina ma sayiya tora tari de menda,
sayiya tora sar mianê mara nino or.

'Varika ke hâk ra vejîya
eve tholê ho qayil nêbena' tîya

Ti çika?
kama, kotira ama,
kata sona, perske hora.
1992

ÇIYO KI ŞAR VIRAZO

KOYO BERZ

- **Veri** kî ez dest bî vateni u nuştêdê xo kera, wazena çand (minaki) misali bîda wendewanandê xo u hewna şîra mesela ser.
- **Minak-1:** Demo kî Milla yan zi Mufti çinê bo u jewna do xeşim, mesela Dini rê şerib werzo u dini ser, yan zi meselandê dini ser seredê xora fetwa vejo u bîdo, tabi kî a fetwa vejo u bîdo, ey do cayê xo nêgiro u merdimandê dindaran rê nêbo fetwa. Qandê kî o kî a fetwa dano, ê çi sero nêwahêrê selehiyetiyo. O nêzanayeye ê çiyano. Şîma zanê fetwa dayene karê Alimandê dindaran u ê kî o selehiyet deyayo cî ê inan o.
- **Minak-2:** Wexto kî jew Tixtor yan zi Tabib nêbo, nêweşiyar ra fahm nêkero u werzo jewdê nêweşi rê seredê xora reçetey nêweşi binuşno, yan zi daruyê do şaş bîdo ê nêweşi, o nêweş do seni u çi hesaba a nêweşi de xover bireyo u weş bo. Qandê weşkerdenda nêweşi, vanê tesisê nêweşi roneyo u biro fahmkerdenî kî, nêweşiya cî çîçiya u kamcin daru cî keno weş kî, gorey ey daru bîdeyo yan zi (Eger lazim o) emeliyat bo. Eger tesis nêroneyo, daru şaş bîdeyo ya a nêweşi, yan zi o dari do êy diha vêşi nêweş kero, ya seqet verdo yan zi bikişo.
- **Minak-3:** Wexto kî jew zanayey Zirati nêbo, ramitenî u karitenda cî ra çiyê fahm nêkero, wertedê amnani dî yan zi wertedê zimistani dî (Vist u vistupanc derece serdi bin dî) werzo çi bîkaro, tabi kî o çiyê êy do nêruwo. Yan do serdan ver bîcemediyo u bîmiro, yan zi bêawi, bêvaran (yaxer) tijida amnani vera vişk bo. Waxto kî kes nêwiniyo erdê xora, nêramo u filhan nêkero, wextê cî dî (demserda cî dî) bî zanayena tey çi nêkaro, kes nêşono cîra nan buro. Tî werze berê siyê sero, qiraçê sero, kereyê miyan dî çi do seni biruwo u bîbo?. Tene, zerzewat, meywe, rez u herwîna vanê wextê xodî, harda xodî biro karitenî kî bîbo. Ne erdo salmedi u ne zi bêwîmyaye dî çi beno. Seni zeriya tay nêweşan çiyô şîrin, ê taytaynan tun wazena, çi zi wîniyo. Hera xo, demê xo, tîjiya xo u awa xo wazeno.
- **Minak-4:** Wexto kî jew nêzano ereba biramo, nêzano direksiyoni hetê kotiya çerx kero u werzo şîro Ereba nişo u biramo, ya do çîro cayê qelebiyo, ya jewi pay kero, yan zi pa qeza bîkero. Ya do xo bikişo yan zi jewnay bikişo. Yanê zerarê cî do him cîrê u him zi do jewnay rê bîbo. Qandê Ereba ramitenî zi vanê

kes zanaye bo u izine kesi yê ereba ramiteni bibo.

- **Minak-5:** Wexto kî jew asnawî nêzano, pancan wesarno u şîro xo berzo wertedê Bahri (Dengîz), ya do tey bifetesîyo yan zi do qiri-wirini kero u qandê rêynayenî yardım bîwazo. Eger a awî miyan dî Mar zi bîvîno do şîro xo ê mari ra pêşo u êyra medet bîpawo, bîwazo, qandê vetenî u rêynayenî. Ma nêzeno mar dişmeno u çiwext biyaro firsend do ey dîdo, ey pero u ey bîkîşo. Labîrê fina zi xo pêşeno pîro. Qandê kî jewna ray u çarenadê cî çiniyo.

Tabî misalî zahfîyê, labîrê ez nêwazena nuşteyê xo bî misalana pîrr kera. Ez wazena kî bîra mesela ser, qandê çiçi mî nê misalî day. Ez tehmin kena şîma misalî fahm kerdi yenê çiçi ser.

Wexto kî, ê kî zîwanê ma, edet, tore, folklor, kultur u şarê ma nêsinanê u werzê ma ser fetwey bîdê, televizyon yan zi jewbî cayan dî pîrogramî virazê u bîweşeynê, tabî kî do şaşayê zaf girdi bîkerê. Ya ma bîkîşê u wertera hewa dê yan zi bêling u bêqol seqet verdê (Kîştî nê çîyan ra). Nê ne zîwanê ma, ne şarê ma, ne çiyê ma u ne zi nêweşeya zerîda ma zanê u sinanenê, labîrê werzenê marê reçete nuşnenê (pîrogramî ma ser virazenê u MED-TV dî weşeynenê). Ma ê nêzanê kî ê bî ê reçetandê xoya wazenê kî ma bîkîşê? Tabî kî zanê, labîrê bî zanayena u qasit nê çîyan kenê. Ê ya bî ma, ya bî şardê ma kay kaykenê. Heqê kesi çîniyo bî zîwandê şarêna, bî folklor, edet, tore u şexsiyetê cî kay kaybîkero u ê şarî bero poçîka şarnay kero u sero bîdo hesîbnayenî. Wexto kî bî zîwandê

ma qîsey kenê u pîrogramî virazenê, ê bî xo zi nêzanê ê se vanê. Xelet u şaş çîyan weşeynenê. Ê kî goştarey kenê zi heme şaş fahm kenê, ê yê se vanê. Qîsekerdenê cî nîme ra vêşê cî Dîmîli-Zazakî niyê. Ya Kîrdaskî yan zi Tîrkî kenê miyan u pa qîsey kenê. Tabî nê heme bî qasîtê. Wexto kî jew goştarey bîkero, do bî ma, bî zîwan u Edebiyatê ma bîhuwo u vajo ney rê vanê zîwan. Halbukî Zîwan u Edebiyatê ma hîm hîm Tîrkî u hîm zi Kîrdaskî ra dîha zahf dewlemend u ronîşteyo. Labîrê çî heyf heta ewro sero kar nêbiyo u niyameyo nuşnayenî. (O zi gunay ma nê, ê dişmenandê ma Tîrkan u ê bîrayendê ma yê Kîrdasano. Ê wîman tîm ma xorê kar ardê u xo sero hesîbnayê. Ray ma ver girotê u nêverdayo ma bî zîwandê xo qîsey bîkerê u bînuşnê. Tîm marê vatê çîma zîwanê ma zanê, qandê çiçi ma dî bî zîwandê ma ya qîsey nêkenê. Heta ewro mî nêdî jewdê Kîrdasî ma dî Dîmîli qîsey kerdi, bê istîsnayan).

Wexto kî Zazakî-Dîmîli pîrogram virazenê u MED-TEV. dî weşanenê, Kîrdasî kuşatanê xo bî ma kenê, bî ma u bî zîwandê ma huwenê. Wexto kî jew çiyê yan zi meseleyê vano, cîra fahmnêkenê. Labîrê lewan bîn ra pey huwenê u delğa xo pa ravêmenê. Goştaroxê kî sîtdîyo dî goştarey kenê, weşdê inan nêşîno. Teniya pa wextê xo kenê pîrr u ravêmenê. Jew zi bî zeri ra nêwazeno Zazakî ver kewo, bîro nuşnayenî u pa qîseykerdenî.

Heqê kesi çîniyo bî zîwandê ma ya delğa ravêrno, pa kuşat bîkero, şardê ma bîhuwo u şarê ma werdi bîvîno. Şarê ma Dîmîli-Zazayan no heq nêdayo kesi, ma bîhuwê, wextê xo bî ma ya delğa xo ravêrnê u zîwanê ma

bêqimet bîvinê, demokrasi u heqey koti dî, kamcin kuçi bin dî manena u fetisêna.. O kî zanayey şardê ma niyo, o nêşono wekiley, serdarey u lidereya ma bikero. Roj biro şarê ma do hesabê nê çîyan pers kero. Wexto kî kewnê heraine marê heqaret kenê u tehditi varmenê ma ser. Labirê wexto teng dî ma gênê benê kenê tacê seredê xo. Diriyey u xapeynayenî qet weş niya u serey xo nêgêna. Ewro nêbo, meştî heme çi do bîvijiyî awî ser u zelal bo.

Kesi o heq nêdayo kesi, werzo sero diktatorey bikero, heqandê cira cî men kero u inan bî zora banco xeta xo ser, bero malê xo kero u wekileya cî bikero. Wekilê şardê ma vanê şardê ma miyan ra bîvijiyê u dahwa şareyda ma bikerê. O kî şardê mara bo u şareya ma inkar bikero, o zi mara niyo, o zi marê nêbeno u nêşono ma temsil bikero. O kî şardê xorê nêbo, şardê xorê wahêr nêvijiyî, o şarna rê qet nêbeno. Ewro nê meştî do payê êyro dê u ey xo miyan ra biqewnê. Ewro ê karê xo pa kenê, pa vejenê. Labirê meştî ma do bîvinê se beno. Hewna na xumxuma ciya, labirê kerameta çi ya hewna peyra. No serê meselano. Şîma zanê xeylê şarê ma, dew u sukê ma, zanayey u roşnberê ma xayin amey ilankerdenî u hewna zi êyê ilan benê. Gefiyê yenê wendênî qandê şardê ma, qandê sukan-dê ma dî si-siyerî sero nêverdê, hemînî xîrabê u wêran kerê. Dîşmenan bî heme quwetê xoya, xo bî Dêrsim u Sêvasiya girêdayo. Qomandoyê faşistiyê qol gêyrenê. Zêy heywanandê wahşiyana seyde xo pawenê. Wazenê kî bî her hawayê şarê ma Dimiliyan u ê Kirdasan werte ra werzanê. Hal no hallo. Labirê Kirdasiyê zi biyayena ma inkar kenê u ma xo sero hesabnenê. Ma

yê ewro inan razi tersenê. Ê kî ewro wina bikerê, meştî hele ê do çîçi biyarê ma sere dî. Bî her hawayê wazenê ma cêser bîfinê u wexto kî ma qalê şareyda xo kenê ma tasê awî dî bîfetusnê, yan zi verdê ganandê pê. Wa şarê ma dînya heme bîzano, bêşardê ma kes nêşono wekilêy u temsilkareya ma bikero. Ê kî ma temsil bikerê vanê şardê mara bê u şareya ma qebl bikerê. Wa kes ma ya kay kaynêkero, quwet boley u zordeteya xo ma sero nêceribno u bî tehtitana ma ser niro. Ma şarê Dimiliyan-Zazayan ne ê tehditanê. Tay-tay qandê kî bîvijiyê MED-TV, qandê kî xo weş nişan bîdê, qandê kî serok Apo u PKKî rê ruwen bancê, qandê kî şar cî televizyon dî bîvêno, qandê kî şari rê heqeret bikero, qandê kî bî zanayena çi şaş vajo u banco xeta xo ser, wa kes xo nêroşo. Wa kes ma zi nêroşo u nêbero malê şarmay nêkero.

Şarê ma, vanê şîma na juwerî bîzanê, roja kî ma dest bî vetenda pêserokda KORMIŞKAN Bulteni kerdo, a roji ra yo tay merdîm u şîwenîstandê Kirdasan rê vetena cî biya derd u khul. Hemînî hemver ay cephe giroto u hêriş anê çi ser. Heme ca dî wazenê kî, rotena cî men kerê u nêverdê bîvijiyî. Ê vanê qey do bî no şekla ma bîdê tersnayenî. Eger hend quwetê cî esto, wa veri şîrê dîşmenandê xo ser. Dîşmenê inan ma nivê. Ê kî ma wînan kîşenê, ê kî welatê ma wînan visto xo destan bin, ma war u welatê mara sîrgun kenê ê yê. Ma zi zey inan şarê do bîndestê. *Ê yê bî seyana, bî hezaranê Rojname, pêserokî u kitabî vejenê, keso cîrê çiyê nêvano. Çi rê wexto kî ma vejenê, ê çîmanê xo kenê teng u zorde inan sino?* Qandê çîçi KORMIŞKAN Bulten?. Eger ê birayeya ma

wazenê, wazenê ma paşti bidê pê, pê ra wahêr bivijiyê u piyabıgırweye, vanê ê yarmetey bîdê ma u bîwazê ma diha vêşi vejê u biresnê şardê xo. Na ju insaney ra yêna. Pexiley u ray giroteney çiyê do weş niya u kes nêşono bî zora jewi verdi ray bıgıro. Tepki nişandayenî tum şidetî bî xo ya ana. İnsan-biyayoxey u demokrat biyayeney rê na ju lazıma, vanê kes ray kesi verdi nêgıro. Wexto kî jew gamê biro hetê ma ya ma do des gami şîrê hetê ey a. Wexto kî jew ju finî bî nêweşiya biro ma ser ma do des finî şîrê ey ser. Heqê kesi çiniyo ma vero bend bo, yan zi bîwazo qandê menfeetê xo, qandê kardê xo qandê meselandê xo ma xayın nişan bido. Tarixê ma çıman vero yo u maziye ma hemını beliyo, çıman vero yo, kam çıçı niyo. Ê kî şiyê eskereya Tırkan kerda, ê kî biyê itirafçı, ê kî heqeret kenê, ê kî tehditan varnenê ma niyê. Ma yê zi zey ê şarandê binan, heqê xo yê serbestey, xoserbiyayaney, xoidarekerdeney, azadiyey, serdestey, namşarbiyayeney, xosinasnayeney u herwına wazenê Kurıstan, Ermenıstan, Türkıstan, Çeçenıstan, Kazakıstan, Moğolıstan, Sırbıstan u herwına bîbê, qandê çıçı Dımılıstan zi nêbo? Eger bıbo do heqê kê do bıweriyo u kê rê bar bo. Nê kî estê ma rê bar niyê, çı rê Dımılıstan tay-taynan rê baro, ma nay nêzanê? Ma tum qederê nuştedê çaredê ma şarnaya girêdaye bo u şarna do tayın kero?. Qe kes do Zaza-Dımılıyan nêşinasno?.

Şıma zanê, hêriş anê ma ser u vanê: "Şıma Kırdaski zanê, çı rê ma dı Kırdaski qısey nêkenê" Ma ma mejbûrê jewi dı bi zıwandê ey a qısey bıkerê. Jewo kî nay vajo u nay bıwazo, ferqê ey u ê binan koti maneno. Ma yê

şar u dahwada xorê wahêr vijênê. Ma sere u heyatê xo dayo na ray. Eger do birê ma bıkişê, yan zi nêverdê ma qalê xo u şareyda xo bıkerê, wa rocê ravey riyê xoyê tari u taniyını nişan bîdê u şıvenıstiya xo vejê meydan. O waxt ma diha weş tawirê xo ronanê u gorey ey hereket kenê. Qe nê o wext şarê ma zano, se kero se nêkero. Tıfınga kî heta ewro jewnay rê eşta qe nê neya tepey a xorê erzeno. Paştiya kî heta ewro parti u rayvıstandê binan rê daya, ay birnenê u teniya qandê xo u şardê xo girweyênê. Ma vetoxanê Kormışkani qerarê xo dayo, ma do qandê şarde xo, qandê jewbiyayenda şarde xo bıgırweyê. Eger bırayê ma werzê u ma vero bend bê, gorey êy ma zi zanê seni hereket kenê.

Wendewanê erciyayey, şıma zanê ronayena tesisan bol muhıma. Nêweşê vanê bızano zeriya ey a çıçı wazena, çıçı nêwazena. Tıxtorê ey zi vanê bızano nêweşiya ey çıçıya u kamçın derman zeriya eykeno derman.

Dermanê zerida ma rumet, azadiyey, xoserbiyayeney, sınısname (hıwıyet) serbest heyat ramitenı u herwinaya. Waşteni u hewıdayenı pêya girêdayêya. Ma wazenê kî heme şari demokrat bê, hewı bîdê xo u hemver waştenande şarnay har u hutık nêbê. Eger wına nêbo kes nêşono qonağde demokrasi reso. Vanê heqê şarê estı bo, bı xo raya xo bıvıno u qederê xo tayın bıkero. Labirê çı heyf kî, qederê ma kewto tay parti, tay gurubu tay rayvıstan dest. Ê şarbiyayeneyda ma sero qerar gênê u fetwa danê u vanê: "Nê, nê şıma do şarê ma bê, şarê ma bımanê, bı zıwandê ma ya qısey bıkerê, birê rayda ma ser, ma ya piya lec bıkerê, şehid bıkwê, labirê şıma

do bî Dimili-Zazayina nirê veyndayeni, sinasnayeni u ê nami xo ya nêne. Ma şenê bî kirdaski çi, pêserok, rönjamê u herwina vejê u weşeynê. Labirê şîma nêşenê bî Dimili-Zazaki çi vejê u bîweşeynê. Ê ma beno, labirê vanê ê şîma nêbo. Qandê çiçi? Qandê kî ma Dimili-Zazay nirê sinasnayeni. Labirê vanê wa heme na juwerî bîzanê, neya tepey kes nêşono verniya ma bigiro, ma vero bend bô u nêverdo ma xorê vajê Dimili-Zazay u bî zîwandê xo ya çi vejê.

Finê bî zerida Zazayina be-wîrê MED-TV, ra goştarey a dêr u pîrogramandê cî bîkerê qe şîma tey Dimilîni vînenê. Ne his u ne zî zewq danê kesi. Halbukî wexto kî kes goştarey a zîwan u dêrandê xo keno, kêf-weşeyê kewna kesi zeri u neşeyî kesi dî luweno. Ê MED-TV î ecîzey u ne-weşey dana kesi. Qandê kî zîwano kî kar anê, derê kî kenê dêrê Zazai niyê. Ya Kirdaski yan zî Tîrki ra açarnayê. Dêrê folklorî, dêrê şari vîmayê u heme kerde dêrê bêmaney. Ne kultur u ne zî folklorê ma verdayo. Bî asîrana dîşmen gîrweya nêşa înan bîvîrno u vîni kero, labirê ewro ê heme vîrnay u kerdî rezîl u rusway. Bî no hesaba wazenê mezgê ma zî bîşuwê u bîvîrnê. Wazenê bî nê derana, bî no şekla ma bîxapeynê, asimîle bîkerê. u xo sero bîdê hesîbnayeni. Tehdîtê kî ewro varnenê ma ser, nişanê rîndêy niyê. Dêmak wexto kî dewletêda Kurdan vîraziyo, do Dimili-Zazayîni do nêma-

no, ma heme do kirdas bê u bî kirdaskî qîsêy bîkerê. Şarbiyayeney a ma, Dimili-zazayîna ma do înkâr bîkero u ma hemîni qerşunan ver şano. Ewro o Apo yo Şewregî ser, sukandê ma ser gefi weno, meştî Homa (Ella) bîzano o do se kero u çiçi bîyaro ma sere dî. Ewro ra wazeno çîmanê ma hemîni bîtersno u vejo.

Şarê mayo ercîyaye şîma zanê ma yê bol adîran miyan dî yenê veşaneyeni, bol siyan mabên dî yenê pîloznayeni, bol lîngan bîn dî yenê paykerdenî u kîştî bol şaran ra yenê karardenî u destan bîn dî tepîştîni. Her keso ma ya kay kaykeno, ma zêy xo pîrogram keno u zey delamiya çarneno xo desta. Ma biyê robotê pîrogram kerdey u werte dî çerx benê. Ma vajî ma Erebeê ê ma qebul nêkenê. Ma vajê ma Farîsê ê ma qebul nêkenê, ma vajê ma Tîrkê ê ma qebul nêkenê, ma vajê ma Kurdê, ê yê ewro qandê xo ma kar anê, meştî ê zî duz kewê ê do zî payê ma ro dê, pay seredê ma sernê, serey ma bîpîloznê pêser u roja kî hera kewê a rojî marê heqeret bîkerê, ma xayîn îlan kerê u bîqewnê. Ewro wîniya, labirê meştî bol çi dî bîvîriyo u awî ser kewo. Na raştêya ma ya. Wa kes xo ecîz nêkero, nêqahriyo u nêvajo qandê çiçi nê yê wîna vanê. Wexto kî ma înan miyan dî kar kerdê ma tacê seredê înan bî. Roja kî ma waşt qandê şardê xo kar bîkerê, ma tacêy ra, serî ser ra kewtî. Qandê kî ma zey înan nêvanê u înan rê kar nêkenê..

KOSE-I

ARÊKER: HEYDER

Rozê dewê de dı Kosey benê, ni hurdmêna ki bıray benê. Ni hurdmêna bıray dewe de her keşi maf kenê. Dalavêrê ninu ver dewız pêro naleno.

A dewe de zu Koseo de bin beno, horê halê hode ro, qarsê keş nêbeno. Rozê o Kose horê gaê ho beno ke bıroso! Gay finora've hover rameno hetê suke ser sono. Ayê de hurdi bıray kosey vinenê, vanê; »Bê şime i Kosey rê dalavêre bıkerime«. Hurdimêna sonê virêndiye de ho danê we, bırao zu vejino rae ser, vano:

-Ma've xêr!

-Xêr've sılamet!

-Kata sona?

-Son suke, na gay benu rosenu.

Kose:

-Ez nawo newe bazar ra yenu. Gao ke lengo o zof pere keno, iyê bini honde pere nêkenê.

Kose:

-Se bıkeri?

Kose:

-Eke qorê zu gay bısiqnê beno leng.

Kose cêno qorê iu gay sıkneno, keno leng heni cêno sono. Tabi, tenê ke sono, na raê ki bırao bin yêno rae ser.

-Mave xêr!

Kose vano:

-Xêr've sılamet!

Tenê ke hal-waxt perskeno, dora têpia

Kose vano:

-Ez nao newe bazar ra yenu, en zêde gaê ke dı lingu ra lengo, o pere keno.

Kose:

-Ma ez na raê se bıkeri?

Kose:

-Qorê bini ki bısiqne temamo, hora hao lengo!

Kose cêno qorê gayio bini ki sıkneno. Tabi ga besenêkeno şêro, kardia gay uza onceno, Nano ve hera hora, beno bazar de zaf ucız roseno. Tabi zoneno ke Koseu cırê xayinêni kerda, pê xapıto. Kose yeno, se ke kuno've dor-nagê yinu, cêvê hora phonc zernu vezeno keno qına hera ho, eve bêçike thon dano. Here ke fisqi kerd, wertê fisqi ra têpia pêyser keno top.

Aê de hurdmêna kosey rae sero ho dar-do we ke, Kose ke ame, gaê ho çığa ra roto, horê pê hedıra ho biyarê. Niadanê ke, here fisqi kerd, Kosey wertê fisqi ra çiyê guret est cêvê ho. O waxt hurdmêna bıray wertê birri ra vejine, vanê:

-O çiko, to fisqi çae erzena cêvê ho?

Kose:

-Nê-nê o zerno!

-Zerno?

-Ya.

-Hera to zernu kena?

-Ya, hama ewro hora çhar teney kerdi, hata sonde belka jüna kena. Endi gereke çewreş roze bê uğwe, bê simer axura tariye de bıvindarni ke têpia serrê mirê zernu bıkeri.

-To biya na here bırose ma, vanê.

Tenê naz u uz ra têpia, çewres zernu ra here roseno yinu. Tabi here uza oncia fisqi kena, zerno peê ki gineno wafo, ey ki yi cênê.

Kose sono çê. Uza ra sono birr ra fetelino, pê dı leyrunê awrêsu cêno ano çê, o ki roza çewreşi moreno.

= nezdîye

-Hurdmêna Kosey here benê kenê axura de tariye, thawa ci nêdanê, çewres roze se ke biye tamam; hurdmêna gal-mê axure kenê ke here gever biya! Vanê, »şime zernunê ho eyra bijême« çê ra benê rast, sonê.

Tabi Kose zaneno ke yi ewro yênê, zu leyirê awrêş tey cêno, tekê bini ki leê cêniya hode caverdano.

Cêniya ho ra vano:

-Yi hurdmêna Kosey badona yênê. Ez ewro inu pin, yi ke amey ez perskerdune to vase, »meke, na awrêşi ursnenu (rusnenu) şêro, kotiyo cira vano, o yêno«, awrêşi raverde şêro.

Hurdmêna çê de vejînê, eve hêrs vanê:

-Kose kotiyo?

Cêniye vana:

-Çê de niyo, bêrê ronîsê eke kotiyo awres sono vêngdano ci ano.

Yi hurdemêna tê ri ro niadanê. Cênike awrêş verdana ra, vana, »so meymani amê, rew bêro«. Se ke awres sono, Kose eve awresê bini ra yêno çê. Vano:

-Ma've xêr, sîma xêr amê!

-Xêr've sîlamet! Kose, ma ameyme ke tenê hal-waxtê to perskerime.

Tenê ke çay sîmitene ra têpia, vanê:

-Kose to na awrêşi biya bide ma.

-Nê, kesê mi çino, no mirê sono tutin, vasê çay, seker suke ra ano. Ez bê awrêşi besenêkenu. Zu qedeğê mino ke esto nawo. *pasivîsê* *Lokine niaz*

-To horê jûna vênena, to ney bîrose ma.

Tenê heqe-neqe ra têpia, Kose phoncas zernu ra awrêşi roseno ci.

Yi ke benê tever o hama lerze keno, ano zu bize sarebîrneno, gonia bize keno qav. Uza ra loqla bize keno pak, goni qav ra keno zerê loqla. Tenê textîk cêno, keno peê mianê cêniya hura, loqla sero girêdano. Uza ra cênike fişta kena pay.

Vano, »niade, Kosey nika yenê. Yinu hona qese fekê horê nêveto, ez tora vanu "raurze!" to ki vase "deqê vînde!", ayê de ez eve torjeno qız danu've mianê to ro. Tî vase "uyi! ho berz hardî ser. Ez anu qawale (bîlure) peê qîna tode cînenu, tî bê'ra ho, vase "ero haq peyniye de to sekeno, çae her roz mi kîsena?"«.

Yi Kosey sonê çê. Her zu pusulaê nusnenê, tenê çî-mî wazenê, tenê ki peru kenê turîk finê ra vilê awrêşi, vanê »so, marê suke ra naynu biya«. Awrêşi verdanê ra, sono. Tabi awres ko ro sono. Dî-hîrê saati ke vîndenê, niadanê ke awres niame, vanê; »Koşi ma xapitime, na rae ma nêoz ey se u se keme!« yênê çê koşi...

Kose se ke nayinu vîneno, vano:

-Erê raurze maymani amey! *qewja kesken*

O've cêniya hora nanê hure. Kose beno nalçîgi ro »mî de xagê piyê to nêne!« peyra dano cêniya horo. Goni kuna ve zerê çêi, cênike vana;»Wiyi!« ho nana'ro ve merdene.

Yi vanê: *nala astori*

-To çae kiste?

-Ez aye badêna têpia kenu wes, sîma qe metersê. Sîma xêr amê, ronîsê.

Sono qawale ano, peyra peê cênike de tenê cîneno, a têpia yêna ra ho.

Vana:

-Ero to çae mi kîsena?

O ki vano:

-Hes! vengê ho meke, so serê ho bîvur-ne, meymanu rê çay serne.

Cênike sona bonê doti.

Hurdemine ho saskerdo, vanê:

-Kose o çîk vî?

O ki vano:

Na qawala mi sîrliya (eve kîrameta). Halê ma hora niaro, mi qarnena, ae kîsenu, rêyna ki kenu wes.

Vanê »to biya na qawale bide ma«.

calim êvêrî / neşbêkî gîrsimê

Kose qe qewil nêkeno, tabi cêrenê vero, cêrenê sero, se ke kenê; se zern danê cı, qawale cênê sonê.

Se ke yi sonê tever, hama lerze keno horê ano tawutê virazeno, peê bonê hode horê zu mezele kıneno. Kuno mezele, cêniya hora vano, »yi ke amey vase "merd!"«.

Yi hurdemêna sonê çê. Ju venga cêniya ho dano, o bini ki venga cêniya ho dano, hurdmêna mane kenê saê; »marê ey biya, nêy biya!« vanê.

Cêni vanê:

-Sima ewro tawa sımıto, ya ki qafike werda?

Aê de »wêê vanê« thil benê, zu beno dariye ro, zu ki beno torje ro, vanê »hı!« danê pıro, cêniunê ho kisenê.

Na rayê ki, qawale cênê, peê cêni de cinenê, hama wes nêbenê. Bırao bin vano, »to bıde mı«, na raê ki o cineno, cêni oncia nêbenê wes..

Vanê, »wêêêê!« eve torjen u hora çê Koşı de kunê zere:

-Kose kuyo? Kose kuyo?

Cêniye vana »merd«. İnam nêbenê, cênike inu cêna bena mezele ser.

»Ma meyitê dey tha nêverdame, beme erzeme çhem« vanê. Meyiti heni zerê tawute ra vezenê, kenê poşt benê fekê çhemi. Bovera vengê dawulu yeno, eke deniřkaro. Zumini ra vanê, »some deniřkar, dota ke ameyme erzeme çhem«. Yi ke sonê, peyde řuanê miyu eve miyuna yêno, niadano ke, ju tawute hawa uza ra. řuane sono lewe, eve uřıra ho reê dano pıro.

Kose zere de zırçeno, vano; »nêcênu! nêcênu! nêcênu!«.

řuane vano:

-Çıko nêcêna?

Kose:

-Qey, saê ke to nêzonena ke mıra pers kena?

-Nê, nê.

-Mıra vake çêna pasay bıjê, mı nêgurete. Mı eve na hali benê kenê vırana çêna pasay. Hama ez oncia ki nêcênu, nêcênu, nêcênu!

řuane:

-To ke nêcêna, ez sonu cênu! vano.

-To ke cêna, mıxu bonce, bê hurêndia mı kuye.

Tabi řuane mıxu onceno, kuno huren-dia dey. Kose vano, »eke amey, qe vengê ho meke, hata ke to berda çê pasay. Çıke i vengê mı naskenê. Nêbo-nêbo tı vengê ho bıkerê!«.

Kose ki suriya miyu cêno, cêr fekê çhemi de vındeno.

Yi hurdmêna daniřkar ra yêne, benê tawute ro erzenê çhem sonê. Sonê ke çı řêrê, heto binen de zu hao eve miyuna vınetawo.

Vano:

-Ero Haq belaê hode sima do, sima çımay rê ez tenê cao xori nêestne, naloti řêro sima, vano ke vano.

Yi vanê:

-Kose, to na miy koti ra ardi? Zeke to merd vi, ma tı esta've uęwe?

-Ez zonu, binê uęwe pêro pırrê mal u gauno. Sima ke wazenê badana ez son kuno o golo xori, tenê ki ga u ostoru ken tever.

Yi vanê:

-Nê, yinu ki ma vezeme.

Hurdmêna vozenê, ho tê dima erzenê goł. Yi ki uza xenekinê.

Kose ki sono dewe, çê ho. Cêniya hora vano:

-Haqo sıkır, ma bê qeza u bê bela xeleşayme!

Saniķe řiye reste murodê ho, ez mendune sima rê.

TORNÊ SEY RIZAY RA TIJA SODIRI RÊ JU XETE

Virende iyê ke redaksiyonê Tija Sodiri de gurinê, vêjyaişê perlude de emegê xo vêreno ra, inerê selam rusnon u wazon ke kar u gurê sima rast şêro. Hata nika çiqqa amorê perlodê ke vêjiyê, mî yi pêro wendi u zaf zaf bine sa.

Iyê ke tarixê ma sero sare deznenê u wazenê ke çî ke virendi biyo, ewro bêro zanitene. Hometa ma her çî bimuso ke hetê tarixi ra riyê roştiye de bîmano. Ez be xo ki na kari zaf rind vinon. Gere ke na kar her daym bêro kerdene. Zonenê ke; ma virênde ra jubini rê wayir nêvêjiayme, qedrê jubini nêzona, jubini ra hesnêkerd, jubini rê phoşt-dariye nêkerde, peyniye de zaf zerar ma di.

Lez u cengê 37-38'i de qomê ma zaf êjiyat di, zaf zorbajiye onte, her çiyê ma vêsna u mîletê ma her het ra wertê tengiye de mend. Mara, taê kişti, taê sanay qersunu ver, taê eştî zindanu, jêdeyê ma ki rusnay welatê gëriyîye. Ez naca de çî bîmorine!... Serê na dina de hetê zulum u qeşçiliye ra çî ke esto, ame ma ser.

Phoncas (50) serre ra têpia oncia vineme ke, hona ki jê virênio. Iyê ke cumuriyetê Tırkiya idare kenê, karê xuyê khani ra vaz nêbiyê. Oncia dewê ma kerdî thal, bîrr u gemê ma vêsna. Welatê made ison nêmend, her ca kerd virane. Mîletê ma yi wertu de pêrsaniye dero. Oncia isonê ma kişino. Mordemunê ma benê kisenê, meytunê dine kenê vind. Tayê bini ki hona binêçim u hepîsu de êjiyet oncenê. Oncia Welat de örfî idare amonaene. Heni asêno ke dewleta Tırki na raa xuya gonine ca nêverdana.

Nêzon ke hona çiqqa verva na zulumi tabat kenime. Ez vanu, bêrê ju bime, jubini ra hesbikême, letêy mebike! Xora zobina dermanê ma çino. 'Gao ke nêsono cita xo, sono cita sari keno', jê dêy mekime. Virende xo bixelesnime, ayê ra têpia quwete ke mende hona sari rê yêrgatani bikime. Eke nia mekime, ra u olağu de pêr-persan manenime.

Ez nêwazon ke nika na mesela sero dergaderg qesey kerine. Xora sima na mese-la sero wayirê zonayisi yê. Na mesela sero nusnenê. Doskari kenê, perlude u zobina çiyu vezenê. Perlode u kitavunê made xêyle malumat esto.

Tija Sodiri amorê 2'ine ke mî wende, uca de, pelga 85'e de binê ju fotrafî de nia nuşiyî: "Seyit Rıza ve dî lazunê xo ra". Gereke mordem ke ju kari ser guriya, rind şêro ser, her hetî ra bizano. Şêro binge u çime ra perskero, ayê ra têpia binusno u bizezo. Hama na xeta, ez zonu ke yê sima niya. Çî ke na fotrafê taê kitav u qezetu de nia vêjiyê, coka. Sima ki uca ra guretê, vetê. Simarê rîca mî, na amoro ke vêjino, uca de na xeta rastkerê.

Tertelê 37'i ra raverî Dêrsim de, wertê qomê made xêyle aşiri est bi. Sima ki zanê, yê her aşire ya ju mordemê de xuyo pêt u çêr, ya ju ağaê cematu, ya ki ju mordemo de zanoğ est bi. Naca de taê namu ke biari ra xo viri: Sey Rıza, Baba, Sahana Ağa, İdare, Alişan Ağa, Cibê Kezi, Xidê Alê İsmê, Aliyê Gaxi, Silo Sur, Zeynel u hona neçe teney.

Dostê delali!

Fotrafî ke nîa rast bikeme, rind beno: Uyo ke hetê rastê **Sey Rızay** de nîseno ro, **Teslimo**. O lazê Heyderio. Hcyder lazê biraê Sey Rızay; Seydağayio. Uyo bini ki **Mistefao**. Mistefa Halvori de aşira Abasu, ezbeta Suru ra lazê Albegi yo. Mistefa kistêna Alişeri de ki tey biyo. Teslim ki tertelê 37'i ra têpia rusno surginiye. 15 serri zere (hepis) de mendo. Cêza xo ke qedena, amo welat. Dewa xo Xeçeliye de şî rest heqiya xo.

Heto çep de Mistefa, werte de Sêy Rıza, heto rast de Teslim asêno.

Nika ju

çêna xo esta, namê xo Meneş'a. A ki welat ra kerde tever, nika Xarpêt de zaf tenge dera. Xebetiyêna weşiya xo kena. Ez be xo ki na hali rê zaf pêrsan bon, çî fayde ke destebera ma çiyê nino. Faydê kêşî cî nêreseno.

Oncia ki vanu: pêro pia ju bime. Qonê ma, roştberê ma va ju bê. Sondê xore wayir bivêjîyê. Çike destebera ma yêna, pêyser memano.

Pêroyine rê hurmetê mî esto, wazon ke karê sima her dayim ravêr şêro.

20.05.96

Rüstem Dolat

MA PARÇÊ DE HARDÊ DEWREŞİME

SERRA 1855'INE DE, REISCUMHURÊ HEMILKA RÊ

MEKTUVA PİLÊ DE BEZNÊSURU:

Alamanki ra çarnoğ: **MEMED DOĞAN**
(Eve floştdaêna Heyderi)

Qesê ke mi'fek ra vejîne, jê astarunê...

Qesê Veri

Şuka Washing-
toni, şîwar-zimê
Hemilka Zîmi de-
ra, welatê jü aşira
Bêznesuru
Duwamishu viye.
Na homete, jê pê-
ro Beznêsuru, ho
parçê de taviyati
saykerdêne, ey rê
hurmet u minete
kerdêne; az 've az
hora her waxt
zerê ey de weşî-
yêne, wertê ey de
eve heng u reng,
eve belekêna ho
manêne, uza we-
şîya ho ramîtêne.

Serra 1855'e de
Reiscumhurê He-
milka (Dewletê

HÄUPLING SEATTLE

Jübaiyê Hemil-
ka), Demoqrat
Partiye ra Frank-
lin Pierce wast
ke, hometa *Du-
wamishu* hardê
hora goçeriyê,
beznêsurê ke Ew-
ropa ra amê yinu
rosê; eve ho ki
gunê şêrê caê
surgîni.

Beznêsuru nu
fam nêkerd, aqlê
yinu çîyo de nî-
neni ser nêşî.
Mordem çitur
Hardê Dewreşi
roseno, ya ki hêr-
neno? Famê yinu
ra gore mordem
besênêkeno wa-
yîrê hardi vo,

çitur ke mordem nêşikino ke wayirê asmenê khêwey vo, pakiya heway, ya ki bereqiyaisê uwe vo.

Pilê Duwamishu Seattle eve jü qeseykerdene cüav da 've "pilê beznêsipêu". Na qesu de xevera ke ey avêra seveta ewroy da, yanê dewrêsenâ dey, gere u kritigê dey, omudê deyo dewresin ewro, 140 serre ra tepiya, ma hona sas keno, cêno binê têşirê ho; qesê dey halê maê ewroyên anê'ra zu.

"Qesê ke mi fek ra vejînê, jê astarunê, bereqinê u qe nêsonê we", vato pilê beznêsuru.

Hometa dey biye vind, azê ho birriya, biye mêres, qesê dey nêamey gosdaêne. Nêzu ma yinu hesneme, gos name'ro dey ser? Ya ki, ma ki beme vind, some?

**

Qesê Verio ke coro, têde mi na nustê alamanki ra çarna kîrmancki-zazaki. No nuste di-hire rey çarno'ra tîrki. Hama çarnoğu pêrunê ki hem xêyle kême, hem ki xêyle gêlet çarno. Hora mordem gunê çiyê ke zonunê binu ra çarniyo'ra tîrki, cirê letê ra jêder tivar mekero; na tim zonina. Na nustey wazon ke hem ki biçarni'ra tîrki u perloda Ware'ya ke vêjina, ae de ağme bikeri. Ma, hora ma hata na nejdî teyna Tîrk u muletunê binu rê guriayme, hevêna bugurime; dina nêrijina!..

Çike, no nustê weşîya pilê beznêsuru zof muhimo. New serri ra avê ke mi wendi vi, ez ho've ho sas bi vi. Qesê Karl Markşi u iyê binu nê, yê na mordemi, -rama Heqi cirê vo-, vejîay vi. Vijeri ra ewro, peyniya cematê endustri/sınayi di vi. Ewro endî peyniya dey biye areze; ne namê kapitalizm, ne ki namê sosyalizm ra kes besekeno ey rastkero, bixelesno. Zerê sınayi de, na sukunê xerepiyawu de kes nêşikino ke cemato de rind pêşano. Kamo ke vano, ya budalao, ho've ho xapneno, ya ki zuru keno, mordemi xapneno.

Mî cor vake, mi ke sifte wend vi, sas bi vi, çîmunê mura herşi amey vi. Çike ni qesê zerrê mi vi; tî vana qesê khal u bilanunê Kîrmanciye vi. Mî hên zona ke jü khalê de Dêsimi qesey keno. Xızır u Duzgî rê sıkîr vo ke, mi yi di u gosday. Odet u torê ma, yitiqat u felsefê ma, taviyatê ma, qeseykerdena ma, qeder u weşêna ma çtxa şiyêrê jümini; saê ke jê jümini viê. Ma hora Kîrmancê Dêrsimî sarêsurê. Nê, gêlet bi, beznêsurê na hetî niyê ke?

Qeseykerdene

Pasao Pilo ke Washington de nisono ro marê xevere rusna, wazeno ke hardê ma bihêrno.

Qalê dostêni u zerepakiye kerdo, Pasao Pili. Heya nu çiyê de rindo, hama ma zoneme ke, o motaze dostênia ma niyo. Hama ma wastena dey sere sare qefelneme. Çike ma zoneme, ma 'ke meroşime, belka o waxt mordemo beznêsipê eve tıfongunê ho yeno, hardê ma ma dest ra ceno.

Mordem çitur besekeno asmeno khewe biherno, ya ki biroso?

Ya ki germiya wela Hârdo Dêwreşi?

Famê ma çiyê nianêni ser nêsono, aqlê ma ney nêceno.

Ma ke wayirê pakiya hewa u bereqiyena uwe nime, sima çitur besekene ninu mara bihêrnê? Ma qararê ho dame.

Çiyê ke ez, pilê beznêsuru Seattle vanu, Pasao Pilo ke Washington dero yinu rê tıvar bikero; çitur ke oncia peyser amaena çhorwaxtunê serre rê inam keno, qesunê mi rê ki hen tıvar bikero, biraê mao beznêsipê.

Qesê ke mi fek ra vejînê jê astarunê, bêreqinê, qe nêsonê we.

Her lızna na dina seveta hometa mi jiargeo, cismê jiar u diaruno. Her bereqiyena pelgê merxo boini, her qumê verê uwu, her qıro ke binê çengunê bırr u gemunê tari dero, her polo ke wuzaro, her mês-vızıka ke çızêne dera, ni pêro ğeal u weşıya hometa mi de jiargeyê, bimbarekê.

Uwa ke zerê thomorunê dar u beri de bena berz fetelina weşıya mordemê beznêsuri hode tey fetelnena.

Merdê mordemê beznêsipi eke binê astaru ra gıra gıra vêrdi ra şı, hardo ke tede amê dina uza ho viri ra kenê. Hama merdê ma na dina rındek u sırlıyê qe ho viri ra nêkenê, çike dina mua maa. Ma parçê de hardime, hard ki parçê de mao. Vılıkê ke boa rındeke danê, yi waê maê, malo pesk, ostor u heli - yi ki biraê maê. Aşê berji,mergi, germiya lesa ostoru u isoni - ni pêro pia ju çêi raê.

Pasao Pilo ke Washington dero mara 'ke hardê ma wast, tavi naynu pêrunê ki pa wazeno; yane o mara zof çı wazeno. Pasao Pil xevere dano ke, caê dano ma, ma ki uza ret keme, besekeme omrê ho seveta ho bıvıarnime. O marê beno pi, ma ki benime domonê dey. Hama çiyê nianen qe beno?

Heq (Roo Pil) hometa simara haskeno, çira nêzoneme, hama domonê huyê beznêsuri caverday, ho vir ra kerdî. O makinu rusneno ke, karê mordemê beznêsîpi ret kero; eyrê dewunê girsu saneno pê. Hometa sima roz 've roz herke şî hewena keno qewetîn. Çitur ke çemi siliya de xafila ra tepia phêl danê ve tever, bendu rıznenê, her çî finê ra ve ho ver, nejdi de sima ki hen na hard kenê pır, cenê ra ve ho ver.

Hometa mı je pêluna uwuna, sona, hama peyser amaena ho çina. Niyê, ma 've sima ju cısn nime, zovinaime. Domonê ma u sima piya kay nêkenê, sanik u hêkate ke khal-kokımunê ma u sima vanê jê jümin niyê. Heq u Tala koto hetê sima, ma sey u bêkes mendime. Çiyo ke sima mara wazenê, hardê ho rotaene, ey sere sarê qefelneme. Hama no çiyö de ret niyo, çike no hard seveta ma jiargeo.

Na bırr u gêmu ra ma hez cême, eve yinu beme sa. Nêzonenu - ma zövinayme, odet u torê ma jê yê sima niyo. Bızone ke, uwa bereqiyaiya ke zerê deru u çemu ra vêrena ra tek teyna uwe niya - gonıa pi u khalıkunê maa. Ma ke hardê ho rot ve sima, sima gune bızonê ke, o jiargeo. Sima gune domonunê ho rê ki bımısnê ke, no jiargeo; her sewqo ke wortê uwa zalala ke golu de reqeşino hêkat u sanıkunê weşiya hometa mı ano ra zon. Xulena uwe vengê pi u khalıkunê mına. Çemi bıraê maê, yi têsania ma bırnênê. Khêlekunê ma fetelnênê çemi, domonunê ma kenê weyiyê.

Ma ke hardê ho rot sima, gune sima naê biarê ho viri, bımısnê zov-zeçê ho: Çemi bıraê maê -ye simaê ki -, sima gune yinu rê u bıraê maê binu rê çimeşiaeni u dirğeni mekerê. Mordemo beznêsur vervê tertelê mordemo beznêsîpi ra her roz ho peyser onceno; çitur ke kou de qırê sodiri verva tıjia sodiri ra ho peyser onceno. Hama wela astunê pi u khalıkunê ma jiargea, mezêlê yinu hardo bimbareko; oncia niya, ni puli, ni dari, na parçê Hardê Dewreşi seveta ma bimbarekê.

Mordemo beznêsîpê kultur u odetê ma fam nêkeno, ma naê zoneme. Seveta ey her parçê hardi jê yê binuno, ferqê ho çino. Çike o mordemê na Hardo Dewreşi niyo, pesewe jê dızdu yeno, çı ke cirê lozumo hard ra tıreno, cenö sono. O hard rê bıra niyo, dısmenê deyo, ey cenö, mırd nêbeno, her ke guret, boyna avêr sono. Mezelunê pi u khalıkunê ho ho peyde caverdano, cirê wayır nêvejino. Hardo Dewreşi domonunê hora tıreno, cirê wayır nêvejino. Mezelunê pi u khalıkunê ho u haqa biyena azo ke peyra yeno ho viri ra keno. Wela Hardê Dewreşia ke mua deya, asmeno kheweo ke bıraê deyo çiyê rotiş u tolakerdişê seveta ey; ya ki jê miy u inciye ke berekinê çiyê hernaişê.

Wêsaniya mordemo beznêsipi dina cena ra ho ver, qedenena, ho dima çol ra qeyir thoa nêverdana.

Nêzonenu, ma zovinaimê, zagon u torê ma jê yê sima niyo. Şerkerdena sukunê sima çımunê mordemê beznêsuri daznena. Beno ke mordemo beznêsuri, çike yavâno coka, fam nêkeno...

Sukunê beznêsipiu i sukuteni, bêvengeni çina. Mordem besenêkeno uzau ra vengê rakerdaena pelgunê wusari ya ki vîzên u cizêna mês u vîzîku bihesno. Hama benoke teyna no sevet ra fam nêkeno, çike ez yavanu. Hay-huyê sukunê sima gos-kherukunê ma beno. Eke mordem wendisê mirçîku ya ki pesewe diarê gol u hopu de qurquruka bequ sukutiye de nêhesna, na dina de endi çi mendo ke? Ez mordemo de beznêsurine, ney fam nêkon. Beznêsuri vao honiko ke riyê golu liseno yeno sawda deyê nermi ra haskeno. O boa vay ra haskeno; vao ke eve siliya peroji biyo pak u boa merxê boyin fişta ra ho ver tey ano. Seveta mordemo beznêsuri hewa qîmetina, çike bine guretena her çi jûya; heyva, dare, isu - ni pêro piya bina ho jû hewa ra cenê.

Hen osono ke, mordemo beznêsipê hewaa ke cira binê ho ceno aê ra bêxevero; ju mordemo ke çond roj avê merdo, endi besenêkeno ke bounê qefçîlu bijero, jê deyo. Hama ma ke hardê ho rot sima, gune sima naê ho viri ra mekerê ke, hewa seveta ma qîmetina; hewa roê ho her çiyê weşî de barekena, weşîye cena zerê ho. Vay bina vîreni dê piyunê ma, bina yînunê peñi ki o ceno. Va, gunê roê weşêni domonunê ma do ki. Hora ke ma hardê ho rot sima, gereke sima ey cao de bêemsal u bimbarek bizonê; jê caê de henenî vo, mordemo beznêsipê ki pirro gino ke, uza, va çîçeg u vilikunê sipêu ra boa wese tey ano, dano.

Wastena mordemo beznêsipi, hardê ma hernaene, sero sarê ho qefelneme. Hora ma 'ke vake ya, qayîl bime, ju sartê ma esto. Gunê mordemo beznêsipê heywano ke serê hardê ma de fetêlino, dêy de jê biraê ho, biraeni bikero.

Ez yavanune, ney zovina fam nêkonune. Mî nioz çond hozor gaê yavani di. Yê sima serva çefê ho, -tîrena ke sona, aê ra, no pa qîrkerdê u peyde caverdê, xerepnê.

Ez yavanu, besenêkon ney fam bikeri, çîtur jû ostorî asnêno ke (lokomotîf) dîyunê şîau vezeno, ju gaê yavani ra qîmetin vo?

Ma ey seveta weyikerdena hora qêyr qe nêkiseme. Bêheywani ison çiko ke?

Heywani ke mordemi caverdê, mordem rîwalê teynabiyena roê hora mîreno. Her waxt çiyî ke amo sarê heywanu ser, yeno sarê mordemi ser ki. Her çi jûmin ra gîredao.

Çiyo ke yeno sarê Hardê Dewreşi ser, yeno domonunê Hardê Dêwreşi serî ki. Sîma gunê domonunê horê bîmîsnê ke, hardo ke bînê lingunê dinu dero, wela astunê khalukunê maa. Zerê na dina eve roê pi u khalîki, ma u dêkunê ma biyo ve pîrr, naê domonunê hora vazê ke, yî na hardî rê hurmet bikerê. Domonunê horê bîmîsnê, çîyo ke ma domonunê horê mîsneme: Wela Hardê Dêwreşi mua mawa. Çiyo ke yeno sarê Hardê Dewreşi ser, yeno domonunê Hardê Dewreşi serî ki. Mordemê ke tûyê Hardê Dêwreşi kenê, tûyê riyê ho kenê. Çike ma naê zoneme ke, Hardo Dewres mara nêbiyo, ma Hardê Dêwreşi ra bime - ma nae zoneme. Her çî jûmin ra giredao, çitur ke goni ju çêi jûmin ra giredana, kena jû. Her çî jûmin ra giredao. Çiyo ke yeno sarê Hardê Dêwreşi ser, yeno sarê domonunê Hardê Dêwreşi serî ki. Mordem lesa taviyati niyo, o ey ra tek-teyna jû lîzgeo de qîzkêko. Sîma ke lese rê xîravînêni kenê, horê kenê, nu her waxt nia ro. Nê, roze 've sewe ra têlewe de nêmanenê. Merdê ma zerê çemunê rîndekunê nê Hardê Dêwreşi de her waxt weşiye de manenê, eve gamunê gîranu usar de peyser yenê; roê yînu zerê vay dero, o vao ke uwa hopu pêl keno.

Wastena mordemê beznêsîpi u hardê ma hernaene sero sarê ho qefelneme.

Hama hometa mî perskena, 'na mordemo beznêsîpê çî wazeno?'. Mordem asmenê

khêwey, germiya Hardê Dêwreşi, ya ki pêt

vostena antilopi çitur besekeno biroso? Ma

çitur besekeme naynu sîma roşime? Ma

sîma çitur besekenê ninu bihêrnê?

Yanê ma ke jû pelga xetê mor kerde, dêve

cî, mordemo sîpê canê ho ke wast, eve naê

şikino hardî rê her çî bikero?

Ma ke wayîrê pakîya hewa u bereqîana

uwe nime, çitur nayînu sîma roşime? Eke

gao yavano peyên ke kîşîya u azê ho

birrîya, sîma endî çitur ey peyser hêrnênê?

Wastena sîma sero sarê ho qefelneme. Ma

zoneme, ma 'ke meroşime, belka o waxt

mordemo beznêsîpê eve çhekunê ho yeno,

hardê ma ma dest ra ceno. Ma yavanimê.

Hama hukmê mordemê beznêsîpi hukmo

de daim niyo; o ho Heq zoneno, hên

zoneno ke dina pêro yê deyîa. Mordem çitur mua ho ceno, beno wayîrê mua ho?

Ma, wastena sîma u hardê ma hernaene sero sarê ho qefelneme; Nêê, roze've sewe ra têlewe de nêmanenê. Wastena sîma u surgîn şîyaene sero sare qefelneme. Ma tek-teyna eve haştiye uza maneme. Rozê maê ke peyde mendê, yînu koti viarneme ra, muhîm niyo. Domonunê ma piyê ho vileçewt u warogînae dî. Sefkhanê ma sermînay. Yînu pêrodais vindkerdene ra têpiya rozê huyê peñni qerez ra viarnay ra, canê ho eve werdisê şîreni u simitena alkholi ra ağu kerd.

Rozê maê ke peyde mendê yinu koti viarneme ra, no muhim niyo. Hora yi jêde niyê. Endi satê peênê, di-hirê zimistoni omrê ma mendo. Honde aşirê pilê ke serê na hardi de weşiyêne, ya ki nika eve qelfunê qızkêku wertê birr u gemu ra biyê ağmey, nêzonê ke na'ra têpia kata şêrê, yinu ra ju domon nêmaneno ke, bêro mezêlunê hometa ma ser, marê şia giredo. Na homete ki jê hometa sima qewetın u pırrê omıdi viye. Hama çaê vindbiayêna hometa horê bibervine; hometi isonu ra yenê meyda -çiyu de bin ra nê. İsoni jê pêlunê dengijiê, yenê, sonê. Mordemo beznêsure ke, Heqê ho jê jü olvoji tey fetelino u qeseykeno, besenêkeno qederê maê wertagi ra wozdo, ho cia kero. Beno ke ma oncia ki birayme. Vineme...

Ma some, hama zoneme ke, belka rozê mordemo sipê ki ney doskeno: Heqê ma u sima jü Heqo. Beno ke sima vazê, çitur ke wazenê wayirê hardê ma vê, hêni ki bivê wayirê yi Comerdi; hama, dest u bera sima nina, sima ney de sernêvejinê. O, Heqê isonuno; hem yê beznêsuru hem ki yê beznêsipêuno. Na hard seveta dey qimetino; mordemi ke Hardo Dewres dazna, kerd dirvetın, wayirê dey ki dazneno, keno dirvetın, ey thuway ra saynêkeno.

Rozê yena beznêsipi ki na dina ra benê vind sonê; beno ke pêro hometu ra avê.

Mevindê, cilinê ho ağukerdene rê dest pêkerê!

Jü sewe yena, sima wertê toz u gıvirê hode xenekinê.

Hama peyniya sima ke amê, sima ho dima jü roşta de bereqine vezenê.

kıla naê ki Heq nano pa; o Heqo ke sima ardi riyê na hardi u qarar da ke, sima na hardi u mordemê beznêsure sero hukum bikerê, yinu bikerê binê bandıra ho.

Ey çaê qararo nianen da, nêzoneme! na seveta ma jü mertala.

Eke pêro gaê yavani amey kistene, pêro ostorê yavani kerdî amal, eke her kose u komê gem u birru eve boa isoni bi've pırr, asaêna diyarunê rındeku eve têlunê qeseykerdene (têlunê têlefoni) bi've qefçıl, niadanê ke reê, riyê asmeni ra hêli nêmendê, birr endi qediyo.

Ostorê ke pêt wozzenê, yinu ra u sayd ra sima destê ho şütê, teseliya ho gurêta.

Zonenê, manê ney çiko?

Na, peyniya weşiya, sıftekerdena di-hirê rozunê binu u na dina sero dayna jêde mendaêna.

Ju sevevo husisi ra Heqi heywanu, birr u gemu, mordemê beznêsure sero hukumkerdene dê've sima; hama kamiji sevev rao, aqılê ma ser nêsono, na seveta ma jü mertala.

Beno ke ma besekerdene no fam bikerdêne, ma ke bizonêne mordemo sipê hewnê hode çınay vineno, çı wazeno, sewunê dergunê zimistoni de sene omıd dano've domonunê ho, sene gêyal fikrê yinu de pêdabeno; yi eve çor çimu roza ke yena aê ser vinderê.

Hama ma yavanimè - hewnê mordemê sipi, çiyò ke o wazeno, marê areze niyo. Çike ni marê areze niyê, coka ke ma horê gereke raa hora şerime.

Her mordem ke çitur wazeno, va heni weşıya ho bıramo; çitur ke o biraunê hora zovinao hên. Na heqa her ısonia; ma, her çi ra avê, na heqe nas keme, cırê hurmet keme. No çiyò de jêder niyo, çiyò ke ma jümini ra girêdano, uwo.

Ma wastena sima sero sare qefelneme. Hora 'ke ma qayil bime, no teyna hardê surginio ke sima marê vad kerdo, seveta qarantikerdena deyia. Beno ke ma besekeme rozunê huyê peênu, uza eve odet u torê ho bıviarnime ra.

Beznêsure peên 'ke na dina ra şı, tek-teyna weşıya dey hondaê ke jê jü şiya hewri, serê mergunê bêuzu de mende. Oncia ki roê pi u khalıkunê mı verê na çime u zerê na dar u beri de maneno, uza weşıya ho rameno. Çike yinu na hardi ra haskerdêne, çitur ke jü domono de sowe vengê zerrebela mua hora haskeno, hên.

Ma ke hardê ho rot sima, ma eyra ke çitur haskerdene, sima ki gereke cıra hên has bıkerê. Ma ke ey rê çitur wayır vejime, sima ki gereke cırê hên wayıreni bıkerê. Sima ke o guret ho dest, eke o ewro çitur diyo, ey coru ho vira mekerê, sima viri de hên vındero. Ey seveta domonunê ho, eve pêro qeweta ho, roê ho, zerrebela ho bıseveknê, Heq çituri ke ma pêrone ra haskeno, sima ki ey ra hên hasbıkerê. Çike, ma rınd zoneme ke Heqê ma u sima jüyo.

Mordemo beznêsipê eve ho ki besenêkeno qederê mao wertağ ra vozdo, ho eyra cia kero. Beno ke ma oncia ki bıraime. Vineme.

Dêrsım ra ju Haqve, serra 1924e de Pax de amo virastene.

Arşıva H.Tornêcengi ra

HÊRSÊ DÊRSIMÎ

CANDAŞ HOCA

Çemê Muziri jê veri nêzingêne.

Çemê Muziri ve koê Muziri ra wa u biraê jubiniê khan bi. Taa se-serru ra nat pia huyiyêne u pia bervêne. Kamo ke remêne amêne cı, bertengê dine de sevekiyêne. Îne na weşiya xuya derge de coru qe bêbextiye nêkerd vi. Sahadê xo Duzgîn Bava bi, Çewres Aspor bi.

Jiargeyê ke na kou derê, têde sahadê xo bi. Na koê xuyê ke sero coru vore kê m nêbiêne, nêzon ke se bi cîrê! Veng era cı nêkotene.. Çemê Muziri -tı vana- hêrêdiay vi biraê xo ra?

Hey koê Muziri!

Hey Bira! Biraê minê khal u belay! Na bêvengeni çika?

Malê tuyo pezkio ke koy ve koy sera çingdano kuyo? Zarancê tuyê rindekê ke her roz wanênê kuyê?

Kuyê mîlçikê tuyê ke serê na dinade zobina caê diayêne ninê?

Vorekê tuyê ke qirrenê, miyê tuyê ke çerenê kotiyê? Birrê tuyo morjên ki hao endi kêwe nêbeno! Kuyê çenekê tuyê bezne bari, veyvikê tuyê sermoniki, xortê tuyê semt u çêri. Kuyo qomê to? Kuyo vengê tuyê dowul u zurna.

Kuyo vengê çekê tuyo ke veyve de zingeno? Kotiyê apê maê ke phone sey metro duri ra haku de nanê pira. Kuyê i dewuzê tuyê saf u pakê delali? Çae endi nêhesnonu vengê dewuzunê tuyê derdepırru, lawik u şuwarunê dine.

Ez ke sodir fêjir ra hêsarbiyêne, her roz eve vengê şuwarunê Zazaki ustêne ra. Jê mae gos nêne'ro na domannê xuyê gilêkoy ser. Îne ke çığa zerre ra vatêne, ez ki honde nalêne, jivêne. Îne ke çığa lawikê çêfi vatêne, ez ki honde biyêne sa, cêriyêne de.

Nika na merdena bêvenge çika?

Ma, birr u gerisunê ma sero ke isonê ma sa nêbi, nêmaneno ke qedrê taway!

Hukmê ma çinayrê lazımo ke o waxt! İson ke şî, o zon, i lawiki, o kultur, i mirçiki, o malo pesk u i zarancê neqêşiyê ke bi vind, şî; çitur yêno zonaêne qedrê to?

To sero ke tamiri nêcınıay, kam serva to kılamu nusneno? Kam lawiku veze-no to ser?

Bira Ko!

Zonena ke 38'ra nat dezê mî kê m nêbiyê! Coka, tıp-teyna, nia xorê ğeriv eve jivayis qurrais sonu. Na qeder o şia sifte 38'de ame ma sare, yaxê ma ranêverdano. Hata 1948'e ma na dejiye, na bêkeşiyê pia onte. 37-38'de ti qomê xorê wayir nêvejiay vi. Des-hazaru ra jêde kês kewt vi binê perr u pêse to ke, uza bixeleşiyê. Çêl-çuk, cêni u çênay pêro-pia amêy qırrkerdêne. Cêni u çêneku nêwast ke dismeni dest kuyê. Coka, xo tırr u gerisu ro est. Gereke namusê xo dismeni dest biseveknê. Aê ke goneweru dest ra xo

sevekna, sevekna. Aê ke pâyde mendi des serri surginê şiwari kerdî. Dêrsim des serri mintiqa mene ilan kerd vi. Qulê Haqî besenêkerdêne ke bêro Dêrsim. O waxt ki to bêçare mendi vi...

Bira Ko!

Ma pia zaf dezê girani onti, pia zaf berbây me. Bızone ke na hal, tarixê tode vindkerdêna diyina. Des serri surginêna qomê ma tivana ma vira şîye? Çi bi ke, o waxt birr u gemê ma kêwe mendi vi. Teyr u turi, heywanê yavani ma têyna nêverdayme. Eve qomê xo ra çewres u hêşî de (48) reyna piloşiyame jubini ro, jubini ra has kerd. Kesreta girane pâyde mendi vi. Ma pêro-pia şime Duzgîn Bavay u Çewres Aspor sero sondi werdi ke, qetiya reyna jubini ra cia mebime!

De vase, çira nême se-serrio ke ti qomê xuyê delali rê wayir nêvejina. Zerr u çigerunê xorê, mirçikunê xorê, malê xuyê kîrr u birrê xorê wayir nêvejina? Birrê to haê bi sakil! Niade! Gemê kounê binu halê marê çîrîr huyinê.

Birrê eve male
evê çîrîr

Bira Ko!

Sermayime sarê teveri ra. Nêzoneme ke ma kami rê bêbexteni kerda! Guna u xeta ma çike bie. Çae wela merdu sana ve ma ro! Çiko gêzevê na Haqî ma sero!.. Reê niade, ma nao oncia têyna mendime! Oncia qomê ma dirbetino!.. Oncia miletê ma surgino!.. Oncia qersuni rişinê ma sero! Oncia mintiqa yasaxa... Zimustono, serd u pukoo! Çêl-çukê ma oncia ra u wolağu ra pêrsano! Oncia no çî şin u şivano gino wertê qomê maro.

De hey Bira! Derdepîrr bira. Sew u sodîr nalais u jibais ra çimehêştir bira. Ezo ke berz u rezê kou

têdineu. Ezo ke wayirê ewliya u jiarunê. Mino ke verva na tede jiar u diaru sondi werdo, od kerd. Coru qe yena ro mi, ez qomê Dêsmu rê bêbexteni bike-ri. Mi hata nika qe kêşî rê bêbexteni kerda? Ez hên berz u rezune ke, eskerê Yavuz Sultanio ke pêro Elewiyê Anadoluye qîrkerdi, o bile nêrest ve gilê mi. Ordiyê Osmani hata 38'i des u ju rey verremiyara mi ser, hama besênêkerd ke Dêrsim kuyo, ey bijero ra xo ver. Her rayê ki koê minê berji u qomê mi hover da, cengê xode ser vejîya. "Dêrsim rê sefer beno, zafer nêbeno" dove vatene Osmanij rê. Coru beno ke, ju birr mirçika xo sevekneno, ju qomê xo binê perrunê xode nêsevekno? Ez honde bexteşiau, tivana? To qe diyo u hesno ke mi qulo bexteyaro çêr binê perrê xo nêsano? İspotê ney çond rey hetê mira amro kerdene? Saê ke zerê mira gonî nêsona! Tivana na merdena bêvenge zerrê mi nêkoçena ha! Hama çî fayde ke, dewrano korro. Se bikirime, dina hometa khane niya. İson, isono viren niyo. Dem, demo viren niyoo! To ama derdunê mirê bervena. Ya ez derdunê kami rê bivêşî?

Hey, çemê Muziri!

Ti binê pêsê mira dana piro, ververê miro, wertê der u derxulu ro sona. Hên sona ke, -hey Bira! ju xo sero mi, ju ki asmênê kêwi vênena. Ez ki serê xora dina u homete vênon. Hem pêynia dina, hemi ki axiriya xo u yê cuamerdiye vênon.

Qul-oli endi na serrunê peyênu de biyo jê robotu. Tivana aqlê xo kerdo vind. Hiroşima de se kerd zonêna, jukêke bomba atomî?

Hey Bira!

Ti nêzonena, nêvênena hala jukêke bomba atomî çond hazaru ra

jêde ison, çêl-çuk qırkerd. Eve hazaru ra mîlet seqet verda. Jukêke bomba atomi, hazar qat mîra jêder dengîzu erzena têwerte, kena pîxarin u qîlerin. Tede mosu wes nêverdana. Çemê dinahometê ke cêraê, ovau derê, pêro bi ağıun, bi qîlêrin. Endi zerê i çemu de weşıayi nêweşinê. Mosê i çemu endi ninê werdene, xevera to cira esta? Hona ke ağıwa to berreqina, kewe kena. Hona ke mosê paki zerê ağıwa tode kaykenê, na hal qedrê berzêna serê mîrao coka.

Ri de vatêne zora hama, na berzêna serê mî hata 38 dewam kerd. 38 de dîsmeni eve tiyaru phoşta mî sera perray ra, corde bombey rîsnay mî ser. Hata na waxt, ne mî, ne ki qomê mî çiyu nîanen di vi, ne ki amey vi ma sare. Hazaru ra mîletê ma; çêl-çuk eve na bombe u qersunu ame kistene, ame kok kerdene.

Dîma amê serra '90e. Hewera eve tiyaru ağı çarçê serê ma kerd. Na ağı ki, -welatê demokrasiyo- ke vanê; uza, yanê Awrupa ve xo pêda kerd. Na ağıyo ke rîsna ma ser, her caê mî jê hewrê şiy mînt vi. Pîloşiy vi her caê mîro jê dîrike na ağı. Vorekê minê ke xorê qîrêne, mîrçikê minê ke çivnêne, zarancê minê rîndekê neqêşiyê ke wanitêne, tede kok ra amêy qırkerdêne. Malê minê kîrri tede vêsay şî, bi wela adîri. Dewîzê mî merdî na ağı ra. Îyê ke mendî ki surginê şerîviye kerdî. Na dejiya mîna girana diyine biye, weşıya tarîxê mî de. Coka, neyrao merdena bêvenge..

Hey çemê Munziri!

Hey biraê mîno delali!

O koê Munzuriyo ke her waxt kêwe kerdêne, nîka çae biyo jê cendeg, çimê to qe eraci nigînenî? Koê Munzuri sermayîno xora. Verba dîsmeni sermayîno. Oncia ebe kesreta qomê xo mendo. Oncia hêrs kuto'be zerre, bio pîrr.

Hey biraê m'!

Eve herme u bojinê xuyê dergu, xevere bîrasne qomê mî! Îyê ke gegane yêne diyarê to, yêne çimê to ra ağıwe sîmenê; gosunê dine de kurr ke.

Vaze: Munzur endî Munzuro vîren niyo!

Zerê Munzuri ra goni sona. Koê Munzuri zerrê ra jîveno! Derdê xo giranê, bêçare o. Qomê mîra vaze ke, ebe hazaru ra şîyaêna cêncu nêbeno. Ebe usilunê khanu xeleşiane nêbena. Xeleşiane kou de niya. Bêrê war endî. Bêrê ovau, bêrê suku, pawulku kuyê. Bêrê wertê milionu qeleviyê ke, na barbarên u na zulîm ra bixeleşiyê ra.

Seveta nêheqiye gereke milionu organize kerê. Ebe miliaru ra sarê teveri de qal bikerê. Eke ke nîa nêbo, endî peynia ma u dina-hometa.

Na mîste, roza 06.04.96 de qezeta Evrensel' e de eve tîrki vêjiya.

H. TORNÊCENÇÎ çarna zazakî

- kullakêse bîsa kayvan (bîze)
bîza kolle = kocêne
kurte = kullakêse koyan

Waenê! Biraenê!

Ez Dêrsim raune. Mî hereketê maylîmunê TÛS u TÛB-DER i de caê xo gurêti vi u xêyle serri maylîmên kerde. Ebe serru ma wertê nas u dosê xode surgînê 38'î sero dizdeni qesey kerdêne. Dejiya na surgînu hona zerê made jê kergane vinêtayia. Ez wazon ke, na qirrkerdêna sarê ma u surgînu sero çî ke amo qomê ma serde, ju ve ju bêro eskera kerdene. Khal u kokumê maê ke çond rey surgîn diyo, eve o zonayisê xo goçeriyê şiyê a dina. Nê têde qesyê ke inu zonutêne, çî hêf ke ma dest nêkoti. Hora ma ki o waxt fam nêkerd ke, era na qesu u xeverunê dîne kume. Çîxa senik be ki, belka hona wertê made taê kokimê zonaği yênê diayêne. Çio ke i zonenê, besekeme qeyd kerime. Serva qirrkerdêna qomê Dêrsimi gereke her çî bêro nusten u zonaêne. Ez vaji no ju firsendo, ma dest dero. Eke ke sima murê ardım bikerê, belka ebe na saadunê maê wesu, raştiya Dêrsimi besekeme vejime riyê roşti.

Ez wazon ke surgîniye, tarix u kulturê Dêrsimi, weşiye u nêweşiye, raştiya qomi ebe çimo raşt dokumentar bikeri. Mî nawa na cor romana Dêrsimiya dokumane sîfte kerda. Zonayisê ke mî hata nika ardê pêser, jêder hetê Dêrsimê şiwari seroyê. Romana dokumane gereke ebe qeseykerdêna muleti u çêrunê gomi ra bêro meydan. Ju hetê Dêrsimi nê, gere saadi têde hetunê Dêrsimi ra çî ke zonenê eskera kerê. Îne çî ke diyo, çî ke amo sari ser u çî ke zonenê gereke vazê, çike ma motazê na zonayisu me.

Kilmek ra, na temayê ke cêr de asenê, derheqa inu de phoştdariya sima wazeme.

- 1938 de kamo ke surginde mendo, wertê birr u gemu de xeleşiyô, zerê vor u vortişi de wes mendo, xattra dîne binusnê.
- Familayê ke serru ra ravêr jumini ra dîr kewtê u têpia jubini diyo, inu sero binusnê.
- Pêrodaişê wertê aşiru u xayînu sero binusnê.
- Dewê ke vêsne inu, kokim u domanê ke amê sungi kerdene, ine sero binusnê.
- Çêrêni sero, bêbextêni, ters u xofu sero, komêdi u trajêdi sero binusnê.
- İyê ke eve qersunu amê qirrkerdêne, iyê ke binê meyitu ra wes xeleşiyê, domanê ke virara maa xode wes mendê, ine sero binusnê.
- Eke ke estê, esker u zobina kesê ke simarê ardım kerdo, sima, ya ki kesê sima xelesno, derheqa inu de ki binusnê.
- Surgînê şiwari de kami ke simarê rındiye kerda, sabiyaisê xo u hesreta xo sero binusnê.
- Eke ke nustene zorê simarê sona, veng bijêrê kaseta teyipi ya ki videoy. Miletî qeseykerdene dê.
- Jêde ke besenêkenê, adres u telefonê inu madê, ma şêrime tey qesey bikerime.
- Kaset u dokumanê ke kunêra sima dest, cıra ju qopiya ki marê birusnê.
- Destebera ma çî ke ame, ma ki ame hurêndi.
- Koti ke sima qeyd kerdo, name, tarix u ca, pêrunê binusnê. Birusnê ddresa Tija Sodiri rê.

Candaş Hoca

RAY EMBAZA MI

Faruk Yakup

Tı bı vayana amey
tozan kerd zere yê kêye yê mı
verşani (horisont) ra
tı bıbya Demeter bê girêdaye yan-
zi çiyê...wunasin...
Senin wext şayê bı bo bihal qes-
ba mı dı?
u senin ez şayê bıbya dêymdar
a heşi hesret bıbyayeni rê?

Nıka, gere Helios ra rıca kera
hez kerdeni dı nêwazena tareyey
a şanan vay,
lay wazenê jin kerê
bı dest dayena mın a,
bı bonê to ya.

Dıma, wuni bıya wêhêrê hêşan
mı darê mıra arêkerdi
a tewayış ê hezkerdeni bi?
Laberê ez a vana; edo fina wuni
hez nêkera
u fina edo wuni nê şıma
qesbayê kesi ra heta vira kerdem.
Laberê fina zi hêrsê mı vêşiyê
qandê kı birijına...
Heger newedera hezkera..

Mı êf kı hezkerdeya mı,
rew ez mısaya
heme çira şupe kerdem
hewnê jıyanê mı biyo zey dê çolı
u na ray embaza mı bı.

Bı virarê akerdeya mı
dans ke werteyê vayê çolı
u mı nameyê to
bı dêriya va verşani (horisont) dı

bı hêrsiya mı muşna nameyê to
ser êrdê sıyayeya azmini.
Şêna ez vaca zelumeteya
gıranbiyayen qandê darê mın o
enguri?

Yanzi ze piyarêna awê cı
mıçiqêno bı lertzayena
kı to nezdiyê xu hiz kerdem
hewnêno
u wuni nezdiyo.

Mı to girêda,
tenya bıyayena mın o bê dımı.

HEZ MEKI

Faruk Yakup

Bin payan dı mend
o kı kes nê vina
mı hewade êrd ra
qesbayê mın o lete-lete

Wuni nê beno
dêri bê adır,
adır bê nota
dans bê slow
orquestra bê koro...
Nê beno...

Biberme!
hêrsanê çımanê mı
qandê kı ez nê watena.

Heger jowo kı to hez nê kenoo
o kı, tı, tı yê
hez meki ina
kı ina hez kerdênê to rê
layıq niyê.

ŞÊJI ENDI QEDIAY

BERFIN JEL

Waxtê de, ju cênika çêre biya. Mal u mulkê naê jêde çinêbiyo. Xorê feqîre via. Mêrdê xo ki biyo, hama thoway rê nêbiyo, dest-bera ney ra thowa ki nêamô. Des, des u dîde ki domanê xo biyê. Jêdeyê xo qji biê, pili senik viê. Eke biyo usar, hata payiz cênike çî ke kerdo arê, eve dest çipên ra na çiyê werdene idare kerdo. Mêrdê cênike ki, coru kar u gure nêkerdo, xo nêdezno. Hama aê çî ke kerdo arê ardo, xorê mordemek ki verê dêsû de hem xezeliyo hemi ki pizê xo kerdo mîrd, vîneto. Destê na mordemeki de halê na cênike her waxt nia vio.

Oncia rozu ra ju rozê, xorê cênike şîa dormê dewe de wêrtê birru de dî-hirê roji tîey u şêji kerdê arê. Eke xêyle kerdê top, berdê hini de ni pak şûtê, kerdê çualu ardê çê. Eke bi verva soni, tîji xo çarna, pêro-pîa samiya xo wenê dima ki cênike, mêrdê u domonunê xo ra verê çêverê xode nisenê ro u oroşinê ra. Tenê ke vîndenê cênike urzena ra sona dunîke. Hevikê tîey u şêzu kena pîrozine ana verê domonunê xo. Jêde nêdanacı ke. Şêji zerrê domonu nêdaznê. Xorê gegane domoni nainu ra bixezeliyê.

Na qêyde ra rozê yena ke şêji qediyê. Cênike domonunê xora vana, ine idare kena. Hama mêrdê xorê tersu ver nêlhowrena ke vazo. Morde-mek, şêji qediyay! Çike na' ra averi, eke çê de çiyê ke qediya, seweta werdene cênika feqîri hetê mordemeki ra ama kuayêne.

Xorê na cênike her hetî ra mordemeki idare kena, çî esto ke hetê werdene ra nêşikina ke ey idare bikero. Waxto ke domon u mêrdê cênike eve şêzu xezeliyê, o waxt payiz vio. Nika ki usaro.

Rozê siliya usari vora. Peyêcoy ke tîji est, hard ra boa wele wes yena. Îson qayilo ke xorê binê dêsû de roniso. Tenê ke biyo germ, mordemeki kurşîê xo gureto şîo binê dêşî de niştî ro. Qêrtism eke binê dêsû de nîseno ro, desinde werdene yena aqîl. Çîtur ke werdene yena viri, zuqumat jê pelga dare pelmeyino ro, sono.

Veng dano cênîya xo vano:

- Erê çena Qaşî, tu kotiya?

Cênike tersu ra vengê xo nêvezena. Peê çagunê aqîle de ho nana ro bêweng vindena. Xo nana'ro kherrîye. Xo-xorê vana, nêzon ke no Qêrtism mira çî wazeno? Nika ney pizê xo kerdo mîrd, nafa ki ez vajine dore

Foto: X. Çelker

amo tēey u şēzu. Ez çitur vajine ke nēmendê!.. Wertê de ke zowtu dana piro, veng dana Haqi vana:

- Haqo, Haqo çê vêsae! Tî kotiya, na Qêrtisin mira duri bere! Vile de bin ra ke. Ez na çi hêşirêna tederune. Kes u kusê mî çino ke, ez xorê domonê xo bijerine şêrine. Kerdena neyra bixeleşine!

Mordemek, reyna vengê xo keno berz, vano:

- Erê çêna kutiki, ez tora nêvan, çê vengê xo nêvezena?

Cênike pe cağunê ağıle de urzena' ra pay, vana:

- Ero çiko, oncia mira savana?

Mordemek vano:

- Erê tenê şēzu pirozine ke biya xorê borime.

Cênike eve ters çitur ke vana 'i qediyê'; dina mordemeki vurina, çim yenê' ra ri. Vano:

- Wiy bao! Nê' rê i sene qeseyê tu kena? Şêji tu key qedenay?

Cênike oncia vana:

- Mordemek-mordemek o çi waxto, no çi waxto? Waxto ke tu şēzu ra xeze-lyêne, o waxt payiz vi. Nika usaro..!

Çutir ke heni vana-nêvana, xafilde mordemek kurşiyê ke sero niseno ro, ey cêno dano qafika cênike ro. Cirnu keno ci. Goni verdano ra ser. Cênika feqre hên sona gînena hard ro.

Şeyara aq, mak

Beno zelemela domonu. Serê mua xode benê topi. Der u cirani haylemê domonu heşinê pe, yenê. Eke çî bêrê, niadanê ke cênike wertê gon u go-
naşêr dera, hawa harde ramerdaiya.

Domonu ra pers kenê, vanê:

- Mua sîmarê se vi? Nu çî halo?

Domoni vanê:

- Ser-sewetê na halê mua ma têey u şejiyê.

Cirani cênike cênê, benê zere. Goni qafike ra kenê pak, tenê ki melem kenê tra, paç vêsnenê kenê dirvete. Sare pulesnenê piro, benê kenê cîle. Peyniye de vajinê mordemekî de, kenê noletme.

Cênike hire roj u hire sewi nêna' ra xo. Dî hire hêştî ra têpia ke urzena' ra pay. Eve domonu ra pia qesê xo kenê ju. Qêrtisîni erzenê tever. Mordemek, çîqa ke vano 'ez pöseman bine, reyna nêkon', cênike ve domonu ra qerarê xora vaz nêbenê.

bers bene

Verolene | verd- | verekn- |
Lo geçimê
vaz

Foto: H. Tornecengi

KUCIKA ADIRI

HEWES MIRO

Jü dewe de mêrik be cênikâ xora her tımı danê pêro. Mêrik cênika xo dest beno zar, têsere nêkenê. Mêrik tımı zibeno; ma her roj dame pêro, cênika mı her tımı jü cênikê de şiretede hevaltêni kena. Herçi cêniyê ke têy hevaltêni kenê, pêroyê xo hatani şand wertê cirana de kur u pus kenê, dêdi-qodî kenê. Jüyê de ser u paye, ya ki toreye tede çina. Jü ki, cênike mı qe çiyê ra say nêkena.

Rojê merik xo-be xo fikirino, vano ke; Ez se cênिया xo biyari raye. Zaf çi ênê sare, pêyjo vano ke; ez çıqa ita bımani xelasa mı nina dest çina. En çiyô pak ez çê xo barkêri, na dewe ra şori. Bêki pêsirê mı nina dest raxeleşio.

Rojê cênika xora vano:

- Cêniki tı zana ma na dewe ra barkeme şome, şome dewe de bine, uja kar u gure ki zêdewo. Uja ma bêki mal-mêlalê xo keme zêde. Hawo ma çand serriyo ke na dewe derime, hama ma des pese hona nêkerde vist pese. Tı bê ze mı bike, ma barkeme şime.

Tawa nêkuno sarê cênike, vana:

- Ez dewa xo canêvirdan nêşon dewê de ğeribe, tı biya xêğ ma se dewa xo cavirdime şime?

Ha ewro, ha meşte werhasil mêrik cênika xo dano inamkerdene. Rojê erebe onceno verê çêberi. Çı esto, çı çino pêro barkenê. Erebe kuno raye, benê serraş. Mêrik vano:

- Cêniki hala tenê vînde, mı kuçika adiri kerda xo vira, ez şori kuçika adiri biyari.

Cênike cêrena mêriki ser, vana:

- Qey? Cao ke ma şome uca kuçikê adiri çinê ke; tı ita ra kuçikanê adiri bena?

Mêrik vano:

- Cêniki ma barê xo name ro.

Cênike şaş mamena, perskena:

- Nafa qey barê xo name ro?

Mêrik vano ke:

- Ma şime koti ki, tı xorê oca kuçika adiri vinena. Eke hêniyo ma qêy ita ra barkerime, şime!

ŞÊR ŞÊRO, NE MAO, NE NÊRO !

X. ÇELKER

Vanê ke na vatene Zarifa Xanîme arda re zon, aye vata. Qesa minasiba, ayera gore ki rašta. Çike a şêrê de welati biye. Zarifa Xanîme ebe fikir u kerdanê xo, têduştiya cêniye u cüamêrdi ser ra emsalê de hewle biye. Aye no torê ma weşiya xode bêqese ramit. Ewro no torê ma endi hama hama ke werte ra dariyo we, şêre şêrtina xo caverdo şiya mêrde. Coka ewro mordem ke vaco, şêr şêr biyo ne may ne ki nêr biyo tenêna beno raşt.

Ma vake torê de ma. No tore çiko? Wertê hometa made rew ra nat cêni u cüamêrd jü amo guretene. Ne zê taine çênê weşa-weş erziyê mezela, neki cêni zê hegayê cüamerdi amê diyene. Qimetê cüamêrdi ke çı biyo, ê cêniye ki o biyo.

Zaf din u itiqatanê bina de , hela hela êwê ke wairê hukmiyê, zê mısılmaniye u xıristiyanîye, inade têduştiya cêniye u cüamêrdi çina, nêbena ki, çike gorê famê ine cêniye parçê de cüamêrdiya, xoser çiyê niya. A (Hewa) parsüyanê Ademî ra viraziya. Coka ke cüamerdi cêniye ser ra wairê hukmiyo. Heqe ke esta a ki heqa cüamerdiya.

Xora gorê taine ki nuspetiya serê na dina têde cêniye ra pêda bena. A qe liheqê çiyê niya. A ê kêfiya, tek jü lazımiya xo ke esta, a ki zê kupê turşiya. Nê dinu de vacino ke cêni hegayê şımayê, seke wazenê heni biramê.

Mesela mısılmaniye de cêniye mahluqatê de bêqimeta. Wairê çêi cüamerdo. Cêniye wairê heqê de niyanêne niya, coka ke cırê mêras nêmaneno. A besenêkena gorê waştına xo kınca xorado, caverde sereqot cêraış hebê rüyê xo yakerdi bile besenêkena bicêro, hama cüamêrdi mısılman domanêni yaki xorteniya xode wertê cemati de sunet beno, ebe daul u zurna hacetê xo musneno. Wertê mısleti de caê cêniye çino, a besenêkena lewê cüamerde xode bo, cêni cüamerda ra duri ênê guretene. Çar cêniya de zeweciayene cüamerdi rê tomete niya, hama jü ra zêderi zewaj cêniye rê zina saybeno. Kılmek ra din u itiqatanê niyanêna de her çı cüamerdi rê minasib êno diyene. Heqê ina ki cüamerdo, pexamberê ina ki.

Made cêni tam ki gorê namê xo wairê qedr u qimeti biyê. Manê cêni zonê made wairê rame u baqlıya. Pirike, visturiye, mae, wae, cêniye, çêna, cêneke, amoje, xalcêniye, yare, berbiye, veyve, xanîme, xatune, kewraye, mısayıbe, kıkıme, ana u ê.b. kılmek ra qıc ra heyana pil pêro piya wertê qomê made daim wairê qedr u qimeti biyê. No qedr u qimet ki teyna qesa de nêmendo. Her ca u her waxt amo zanayene.

Made caê cêniye ya kişta ya ki düştê cüamerdi biyo. Çike cüamerdi rê minasib amo diyene cêniye rê ki o minasib amo diyene. İsan bese keno vaco, cêniye made tenêna wairê rumeti biya. Eke amê vatene, vanê "Heqa ma u pi zaf

Foto: Xeyri

girana". Verde mae ênare zon, şithelaliye esta, mae gere şitê xo helalkêro, heqa mae tenêna girana. Çike mae doman ana serê dina, a şit dana cı, a kena pil, pêda biyena eslê mordemi zede karê da o. Coka madê vanê ke: "Doman mae ra beno sê, pi ra nê." Yaki "Jü mae haut sêy kerdê pil, haut domana jü pi nêkerdo weyi."

Cem u cemata de ki hal heni biyo. Cêniye u cüamerdi piya sema şiyê. Cem u cemat bê cêniye nêbiyo. Mısayib ke hetê raşt de vindeto mısayibe ki heto cepte caê xo gureto. Çıxa ke cêniye veyvêtine kerda, ya ki cemat de şenik qesey kerdo, a anciya ki wairê nê heqanê xo biya. Cüamerdi hala hala ke bêvatene u persê cêniya xo çiyê kerdo.

Made cêniye besekerdê gorê waştene xo kinca xorado, sereqot bicêro, wertê mısleti de caê xo biyo. Heqa merasi seke ê cüamerdi biya, heni ki ê cêniye biya. Çêneke ke şiyêne mêrde, çê pi veng a dêne, ardêne zeytiye. Taine milk u mal dêne cı, taine ki eke dest de çiyê henên ke çino, cırê kinc u khol guretê, ebe a qeyde zerê ae kerdê weş hên ruşnêne çê. Zewaj cüamerdi rê ki cêniye rê ki jü rey mınasıb amo diyêne. Mısilmaniye de mêrdi bese kerdo ebe jü qesa "Boş ol" cêniya xo caverda, jüyê de bine bicêro. Hama made no hem tomete biyo hem ki ayvê de pil biyo. Ê kulturânê bina de cêniye malê rotişiya. Resmê cêniye ke çınay sero bo, zê şekiri êno rotene.

Hama hama sukanê pila têdine de kerxanê estê. Nê made ne rew ra biyê ne ki ewro estê.

Seke zonê mara ki aseno, made hetê qesa ra bile têdüşteni biya. cêniye-mêrde, cüanike-cüamerd, hermete-merik, xan-xane, pir-ana.

Teyna hetê rîndeni ra nê, hetê xiraviye de ki hal henêno, yanê xiraviye ke esta ae de hem nêr hem maykekên ca cêna. Zê ê bina xirabiye teyna maykeka ra pêda nêbena. Xiştike ke esta, tofan ki esto. Mîlqî kerdene de ki jüyê. Mesela çêna dele ki esta, lacê kutiki ki esto. No bile her zon de nêno vatene. Çike zonê bini zede zonê cüamerdaye. Mesela tırki vanê "Eksik etek", hama besenêkenê vacê eksik pantolon. Made qesa "hermete" de çixa zere pêvêşayene (negasyon) ke esta handê ki qesa "merik" de esta.

Zonê made isan besenêkeno zê ke tırki de êno vatene, vaco "Erkek gibi kadın", ebe isani hunê. Çike nêno vatene ke mordem vaco cênika zê cüamerdi. Zon, teyna *têarê ardena simbolanê bêmana niyo. İsan ke se fikiriya, xo hani ki anore zon, yanê weşıya isani bena resmê qesikerdene isani. Zono ke weşıya dê de cênike bêqimet bo. xoser çiyê nêbo, ebe giraniya cüamerdi bero sentene, ê zon de isan helbet besekeno vaco "Erkek gibi kadın", hama made isan ancax besekeno vaco cênikê de xırte. Made cênike ebe giraniya cüamerdi nêna sentêne. Emsalê*

Foto: Cansa

nao en rind ki made domani; hem namê mae ra hem ki namê pi ra ênê vengdayene.

Verde qimet u rumetê cênike heni ke zêde biyo, pêrodadişê aşira yaki cîrana ra dime, cüaniki şiyê kewtê werte, ardê werêy. Zobin ki yaraniya ke made wertê cêniye u cüamerdi de bena inam nêken ke wertê jü qomê de bini de bibo. Mesela, Almanî her het ra ravêr şiyê, hama mordemi ke zonê inade qaytkerd, vîneni ke zonê ina ki zonê de nêr o. Tede têdüştiya cêniye u cüamerdi çina. Jü emsal ke bîdêrime; cênike ke kewte ra, cîra doman ke bi, ê vanê "Die Frau hat ein Kind bekommen", manê xo "Jü doman diya be cenike" o. Yanê hên êno vatene ke, tî vana nê kar de qe gurê cênike çino, tîp teyna cüamerdi ra doman biyo u ê o doman cênike rê kerdo xelate. *Ludige*

Almani vanê "Frauen Politik - Siyasetê cêniya", (Männer Politik - Siyasetê cüamerda) nêno vatene çike cüamerdi rê siyaseti ser ra guriyaene karê de normal o. Hama cêniye ke siyaset de ca guret beno karê de anormal u beno siyasetê cêniye.

Ya ki vanê "Frauensprache - Qeydê qesikerdena cêniya", çike qeydê qesikerdena cüamerda normalo, hama ê cêniya hên niyo, coka ke ebe namê cêniya darino we.

Zobin ki nêzan wertê çend qoma, zona, yaki dinanê bina de cênike mertebê heqî de êna diyene, yaki heq be xuya. Hama made emsalê niyaneni zafe. Mesela çixa ke hetê itîqat ra êndi biya vindi ki made hem Ma' (heqe) esta, hem ki Homa (heq) esto, hem waira çêi esta, hem ki wairê çêi esto. Xızır ki esto, Anahita ki esta (rama ağwa). Made Duzgîn ke esto, Jêle ki esta, bava ke esto, ana ki esta.

Teyna hetê itîqati ra nê, weşiya qomî de ki cêniye u cüamerd têkhaleke de biyo. Cêniye teyna çê de nêguriya, hega de ki guriya, merge de ki. Cüamerdi rê ki karê çêi kerdene tomete nebiya zê qomanê bina. Kar u gurê idari de ki caê xo gureto, made zaf tene cêniya muxtariye kerda, hem ki ebe senê şan u şoret.

Kılmek ra felsefa made isan biyo, cüamerd teyna çinebiyo. Made çimê isani ne hewa ra şiyê, ne ki harde mendê. Isani çimê xo çarnê re xo u na dina xo, her çî xo u taviat de diyo. Nê isani ra gore, tek jü çiyê ebedi biyo, o ki aqil u taviat be xuyo. Aqil gama, taviat ki rama. Raa aqilî mordemi bena kamilêni. Kamilêni ki heskerdena, zerrewêşiya, têdüştiya. İta de zorê çüiye perenêkeno, ita de qesê weşi, zanitene u heskerdene esta. Coka ke cüamerd mertebî de berz de niyo, cêniye de jüyo.

Ewro ma tenê olvazane xode ke niya danime, vînenime ke ê halê xo cêniya ra gerreçiyê. Vanê ke ma cêni cüamerda de têdüşte nime, cüamerdi mara zêde wairê heq u qesaê. Coka ke ma cêni cüamerda ra cia, xoser komanê xo vîrazime u cüamerda ra cia cengê xoserbiyena xo u welati bîdime. Ma çixa ke cüamerda de piya bigurime, hondayê ki kunime binê bandira ina.

Ez nê olvaza ra vana ke, no hal ewro çixa ke niya aseno ki, na raştiye u biyena qomê ma niya. No hal kulturane bina ra pesekarê ma biyo. Ma verba na *L. Karisnêh*

¹ Ma, heqanê ewla ra jüya. A simbolê rame u bereketiya. Bado ca be ca namê na Heqa ma vuriyo biyo Kubaba, Lidya de biyo Kybebe, Phrygia de biyo Kybele, Hitita de biyo Hepat, Arinna, Misur de biyo İsis, Sümera de biyo Mariemma. Qaytê kitabê Azra Erhati "Mitoloji Sözlüğü" kêre.

yasaril

têduşte nêbiyene bîdime, hama çiyô biyağki ra ki mexapime. *Biyena qomê ma verêndê, raştiye u roştiya têdûştêna ma şewle dana.* Ma gere nae sero bigurime. nae reyna biyarime weşiya xuya ewroy. Çiyô bin mara hem duriyo, hem ki raşti niyo. Qomê ke tede cêniye u cüamerd piya, têdûşte niyê, mertebê cüamerdi cêniye ra coro, ya ki ê cêniye cüamerdi ra coro, qediyê, inede endi çiyê de rind nêmento.

Êwê ke lejê feministêni danê, wazenê ke hurendiya cüamerdi bicêrê. Êbe qanun u quralanê ke cüamerda caê xo pê kerdo mokem, ebe ine caê xo mokem kêrê. Wazenê ke ebe na qeyde têdûştênêbiyena cêniye u cüamerdi werte ra wêdarê. Na rae, raê de rind u raşte niya. Xora eke rind biyêne ê verba nê qanun u quralanê cüamerda niyamêne. Çike cüamerda qanun u quralê henên sanitê pê ke, têdûştiye nê, morê hukmi gureto xo dest. Cêni ke nê mori bicêrê xo dest, nêbenê xoser, bîbê-bîbê benê wekilê cüamerda. Pêyniye de ê ki şonê re cüamerda. Hama cêni hetê fikiriyaene u hezi ra cüamerda ra zobinaê. Na zobina biyena ina rinda, taviya, nêşiya re cüamerda, gereke meşo ro ine ki. Cêniya ke bêmorê cüamerda çiyê ard werte, taviyena xo ke qori kerde, cüamerda de benê têdûşt.

Coka ke hayderê piya serba têdûştiye bigurime, piya verba niheqiye bîdêrime! Niya de Zarifa Xanîme ceng dana, Mamaxatune nam dana, waa Xelil Begê Fême veng dana, vana hayderê bêrê teare, şênatiye biyarê na ware!

Foto: Arşiva H. Tornêcengi ra

KÊSA CITE

ARÊKER: USXANÊ CEMALI

Zimistano xeylê vore vora, Dêrsim de dewa Sağsêge ra phone olvoji; Çetin, Silema, Mistefa, Ali u Zafer urzenêra ke şerê dewa Deste, çê ap Temiri. Kunê 'ra arê, hem horê qesey kenê hemî ki sonê. Eke kunê verê bonê Budi (bonê Budi ju jiara).

Çetin vano:

- Bêrê topa vore kay bikeme.

Vore bia yorğîçê. Çetin ve Silemani ra jü het cênê, Ali ve Mistefay ra ki jü het cênê, vore ra tope virazenê sanenê zumini. Zafer ki doskarêna nêheqên keno (sai-dê hortiyoy). Tenê ke topa vore sanenê zumini, Mistefa zaf hewl (şışman) beno. Vora yorğîçe binde damis nêdana lînga Mistefay tiro sona bin. Çetin ve Silemani ra ey sanenê tope ver. Mistefa wertê vore de maneno, huyinê xecelinê, verva son-di sonê Deste (Desta Wusıvu) çê ap Temiri. Çê ap Temiri de nisenê ro hal-hatır persenê. Na phone albazu ra Çetin, tornê Ağaê Wusıvu beno (ap Temir ki hem birazaê Xıdır Ağaê Wusıvu no, hem ki hurmetê ap Temiri Xıdır Ağay rê esta). Ap Temir, tornê Ağay rê ki hurmete keno (tornê Ağay Çetin, maylîmo). Ap Temir meymanu rê vosn sarebirneno. Pêro piya oda meymanu de nisenê ro gostê xo wenê. Silema çim sıknenno ra Mistefay, Mistefa tornê Xıdır Ağay Çetini ra vano:

- Ero Çeto, urze mirê awe bia!

Mistefa ke nia vano.. Ap Temir gayde kuno. Cêreno 'ra Mistefay, vano:

- Ero to kama ke tornê Xıdır Ağay ra vana "urze mire awe biya!"?

Çetin zoneno ke Mistefay berqestiya hen vake ke, ap Temir tenê biqariyo i ki horê bihuyiyê. Mistefay jü fanila kerda pay binê gule qerbelekino.

Ap Temir vano:

- Niade binê gula ney belekino. Ez ke van " Leyrê lüye lüye dima, leyrê kuji kuji dima sono! No, şiyoy 'ro lüy, piyê ney ki lüy vi!". Huwayis gineno pêruno ro. Hata sewe lete qesey kenê, xecelinê. Çê ap Temiri, oda meymanu de phone cılı kerdê ra, Silema, Çetin, Zafer Mistefa, Ali sonê oda meymanu de cile sero nisenê ro qesey kenê. Mesela yena jü cinike ser. Silema vano:

- Jü cinika Wusvize bêzerri hetê Alu de da mêrde, zerra çêneke çinê biya, eve zor da mêrde. Veyve kenê, çêneke kenê veyvike, benê hetê Alu. Veyvike benê peyê pêruge (Jü oda) Zama ke yeno leyê veyvike, veyvike zamay ra vana:

- Bê "kêsa cite" kay bikeme.

Zama vano:

- "Kêsa cite" çika?

Veyvike zamay ra vana:

- Bê ez misnen ra to.

Veyvike tira miri ve şirte ra ana, zamay ra vana:

- Ronise zoninê xo bonce verê xo, hurdemêna destunê xo verê zoninê xode girêde.

Zama hard de niseno ro, hurdimêna destunê xo verê zoniunê xo de girêdano. Veyvike tira miri hortê boju u polunê zamay ra kena pede dot vezena. Destunê zamay ki verê zoniunê de girêdano. Paskhulê kuno zamay, zamay cêrrê zerê oda kena. Bena tever, darina we sona çê piê xo. Zama hata sodir ke sê keno, -sê nêkeno, besenêkeno destunê xo rakero, -ya ki xo tire ra bixelesno ra. Sodir ma u piyê zamay yenê ke çî bivinê; Zama koto roy ver, solixo peyên de mendo. Veyvike ki horê şiya.

Mistefa vano:

- Aê de çî esto! Eke ez biêne, mi destê xo xelesnêna ra.

Jüê Mistefay ra, jüê Silemani ra, kunê base.

Silema vano :

- Na olvoj ki saidê ma bê, ma to keme "kêsa cîte", hora ke to destê xo xeleşnay ra, od bo ke torê vosn sarebirnen, se kağite ki perê Tırki sero dan to. Hora ke to xo nêxelesna ra, to mire jü vosn sarebirnena, se kağite ki perê Tırki dana mi.

Mistefa qewul keno, yêno cile sero niseno ro, zoniunê xo onceno vêrê xo, destunê xo ki verê zoniunê xode ano pêser. Silema tira miri keno wertê boju u qoru ra, destunê Mistefay verê zoniunê de girêdano. Silema, paskhulê kuno Mistefay de, Mistefa -hora vozđino)- zerê oda de gırr beno. Mistefa ke jê loğe gırr beno, huwayis gineno iyê binu rê. Mistefa hard de besenêkeno solix bicêro, kaleke ser demdiyo ra cı. Hasa sima ra, hortê polu de pantolê xo ki çırr biyê, herzê xo pantolu ra amê tever. Olvozu ki na diya, diha xori huyinê. Her jü gino caê ro huwayis dest perç biyê. Kês hayrê cı niyo ke, Mistefa solixo peyên de mendo. Zafer niadano ke Mistefa bio'ra sur koto roy ver, xeleşino ra, destunê Mistefay keno ra. Mistefa hard de saqu keno ra derg, gira gira yêno'ra ho. Mistefa of keno kuf keno, Silema vano :

- Çitur apogor!.. Çâ destê xo nêxeleşnay ra? Vosn ve se kağite perê Tırki ra dana mi.

Mistefa vano:

- Ero, ez zekê murdunê! Solixê mi biriya, vengê mi nêvejino ke qesey bikerine, sima huyinê! Çimê mi amey tever, omrê simade niyo! Roê mi vejîya şî, sima hona huyinê!

Sapiki = pantolon

tunna = altçamaşık

VATOĞ : ZAFER

TARIX : 1984

CA: BERLIN

QINT

ARÊKER: USXANÊ CEMALI

Wahto vire, hetê Pêrre de kuji virastêne. Kuzê Pêrre zaf kuzê de hewl bi. Hortê (wertê) Zazaunê Dêrsîmi de kuz zaf qiyetliyo. Hala-hala hêga u vas çinitene de, velg biranaêne de, ciyî çarnaêne de ison zaf beno têsan. Domani sonê heni ra uwe (ağwe) kenê kuji, anê binê şiya dare de -ya ki hega de- hata vile kuji kenê hard, zerê kuji de awe tede serdî manena. Tija amnoni vera awa kuji can u cigera, isono ke qefeliyo! Mordem ke na awa serdîne ke keno xo serde, oncia ro yeno ra isoni.

Mordemê dewa Basi (dewade Mazgêrdi) ra sono Pêrre ke xorê kuzu bihêrno. Sono Pêrre de dî kuzu hêrreno. Keno turîk, erzeno'ra xo doşî, cêreno ra yeno. Yeno, caê kuno orojî, orojî ro ke vejino ser, binê jû dare de oroşino ra. Turîkê kuzu ozneno'ro dare, mianê xo ozneno'ro turîki. Amnoniyo, zaf germo. Mordemek ki qefeliyo.. Eke şiya dare de oroşino ra, uza sono hewna. Hewn vineno. Hewn de gêal keno.

Xo-xorê vano:

- Mî na kuji dî meci day ra gureti. Nika ben çê, domani raa awe ra sıknenê. Dî meci dayê mî ki hên sonê. Ez ke na kuzu berine Mazgêrd, jû kuz mî jû meci day ra gureto, dî meci day ra rosen. Dî meci dayê mî benê çor meci day. Son Pêrre, çor meci dau ra çor kuzu cen, ine ki ben Mazgêrd de rosen, çor kuzî kenê heşt meci day. Kara mî her ke şiyê bena zaf. Mazgêrd de duka ken ra, kuzu rosen, ben ağler u dewleti! Her roze perê mî benê zaf. Jû çêneka rindeke de zewejin. Lazêde mî beno, namê Qint nan pa. Perê mî ke bi zaf, nafa ki eve karvane kuzu ben welatunê gerivu de rosen, dewe de xorê jû qonağ virazen, xorê xîzme karu cên, her çi tede bivo. Eve karvane kuzu ben welatunê dîru de dîha pahali rosen, belka ki eve serru çê ninu. Eke welatunê dîru ra cerine ra, hata u waht lazê mî ki beno pil. Yen verê qonaği, lazê mî vozzo verva mî yeno. Ez ki verva lazê xo vozzen, ken virara xo....

Mordemek niya gêal keno, xo-xorê beno sa, huyino. Huyino, peyde sono... Qintê dare yeno ra kuzu, kuji sıkînê. Mordemek hesarê xo beno ke, kuji şikîyê.

Qarino, vano:

- Ez de maa qinti ni, qinti kuzê mî sıkiti!..
Mordemek urzeno ra tîp-thol sono dewe.

VAIOĞ: KEWRA HEYDER
TARIX: 1986
CA: BERLİN

HIRE BIRAY

(SANIKE)

ARÊKER: USXANÊ CEMALİ

Mordemê beno hire lazê xo, hire çênê xo benê. Mordem ke kuno canten-giye, lazunê xo rê weşiya xo keno, vano :

- Kam ke ame serê bonê lozina ma ser wayê sima waşti, cidê.

Rozê, heso bîrr yeno lozine ser, bîrau ra çêneka pile wazeno. Bîray waa(waya) xo danê ci. Xeylê ke werte ra vêreno ra, onciya jû heso bîrr yeno lozine ser, waa wertîye wazeno! Aê ki danê mêrde. Onciya xeylê kuno werte, nafa jûna heso bîrr yeno bonî ser, lozine ra çêneka (waa) qîze wazeno. Bîray waa xo ya qîze ki danê mêrde.

Mordemek gînenî pîro (ecelê xo yeno) mîreno. Hire laji piê xo benê kenê mezele, mezele serro her roze jû bîra novêti ceno. Sîfto (raa vîrene) vîre, bîrau pil mezela piê xo verde novete de vindeno. Bîra niadano ke dota ostorê (astorê) yeno, asparê sero wo. Ostor yeno nejdî, bîra tîfang nano pa, mordemê serê ostorî kîseno. Ostor yeno ra zon vano:

- Qarsê mi meve, tukê mîra hire muyu bonce, to ke na muy munay ez yen.

Bîrau pil qarsê ostorî nêbeno. Tukê ostorî ra hire muyu ceno, ostor çîmu vera beno vind sono. Roza bine bîraê wertî sono mezela piê ho sero novete ceno. Niadano ke dota qayimê amê, asparê sero wo. Bîraê wertî sesadîr nano pa, mordemî kîseno. Ostor vano :

- Qarsê mi meve, tukê mîra hire muyu bonce, to ke na muy munay ez yen.

Bîraê wertî, qarsê ostorî nêbeno. tuk ra hire muyu ceno, ostor çîmu vera beno vind sono. Roza hirêyîne bîrau qîz sono mezela piê xo serro novete ceno. Bîra o qîz kî mordemî kîseno ostorî ra hire muyu ceno.

Rozê suke de ostoru voznenê, virre, diye hire e rê (kam ke virniyede hire cay guret) hire çênekê rîndeku danê ci. Na hirê bîray, hire muyu munenê hire ostorî yenê. Nîsenê ro ostoru, voznenê. Hire bîray ver de hire cau cenê. Na bîray î çênekunê rîndeku cênê. Bîrau qîz ve bîraê wertî ra zewejînê. Ura dime bîra o pil zewejîno.

Jû mordemo qîz yeno veyve, zaf rîndek kay kaykeno, reqeşîno. Peê coy kuno ve veyvîke ra remneno, cêno sono. Bîrau pil mordemeki poêno (pîno) sono rastê henîyê yeno. Henî sero kuno ra destemale kî erzeno ra riê xo ser. Waa pile yena ke henî ra ağwe (uwe) bero. Niadana ke mordemê henî sero wo, destemale ri sero wa. Waê destemale ri sera erzena ke bîraê xo yo pilo. Cerena ra bîraê xo, vana: "

Tika ra so, nika mêrdê mi hes yeno, hem to weno, hem ki mi weno!". Bira nêsono, vano; " mi weno va boro, ez nêson". Wae, biraê xo bena çê xode dana we. Sonde heso bîrr yeno çê. Ciniya xora vano " na çê mara boa qulê xami yena. Ey era mi misne ez ey borine". Cinike sona biraê xo ana, hes vano; "Ey waa xo da mi, ez ey nêwen!".

Bira uza terk keno sono, zaf ke sono senik ke sono rastê jü heni yeno. Heni sero kuno ra destemale erzeno riê xo ser, sono hewna. Waa wertiyê yena ke heni ra ağwe bero, biraê xo vinena. Vana; "Nu kamo? Destemale ri sera biceri, meceri".

Destemale dana we, niadana ke biraê xuyo pilo. Vana;" Tikara so, nika mêrdê mi heso bîrr yeno, to ki weno, mi ki weno!". Bira vano; " ez nêson, weno boro!". Wae u biray ra sonê çê. Wae, biraê xo dana we. Sonde heso bîrr yeno çê, vano; "Na çê mara boa qulê xami yena, ey bia ez xorê borine". Cinike sona biraê xo ana. Hes vano; " Ey waa xo da mi, ez ey nêwen, rew tika ra şero!".

Bira darino we sono, onciya rastê heni yeno. Uza kuno ra destemale erzeno ra riê xo ser, sono hewna. Waa qîze yena ke heni ra ağwe bero. Niadana ke mordemê heni sero hewn dero. Destemale ri sera cena ke, biraê xuyo pilo. Vana; " Rew tika ra so, nika mêrdê mi hes yeno, to ki weno, mi ki weno!". Bira vano; " Ez nêson, mi weno, va boro!". Wae biraê xo bena çê de dana we. Sonde heso bîrr yeno çê. Vano; " Na çê mara boa qulê xami yena, ey biya ez ey borine". Cinike sona biraê xo ana. Hes vano; " Ez ney nêwen, ney waa xo dêve mi, rew tika ra şero!".

Birao pil heşi ra vano:

- Jü mordemê qîzkêki ciniya mi remnê, to towa o di, kata şî?

Hes vano:

- Ez ey nasken. Zaf pêto, hayrê xo vînde. So filan ca de, binê pîrdi de xo weda, o yeno.

Birao pil sono binê pîrdi de xo dano we, niadano ke ciniya xo ve mordemê qîzkêki ra dota amey. Çutir ke yenê serê pîrdi, birao pil qîlincê (şîmşêrê) xo onceno mordemê qîji kiseno. Ciniya xo ceno sono reseno mîrodê xo.

VATOĞE: DERYA
(TORNA HEMEDÊ WUŞÊN)
TARIX: PAYIZO WERTE '92
CA: BERLIN

FOLKLORÊ DÊRSIMÎ DE CAÊ LAWIKU

-3-

Hawar Tornêcengi

*Tew dilo, tew tew dilo
Zerê ma adiro, zerê ma khulo
Mı va ewro, tu va meşte
Cêncêni amê şiyê, khalêni nawa reste*

*Tew dilo, tew tew dilo
Welatê ğeriviye marê aşêo
No sene ğedevo na qurvetiye de
Çino marê hewnê sewu?*

*Tew dilo, tew tew dilo
Zerê ma pirro, zerê ma khulo
Haşt u heredanî amêy pêser
Mın u to hona nêkerdo têsar'*

Kışkım *Tew dilo, tew dilo
Usaro gurro, teyr u turo
Kou ra vore şiyê, viliki vêjiay
To ke şiya nêşiya, rozê mı têde bi şiyay.*
(H.Tornêcengi)

Lawikê ju mîleti, edebiyat u tarîxê i mîleti anê werte, kenê eskera, caê kulturê i mîleti kenê berz u mîqerem. Eve lawiku gureten u daêne, qomi jumini dayna rınd naskenê. Ju kulturo ke waxtê xode nêame doskerden u nustene, o kultur hona ke nêamo naskerdene wertê ra darino we sono. O kultur çığa ke hewl bo ki, ison cıra bêxever maneno. Qedrê i kulturi nêvêneno. Lawikê

ke wesê, manê u melodiye dine wesê isoni ro sono, i lawiku ison zerre ra-gosdano. Kamci zon de benê bîvê, wazeno bîmuso ke, hala hetê mani ra yenê çî ifade. Kamci zon de vajinê va bîvajiyê, eke amey nustene; biayên u qedrê dine rozê vênino.

Kulturê her qomi eve lawikunê xo dewletiyê. Çituri ke W. Shakespeare vato; "İyê ke lawikunê mîleti vira-zenê, virastoğunê qanunê i mîleti ra gewetunê". Raşt ki taê lawiki tarîxê i qomi de zaf çî kenê rast, zaf çî kenê eskera. Weşiya i qomi eve lawikunê i qomi tenêna jêdina, bena rındek. Wertê qomu de ke juaneyên çinêbiye, yanê qomi ke têdust ra nêbi; kulturê dine ki juane u têdust ravêr nêsono. Qomo ke hoser niyo, kulturê xo ki binê bandira de pexelino. Ravêrşiyêna kulturê qomê bîndesti, tesirê yê mîletê hukumdari ra nêvêjina.

Heto ju (hukumdar) ke bi hira u berz, heto bin (bîndest) her ke sono, peyser maneno, beno zar u war, hata ke rozê wertê ra dariya we. Kultur ke bi xırave, -çığaşi ke kamiya mîleti têra bo ki-peyniye de çiyê de temaşe vejino

werte. Na çi ra ne o milet tham ceno, ne ki zovina mîleto de bin. Çi ke kulturo de rowal nê, çiyo de têwête pêda beno. O waxt tivarê qomu jumini rê beno kê, her ke sono wertê qomu de dismenên jêdina. Bizonime ke; biraêna qomu, têdust de ravêrşiyêna kulturê qomuna.

Ewro ki Tırkiya de hona nia ro. Her ke sono, kulturê mara her çi roz ve roz beno vind. Zorê politika asimilasyonu qomê ma u zon u kulturê ma sero kê nêbeno. Ma ke hover medime, cirê wayir mevejime, beno ke na zon u kultur endi verva na asimilasyonu taqete ra bıkuyo. Oncia zoneme ke, zon u kulturê mîletê bindeşti ra çiyo hewl vişino. Her ke sono kulturê mîletê (qomê) bindeşti heleşino ro.

Dewleta Tırki isonê ma dest ra têde çarey guretê. Hazetê raverberdena zon u kulturi wertê ra dardê we ke, na zon u kultur hover medo.

Hama çiye esto ke, gere eyi ki vajime: Ma ke hover bîdime, huzmê zon u kulturê xo ke bivejime; nara têpia kê endi besenekeno jê vatena xo zon u kulturê ma wertê ra wedaro, ey asimile kero. Gere ke sifte roştberê ma, doskar u zonağê ma na rae de hover bîdê. Haqi ra sıkır ke hona ro binê gula ma dero!

Lawikunê made zaf zaf çi esto. Zaf çi tede vajino. Gereke ilimdara doskari na çi sero xêyle sare bîdaznê. Hetê sosyoloji, ethnoloji u muziki ra ju've ju bêrê saêkerdene. Lawikunê made haskerdêna yabu u heywanu esta. Birrê yavani ra xevere danê. Rindekiya tabiyati, roza roşti, nuna potiye, tija qulvike, adirê lozine, mineta Xıziri lawikunê mara dūr niya. Lawikê ma ki jê qomê ma zerrewesê. Jê ağwa Munzuri zelalê, delalê, derdê isoni rê dermanê...

Na lawika cêrêne de rind vêneme ke, Sayir haskerdoğa xo eve "Meleme"

Sayir Aliyo Tik thamr cineno, lawıku vano. Na resim ve resmê Sayir Silemanê kêmaneci ra (Niade: Tija Sodri-1, pelge 29) arşiva Daimi ra amê guretene. Seveta emegê dêy, cira Haq raji bo.

namekeno. Esqê cı biyo. Çımê dêy de, a ge tija sodiri ya, ge homa omediya. Ge bena dirêga zerri, ge ki beşliyê hermiya. Hardi keno dewres, xojivê dêy bo vano. *Hardê dewreşi sero feteliyêna Meleme rınd ke biya nasiv. Çımê dey de Meleme endi jiar-gewa, a pay ke kamci hardi no, uza beno kêwe. Asmenê kêwi rê beno heyran, ke ey Meleme xo bin de diya, feq kerda. Gegane ki beno gerreçiyê maa çêneke, çike a mezal ey nêdana ke tenê lewê yara xode egle bo. Xorto, wazeno ke yara xo dayma lewe ra dūr mekuyo, jê bêşli herme ra bo. Çike çımê dêyde beşli çiyi de qiyetino.*

Qalê esq u sawda xo keno. Esqê dinê ra velg u vas beno sa, *beno kewe, beno têra*. Eke yara xora kuno dūr, dina xo bena tariye, çımê xo ra u wolağu de manenê. Haqî rê minete keno ke, ey u yara dêyra *murodi verde* meverdo.

Na lawikê de ki Sayiri (Kamî sifte yimis kerda, pê nêzoneme. H.T.) hem hetê vêzini ra, hemî ki hetê maney ra çekuy zaf hewl ardê werte.

Melem Tıya Tıya²

*Melem tıya tıya, rowala mi tıya
Tija sodiriya, homa omediya
Dirêga zerriya, beşliyê hermiya
Sumarê ke kotiya, murê zaf nazliya
Xojivê hardê dewreşi bo, tı sera feteliya
Heyranê asmenê kêwi bi, tı xo binde diya.*

Ezo şiyu çêverde, rında mi soji verde

Mı wast ke lewê pırani, maa xo vêjiye çêverde

Mıva, "Heqo, Heqo! mun u na yare mirod verde meverde",

Melem tıya tıya, omêdia mi tıya

Tija sodiriya, homa omêdiya

Dirêga zerriya, bêşliyê hermiya.

Melem vaê yêno, mıva vaê veri

Çêunê ma barkerdo, şîê warunê Serkemerî

Son ke beno herkes kuno vırara rındekunê xo, ezo bêkes sekeri,

Melem tıya tıya, omêdia mi tıya

Tija sodiriya, homa omêdiya

Dirêga zerriya, bêşliyê hermiya.

Melem destê xo'ra mude, bê pia şime ko ra

Esqê mun u tora, na kou ra velg u vas beno kêwe, beno têra

Çênê tı ke mude nina, çımê mi menenê ra u wolağu ra,

Melem tıya tıya, omêdia mi tıya

Tija sodiriya, homa omêdiya

Dirêga zerriya, bêşliyê hermiya.

Melem vore vorena, mıva hurdi hurdi

Reyê hetê mi ser vınde, xorê lew kerî mirdi

Haqê comerdi dê ma, melem rozê delalê rındi

Melem tıya tıya, omêdia mi tıya

Tija sodiriya, homa omêdiya

Dirêga zerriya, bêşliyê hermiya.

Tertelo viren (Hervê Urîşi, 1917) ra têpia beno. Rozê Koê Seri³ ra **Bava Cafero Kudız** yêno dewa Harşiyê⁴,

² Ju varyantê na lawikê ki Bava Zeynelê Xozatî vano.

³ Koê Seri, Dêrsim de wertê Nazmiya u Têrzan de ju muntiqawa. Caê xo berzo. Koê seri ra xêyle mordemê Sayiri vêjiyê. Dawut Sulari ki nine ra juo. Lawikê dêy zonê made ki vajinê.

⁴ Dewa Harşiyê bêştiyaê Pilemoriya. Ju dewa de aşira Loluna. Eskerê Tırki hirê rey na dewe vêsna. Reyê

uza beno meyman. Çimê xo gineno ra çêna Şêlumi Elife. Elife zaf rindek u semte bena. Zerra xo kuna ci, vano; "esta çina awa!" Çond rey ke yenê wazenê, sarê dewe çêneke nêdanê Bava Caferi. Dewe de camat cêrino. Ge ağa (Mursa Ağa) raji nêbeno, ge ki pi. Her kes hêşino pê. Hên beno ke, rozê Elife ki bena bêzerre. Yanê texelina. Naê sero Bava Cafer esqê xo u Elife eve lawike vano. Thamir cêno xo dest, na lawike ero ci vezeno. Milet ke nat-dot na lawike hêşino pê, hona inam keno ke, lazêk raşt esqê Elife biyo.

Teseliya Sayiri ke kuna, tenê ki bavaêna xu u wayirê xo Khureşi ano'ra zon ke, va Elife cidê, xorê bero dewa xo, veyvê xo bikero. Gegane ki zawt dano xayin u çimeşiau ro. Hata Bava Cafer Elifa xode zewejino ke, axiri diasê serri vêrenê ra.

Dêy ra têpia lazê xo Bava Sey-Qemeri zamanê na lawika piyê xo vano. Tikmu ra ju derezaê mi na lawike 1975 de Bava Sey-Qemeri ra hêşiyoy pê, gureta bante. Mı ve derezaê xora ke lawik u sayirunê mara qal ard ra, derezaê mi na nesela sero vinet u 1984'e de na kasete murê dê ardene. Vatêna derezaê mira gore, Bava Sey-Qemer⁵ ke na lawika piyê xo vata, o waxt Anqara de 'emekli' memur bio. Eve na usil ewro na lawike vêjiye roşta roze.

Elif Xatune

*Elif Xatuna mi, berz meso alçağ kuna
Ero sawda to cêrenu, ezo feqir na ver u
viraduna*

*Sona qesunê sari gosdana, ama mira
herêdina*

*Çênê zawtê dan to ro, bena sosfrete na
wertu ra fetêlina*

*Rozê yêna dewa made pars kena arê
Tasê ardu danu to zaf sermayina.*

*Elif Xatuna mi ez ve tora, tı vilika verê
vora*

*Sawda to sawdaê da zora, nêvêjina mi
zerre ra,*

*Mesela dê cênu esta, 'kerga kora'
Mordemê hewli nêvênênê dustê xora,
Cêron ve Xızirê Harşiye⁶ vero, mi ve
Elife ra nêkero cêra.*

*Asme vêjiya asma zerde, gilê kou u
gêrisu serde*

*Xevere amê vake; 'vergi hawa biza kole
remnê berde!'*

Çêl u çuki dave ra şî çêverde

*Ez hona mendu teyna sosina xo verde,
Mıva; Xızır mordemê nêçari de bexto,
dest keno'ra ma hurdêmine serde
Mıva; 'qurvanê tuya biza kole, de bijê
bere ra meverde!'*

*Harşiye dust de sonê kaşî, nao ame
waxtê velg u vaşî*

*Îsê marê qayil nêbeno, na Mursa Ağayê
Îlaşî⁷*

*Mıva; 'mavênê made têlu mevisne,
Wayirê mi Khures fino'ra hermê to
thurikê parşî'.*

1930 de, hereketê Pilemoriye de eskerê xo kuto na dewe têde vêsna. Reyê ki 1938 de, reyêna ki na di-hire seru ra ravê tholkerdêna dewunê Dêrsimi de vêsne.

⁵ Bava Sey-Qemeri tertelê Urşî sero ki ju lawike vata. Niade: "Tayê Lawikê Dêrsimi (Şiwari)". Çapxanê Berheme, Ankara 1992, pelge 314. Ez guma, a lawike ki piyê dêy Bava Caferê Kudiji yimskerda.

⁶ Îtuqatê Dêrsimi de namê Xıziri ra zaf caê jiargey estê. Xızirê Harşiye ki binê dewa Harşiye de ju cao de Jargeo. Namê xuyo binu ki "Xızirê Thuzike"o.

⁷ Niade: "Kıştêna Mursa Ağayê Îlaşî", H. Tornêcengi, Berhem, More 3, Eylül 1992 (Tırkiya).

Qeyretê ma keno Memed Ağaê tornê Paşi

Mi bojiyê Memed Ağay do'ra wayirê xo Khureşi.

Bonê piê to vera sona rez muriye Heyranê to Elife, bezna rindek u tenika bariye

Mi niada ke hawa cêro vêjiye, 'Çênê bezna torê kenu qırvan, des u di veyvikunê dewa Harşiye'

Mıva; 'Hala reyê hetê mu ser niade Serva rindekiya to, roza ke mu diye!' Elif Xatuna mu reyê hetê mu ser niada Uste ra lewê mira dariye we, herêdiye şiyê,

Mıva; 'hata ke tê virare mêkume, na di-na marê bêfaydiye'.

Harşiye verde neçe kemeri

Ezo budelaê Khuresê Koê Seri, Piyê to, to mu nêdano, çênê biyo kiafirê boverê deri,

Ez ke corde Lonaliyê⁸ ro amune, mıva; to xorê tey beri,

Ez ke viradê hetê sima ser amune, to çaê ama verê çêveri?

Mı ke vake; 'tı mide bêrê!', to çaê deşti fişti serê zerri?

Erê tı ke yêna, to cênu benu wertê mulet u muhitê cêri

Aşira Lolu u Arêzu yêna pêser, cematê mun u to beno xori

Piyê mura cênê, danê piyê to çar tapoli-unê kunkorê Koê Seri,

Xelasa mun u to ke çinebiye

Erê to kon qutiya şemene corde xorê kon serê zerri.

Na lawika haskerdena bine de Sayir hem yara xorê vano, hemi ki namê yara xora qese erzeno xo ser. Jêde cêni na lawike vanê. Cuamerd ke şî

qurvetiye, beno ke rew ramecêro çê ser. Kuto'ra yare vir, yara xo kuta'ra vir. Yare wazena ke o rew bêro.

Yaro Yaro⁹

*Yaro yaro yaro yaro
Xızır vezo murê biyaro
Melem qıda vezo biyaro*

*Ezo şiyu na çêver de
Yara rindeke soji ver de
Rışiya puşiye ser de
Surota gulere ver de.*

*Yaro yaro yaro yaro
Xızır vezo murê biyaro
Melem qıda vezo biyaro*

*Kou vera sona kare
Usar yêno some ware
Ez u to sosina yare
Kume têver, -têvirare.*

*Yaro yaro yaro yaro
Xızır vezo murê biyaro
Melem qıda vezo biyaro*

delê u sinî sabir

Usar ke ame velg u vas beno têra, her ca vilik dero, her ca kêwe keno. Mıleti çelê zimustoni xora têpia do, endi esq u çêf dero. Tenga girane ra newe xeleşiyê ra, mal u gay kerdê tever. Hewesê weşiye reyna jêdiyo. Çemu de lezgê usari sokin kerdo, gurra gurra... Vengê usario yêno, boa vilikunê kou her ca gureto ra xover. Hewesê kou ra, hewesê waru ra destê mîriki kar u gure nêcêno. Wazeno ke kou de yara xode bifeteliyo. Coka yara xora vano **Sosine**. Eyra gore a sosina kouna,

⁸ Lonaliyê Harşiye de ju mala wa.

⁹ Ju varyantê na lawike ki Sayir Zilfi ju kaseta xode vata.

sosina verê vora, sosina verê hêniu na.
Kam nêwazeno ke..! Lawike de serê
kou de wareguretena usari anora xo
viri.

Sosine¹⁰

Erê koê serê mao
Sosina mi usar bo,
Rindeka jê to bijêro
Kounê mara cêzamus bo,
Sarê xo-mavênê cizunê to serno
xorê pa bolmusbo.

Erê bonê piyê tuyo
Sosina mi rast u duz de,
Nisanê ma jumini de esto
Taa par u payiz de,
Vana lao, "Na zaman de, uyo ke yara xo
çina, maneno duman u muz de"

Erê serê koê mawo
Melema mi jiar u diari,
Bezna bariye pišta têra
Vale u puşi sanê verê çari,
Vana, "Lao mi sera xayinên meke
Çim meverde dost u vilikunê sari"
(...)

Lawikunê Dêrsimi de gegane çekuyê
peyêni jê jumini vajinê. Hama gegane
ki dı-çekuy tê-juane yê. Tede poyêzi
esto, eve kafiya vajinê. Na usıl lawıka
cêrene de rınd asêno.

Sayir Bava Bedri lawıka *Can Güliye*
vano. Cıra perskerdêna mıra gore na
lawıke ki Bava Sey Qaji¹¹ vata. Hama
lawıkera ki asêno ke waxtê '38'ı de
ama vatene.

Can Güliye¹²

Cana mi Güliye, sosina mi Güliye
Çênê leçege berze xo ser, vera ma
bifeteliye
Gulangonê xo berze xo verde, bê şime
vera sîma jiariye
Çênê mîrodê mun u to bikero, -kivara
mi- Ana Fatma sipiye
Çênê semtêna to zafa, -kivara mi- bezna
derga bariye
Qeymaqami resmê mi onto, berdo sano
çêverê sarayiye
Çênê qeymaqami resmê mi onto, ardo
sano çêverê sarayiye
Avdile pasa amô, dina ma sero kerda
tariye
Vana, "çêkê xo bere Pilemoriye de
têslım ke, serfiraz bifetelie",
Cêncêna to marê lozıma, pay nanaro
ondêra Tosniye¹³
Cêr şiliye vora, qum kerdo fekê çemu,
kivara mi gul u sosini dê' ve arê, ardê
kerdê zerê qavu
Vana "lao ti ke yêna dewa ma, dewa ma
bena suk u çêf u veyviye
Çor roji ke dewa ma ra vejina, dewa ma
bena xan u xiraviye
Nê lao, ti ke yêna dewa ma, -ez ke Haqi
ra dilegu- vore bivoro soa zoni sano,
çor roji çê made bimanê meymaniye.

¹⁰ Hetê usulê vaten u ahengi ra şiyaro lawikunê Sa Heyderi. Beno ke, na lawıke hetê Sayir Sa Heyderi ra bêro yimskerdene.

¹¹ Serva Bava Sey Qaji niade: "Sayirê Dêrsimi Bava Sey Qaji", M. Düzgün, Berhem, mare 10, çêle, 1992, pelge 62.

¹² Zovina varyantê na lawıke ki estê. Stre ke ame, inê ki dame naskerdene.

¹³ Tosniye (Tasniye), ju dewa de Pilemoriya. Verira tede Pir u Bavay niştene ro. Bava Sey Qaji rew rew amo a dewe, çêna de xo ki a dewe de zewejiaye biya. Dewlete '38 de sifte qereqol na dewe de sano pê.

Çênê bêşli dinade zafê, namulê xo
Elemano

Xojivê yê kêşî bo, fino ra xo herme, herme de sus dano

Feqirê de jê yêma ki, baxabax dîma têy niadano

Çênê reê lew nan sîrota to ra, jê gostê qirvanu tham dano

Çênê sermê to zafo, -kivara mi- aqilê to girano.

Cana mi Güliye, sosina mi güliye

Çênê kume têvirare, jê zama u veyvika newiye

Dewr u dewranê dina rameme, jê pasa u sultaniye.

Lawikê haskerdene têde hetê cuamerdu ra nê, hetê cênîu ra ki amê vatene. Na lawika ke ita de dame misalo de rindek musnena ma.

Vanê vore vora *Silêh*

Vanê vore vora esto gilê kou
Yarê mi silêciyo sono duwelu
La-lao ti ke sona peyê duwelu
Comerd Oli to marê rew vezo biaro.

Vanê vore vora, vora khane sero
To ju mordema na xanu sero
Tij biya şiren warunê ma sero
Gul u sosini biyê têra, ağwe kota deru
Ez munete kenu, mordemê jê to ro
La-lao herêy mekuye waxtê viraro.

Na hewa **Fide**, Mî **Qemerê Areyizi** ra qeyd kerde. Hama vatêna dêy ra gore na lawike sifte **Memê Pitê Milê Uşêni** yimiskerda, xo sero vata. Cao ke mese-la biya u na lawike vajiya, uza Gomê Mırçi (Mışi), Peyê Vili (nejdiyê Mamekiye de) bio. Pazapun (Q. Areyiz

vano: "Pazafin") dewa ke Piyê Fide (Fidane) tede biyo uza ro. Jêde era dergkerdene minasiv niyo. Çıke na lawike de her çi eskera vajino.

Fide

Erê Fidê Fidê Fidê

Tew-tew Fidê Fidê Fidê

Heqo to na yilde mi dê

Comerd to na komete mi dê,

Çı qıda u qusirê Fide esto

Arêde biya kokimê piyê mi de

Arêde biya kokimê piyê mi de.

Piyo kokim vano; "biko biko!

Sîma ke gos nanê'ro mi

Yê sîma dina de cigera zure

Yê sîma dina de cigera zure".

Pazafino Pazafino

Tew tew Pazafino Pazafino

Heq bo golê ordeguno

Heq bo merkezê gogerçino,

Heq adirê Mîli wedaro

Îlam Mîle derdê axpinuno.

Yê mayê ma axpini çinê

Ju qatiro qirro, piyê di guluno,

Heq adirê nê feqiri wedaro

Fida mi baxse gelirê ma çino

Sosina mi baxse gelirê ma çino.

Vanu, "bao haq`ra minete bike
Mîle mi esmu hewnê xode diyo
Vazo; biyarê na çêneke na cayil dê
No ki isê göyül u muroduno"
Bao, no ki isê göyül u muroduno,
Heserê Fide zaf zor kerdo
Aqil mi sare de çino.

Cerune kokimê piyê xo vero
Vano; kês ewladê xo nêerzeno
Kokimo nêçar tawayê dest de çino
Ondêr tawayê dest de çino.

Heq adirê Mîli wedaro
Mîle derdê zern u axpinuno,

Miva; Heqo ti ke heqên kena
Qeresawda biya na Xoci rane,
Qedr u qiyetê göyüli belka bızono,
xoro guno, Mile xoro gino.

Terkut şine Mamekiye
Cêro amune ke Fida muna binê tûyü de
Dota qayitê yara xo bine
Çêna uzağşêni mezurê altun u axçu de,
Çimê mi ke gineno'ra a meleme
Ro vejino hirê se u ses xağunê mude,
Mı va; bao feqır! Tı ke sekena nayê
murê biya,
Eke nêana, sonu gerê to konu vali u
qaymaqamu de.

Qeydê xo u yara xo vezenu
Îlan kenu wertê ejnebu de,
Resmê xo u yara xo oncenu
Kenu darde oda vali u qaymaqamu de
Kenu darde oda vali u qaymaqamu de,
Fidê destê xo bide'ra mi, to remnenu
benu
Sosina mi wertê na aşiru de
Sosina mi wertê na aşiru de.

Vana lao; "yanasê mi mebe,
piyê mi sono, gerrê to keno, to benê er-
zenê hepis, çurmusbena peyê yê cau de,
Feqır çurmis bena peyê yê cau de".
Mı va; heqo heqo heqo!
Dıyağ u kunete mi de, dıyağ u kunete mi
de.

Ismailê İmami (Cıra Sey Qajiyo Qız ki
vajino) ju lawika de Bava Sey Qaji va-
no. Na lawike hetê edebiyatê mara cao
de hewl cêna. Hên asêno ke zaf-zaf
khana.

Rinde

Erê rinda rinda rinda, tı juya ilvandiya,
Soê rindi dina de zof biyê, tı cıra juya
ilvandiya,

Yara rinde persêna, dismêna Comerd-
Oli ya.

Vana: Ê zaracê mura vazê, gilê koê
Dêrsimi ra vore çina, -sosina mi- home-
te min u torê merga kêwiya,

Vana: Ez hên zonu ke gilê koê Dêrsimi
ra vore çina, -sosina mi- homete min u
torê merga kêwiya!

Vana: Ê zarancê mura vazê, cêncêni çê
xo bar kerdo, khaliye nawa reste,
çêrçegê cênciye rê hewiya!

Vano: Cêni de verê çêveri de biyê top,
hêstir de mezal mi nêda ke hala sosina
mi wertêra kamciya,

De damay damay damay, sosina mi
wertê ra kamciya,

Vana: Lao, korr ve korrêna xo mi nas-
keno; zeke çiçêga usariya ke hona ker-
tugê vore vera newe vêjiya!

De rinda rinda rinda, tı juya de wêjira,
Rindi dina de zofiyê, tı darê cığara ha-
kim u mira,

Vano: Rindiya ke haqi da've to, ez ke
nêbi -na Oli bone- kuna vireniya mewli-
ja to, torê jêde barê to kena giran,
dina na Comerd u Thalay de to nêvêjina
binê gunu ra.

De rinda rinda rinda, to juya de ar u
namuse,

Guçikê sari ra made, miano bari bipise
Vana: Lao, qidaê to bijêri mura duri
vınde, dewa ma dewa de pise,
Tı qutiya bafine veze veze, marê cığarê
têrapise.

De rinde rinde rinde, rinda kivara mi
rinde

Rindi dina de zofiyê, tı zaranca muna
Hindi,

Vana: Weyê! çiçegê mi ke koti wertê to
çiçegu, ine sera naê binu rê ko u gêrisu
verde mendî,

Vano: Torê to ke na tore bo, qeydê to ke na qunde bo; to ma fina'ra jêvegu rus-nenâ koê Muzır begi.

Vano: Cêni verê çêveri de biyê top, hêstir de mezal've mu nêda, çismê mu tora mendi.

De qêda qêda yaro, de yaro yaro yaro
De yarê mu persêna, beznêra rindek u kivaro,

Vana: Tı ke sona koti, Haq keder de virêniya to nêaro,

Vano: Çênê çite surota sise serde mêerze,

qulê na zamani eve çismo, cênciya torê zeraro,

De damay damay damay, cênciya torê zeraro.

Vano: Erê wele ve sima cêniuro bo ke, sima cêni ke parşuya çewta, yê sima ne sozo nê tivaro.

Na lawıka cêrene ki-yê Sayirê ma Sa-Heyderi ya. M. Areyizi arda pêser, kerda rast, çekui sanê pê.

Çê-rêrê, tu ke koti ronisê uza beno kementera qori

Çêu barkerdo, dormê ma de dewi biyê tholi

Zincile xemelna esta've wertê pori
Cuanika jê torê, çimê mordemi benê've kori

Çê-rêrê kelpê mêrdê tode esto famê heri
Torê saate nêgurêta, kostek bêro bari

Çê-rêrê, usar amo koy biyê've bori
Goçê ma barkerdo some yêmê dori
Erê ez ve tora zumin ra kume've düri
Dawêy benê girani, qesêy benê ve zori
Lewê liska to, tham dano fekê mordemi
Kirig de jê qerpuza bostanê Qemerê Pori.

Çê-rêrê, mi hawa to sero vata na hewa
Goçê ma usto ra, kewto verê kertê
Uskela

Lingê mi nêsonê, mi ho çarna tode niada

Zerrê miro ci vêsa, mino lewê na've pıra

Çê-rê, Haq bivêsno, çê pilonê hetê sima
Têde haletu wazenê, kês nêkeno camatê ma.

Çê-rêrê, goçê ma usto ra, some kounê Heydera

Dem u dewran destê mara vêjiyo, kewto destê xorta

Gos'ro ma nênanê, ramenê virêniya veyvıka

Zumin ra kume düri, kês qesu u xeveru nêano uza

Zar u zonê mu çino,

torê esqê ma bivısınine eve perrê teyra
Rozê yenu, çê simade benu ve meyma.

Goçê ma usto ra, kertê Uskela de davacêro

Cuanika de jê to, ververê goçê made bêro

Dest berzo destê mordemi, vaxo pêbijêro

Ververê nênikunê mara, va şêro goni bêro

Şêro destunê ho uwa hênıyê serdini kero

Verê nênikunê mordemi vaxo uwe bijêro.

A sewe rakuyo, vaxo hewnê mordemi nê'ro

Derdê goyili zoro, belka mordemi viri ra şêro. (...)

Mikail Aslan

TIRKÊ ŞÊRÊ MÎ

Erê tirkê tirkê!
Mî tora hezkerd, tirkê
Ez xorê Kirmanciye ra
amaybi Qeyseriye
Hên ebe tirkîyê xuyê nêmcetîya
Mî ke tezene kerd temburê
xora
Mî ke şuware kerdî berc

Çimê to bi pîrr.
To a sîre Kirmanciya mîna
bêkese naskerdî
To vat: "Khalikê mî tertelê 38'î
de nizam bi Dêrsim de"
Xo'be xorê servde kerd.
Na rêy tî wertê kutikunê
Qeyseriye de
Zerrîya xo eskera kerdî,
Mirê biya perrê Ana Fatma.
Ez sallêtîyê canê to
Mî tora adir tirt,
Mabenê saqonê tora.
To mira hezkerd,
To Kirmanciya mira hezkerd
Siro ke mî Kirmanciya xora ar
kerdêni.

Tî heqberê na dawa nêvecina
Şêrê mî,
Kami rê çik qarmis kenal
Ma tî riskê domanunê ma kiras
kena.
Yanê:
Ronê ma, thoraqê ma, pajdoê ma
wena.
Ar nêkena têi ki
Newdariya Kêmalizm ra kuna sor,
Hêştay hazar merdunê ma sera
Pay nana herdê ina?

Tî heqberê na dawa nêvecina
Şêrê mî,

Çi ke dar u berê ma saado,
Tî hem vereki de gêra
Hem ki vergi de niştî ro, werd!

SANO

Hetê de mî qisîlê Xozatio
Hetê de mî koo Berz
Owo ke asmên lone keno
Pêştîya mîna timî
Zerê xode,
Ebe nêweşiya destê minê çhepiya
findeteo.

38 RA ZU PELGE

ÇÊNA SEY RIZAY LEYLA

DÊRSİM U JENOSIDÊ DÊRSİMİ SERO QESEYKENA

DR. H. ÇAĞLAYAN

Hona ke çêna Sey Rizay qesê ho sifte nêkerdo, ez wazon ke ju di qesu vajine. Ez van 38 ra zu pelge, çike isono maê kamıl u kokimê ke 38 de verva qırkerdêne u koledariye do pêre lete jêde merdê. Xêle pelgê ma ki eve na isonê ma pia merdê. Yanê zonaêna isonê ma nêamê nustene, xanê kıtavu nêkotê, eve isonê ma kotê binê hardi. Her merdena ji apê kokım u najniya kokıme merdena ju pelga mawa. Hona gênerasiyonê vireni ra tek tek isonê ma weso. Gunê qêyret bikeme, di-hire pelgunê ho bixeleşnime. Raştiya ho biame verê çımunê miletê ho u dına ke, na zulum keş vira nêşêro; isonê made ju kolektivo hovirardene pêda vo.

Jênosidê Hermeni u Yahudiu sero xêyle nustey amê nustene. Perloda Almanu "Der Spiegel" Nr. huya 16/15.04.1996 de sero Steven Spielberg u komela iy "Survivors of the Shoah Visual History Foundation" sero ju nusteo de girs nusna. Steven Spielberg Hollywood de rejisöro de pilo. Hemulka de niseno ro. Ey xêyle filmi virastê. Steven Spielbergi na serrunê peyenu de ju film virast. Namê na filmi "Schindlers Liste" o. Na film zulmê faşistunê Almanu mûsnêno. Tema na filmi nî-ara: Schindler ju kapitalistê Almanyao. Schindler wayirê ju fabrikao. Rısvet dano Nazi, taê Yahudiucêno firma ho, na halra ine qırkerdene ra xeleşneno. Steven Spielberg vano, filmê "Schindlers Liste" hayatê mı kokra vurna. Spielberg na film ra têpiq cevê hora 6 milion Dollar dano, na komela ke mi cor name kerde, saneno pê. Etâ (ğezna) na komele ju serre de 20 milion Dollaro. Na komele de 100 cini u cuamerdi profesyonel gurinê, 5000 tenê ki eve zerra ho bêpere gurinê. Los Angeles ra qeyr, dulgerunê teveri de büroê na komele estê. Na komele payız '96 de karê ho sifte kerd. 40 tene kameraman lingu sero seyar fetelino, isonê Holocaust cênê kamera, intervü kenê. O waxt ra nat na komele 10.000 cini/cuamerdê ke makina zulmê Holocaust ra xeleşiyê, ine de intervü kerdo; i ontê video. Komele hem ki seveta televîzyon u mektevu dokumentar film virazena.

Materiyalo ke na komele onto video 20. 000 sate waxt cêno. Na komele wazena ke hata peynia 1997e 50.000 intervü bikero. Yanê o waxt ju mordem ancax besekeno 40 serre de na materiyali 100.000 sate video de şêrkero. Spielberg vano, hedefê mi uyo ke, isonên na barbarêna Holocaust ne 40, ne 400, ne ki 4000 serre

de hovira bikero. Her intervü ju raştiya. Gereke raştiye bêro zonaêne ke, ison ver-
va barbarên bêro.

Tabi ma zoneme ke yê ma sarê Dêrsımı ne 20 milion Dollar perê ho esto, ne ki hona ju instituyê ho, ne ki universita ho esta. Faqat sarê Dêrsım gıra gıra yêno'ra ho, pelgunê ho saye keno; wazono ke tarixê ho arazekero. Taê cau de komelê ho sane pê, zon u kulturê ho sero gurinê; sarê Dêrsım wazono ke, ho hove ho temsilker. Nu çiyoy positifo. Faqat çiyoy ke sarê Dêrsım seveta ho kerdo, hona kêmiyo. Gereke na rae de xêyle emeg sarf bibo. Gere herkes karê bijero hoser, qenê ju di pelgê ma bêrê xeleşiyâyene. Zövina darê maê kokımı endi tek ve tek ginenê waro, pelgê ho ki eve ine pia ginenê waro, benê wele.

Pelgunê hora ju di tenu bixêleşnime, tarixê ho bizonime, biame werte. Hên vo ke iştiriyê çımunê kokumunê ma peyde memanê. Neqên ve haqên ra hurinda ho bivino. Jênosidê 38 de Dêrsım de nêjdiyê 100.000 cini/ciamêd/domon ame qırkerdene, telefkerdene.

Sey Rıza di reyê zewejiyo. Namê ciniya huya virene Elifa. Elife çêna Diyab Ağayia. Namê ciniya huya diyine Besa. Elife ra ses domoni benê: Bava, Şix Hesên, Uşên, Menese, Esna, Dilife. Bava qırımê 38 ra avê Şine de amo kistene. Uşê ve Sey Rızay ra Xarpêt de fiştê dare. İyê bini ki eve bomba kiştê. Bese ra ki howt domoni amê dina: Leyla, Selviye, Qıymete, Ali Asker, Ali İsan, Qereman, Ali Rıza. Domonunê Sey Rızay u na hurdi cinu ra hora ju Leyla binê meyitu de wes menda. Leyla çêna Sey Rızayia qıza. 1937-38 de Leyla o waxt 8-9 serru de biya. Leyla surgunê İzmir Seferhisar, dewa Bademler kerda. Leyla jenosidê Dêrsımı hem eve çımunê ho diyo, hem ki têde meseley u hadisey ciniya biraê ho Bavay ra, yanê Sekina ra gosdê. Leyla ke jenosidê Dêrsım sero qesey kena, hên zonena ke na meseley, o zulum ewru biyo. Her çi jê ewrüyên yêno ayê vir.

Leyla surgun de des serri menda. Des serri ra têpia çêra ra welatê ho Dêrsım. Nika wesa, 68-70 serre dera.

Ez şiu Leyla diye, a naskerde, tey bine dost. Ayê derdê ho, tarixê ho, zulmê ke amê familia Sey Rızay u miletê Dêrsımı ser, têde qeseykerdi. Na qeseykerdene 19.02.1996 de Almanya de biye. Mı itina musnê ke, her çi, her çeku jê vatena Leyla bêro qeydkerdene. Çekuyê ke wertê neniki "()"derê, yi hetê mira biyê ci. Taê çekuê senikê ke nêamê araze kerdene, ya ki cümlê ke tam nêamê vatene, mu eve"... kerdê ci.

NIKA ÇËNA SEY RIZAY LEYLA QESEY KENA:

H. Çağlayan: Ho marê naskerdene de; namê tu çiko, tu çêna kamiya, key ama dina? Ho naskerdenede ke, ma tu rind naskerime.

Leyla: Ez 'o... Yaşê mi zafo.

H. Ç.: Yaşê tu... Heya çond serri dera nijni?

Leyla: Nê ma cond serriyo? Nika 65 liyo, iştê.

H. Ç.: Yanê şest u phonc serre dera?

Leyla: Heya.

H. Ç.: Heya, heya. Xêyle waxto.

Leyla: Na çêna mi Sevla ke zewejiye, ez 46 serre de vine. Nawa 20 serriya a zewejiya.

H. Ç.: Nijni (Ana), namê tu çiko?

Leyla: Leyla'wa.

H. Ç.: Leyla'wa, nê?

Leyla: Namê moa mi ki Elifa.

H. Ç.: Elifa nê? Namê piê tuyo rameti çik vi, cirê çitur hitap kerdêne?

Leyla: Domonênde piê mira Ali-Rıza vatê. Bado ke dosegê piê ho sero ništo ru -pi-khalikê ho merdo ya- piê ho vato, Ali-Rızaê mîno. Caê mi yê Ali-Razayio. Brao qizo. Namê Sey Rızay dardo we.

H. Ç.: Uza ra nat endi namê ho Sey Rıza mendo?

Leyla: Ya. Namê birayê pil Seyd Ağao. Braunê binu ra ju Sey Kêko o, ju Sey Xıdıro. Namê ney ki Sey Rızao. Çor tenê.

H. Ç.: *Sey Rıza en qızê huyo?*

Leyla: Ya. Piê ho waxto ke mireno, weşiye keno, vano: Ali-Rızaê mı hurinda mîde ni-seno ru, niyê bini têde sefkan vejînê. Na lazê mı (Sey Rıza) hurinda mı cêno. O rınd vejino, o islamên emîn keno, waneno.

H. Ç.: *Yanê Aleviyên?*

Leyla: Ya. Vano, waneno, baqilo, herkeşi ogut keno. Endi uza de biray ki rajiyê. Vato, va roso, ma nêwazeme hurinda piê ho.

H. Ç.: *Sima çond wayê, çond birayê, niajni? Sey Rıza zu rae zewejiyo, yaki dı rêy?*

Leyla: Dı rêy.

H. Ç.: *Çond domonê ho biyê?*

Leyla: Ciniya virene ra berde biyo.

H. Ç.: *Berde? Des u dı?*

Leyla: Çı des u dı! Hiris teney biyê, merdê.

H. Ç.: *Hiris tene?*

Leyla: Ya, ya.

H. Ç.: *Ma nine ra çond teney merdê?*

Leyla: Têde merdê. Endi ke tenê biyo kamıl, biyo hiris serre, eve xanıma hora şıyo ji-ara Horiya Xıdıri. Şıyo Horiya Xıdıri. Uza hewn diyo, vato; çêneka tu ke biye, name Dilife pane. Endi Wayirê tu ano hurê, yêna çê, serra bine pêmanena, waa mı yena dina. Dilife. 'Ondan sonra' Bava beno. Namê piê ho nano pıra.

H.Ç.: *Yanê piê tu -Sey Rıza- namê piê ho nano lazê hora. Namê piê Sey Rızay Bava beno?*

Leyla: Ya. Vato, "namê ho Bavao". Ciniye qayil nêbiya, vato, "mireno onci, tu verê mı ki namê merdunê ho nay pa, pêro merdi. Nî ez namê kon". Vato "nê, ez Bava nan pıra, o (Xızır) toê nêkeno. Mı hewn diyo, domanê mı hên nêmirene". Endi Bavay dıma Şıx-Hese beno. Şıx-Heseni ki, Malatya ra ju Dede ama çê ma, amo çê piê mı. Vato, "xanıma tu kotiya?" Vato, "nêwesa, 'doğum' kerd".

"Çık biyo?" Vato, "lazeko". Vato, "öylese, namê mı Şıx-Heseno, ezi ki Dedeo, ocağê ra yen, namê mı panê. Namê mı Şıx-Heseno". Vato, "ma Şıx-Hesenu nêname pa". Vato, "Bavay ra têpia Sa-Rüstem nanime pıra; têne namo rındek name pıra, ma Şıx-Hese sebikeme! Şıx-Hese nêname pıra". Yi mormeki ardo gulvang do analığa mı, vato "namê niy Şıx-Heseno". Vato, "nu ki Rayver vejino". Lew no pıra, vato "wayirê mı vo, wayirê sima vo ke, nu jê tu dosegê khalikê ho sero niseno ru. Nu ki yêno cıla tu sero niseno ru".

H. Ç.: *Yanê, hurênda piê ho cêno.*

Leyla: Ya, hurênda piê ho cêno. Endi qurvanu, mırvanu kenê. Dı hire roji maneno, so-no dewu ra çuralığ keno arê. Mal keno arê, peru. Malatya ra amo. Têpia cêreno ra yêno çê piê mı. (Piê mı) Vano, "Dede endi tha vınde".

Vano, "ez endi çı zamano amuno, oho!. Ez amune Ferhatu, amune her kosê Dêrsımı, mı fit hurê, mira raji ve". (Piê mı) endi ano 500 mejda dano cı, tey beno rast, hata Hozat

tey sono. Goliguraê, zonena? Endi 15 goligu, çiyê yi, malê yi danê arê cenê sonê Xozat. (Dede Şix-Hese, Sey Rızay ra) vano, "tu meymanê mına". O vano, "hona zaman esto, hona ez nin". (Dede Şix-Hese Sey Rızay ra vano) "Bê vano, bê!. Buruğê çê mı dera. Ez buruğa Dêrsımı to di. Na memleket de ez fetelio, ne Ferhatizi ra, ne Qoziji ra, ne Laçiniji ra, ne Demenizi ra, ne ki Asurizi ra kes hurênda tu nêcêno. Bingê na Dêrsımı tode maneno".

H. Ç.: O Dede vano?

Leyla: Ya. (Dede vano). "Ez Buruğê todi, tu Buruği ra gore hêreket bıke. Buruğê çê ma dera. Tu payız bê!" Endi nu (Sey Rıza) payız isê ho vineno, olcegê gozunê paku anê, sıknenê kenê dendik; çike niazo, vano bon çê Şix-Hesen Dedi. Cêno sono. Birayê ho ki Teslim Dede, Vahit Dede esto. O (Sey Rıza) nêzano. Şiyo ke, dı hire birayê. Vato, "sona koti?" Vato, "son çê Şix-Hesen Dedi."

Vato, "pilê ho Vahit Dedeo. "Sey Rıza, bê çê ma!, wertenê mao Şix-Hesen". Ma vato, "neyse, neyse ala ravêr son uza. Çike o ki jê mı bira qızo, son çê yi."

Tekito şiyu. Şiyo uza, endi topê dormi biyê. "Sey Rıza işte devata mao, Sey Rıza bê çê ma, bê çê ma, ma birayê pilme". (Sey Rızay) vato, "endi neşib hende bi, ez sîma nas-nêkon, sîma ça nêamey Dêrsım. "Niade weşiya mı sîmarawa, miron, manon, az u azi rê Dêrsımı vazê!"

H. Ç.: Yanê namê welatê ho Dêrsım panê?

Leyla: Ya. "Namê memleketê ma Dêrsımo. Yanê belka zamanê yêno vurnenê, belka... isê Haqî nêzan. İşte mara têpia Dêrsım medarê we".

H. Ç.: Sey Rıza vano?

Leyla: Ya. İşte yi Dedi rê vano.

H. Ç.: Ya.

Leyla: O ki vano, "wayirê tora xêre!" Vano, "isalla ke Dêrsım xırt beno, beno namo newe! Dêrsım hora, yanê Aleviyên, Dedeyên u Pir-Rayverên Dêrsım dera. Nê ma, o kamjiyo ke, namê Dêrsımı (werte ra) darenê we, bê Pir, bê Rayverio!"

Vano, "ez hewn vinon, kitav de seyrkon ke, mı finê dare."

H. Ç.: Sey Rıza vano?

Leyla: Ya. Vano, "domonunê ma qırkenê. Hora belka ju tornê mı xeleşino. Domani mira nêmanenê. Qe, çêneki lazeki..."

H. Ç.: Sey Rıza i Dedi ra vano?

Leyla: Ya. Hên, yanê Buruğê de qeşi kenê. O ki vano, "Haq nêkero! wayirê to nêkero! Ça?" Ma vano, "ez hewnê ho hên vinon. Yanê hewn Cebrayilo."

Vano, "ne falci rê inam beno, ne fali rê inam beno. Yanê kitavê tu fikirê berjinê tuyo, qılawuzê berjinê tuyo. Ez vinon. Mı benê dare ver, erzenê dare. Finê dare. Kam mı fino dare? Elêziz de mı finê dare.

Dêrsım de howt têni, heşt têni ağleri mıde rê. Ez vano, boya Haq de ninê... caê ninê... Ni zewalsızê, ça mıde finê dare? Yanê, ne demek? (Hade) Ez heqsızo. Ni feqır fikarey ça mıde darefiyê? Ça guna kenê vile mı?" Hakimê Haqê ra vano. (Hakimê Haqê) vato, "nu ki havalê tubi, nu ki havalê tubi, nu ki havalê tubi. Ni tede adirê tode vêsênê." Vano (Sey Rıza), "nia hewnê ho vinon."

H. Ç.: Vato, yanê sarê Dêrsımı ki tode pia vêseno?

Leyla: Ya. Yi ağleru rê vato. Vato, ça hên vato? Vato, "ma sond werd. Ma sond werd domonên ra hata nika. Nika ki u sondê ma ki yêno meyda, mao gereke sondê ho ser bême meyda, berime ser. Vatena ma gereke kewe bo. Jê, se ke vaş jil dano, jê vaşi jil do. Vake, vatena isoni ke çurre şîye, ça qeşikerê?"

Endi uza de o Dede haq dano ci. Vano, "sîma ke domonên ra nia vato, rind kerdo. Ezi ki sîma deru. Ezi ki sîma pê cên. Ezi ki sîma pê cên..." uza da işte, endi sono yi bira-wunê binu, Vahit Dedey de görüşmus beno yêno, yêno çê. O serra Haq a Buruğê cêno ano, ano dano wendene.

H. Ç.: O Şix-Hese her serre yêno çê Sey Rızay?

Leyla: Ya. Yêno, sono. Çike khalikê ma ki Meletiya ra biyo, Meletiya ra amo. Vano, "Rayver tu na Buruğê sekerde? Buruğê her keşirê mewane, anlamis nêkenê. Yiyê ke çheke qulamîs kenê, yiyê ke dizdiyê, yiyê ke her çi de fetelînê, yi Buruğê de anlamis nêkenê. Yi sonê kotiligina ho yazmîskenê. Tu honde qeşi juye ke jê tu hên aşirede ileri geleno inere buwane, yine ra vaze niao, niao, felan ca de nia Dedi estê, felan ca de Buruğa, Hacibektaş ra ama Meletya, Meletya ra ki arda da mî. Nika ki bêrê gos sernê, Buruğê ra gore hareket bikere, rosê rawurzê. ... Nu Yejid ... eslê İmamî ke çitur qırkerdi... Eslê İmamî birna, zaman yêno ke eslê ma ki birnenê. Yanê mavazê ke ma yasamis beme". Buruğê hên vana. Musliman gereke ruyê İmamşen ra. İmamşen `i seviyor... İmamşen `nin xerini veriyor, o gerek u yansın, cezasını çeksin. Eke hên vano, "vano lokmê nêvêreno?" U Dede vano. "Loqmê nêvêreno, qurwa nêvêreno, Rayver". Vano, "Ala bilir, ez nêzon." Endi uzade işte "isalla ke Wayir tu qurwa qewul kêno... loqmê vêreno." Eke endi hên vano, nisenê ru non monê ho wenê, çayê ho simenê. Nê vano, "Rayver o çikvi tu...? Hên çızıyê kote zerre mî. Tu çi zonena ke, (tu) finê dare? Yanê kamji Pasa ma fino dare? Çi zarar reseno ma?"

Vato "işte, ez hên van. Buruğê de mî serkerdo. Wend mî, kîtav de mî serkerd, burcê hode mî serkerd. Ez, la erjino qirtıka mî."

H. Ç.: Sey Rıza vano?

Leyla: Ya. "Ez gunasız, cinasız." Yanê çiko, işte "Dêrsım" vato. Çiko işte, "ça uza vîneto? Ça nino fese nênano ru? Ça tıfong nênano ru? Tufongi ki; "zararê mî hukumat rê çino. Horê ho gori kon, hes-verg... A ha, na ju beşli tha fito dare, peki kam mî kışto, vaze?" Vato (Dedi), "hasa haşal!"

Vato (Sey Rızay), "mî hona linga tufongi nêdarda we. Şixê mî ki kot des u dî serri, ezu Şixê horê, Bavayê horê -her jurê- ju beşliyê bijeri. Mî vad kerdo. Çike honde domonê mî hên şî, nari ki Haq ni dê mî. Ma sar giredano, va domonê mî ki girede.

H. Ç.: Sey Rıza "Otuz Sekiz" ra avê şiyoy Malatya, amo?

Leyla: Ya, ya.

H. Ç.: Xêle ave şiyoy, ya ki?

Leyla: Ya, xêyle raver şiyoy. Endi Şix-Hese zewejiya (biyo), bi wayirê domonu.

H. Ç.: U Şix-Hesenê Malatya herwaxt amenê, şiyêne?

Leyla: Ya. Ya, ya. Xora haqa huya, yêno sono.

Endi Şix-Hesen seke beno des u dî serre, cire beşliye cêno. Hewes ra. Bava ki. hora bîrayê pilo, Bava ki daa rew gureto, hona qulamîs nêkerdo. Nêtorêno, vano "piyê mî Rayvero." Vano, "tufong gulanmîs meke!. Hên nano zerancura, nanu têyr u turu ra, zöv hona neşiyoy havalude nêfeteliyo.

Endi yeno Urfa, piyê mi. Piyê mi ospor beno, yêno çe Şix-Hesen Dedi, yenê Urfa, yiê binu ra pia.

H. Ç.: Yanê eve Şix-Hesen ra pia yêne Urfa?

Leyla: Ya. Yêne Urfa, uza hire serri manê. Serre sona serre ser ke hona lete nêbiyo. Taliviyê têde. Têde, têde Elviyo. Têde Eleviyo, wayirê Pir Rayverunê, têde ağayê ho esto, pirê ho esto, dedê ho esto. Endi piyê mi ve i Dedi ra hire serri uza manenê, hona letê nêbena Urfa. Letê manena, nêqedina. Devam kenê, qeşi kenê. İşte her çi anê meyda. Vanê işte na memleket têde hete toderime. Nia Şevazre bize...

H. Ç.: Şiye Şevaz yaki şiyê Urfa?

Leyla: Şiye Urfa.

H. Ç.: Urfa de Alevi biye ke?

Leyla: Ooo, ne demek.

H. Ç.: Zonaena mira gore Urfa de Alevi çine?

Leyla: Estê, estê.

H. Ç.: Estê vana?

Leyla: Zafiyê. İşte o ağa uza vano, Rayver çiralığ çi wazena? Şix-Hesen çi wazeno, tu çi wazana? Vato yanê "seni cısn sima dine?" Peru meru nê, pere hêç.

Vato (Sey Rıza), "ez mayına cısnıye wazon. Na mayına ke jên kêne, kay kenê, Bavaê hore bon. Thowa xame." Yi vato, "Rayver tu ça ez teng de pê gureto! Yanê mayin estê ama, dı serriyê, phonc serriyê.

H. Ç.: Sey Rızay tolununê hora vato.

Leyla: Ya. Mayine wazeno, beno Bavaê horê. Endi neise. O vano, "mayına phonc serrêne esta, kaykena, cirit kaykena, nianena, nianena." Vano, "namê ho cuko?" Vano, "namê ho Dilbera. Serra Haqi ki zêna. Thowa xame made çina, yanê Wayire tu zano. Ez bari mayına phonc serrêne zên kerî to di. Kaykêna, çirit kaykena."

Endi anê finê çirit, niseno cı piê mi. O, Şix-Hesen -Dede- kî niseno mayına de bine. O, mayına ke Şix-Hese nişto cı, danê yi, ao ke piê mi nişto cı danê piê mi. Pê qayıl benê. Vanê, "tu ke rajiya, ninu bide beri lazê horê." Endi nisenê cı yenê Meletiyê. Yi birayê Şix-Heseni uza kunê tê, vanê, "ma ça bê hesayme? Ma vato, 'sima ki şerê talivu ra buwazê'. Talivi danê. Yi mayunu beslemis kenê." Urfa tu zonena... vato, "ma Urfa de hire serri tey mendime, hona letê nêqediyoy, ma ameyme. O leto bin ki simarê." Vahit Dedi u Teslim Dedi ra vanê, "na oste de hini esto, ma hini ra dot nêşime. A mala bine têde taliviê, têde wayirê goligunê, sima ki şerê jê ma dı serr, hire serri tede vinderê, qeşikerê, vaze 'ma filan bêvanime', a sîre mayine peresız pulsuz danê sima, cenê yenê." (Piê mi) a mayine arda, yi birayê mi sero kotê tê. ...zenê ho ki biyo.

H. Ç.: Birayê tu Bava ve Şix-Hesen ra sero kotê tê?

Leyla: Ya. Ey vato, "ez con", ey vato, "ez con". Piê mi vato, "layem, çê de sat ju cimisê! Hurdminerê! simarê rusno, ama kurriyê ho ke bi, tu bizê!. Awra, mayine zaf ciritte mefiyê!. Ça danê pêro? Nu beşli niyo ke, tu vazê; juê torê, juê ki yirê. Na mayına cısna, kaykena. Ez kotira uza ra dı-tenu bizeri biari! Feqır-fiqara gunao, peru nêcenê." (Piê mi) phoncsey mejda do wayiri, (yi) nêgureto. Vato, "toveler olsun, ez peru nê, ez duwaunê tu wazon!".

Endi yi birawu ke hên kerdo, birayê mi Şix-Hesen rê ki vato, "tu Rayvera.

Ez ke merdo, tu tha de nisenana ru." Ardo resmê khalik Sey İbrahimi secere ra veto -têde gümüşo- vato, "lazê m' nu ki emînê tu. Bere peê caê hode darde ke. Resmê Sey İbrahimi. Verde caê ho rafiye, rakuye."

H.Ç.: Sey İbrahim piê Sey Rızayo?

Leyla: Ya. Ey vato, "ja (bao) vatena tu kon". O tenê mılâyım biyo. Bava sert biyo. Bava vıçış ke verva piê mıde veng nêkerdo, seno havalune horê vano. Vano, "babam 'bunu vermiyor', apê mi 'bunu vermiyor, demiyor ki ben bir yere gidiyorum!'", yanê hiç...

H.Ç.: Yanê vano, (mayine, secereo şêmen) dano bırayê mı, mı nêdano?

Leyla: Ya. Vato, "va o secero gümüş bıdene mı, va mayine Şix-Hesên dêne".

Havalê (Bavay) ho ki yeno cıra vano. Vano "Rayver! Bava vano, o secere bıdêne mı, wextê piê mı, pıra vi, khalikê mı pıra vi. Va mayine Şix-Hesên dêne."

(Sey Rıza vano) "Layê m' layê m' mayine zêna, jê aê mayine bena. A zêna, phone serren mayına!" Resmê khalikio, wextê mayına khalikio, tey fotograf veto. (Sey Rızay) Ecem berdo, nia zerre çe ho têde ... mor, aslan, qaplan têde emın ra veto, nekesno. Kamke yeno tey niadano, ...(oda) hên berreqına!..

H.Ç.: Oda ho hên zern u şem ra neqesna?

Leyla: Ya, ya. Ecem berdo, mor tey veto, aslan veto, qaplan veto. Çı têyr ke dina de esto, resmê yine veto boa. Boa kerdo. Endi têde milet yeno, vono, "Sey- Rızay ecem ardo, Urfa ra lazê horê mayine arda. Acem ardo oda ho suslemis kerda, hên zonena ke yapmê Haqiyo, yê qul niyo."

Ju mormek Khalu ra -Saycan ağa vanê, pile Khalu no- yêno; seke yeno vano, "bowo, bowo, bowo (naza) ceneto! Nu kam nia virasto?" Piê mı vano, "Saycan ağa 'maşalla!' vase, 'maşalla!' vase." Hama dustê caê piê mıde, kose de (dês) qılaşino ra dot vejino. Endi vano, "duwar (dês) şî!" Vano, "thowa nêvi, thowa nêvi, şuağê ho vi." (Sey Rıza) vano, "Saycan Ağa, tu duwar pızkhit! ...çengê duwar hao qılaşıya ra ama tever!"

(Saycan Ağa) vato, "çimê mı nêbi. Wayirê tu zano ke, hora şimşer tu da pıro. Çimê tu ki estê. Çimê mı çino. Tu oda (sarayiya) nianene çitur nia kerda (virasta)?" "Nê, ma.." vano, "..Alla bilirki, yanê hurênda mı Ağdato, name Bağdat vejino! (Welat) Dêrsımo. Herkes yêno. Ez Pasu ki dawet (sılayiye) kon. Ez hangi aşire vana, dawete kon, bêre emînê mı bıdê. Ezi ki kokumo. Heq mıde yardım kênô!" Endi o Saycan Ağa vano, "ez çaa duwar bıpışkhine; çaa duwar aqılaşıyo!". (Sey Rızay) vato, "endi çı beno bıbo, hao şî". Sero zaf herc bi. Vato, "na honde emeg ra gore, ma hona serrê tede nêniştme ru, nia bozmis bi." Endi o Saycan sono çê, mal rusneno, vano yanê "rêyna o Ecem bıaro virazo". Mali, khaviru rusneno, vano, "Rayver, qırvana Wayirê tuya. Malê tu esto, ez zon. Reyna xebere bırusne, o Ecem bêro, a çenge virazo."

H.Ç.: Ecem kot biyo? Kot ronışte biyo?

Leyla: Suku ra ano. Suku ra, na Sevaz ra yeno ke, endi Meletiya de viyo ke...! Nia, roz kiloyê çiğ-kifte weno, zöv thowê nêweno. Nê nan veno, nê pêsare weno, nê ki bıçika thawa veno, o mormek. Nia honde qıyme rinê ra, işte endi werde ho uyo. (Sey Rızay) vato, "ala şêro hên vındero. O ki nisano."

Beno usar, lazê apê piê mı nia yi ra dot bon virasto. Aliyê Sey-Laşer vanê. İşte bırayê piê mıno pil biyo. Uza bon virasto. Şındoro mao Khalu ki yi ra çêro. Rozê cewres têni çenê yêne, yi torzenu ra kisenê.

H.Ç.: Lazê apê tu kışêne?

Leyla: Ya. Ali kisêne. Nia, hona safaço, milet perskeno, vano, "Ali tu sona koti, na lè-ra, çiko, sebiyo?" Vano, "son Sey Laşer va di-hirê daru bido ma, ban horê vırazeme. Ma sebkeme dare ma çiniyê. Yi zimelê qawaği ardê verê çêverê ho, vişt hiris qawağê bido ma". Endi uza de seke yêne, hama u lazê apê mı ki cilede biyo. Safaqê sodiriyo. Vato, "birayê tu nao ame, birayê tu". Yıqrar biyo. Vato, "birayê mı kamjiyo?" Vato, "Pir-Hesen. Zaruge raê". Vato, "ma helê vınde, ez ho têrapışi. Şêrê bon de ronisê, ez ho têrapışi, destunê ho buşi, hona bêro".

Terso cıra. Tav zano. Tav zano, hama paltoê ho cêno pıra, fisegunê ho erzeno mianê ho, tufengê ho nia keno ho dest, seke çêver kêno ya, hama zıng tha de (peê vili de) danê pıro torjen. Nê verdanê tufong bijero ho dest, nê thowê. Hên çokmısê hardi kenê.

Endi xebere nêsona. Kes nêzano. Piê mı nêzano, birayê mı nêzano. Kes nêzano. Beno cemê son, milet mali birneno ra. Vanê, "zanê, Sey Laşer kisto?"

H.Ç.: Name ho çık viyo?

Leyla: Sey Laşer. Vato, "kıştı Khalu". Bêbextiye amê, vato, "sonê daru anê, amê kıştê şiyê". Yêne xebere danê piê mı, endi (piê mı) buxu nêseno. Bavay rusneno. Sono sey keno ke, duman bijero, çinike ki ho do sero. Endi o torzên ra nêmireno, lete ju koto care, lete ju koto ve şemuge, mormek wes mendo. Xebetıyo, tufong kerdo thol, di-hirê destey fişegi kerdê thol, ğıze çı biye, test ra cênê. Çıke dirbetuno. Çiniyê ho do sero, cewres kardi kerda çiniye de. Endi nu (Bava) milet dano arê, vano, "bêre şêrê, hêfê apê mı bıjêrê. Hem weyva mı cewres kardi sana cı, hem lazê apê mı kıştı" -dısmeni amê zere-.

H.Ç.: Lazê apê Sey Rızay kisto?

Leyla: Ya. Aliyo Sey Laşero. Nâmê ho Aliyo. Piê ho ki Sey Laşero. Vato, "ni çêvesayi ça nia kerdo?" Vato, "işte amo daru, torzenu ra kıştı şiyı". Çaa hên keno? Yanê şındorê ma gureto. Vato, "yanê bonunê Sey Rızay ra nat yê Khaluno". Yi ki tenê ravêr şiyê. Vato, "ita nêbenê Khalik". Corde ke yêna, hata owa Zaruge yê maó, naver yê maó, bover ki yê Pir-Hesenio. Ju lazê huyo. İşte ardo lê piê mı. Nia qıskêk biyo, vato, "koto ra mı vir, Zeynelê mı bıarê, Zeynelê mı bıarê tha, tha domonu de kaykero". Ardo, işte o uza xeleşıyo. Endi domonê ho çinebiyê, hora Zeynel biyo.

H.Ç.: Lazê yi Ali?

Leyla: Ya. Nia qız biyo. Zeynel urzeno ra çê piê mıde beno pil. Lazê birayê apê huyo. Beno pil, endi beno gırs, beno jê Bavay. Yi rê ki tufong cêno. Yi rê ki mayinê ano (Sey Rıza). (Sey Rıza) vano, "lazê m' Bava şı koti, tu ki tey so! Şı Xaçeliye tey so, şı Xozat tey so, şı Vacuğê tey so. Bıfeteliye horê! Hama xıravınên mekerê. Koti ke vezenê ki, soşegê ho mevırnê. Horê Rayverên bıkerê. Çıke miletê maó. Dısman dısmano, dost dosto. Sıma cêncê, sonê xeveru ğeletnenê. Vacuğê de her aşire esta: Gêwu estê, Laçınu estê, Feratu estê. Herkes qêyretê ho keno. Sıma hên bıkerê ke baqıl qeşikerê!". Vato, "xevere nına ma, ma tu esta! Xevere hata bêro ma, ma baqıl qeşikeme, endi is is ra vêreno ra".

Yine caê kıştê? Nu milet endi beno dısman, ho pino. Endi, Bava çeke girêdano, serbest. Ju ki rozê urzeno ra -eve yi hirê teneyê ke tey kışiyê- zamaê ho, ju ki morebaê ho. Ağa, ju ki Weli Ağa. Yi hora havalê huyê, nia cêno, fetelino. Cêno vejino a qula diari.

H.Ç.: Bava, birayê tuyê pil?

Leyla: Ya. Safaqê sodiriyo. Eke sono ke, vişt tene nia tufong azno thaê (şênê) hora, Khalunê. Amê ke, Bavay bıkişê. Tufong nia azno tha, hên...

Nia çêverde vîmetê, vato, "wudê wudê wudê (wıy daê!), ni çae nia kenê?"

Hama xafilde veng finê ra ho, vano, "Memli Ağa?" Vano, "o çiko, sima amê, kami kisenê?" Bava vano. Vano (Memli Ağa) "Wayirê tu ma kerdime rişa".

Tufongu endi top kenê, pê cênê, anê kenê axure. Yi ki Ağlerê Khalunê. Yanê jê Ali kisenê. Yenê Bavay kisenê, piê mı kisenê. Tabi uza ho darenê we, vanê, "key ke meyman çiyê ho ke çinê bi, ma hucumê zerê çeyi keme -ma vişt tênime- yê kokımı (Sey Rızay) hora destu girêdame, va hora caê ro meşero, Bavay kisême, vejime some. Ma hêf nêverdame. Va hardê made bon nêvirazê. Oda neqesna, nuzo se kerdo. Ecem ardo. Ni zaf isu kenê. Çalgiye arda cinenê." Daha na emine çina, plaqe?

H.Ç.: Ya, ya. Qeremafune.

Leyla: Ya. Nia emîn nanê ser, vana. A arda, vato, "tüh!.. ma Sey Rıza ve Bavay rê eke na bımano -Khalu vato- bile demır finto jan.

H.Ç.: Demır bile fito zon?

Leyla: Ya. Demır fito jan. Nia jê mordemu tey bağırmıs benê, qeşikene. Xızır. Vato, "oda neqesna, u honde ban, hiris u di çimey çı hên neqesno?"

H.Ç.: Hiris u di çimey?

Leyla: Ya, ya. Binê hardi de khomete vırasta, ma berê hên butun têy ronê. Ma herkeş, Peyxamberi kerdê werte çimentoy. A naê ke yenê Kerbala... Çond reyê a veyva ma amê na Kerbalaê lê Anqara.

H.Ç.: Hacı Bektaş?

Leyla: Ya. Hacı Bektaş. Ma tede nia kenê çimanto, (paço) keskerzenê ser.

Yine binê hardê kesme taşi ra (khomete) vırasta, aki neqesna: "Na het yê Şixê mı, na het yê Bavaê mı, na het ki yê mı".

H.Ç.: Yanê hurênda mezele, türba vırasta?

Leyla: Ya. Nia bere hên tede ronê, astuku -hasa tora- gejikerê, tede ronê. Uzay sero danê pêro.

Endi piê mı vano, "uyo ke sima sero danê pêro, horê tawutê vırazê, kunê hard". Çaa danê pêro? O vano, "yê mı", o vano, "yê mı". O vano "ez to nêverdani", o vano "ez tu nêverdani". O vano, "piê mı mirê vırasta", o vano "piê mı mirê vırasta". Hên nıza kuna werte, piê mı oncia qapa kêno. Vano, "kesê ma ki isala nêkuno ci. A sona hên manêna". Kesi ki nêkot ci. Tobe bo endi. Dı têni domonê Şix-Heseni sureku ra merdê, ju howt serre biyo, ju çor serre biyo. Sureki amê zaf giraniye, zaf giraniyê. Ne ilazo, nê thoweo. Domoni endi tenê benê wes, hona zayıfekê thowe nêwenê. Birde mirenê. Yi nêkotê ci. Nêkotê a khomete. Yi domonê biryê mı. İşte hên bi ha!

H.Ç.: Ma mesela Khalu sebiye?

Leyla: Mesela Khalu devam kena, têt!..

H.Ç.: Peki, mesela Sey Rızay ve yê Qırğu ra çitır biya?

Leyla: Ma Qırğu -seke Bava kişiya- Şine vesnê, ha. Miletı vesnê: Abasu, Laçını. Aşuru wesnê. Piê mı horê hurênda hode bi. Piê mınno kokım!

H.Ç.: Ma heya, yine ça vesnê?

Leyla: Ça vesnê? Bava kişto, zamayê ma kişto; mêrdê waa mı, mêrdê Dilife.

Resim de, Emina, Sekina, Leyla u Heera asenê. Leyla 38 sero qeseykeno.

Foto: H.Çağlayan

H.Ç.: Yine çinikê Qırğu ra berd vi, ya ki sekerd?

Leyla: Nê, nê, nê.

H.Ç.: Ma çitur?

Leyla: Nê çinike çik?

H.Ç.: Werte de -yanê van- cinike biya, yan çinêbiya?

Leyla: Cinike Rayveri gureta, çiniya Bavay. Rayver lazê apê mino. Rayveri gureta.

H.Ç.: Qırğu ra gureta yanê?

Leyla: Nê, nê, nê. ...Nu zewejino Sekina sero. Hên zayfeke viya.

H.Ç.: Kam zewejino?

Leyla: Bava. Bava zewejino.

H.Ç.: Bava reê zewejino, ya ki dı rey zewejino?

Leyla: Dı rey zewejino. Dı rey zewejio. A Elifa Abasıza, Sekina ki Feratıza, Feratu ra-wa. Çêna Qaraman Ağay vanê, çi vanê. Feratıza. Hên zayfeke viye, çinê viye. Hora a hên zere de howt serri mendi vi, sırê Bavay de. Qe zere ra nêveta tever. Ya bêro meymane rê xızmete bikero, ya bêro meceris! Hên oda dera. Ju ke yêno, vano, "Ana kotiya?" Cinike yêna, çêneke yêna, vana "Ana bivinime". Xızmekarê ho vajinê, vanê "Rayver izine nêdano. Hawa oda de". İşte vanê, "nao simare yemeg annê, xızmete kênime, borê şerê".

Endi uza de Khalu benê dısmen -o vişt teno ke pê gureto- Ağlerê huyê ha: Lazê Pasê Gulabi Ağayio, lazê Sile Boji, Memli Ağao. Çızon zafiyê! Bava cırê yemeg beno axure, vano, "mı sima jê heru axure de gireday, tufongê sima ki gureti". (Yine) vato, "Rayver

Wayirê ho kena ke ma raverde şime, Wayirê tu endi ma ferc kerdime, endi rişiyayina ma arde ma serde. Pêro nişt ve ma, tu ki ama tufongê ma top kerdî. İşte demeke kirîmeta Wayirê tuya. Ma merdena torê ameyme. Ma ameyme ke jê Aliyê Sey Laşeri kerime. Seke Pir-Hesen Ali kişt, ma jê nêy bikeme".

Ma vato (Bavay), "Şix-Hemed Dede isala esto. Çi zîna u guna ma esta? Ma amayme na şundor de bani virastê, owa Zaruge ra dot simaê, naver mayme". Yanê: çaa yenê haqaretu kenê. Ma têde kewrayme, têde birayme. Nu çiko? Na kewrayên çik, na birayên çik, na dismenayên çik? Eke madem ke sîma dîsmenayên kenê, o waxt kewrayên u birayên caverdê. Ma o çiko? Sîma mara bira vanê, amey apê mî kişt. Na rayê ki amey ez kişt. "Uskîra Erzîngani ra uskîrê oltunu biarê -Pasê Gulabi ra vano- dina alem pêheşiyoyê, vazê, rîsvet cîra gureto, Pas verde (ra)". U vano, "uskîrey mîde çinê, wayirê to bo!". "Ma çîna çîna. Sekena bike? Kotira ana biya? Çekunê tu ki tu nêdanme. Biterknê şerê! Na memleket reyna tobe kerê. Endi reyna tufong mêerzê qula ma. A ra bine af nêkênme, kisenme sîma".

(Pasê Gulabi) vano, "vad bo, wayirê tu verde vad bo! Eke ma endi tufong çarneme sîma, wayirê tu tufong biçarno azê ma!" (Bava) vano, "azi rê zowtu mêde. Canê horê, birawunê horê zowtu bîde. Az sebikero? Tuya, birayê tuyê, aşîra tuya. Tu pilê Khalûna. Tu Ağau rawa. Peki tu çîra yêna? Tu endi lazê apê mî eve torzên kişt. Ma thowe mordemê de sîma kişt? Ma thowe tufong guret ameyme dewa sîmarê tecawuz kerd?" Hên qeşî kenê ke, vanê "vad bo ke, ma ke tufong çarna sîma, o tufong bêro ma u azê ma!" Oncia hên vano.

(Bava) dê vano, hayde! Ano oda corene, nanê ho wenê, qeşî kenê. Piê mî sono oda de vano, "nîka Paş meverde ra. Pas moro bê apsuno. Yiyê binu raverde, yi feqîrê. Nu Paso cêno ano. Seke bê bextiyê Ali kişt... Pir Hesen ki birayê tuyo. Peki tu çî vişt tîni cêna yêna qula lazê mî? Yanê, lazê mî ke cêrê qula ra vejîyo ser, tu ki uza tufong sanena cî. U tufong -vato- azê to gîno. Tu herke vana azê mî, salê ezê togîno!" Howt laj pîra vîyê, seke çeku gîredanê, seke endi biyê wayirê weyvîke (mîrenê). Domonê ho qe nêbiyê, nêbiyê nîa roz vejîno, lîlîka Mihemedî de tufong onceno. Phonc tîneyê kerdê thol.

H.Ç.: Yi Paş?

Leyla: Ya. Vato, "tu Mihemedî, tu Cîbraila? A nîa non tora ke, howt lazû bîdê mî! Howt fîsegu nan tora!". Nîa çengê bani de vîneto.

Heq terefîndî cîniya ho hirê serri domonî niardê. Uzay dîma endi tîdîma nêmm serre de lazê ho benê. Howt laj bînê tamam. Hire tînê ho nîa domonî biyê. Nîa îşte vazî, phonc serre, ses serre, howt serre. Yiyê huyê bîni ki tenê pil biyê. Namê dewa ho ki Qawaxlîğ vanê, çik vanê? Nîa dewa de rîndeke ha! Dewa Khalu na, Zaruga name. Namê a xatûna pilê Seydî Xatûne biya. Vecîya serê bonî, vato, "çêvesayênê, el-qomo, der-cirano Pas şîyo hem kiştêna pî u laj rê, hemî ki tîpia sond weno, vano "fîsega ke nan tora, salê azê mî gîno!". Domonê mî hîrmenî nêweşê. Berê boa Mihemedî qîrwa bîkerê, nêvereno? Nêvereno, juê de mî bîxeleşîyo, hirê lazunê mîra!". Mîlet têde dewu ra -dûr mûr- têde top benê yêne. Nê vanê, Xatu Xatu sebiyo, çiko?

Vana, "wes u war vî". Vana "Pas şîyo qula Bavay ke, Bavay bîkîso, pî bîkîso, Rayverî. Yi ki amê hesîr pê guretê berdê, berdê êştê axure de biyê, nari ki kerdê tever amê. Tîpia Rayver rê sondî weno, vano 'ez ke fîsege çarnon tu, azê mî gîno!' 'Bî Xu qeşî keno. Naê domonê mî hire tenê nêweşê! Qe vîle sero nêvîndeno, mîrenê! Têde yêne ke endi ro verderê, ju thomoro erzana! Haq dûr bero!" Hire tîni nêweşê, çar tîni manenê. Yine cêno, yêno çê piê mî. O Pas. Piê mî çêver ra nêkeno. Vano, "yi 'bî xu vato, 'fîsega ke

çarnon tu, bêro azê mi'. Mı va, az rê zowtu mede. Yi bı-xo pox pulesno azê horê. Mirê sevano? Endi ez nêşikun ke savaj!". Endi cirê vanê, "cirê xete bike, kitav de niade". Ni mirenê. Piê mı vato o Şix xeleşino. Şix xeleşino, yiyê bini sonê. Yi mirenê. Endi roz ju, roz dide, çê Paş beno thol, sono. Beno thol sono... Anê, Şixi kenê Kewrayê piê mi. Piê mı qewul nêkeno. Vano, "Pir-Hesen ki Kewrayê ma bi, çaa lazê apê mı kişt? Çaa çinikê cewreşi kardi sanê cı?". Vano, "xıravên sımara vejıya. Ez Mihemed nêcon. Horê dısmen; her kes çê hode vındo. Eke ho bıpiyo. Eve dostên sımara ma qır kenê. Yê mı hirê lajiyê, yê tu ki howt lajiyê. Vaji, hire tenê tu, hire serre vi, çor serre vi, phonc serre vi, yiyê binê ho beşli giredo. Zerê tode esto ke, tu qersune çarnêna ma. Tu ama kota qula lazê mı ke, lazê mı bikisê, mı bikisê. Ma birayme, ma kewrayme!" Endi uza de qewğa Khalu vınenê. Milet yêno, aşir yêne, zonena. Vanê, "Rayver dawa Ali meke!". Uza ra têpia qewğa çêvışına. Qewğa çêvışına...endi Khalu her kes çê ho dero. Yi boveraê, ni naveraê.

Na raê ki endi hetê Xozat re fetelinê. Vacuğ-macuğ ra nêfetelinê. Vanê, "Khalu yêne rawu ser, zona? Endi hetê Xozat ra... na Xaçêli u dewu ra hên sonê Xozat. Şine ro... Birayê mı aspor beno, des phonc têni tede aspor benê, terkinê sonê. Terkinê sonê Xozat. Hona vore nêvora. Yılbaşıya. Vano (Bava) "piê mı mira vake, rozê Xızırı de bê". Rozê Xızırı ... dê nêverdanê ke. Feratu nêverdanê, milet nêverdano. Ma piê mı mırê bıvatêne, usar bê. Ez çı na asma ... ha Yılbaşı, ha zemperiye! No vejıyo. Hire heştiyo. (Bava perseno) "Ağa tu sevana?" Vano, "Veli Ağa tu sevana?" Vano, "kermê piê tuyo. Mao vatena yi ra roza çarsemiye vejıme, phoseme mao uza reşime! Qırvanu reşime!". ... O çêo ke birayê mı tey weşto, çê amıka mao. Waa piê mı uza ra, yi Dursun Ağay gureta. Uzara têpia, (Bava amıka horê) cirê tutin ano, cirê puşıye ano, yimis ano. Heqve golıgu ra nano ru, vano "amıka niyo tuyo, na golıgê bini ki yê maê! (Bava) vano, "o sene gosto?" Vato (amıka Bavay), "qedayê tu bıjêr, qırvana Xızırıya ma sare bına, sodıra qawı:u onceme". (Bavay) vato, "havalenê non borê, ma qotmis bime!" Lêl muğurbeo, zonena?

H.Ç.: Ya.

Leyla: Havalê ho vato, "wiş zerê mı!" O Welo ha! Vato "zerê mı dezeno, ez nêşikun golıge ser vınderine. Wayirê tu zano, çhokê mı şikiyê. (Bava) "Nê lo-lo ça cokê tu şikiye? Bê mayına mına jêne nise! Lınga tu ça nêlewiyo? Mı xatırê Haqı de!" Nia naym doymo.

H.Ç.: Bıryê tu vano "bê cınise, şime"?

Leyla: Ya. Ağa ve Veli Ağay ra vanê, "ma nêweşime. Ma tha ra nêlewime, sodır some".

H.Ç.: Kamji dewe derê?

Leyla: Şine derê. Şine derê.

H.Ç.: Nisene cı ke şerê koti?

Leyla: Nisenê cı ke şerê çê. Şerê qırvanunê Xızırı resê.

H.Ç.: Koti ra yenê?

Leyla: Xozat ra yenê.

H.Ç.: Bava şıyo Xozat, Mudırı vengdo cı şıyo Xozat. nêke?

Leyla: Ya, Mudır vendo cı, vato "bêro Bava".

H.Ç.: Bava şiyu Xozat, Xozat ra cêro ra amo, yeno sono çê?

Leyla: Ya. Ya, milet tède heşiyu pê ke, Bavay wezirina Dêrsım gureta. Sey Rıza nêlewino çê hora. Nari ki Bavay şıla giredo, sono Urfa, sono Xozat, sono her ca ro fetelino, sono Eleziz. Eve a mayine. Ey milet fito teyne. Vato, "Sey Rıza şiyu Urfa nêşiyu, hurênda hora nêlewino. Endi Bava fetelino.

O Mudır ki mî temi kerdo, vato, "bêro, ez Reisina koê Dêrsım dan cı". Xora nia sexsa Bavay keno memur ke, uza Dêrsım de qorimis bo. "Qe fiseğa ho mebero, qe cêpxanê ho mebero. Ez cirê rusnon".

H.Ç.: Vato kon pilê Dêrsım?

Leyla: Ya, vato, "kon pilê Dêrsımı. Kon Reisê Dêrsımı". Eke piê ho yaşliyo, eke piê ho derdê cigere diyo. Vato, "Bava bêro, şêro". Yi Şineiz ki made hastiyê. U pilê ho Hesên Ağa qewğa Pozvanki de biyo dirvetin. Biyo dirvetin. Destê mara nêbiyo, işte kam çızano, Laçinzi no pıra, Khalizi no pıra! Pozvank sero do pêro. Pozvank ki nia hora dewa mara nejdiyo. Qozuno (Yê Qozuno). 500 hazar do. Altın do, sanat (senete?) viraste, o Pozvank piê mî gureto, rameno. Qırğu aşıra ho top kerda rusna, vato, "emser ki sîma Pozvank biramê. Teyna danê Sey Rızay? Merê dewo! (Yê) Qozu biyê, çaa Sey Rıza bijêro? Ma ki 500 mejda dame. Yine 500 oltun do, ma ki 500 mejda dame Qozu".

H.Ç.: Qırğu vato?

Leyla: Ya, Qırğu vato. Yi Hesên Ağay vato, yi pilê ho.

H.Ç.: Yanê Qırğu vato, na dewe ma bijeme.

Leyla: Ya.

H.Ç.: Name a dewe çik viyo?

Leyla: Pozvank.

H.Ç.: Namê dewa sîma...?

Leyla: Cao ke piê mî ban tede virasto, mekeno.

H.Ç.: Namê ho çiko?

Leyla: Ağdat o, Ağdat. Namê dewa khalik ki Xaçeliya. Uza de Rayverê Seyd Ağay vindeno. Uza de o lazê apê mîno.

H.Ç.: Yanê Qırğu vato, Pozvank ma bijeme, naê sero yinê ve Abasu ra do pêro?

Leyla: Ya, Pozvank sero do pêro. Qırğu ve Abasu ra. Do pêro. Tabi Abasu zafiyê, aşir zafiyê, yiyê ke hetê piê mî cênê. Qırğu senikiyê. Sewe do pêro, sewa bine o Hesên Ağayê Baji biyo dirvetin, ramê şiyê. Ramê şiyê. Têpia Abasu, Laçinu gaê piê mî berdê fitê cı, Bavay berde ramitê. Ramitê esto ser, toxum esto, o Qoziz amo. O pilê Qozu, Ağayê Qopi. Ağa amo. Cırê Ağayê Qopi vanê. Amo, vato, "Hesên Ağa 'geçmiş olsun', tu çaa bila sebeb sona puloşina Sey Rızay ro? Pozvank yê mî vi, mî da Sey Rızay. Mira duriyo. Ez taa lê koyê Mori dero, ez Çemişgêsak dero. Şindorê Abasuno. Şindorê tu ki niyo. Çaa sona mêruku de dana pêro?"

H.Ç.: Pilê Qırğu ra vato?

Leyla: Ya. (Vato) "uza tu haqsîjên kerda. Hay ke cigera toginêne! Çaa bojiyê de soyi şiyu". Vato, "mî a qersune darda we ke, oncia a qersune ra yinu bikişi". Qersuna beşli viya, darda we. Bojiyê ho ki biyo seqet. Namê ki Hesên Ağa biyo.

H.Ç.: Pilê Qırğu?

Leyla: Ya. Endi seke o mormek hên vano...o Ağayê Qozu yêno çê piê mi. Yêno çê piê mi, vano, "Rayver mi sanate vîrasta, Pozvank do tu. Wayirê tu ki hawo o dest ra kerdo seqet, reyna ki ya ginena qafê, ya ki ginena çigere. Têy, Qırğu de tufong m'erze. Qırğu korriyê. Korrê verê çêverê huyê. Lazê tu uza ro sono, çêna tu uza de fetelina. Verê çêverê simao, sima koti ro sonê Xozat?

Tu wayire ho kena ke, Qırğu de dismenayên meke, mide bike! Ez cuavê Qırğu dan. Vaze 'wayirê ho hao'. Ağayê Qopi, va Qoziz bêro, xevera ma bibo. Ez wayiro, ez Qırğiji tora finu duri. Tu Qırğiji de dismen mebe, dost be!"

H.Ç.: O pilê Qozu vano?

Leyla: Ya, pilê Qozu vano. Ağayê Qopi yo, zaf rind biyo, zaf rind biyo. Piê mi vato, "ez vînderi, Bav nêvîndeno. Bav vîndero, Wel nêvîndeno". Cênê sonê. "Some Şine vês-nenme, some Şine nia kênme. Yi ça bêrê made mûdafa bikerê?, yi ça bêrê cita ma bitexelnê? Serre ra nat ma Qoziji ra herino. Sanata ma esta". "Buko, buko, Qırğiz korê verê çêverê huyo, fersan vineno, bêbextiya yêno vireniya tu, yêno vireniya zamayê mi, yêno vireniya mi. Nêverdano bifetelime". "Raa Xozatia uza" (Bava) vano, "thowe ki nêkenê". Suro ke sono Xozat, piê mi vano, "hetê Bextiyaru ro so. Sodje re so. Şine mekuye. Va waa mi uza vo". Zama sebikero, zama pere keno? Ağaê (Hesen Ağa) ho esto. O dirvetno. Ey hawo destê fisegi dardê we, ho sero darde kerdê ke -estê çirpi- "ez rakuyi bivini, raurji bivini ke, mi vira nêşero dirveta mi. Ez Bavay bikişi". Hazetê Bavayio. O sono. Sono nia dorğu zerê Şine ra vêreno ra.

H.Ç.: Bava?

Leyla: Ya. Ostoruna, mayununa.

H.Ç.: Mordemunê ho cêno, sono?

Leyla: Ya. Sono. Hesen Ağa nia verê çêveri de ronîşteo, vato "Hesen Ağa, sima ki bêrê şime Xozat! Sima ileri geleniyê, bêrê şime! Mudir xevera da, vato, 'Bava her aşire ra ison bijero bêro'. Nika ki ez simarê van, yêne bêre, ninê m'êrê".

(Hesen Ağa) vato, "çi isê ma esto mûdiri de? Eke mudirê Xozatiyo, bêro Deste. Jê muxtari marê oşi bikero, ma terbiya kero. Muxtare ma vo. Eleviyo, o mara sa vazo. Lazê Hemil marê aqil tokmus keno! Lazê Hemilio axiri!"

(Bava) "Wendo, mênik biyo mudir. Nika sima ça cira vanê 'lazê Hemilio!'. Mudiro îşte. Thowe kes simara mudir esto?" (Bava) vêreno ra sono. Ju Qırğiz -dewuz- aspor beno yêno, Xozat de reseno Bavay. Vano, "lo-loo Hesen Ağa nêame?" Vano, "nê nê". (Dewuz) vano "Bava? (Hesen Ağa) vano, 'ez nêy (Bavay) çitur biari firsan (bikişi)?" (Bavay) vato, "lo-loo mevaze mevaze! U ça mirê hên vazo. U ri tulego marê. Ça thowê mi no pa? Qursuna mi viyêne, nat kotêne ci dot vejiyêne. Haq vineno ke, ez qula Qırğu qe nêkotne ci. Fisege mi nêesta".

H.Ç.: Bava vano?

Leyla: Ya. "Mî qe fisege nêesta. Ez nia hawa ra sanon hêli, hêli yêno war. Mî ke (qursune) biestêne yi, u tav şiyêne. Hama mi nêesta yi. Qırğu salmêki niştê ru, Abasu ki qula derê. Abasu no pira. No Qırğu ra. Ez ver dan ci, van Haq kenê, Pir kenê, Rayver kenê, sima Xızır kenê Qoziji biarê! Qewğa çina. Qewğa mekerime, bêrime hurê! Na dewe -Pozvank- yê Qozijiya. Ne yê mîna, ne yê tuya. Ma horê perunê hora sanate vîrasta, gureta mormeki ra.

Nika ki so Qoziji biya, perunê ma pêyser bido, sanata ma bozmiskero va todo? Ma rajime Pozvank ra. Mî tufong nêgureto, qula nêşine".

(Bava) Xozat ra pêser yêno, xete Hesên Aĝay rê yazmîs keno, dano havalê ho, vano, "naê bierzê verê çêveri bêrê. Meşerc zere!" Vato, "Pozvank sero ma ça pêrodime? Sima talibê minê, ez Rayverê simao. Ya ki ez talibê simao, sima Rayverê minê. Yême hurê". Havalê Bavay (Weli) xete beno erzeno verê çêveri, sono kuno zere ke, hawa ciniya ho zere dera. Perozo. Vana, "nê Uşen Aĝa Haq kena ke -dı namê huyê- ça Bava nêame zere? Hesên Aĝa hao şiyoy meterîsu, khavîr herineno ano, cîrê sarebîrmeno". Vato "ewru yêne". "Uşen Aĝa u çiko tu nia kena, xete tha nana ru cêrêna ra?" (Weli Aĝa) vano, "to-be bo! Bava hao vêrd ra. Haê têde vêrdi ra. Aspar vêrd ra, ez son". Vana, "(Weli Aĝa) Bavay ra vaze, Hesên Aĝa vano, 'lêw nano lingunê tora, made hast bo! Ma jê Khalu mêkero! Ma bero axura hode nan mado, ma terbiya kero! Ça vêreno ra, amika ho veyva mawa. Ergane ra Abasu veyvê maê. Çêna Uşen Aĝayi Abasîza veyva mawa. Hirê têni çêne Abasu dewa made veyvê minê. Ça seva Posvank...?, Seva Posvankiyo sa, ez son axure de vindon, texalet bon... Ez dawaya bojiyê ho nêkon. Abasu no mîra, Gewu no mîra, kami ke no mîra no pa. Qewĝa Abasu de hên biyo. Dewa mî kuna çê Rayver'."

H.Ç.: Kamo hên vano?

Leyla: Hesên Aĝao hên vano. Endi uza de vano, "yon kun axura tornê Bavay, haqa nêqa ma bêro meyda".

H.Ç.: Pilê Qırĝu vano?

Leyla: Ya, u Hesên Aĝa vano. (Bava) vano, "vanê, (Hesên Aĝay) destê fisegi corde çîrpi ra darde kerdê, vato 'ho vira nêkon, qersuna Bavayia'. Posvank te herkes zonono mî koti tufong giredo amu?"

H.Ç.: Bavay vato mî qursunê cî nêsana?

Leyla: Ya, vato, "ez polon biyu, ez feteliyêne, têde mîlet qewĝa de bi. Mî vêng da sima, va 'lao Haq kenê, Pir kenê ke, bêrê teqelet bime, qewĝa mekerê, mordem mêkişê, goni mêrişiyoy; wayiri anime, sanatunê ho bozmîs keme, herkes çê hode'. Nê, ma sima qebul nêkerd. Vîst u çor saati sima da pêro". (Hesên Aĝa) Endi nişto ro golige ke aspar bo, nêpira..."

(Hesên Aĝay) vato, "ez Abasu kisen, Bava qe yêno kîştene, Bava yê merdeno? Haq dîrbero!"

H.Ç.: O pilê Qırĝu vano?

Leyla: Ya, Hesên Aĝa vano: "Ez Bavay verde nêvineto. -Ala göstermesîn-, Şix-Hemed Dede nêero verê çîmunê mî fisega ... Ez çî yi bikişî, erzailo o. Haqî ki bile nêverdano. Khalu ardê, vişt têni pê guretê. Ezî ki tek ju mordemune zerê Şine de. Mî laf Bavay ra nêwerdo, hama Abasu ra werdo, ez hêfê ho cên!" Endi a xetê ki wanenê. Xevere rusnenê Bavay, vanê "işte, serrêna beno, serrterêna beno, cîta ho ke darde we, Silaman Aĝa ve laji ra -yîqrarê, misayîbê piê mino Selman Aĝa-..

H.Ç.: Kamji aşire rao?

Leyla: O ki mordemê Hesên Aĝayo. Çê Satoĝli raê. Selman Aĝa misayîbê piê mino, vato, "lazinê ho hirêminê con, yême çê misayîbê ho".

Piê mî temey kerdo, vato, "çüyê Haqîyo ke hetê mîra mêro!. ... Ça hirêminê cêno yêno? Ez yon". Hona Şine nêvesa. Bava weso. "Ça misayîbê mî nia keno?" Vato "işte fisega Hesên Aĝay wes kerê!". Yanê boji cîrê wes kerê. "Dirvêta yi ke wes nêbiye, seqet

mende, o ho vira nêkeno ke" Misayibê to nia vano. (Sey Rıza) vato, "Bavay; mî çond reê cirê vato". Şiyo Şine verê çêveri de cirê vato, cinike rê vato. Vato, "piê mî tufang mî nêdo, nêverdo ez qewğa Pozvank kune. Milet dest de tède tufongo, ez nia boydan amo!" Mî vênda va, "Hesen Ağa, tufong patlatmis meke, Qoziji; Ağayê Qopi ame, sa-nata ho rızname, perunê ho cême, va biroso tu". Vato "ma 500 oltun ra gureto, tu ki 500 Mejda ra bizê". Xevere thowe marê nêrusna, thowe cuavê ma nêdo. Dêma morde-mu kisenol".

Endi na Rayverê Seydağay ki biyo dostê Hesen Ağay. Çıke Heme kista. Endi Rayver ciniye arde. Aşiri top bi, şî cıra gurete. Endi Jiarê ki ramita arda. Vato "Jiare ki biarê çê Bavay ra!". Aşiri tède top biyê, vato, "mekisê Hene! Rayver (Rayverê Qopi) mekisê!"

H.Ç.: Hene kamjiya?

Leyla: Hene ciniya Bavayia.

H.Ç.: Hene rema şiya Rayveri?

Leyla: Rama şiya Rayveri. Hire serrio (Bavay de) zewejiyaiya, laz çêna pıra wo...

H.Ç.: Laz çêna Bavay ra biyo.

Leyla: Ya, Bavay ra biyê.

H.Ç.: Rema şiya...?

Leyla: Rayver gureta amo Xaçeliye. Endi piê mî esker do arê, ardo Xaçeliye serde, vato, bonunê Rayver, çê me tède vesnon. ... Aşiro nêverdo. Vato, "ça vêsnenê, ça tufong peqneña? Tu ke veyva ho qewul kena, veyva ho bizê". Vato, "ez qewul nêkon, lazê mî qewul nêkeno. Nika ki veyva mî bide, teslimê Begê Aliyê Memedi kerine, pio. Dewa ma goniya. Rayveri ki çuyê Haqiyê ke, qanê ho mara dūr bero! Ya şêro Eleziz, ya şêro wertê Feratu, -moa ho Ferhatıza, ciniya apê mî Seydağay Ferhatıza- şêro çê xalunê ho. Çond birayê -yi hire birayê- bini zerarsizê. Nu Rayver birao qızo, nia hora adiresuro!" Lafu weno, vano, "ciniya mîna, mî gureta, hire asmiyo di caniya ciniya mî". Eke hên vano, "piê mî birklemis beno. Vano, "lao şêrê bikisê! Şêrê bikisê ni Yadoy! Nu çiko, neyi neşiya? Nu verva mî nia vindeno, zirçeno, vano, 'ciniya mîna'. Hire serri xanîma lazê mî viya, laz çênê cıra biyê!..." Herkeş cirê vato, "Henê nia meke!" Nia dijdia ardo berdo. "Henê nia meke, Henê nia meke!" .(Hene) vato, "hazetê mîno ke, di birazay kotê tê. Qe, va juvini bikisê!" Hora eskera vato, vato "va Bava bivino!". Yanê serr roza Haqî nia viyo.

O ki (Bava), Khalu yêne çê piê mî serde, yêne ke piê mî bikisê -yê Şix-Heseni tufongê ho çino- o ki yine pino. A ki vana, "niy ez verdu ra, ça nino? Ça nino, şêro. Ça mirê çî nêrusneno, ça mirê wayiriye nêkeno?"

Hecira (Gosedaru ra): Çê pi dera?

Leyla: Ne nê, nê, hora dewa ma dera, moreba lewe derê. Mal u mangeyê lewe de. Xatuna. A dest thowe ra nênanana. Hire moreba lewe derê. Her ju howt muxuti -laji- estê. Endi ne ise, piê mî vano, "çêna Beg bîdê, teslimê pi kon! Ez (ae) ne bon çê ho, ne ki çê ney de vindero, çê Yadoy de".

H.Ç.: Çê Yadoy, yanê çê Rayveri rê vano?

Leyla: Ya, ya. (Sey Rıza) "Nia ruyê ho nêcêno, Yejid mirê vano ke, 'xanîma mîna. Di cana'. Peki tu hirê asmi tey kaykerd, nu hirê serri ra ravêr ciniya lazê mîna, her aşire heşiya pê, cıra laz çênêy estê. Haq riyê tu şakero! Çitur riyê tu cêno?"

Qenê na xebere mavaze! Vaze 'mî hersunê simara remnê arde' Qenê hên vaze!"

H.Ç.: O waxt Şine hona nêvesna?

Leyla: Nêvesa, nêvesa. Bava weso.

Endi camat kenê, cinike danê çê pi. Benê İksor, benê İksor çê Begi. Benê uza, piê ho şiyoy malê koy. Hazar mala ho esta.

H.Ç.: Beg namê piê Heneo?

Leyla: Ya, ya. Hazar mala ho esta, sono malê koy kisenoy. Malê koy seke verekek de biyo, corde sano cı, vereki corde amoy gino cı, mordem esto bine. Vato "Begê Aliyê Memedi malê peskufi amoy gino cı, o ki zindan ro şiyoy. Lesa ho gina cı, erjiyo, biyo pirtle". Merdo. Tabi çêna ki berda. Haq duri bero! Endi a moa ho berva, vato, "dikê tu ça nia kerd? Dedê tu (tim) şiyêna malê koy, ça nia bibiyêna? Nu têde zowtê tuyo! Tu ça şerê jiarê bijerê şerê? Tu ça şerê Rayverê Seyd Ağay...? Bava çêvêsaye nae marê verdano? Kokê ma ano!". Yê a (yê moa Hene) ki di lazê ho bi; ju İbrahim Ağao, ju Hemed Ağao. (Hene) Vana, "dirvetê Bavay naê mira beli benê. Eke o ke ez saykêrdêne, heşt de reê amêne (çê). Des roji de amêne. Tu honde mali sekena, ça kena weyiye? Yiyecegê na mali, nu xatanu çi çinena? Têde mî sero caverdo, sono. Eke ciamerdêna ho mirê çina, ça ez ardu adiri? Qenê biberdêne caê mağara kerdêne, miğara mirê rete biye!"

H.Ç.: Ciniya Bavay (Hene) vana?

Leyla: Ya. "Ça ez ardu kerdu dewa ho? Herkeşi ez diyo, herkeşi mirê va, 'çêna Begi Bavay arda', halbu ke mirê ki wayirên nêkeno!". Endi uza de, o ki vano "işte piê mî tey-nao, Khalu dismenê maê, amay lazê apê mî torzen kerd. Nari ki yêna birayê mî Şix-Heseni -hora tufonge ho çino- yêni yi sarebirnenê, Khalu. Bi sûru Khalunê. Ezî ki riyê Khalu ra nêşkinu bêri çê. Ça nêri? Ezu yon, son. İla ez di roj de reyê bêri?". Ondan sonra (Hene) vana, "uyo ke tu hên mirê jêde vinena, yi rozu ki nêwazon.

Rajiyo, Dede Sileman rajivo! Herkes linga huya darde bo. Bize sarebirnenê, linga huya darde bena, miye sarebirnenê linga huya darde bena. Guna mı vilê mide, guna tu ki vilê tode!"

H.Ç.: Cinike (Hene) hên vana?

Leyla: Ya. Seke hên vana, o boji pê cêno, nia ho sero çerexneno. (Bava) vano, "ne demek! Tu çı wazena?" (Hene) vano, "şila bizê, şila! Şila bizê, mirane!"

"(Bava) Kam tu temey kerda, kam tu fistirmis kerda? Tu fekê ho yanêkerdêne, nu kamo xeberu resneno tu?" Haa vano, "kota vira Yadoy! Yado vano, 'nia bıke'." Vano, "tabi, bize ke bêwayir mende, ya vergi de sona, ya wayiri de sona". Vano, "tamam". Vêndano i marabayê ho, vano, "Memo mayına mı boncel! Boncel, ezo yon!"

(Moraba) vano, "Rayver çiko, hona roze derga, na germ çiko qotmis bena?" Vano, "vinde havalê tu hayê non wenê!"

(Bava) vano, "hawali non ra mird nêbenê. Xızır sole ağu kero, yinu ra çarno! Son koti, ni qelebendikê! Ni mı kisenê, kisenê! Ala bê, Hene sevana? Hene vana, 'mı hurêndi beli kerda. Ez vergi de son!' Verg kamo? Yado. Rayvere Qop rê vano. (Hene) vano, 'tu ez caverdo, ça Yadoy çinê? Dustê torawo, o ki lazê apê tuyo!'"

Nu (Bava) beno puro, nia çerexneno.

H.Ç.: Pê porri cêno?

Leyla: Ya. Pê porri cêno, nia çerexneno. Vana, "bojiyê mı pêbizê, en nazik qafika mına, ça porre mı pêcêna? Bıkise hora! Bıkise, tu ke nêkisenâ, qe tora Bava mevazê! Hora na linge de mı bıkisê, ez merdena hora rajivo! Eke tu ke wazena, Yadoy dest nêku... O zor ra vo ki yêno mı beno. A ha, na jiare ki torê sanate bo! A nawa, nawa itara. Jiarê, jiarê! Jiarê sola destu derk kero, mı bıkiso! Mı bıkise, bıkise! Bıkise ke, ez bıxeleşine! Nêkisenâ, Yado mı beno!"

(Bavay) vato, "ez tora nênan, hama tu ke kota evriya Yadoy! Erê" vato, "nia cêra cor tu têde qersun kon ke, qe cênaza tu nêro meyda!" Bavo vano: "Ez tu hêni beşli versani, komur fekê tora berji! Hama tu esketega, aqilê tu senıko, vanê 'porê ho dergo, aqıl senıko'. Tu qan kerda, tu qan kerda! Yadoy tu verde vendo! Çı zamano o yêno, ez zon!"

A vana "wiye, mı riyê yi mormek nêdiyo! Xevera ho murê yêna. Elçiyê ho murê yêne. Cini yêne lê mı sonê. Vanê: Rayver vano, 'zeıra mı cırê esta. Ez seva aê tırmis biyo, yon na dewe. Ez seva aê nia kon. Bava aê rê ciniye nêvano'. Mordemê Sekina (Ciniya Bavayia virene) têde Ferhatunê, o yinu ra nêtorreno. Ferhatu, tu zona, dı sey, hire sey çêo. Têde apê huyê, xalê huyê, o çitur Sekina caverdano, yêno leê tu? Nê-rê tu Abasiza, tu sekena? Tu mı bizê!". Qan keno. Na (Hene) nêtorrena ke sevazo. Vana "o ki mı kisenâ", zana? Vana, vana "Rayveri rê vazê ke, keyke (Bavay) destê ho sera dard we, keyke vat, cinik horê kamji rae ro sona so, eke domonê ho guret şı, ezı ki o sıra halê hode şer kon". (Bava) "Nıka nao morebao leê mıderê -howt têni- tora sevaji ez, tu biya goni? Tu biya goni, ez torê savaji? Tu biya goni, Haq tu mara dır bero!"

Endi Bava ke na havadis heşino pê, sono leê piê ho. Sono leê piê ho, Weli Ağay cırê qeşi keno. Nia vıneto (Sey Rızay ra vato): Weli Ağa vano ke, "işte Hene nia va, nia va, nia va. Hene nia lafi werdi". (Sey Rıza) Vano, "a çêna Beg yawase biye, zan fek de çinebi, lao a ça hên biya?" Vano, "vato: bize ke bêwayir biye, ya verg weno, ya..." "Kheçê, mı kot tu bêwayir werda? kheçê nao howt morebao leê toderê, dı sey mala leê tode, domonê minê leê tode, ezu yon son". (...)

Piê mı vano, "laê m' dısmis meve, ez Beg rê temey kon, piê aye rê. Ez niyaz rusnon.

Niyaz rusnon, sebebê nat doti mebero! Linga Rayveri Derê Arêyi ra bîrîmo. Seke Rayver bêro Derê Arêyi, yê mao Beg. Hora raver sono lazunê Begi. Beg hona malê koy nêşiyî. Hona malê koy de nêmerdo. Hona Beg weso.

Regi ra vaze, ya bêro ita, ya ki na niyaz boro, ağuyê ho kero, ver ra şero Xaçeliye. Şero Xaçeliye, vazo, "Yado tu sevana çêna mirê, tu ça kota qeda çêverê çêna mı? Ça namê çêna mı veto?" Zowt ke gîna Sey Rîzay, Bava vengê ma birreno. Yê mı dî pincê mı estê, yêno yine ki erzeno owuke. Ez hora gilê dare rao. Ju azo, horê çênu Haq veru, dî çêni dê mı. Tu xamê birayê ho niya? Bava hêrsino, Bava ne piê ho say keno, ne birayê ho say keno. Nîka ki ciniye veta riyê Bavay; nîa vana, nîa vana, nîa vana." Rayver temi kerdo. Beg vano, "va Sey Rîza, va Bava bêro çê mı. Bêro çê mı va cuavê Bavay bîdo". Oo, dema ke Begi ki wazeno çêna ho hên bikero, arşijê. Tuaf tuaf qeşî keno, hên vejîno riê lazê mı. Ez hên zon, yanê veyvê ma, ciniyê ma, kes hên qarşî de qesey nêkeno. Na ça vejîya ri? Vato, "va Bava bêro çê mı".

Piê mı vano, "izîna Haq ke, tufongê tora cêza torê yêna! Sevajî ez tora? Bava bêro çê tu ke, tu vazê, so ciniya ho teverke! Eke temeykerdena, vaze; va Bava haqber vejîo. Kîseno, verdano? Şêro ogut kero, mirê mendo! Ciniya yiya. Mîra sevana? Mîrê çî! mı çêna da sima, nîka ki vejîya riyê sima. Xeveru vana, dema ke suçê sima esto ke, vana. Ma a ça hên bikero? Jua dê ho zona".

A endî, Hena tu hama a sewe cêno sono, Rayverê Qopi. Cêno sono Xaçeliye. Peyde hazîro ha. Nîsono ostor yêno Qendu, seke roz şî ko ra, vozeno uza çê yine. Ostorê ho cêno, uza vîndeno. A esta pê ho, gureta şîya. O sodîr xevere ama, vato Hene berda. Vîndbîyaiya. Rayveri berda, şîya çê piê ho, kam cîzano? Vîndbîyaiya. Ya ki ho fito dare. Endî dos kenê ke çê Rayver dera. Ciniya Rayveri ki têpia çêna apê mîna. Ju lazek pîrao, dî cêney pîraê. Hona veyvîka newîya.

H.Ç.: Ciniya vîrene?

Leyla: Ya, ciniya vîrene. Na veyva ma ki ayê sera cêno. Ciniye cîra vana, "lo-loo tu Haq ra nêtersena, veyva apê mı arda? Bava tu nêkîseno?"

(Rayver) vato, "ça? Yi verda ra! O cîrê wayîrên nêkeno. O heştê de reê yêno diyar. Ez roza Haq nan şênê ho ser. Ez leê aye ra nêlewin. Ez qewul kerdo". Endî xevere danê Aşuru, endî danê Laçînu, danê Qozu, danê Vacuğê. Bîle hetê Mercanî ra Aşuru-maşuru yêne. Camatê Xaçeliyo. Vanê, "hêfo, Rayveri ça bîkîse? Ciniye cîra bîjerê, teslimê pi kerê, sono sebena bîbo". Rayveri rê duway kenê, vanê "vêsnenê çê, nêzu sekenê..."

Piê mı vano, "vêsnon ez, Xaçeliye vêsnon!". Vano "vêsnon, ça nêvesnî? Na paga piê ma biye, marê kerde zeyîr, ma kerdîme tever, kerdîme Ağdat. Khalu amay lazê apê mı kîşt, ma şîndor de bon vîrast. Pêro daway çêverê na Yadoy derê. Nu ke ver nêbîyêne, ma nêkutêne, ma ça nîa bîkerdêne!. Ma ju bîrlîk çond bîray bîme? Ju ca de vînetêne. Xaçeliye qocê dewa, hondê Xozatî ya".

A endî, cinîke veze, veze, veze. Cinîke veze teber, adîr kenê bonu. Cinîke veze, adîr kenê... Ferhatu yêne, hona cinîke vezenê teber. Vezenê teber, anê teslimê piê mı kenê; piê mı elde yî camatkerî ra vano, "6-7 serri çê piê hode vîndero, howt serri ra têpia, lazê mı ke seva, ez vatena lazê ho kon. Nîka vatena lazê mı çîna. Na vatena mîna. Van, gonî mevejîo. Ça bîkîso esketege? Zorê ho esto, gureta, nîka ki camat keme. Aşîr camat kenê, howt serri şero çê hode -çê piê hode- vîndero, uza ra têpia ki lazê mı hora gurete gurete, nugurete ki surgîn kon, va sona kamjî memleket de zewejîna va bîzewejîo". Eke hên vato, Rayver (Qopi) qewul nêkerdo. Vato, "dêma boa mı cîra yêna, aê ra surgîn keno? Nê îla berê çê ho. Nêbeno çê ho, bero teslimê pi kero. Endî aşîrî vajîyê pede,

milet vajiyo pede. Vato, "tu qars mebe, rusneno kot, va burusno". Vato, "ez rusnon çê pi. Malê feleki sono çê piê ho". A endi nina çê piê ho. Endi domoni dewe de caverdê, 'bı xu ama. Laz u çêna ho caverdê". Vato, "tu endi sewunê ma caverde! Endi a ça bêro çê ma? Şêro çê piê ho! Berda çê pi, roza hireyine Rayver desinde.. (sono lewe)".

Honde sond, honde niyaz-qırwa. Aşire de sond werdo ke, "ez nêson, ne ez son diyar, ne o şêro diyar. Ma hurdmêna ki çê hode vındeme, howt serri ke bi tamam, a sîre ki Haq kêrimo, halê beno. Ya, vato "hiya". Roza hirêyine terkê imisi cêno, niseno ostoni, havalu keno ho dîma sono İksor.

H.Ç.: Kam?

Leyla: Rayver. Sono İksor. Letê de İksori -milet- hetê Bavay dero. Eke Rayver ama, sonê Bavay rê vanê, eke Bava ame, sonê Rayveri rê vanê. Yenê xevere danê Bavay, vanê, "Rayver ewru pesewe İksor de bi. Çê Qılaçi de bi. Hene, nêberd çê ho. Ciniya Begi nêverda çê ho: Vato, 'ma sondê Bavay derime, sondê Sey Rızay derime. Ma nêtor-rênme. Ça yêno, ça yêno? Zeke sond werdo, kerme no ru. Nu ça keş tede nêkeno? Nika çêna mira dūr vındero. (Rayver tu) ça biya qada?' Cinike ki hetê cıra nêşiya. Hene şiya pençere ra vêndo, ama. Vato, 'lo-loo nê, nê!' O amo çê Hene. Bavao vano. O çı nino! O hora sifte şiyô çê Qılaçi."

Vato, "nê, nê, Wayirê to bo. Hata sodır kes nêkot ra. Dewizi têde leê Rayveri de bi, sodır ki uşti ra aspor bi şı. O terkiyê (imis) ki serê hini de kerd ru". Vato, "domonenê bêrê bıpısknê, çı ke tey esto, berê borê!" Vato, "ça tey beri! A moe (moa Hene) vên do, vato, "Rayver çêna mı kisenê, tu ça ama?"

(Rayver) vato, "ciniya Begi, seke Bava dest çêna tora no; mı Bavay verde, khalikê ho verde, vad kerdo, nia ez kokê yine birnon! Ju muya sarê Hene, ju mordemê yinu no. Kokê yine an. Tu mavaze ke, ... Va bıkiso, va bıkiso! Yanê boa mı cıra yêna kisenô, nê? Va bıkiso! O wes bo, bıkiso! Kokê dine an. Ez sifte Bavay kison. Uza ra Khalku. Lazê Qiji, çênay têde. Nia isala Haq dest dano mı, destê Mudiri ra kison". A vana, "Haq dest tu nêdo. (Vana) Tu sene lazê apiya, tu çık? Tu ne'qa, xayina. Tu çêna bena remnena, têpia defi ki vana, 'ez yine qır kon, Bavay kison'. Xırabo, xırabo, fekê hora meveze! Sê (sêr ke) Bava qemisê tu nêbeno, tu nêkisenô! Nao wesa wes çêna mı ki arda tha ra. Têdine vatene, 'Hene ke diye, kisenô!' Hama têpia merametê Bavay zafo, yê piê ho zafo. Vanê, 'Aşiri tû kenê ma. Aşiri mara xeveru vanê, kurşi ma nêdanê. Ma ke cinike ve lazê apê hora bıkişime, endi marê 'mereva!' çino'. Vanê, 'wela muro simarê vo! Sîma ke mordemê rınd biyêne, ho ve ho nêkotene juvini, cinike sero juvini qır nêkerdêne!'"

(Rayver) vano, "erê erê tu vınde! Vınde tu meve zere, tu çêna ho pê ho sane, tu Bavay biya! İzina Haq ke, Hene murê manena!" Sono. Sono, kuno rae.

Bava endi lêl ra qopmis beno, sande reseno İksor. Eve yi Ağay u Weli Ağay ra. Yêne İksor, lêl u muğurbeo. U heti deri ro yêno. Mayına hora yêno war. Sırp, sırp, sırp goligi yêne be hini ser, têde topê dormi benê. Vanê, "na mayına Bavayia, Bava kuyo?" Vanê, "Bava made niyo, Bava nêamo. Ez nişto cı amo. Amo ke ogutu bıkeri. Ciniya Begi rê, Hene rê. Ez zamayê (Weli) huyo, nu ki morebaô huyo. Bava nêame. Goliga ho dê ma, rusnê".

O ki yoxro ke u het ra amo -bonê ho hetê sereniye de biyê- çêna gorre de biya. Vato, "da dayê, Bava nao ame! Mayına yi biye, nia ame, ala bê so hini". Vana, "nê, ma ça some leê Rayver? Ma ne some leê yi, ne ki some leê yi. Morebaê ma çino. Ma sondi werdo. Sîtê lazê mino, mı sondi werdo ke mereva ne Bavay rê kon, ne ki Rayveri rê kon".

Vato, "çêna mı ki çê mîde vîndero howt serri, bon teslimê Rayverê pili kon".

H.Ç.: Teslimê Sey Rızay?

Leyla: Ya. "Teslimê Sey Rızay kon". Seke a (Hene) buros cêna gore ra urzo ho ser -nia beno çêveri ro, çêverê gorre de- hama pê dest cêno (Bava). Pê boji cêno, hên 'pišto ke- no kişte'. Endi hên vanê, zuro rasto, vanê vato (Hene), "tu mı ke bikisê puan cêna, bena girs? Tovevo, tu ayni o tip de manena. Bikise, haqlı, haqsız Haq zano! Haqa mı tora pers bena!".

H.Ç.: Bava Hene uza kiseno?

Leyla: Ya, kišta. Bava Hene uza kiseno, havalê ho endi goligu cênê, hini sera qotmus benê. Muğurbeo, sono. Raa ho dewam kenê, nêvîndenê. Sonê, (Bava) yi havalunê hora vano, "nê la-lao sima lal vi? Kherr vi? Sima bivatêne, na cinike mekise! Belka wes mendê re. Ju pišto ra a mirena? Sale miane rawa, pêş (kınci) pıraê, têrapıştiya! Fisega piştroy nia honde ra. İmkani yoxtur, belka Şıx Hemed Dede korr kero! (Bava) Ez inam nêkon. Hata ez amune, nia dest est bi çêver vînet bi".

A nêmerda. Dêma ke diyağlıye biya, vato, "megini wertê gorra mali". Endi moe resta: "Dikê! dikê! Henifa mı! Henifa mı!" A seke kuna vira ra moe, hên tey sona. Vana, "Bav! Bav!" A vana, "kam tu kišta?" A vana, "Bav ez kištu!".

(Moe) vana, "domonu vake, goliga ho thole biye. Ağa ništo cı amo, Weli Ağa ništo cı amo. U kot ra vejia?" Va, "se ke mı bures guret ke şeri cor, pê thayê -pê bojiê- mı guret hama kaleka mîde ont, va ke, 'tu sona Yadoy cêna, nê? Tu nia kon, çîmunê tu nia hawa ra verdan'."

H.Ç.: Hama Bava pêcoy posema biyo?

Leyla: Ya. Posman biyo. Endi amo çê de merediyo ra, ne weno, ne qeşi keno. Gıno binê orğane ro, bine ra nêvejino. Piê mı vajino, bêxevera piê mı şıyo, kišto. Bêxevera şıyo kišto, vato, piê mı nêverdano, bikişi. Eke Apê mı (piê mı Sey Rıza) ke heşıyo pê, o (Rayver) şıyo, leê Hene, vato, "va şıyo, şıyo, sekerdo sene ci werdo? Şıyo çê ciranu!".

H.Ç.: (Bava) bê xevera Sey Rızay şıyo?

Leyla: Ya, ya, bê xevera piê mı şıyo. Sey Rıza ke bizonêne, verdêne şero bikiso? Nêverdêne. Vatêne, "esketega, yanê tu ke kişte, mîlaket tora kuno dūr. Mara kuno dūr. Ma niyaz qurwa werdo".

"Ma aşıru de, çê piê ae de, dest nêname çêna tora. Bere çê hode beslemis ke, 5 serri ra têpia camat keme, ala o cêno... Yaki surgın kon, sona cao bin de zewejina. Ma hên kerme kerdo". Ağa sono (Sey Rızay ra) cıra vano, "Bavay Hene kišta ewru sandê. Ma şime ameyme. Rayvero Qop sewa vîrene amo uza. Hene nêverdo zere". (Sey Rıza) Nê lo- loo, eke nêverdo zere, ça sono kiseno?" Hene ki vato, moe ki vato, Bırau ki vato, çüyê Haqıyo ke, mêro çê ma". Vato, "nêverdame (çê ho). Ciniye, ciniya Bavayia, howt serri ra têpia beme teslimê Sey Rızay keme".

Endi (Sey Rıza): "lao, lao, lao buko tu ça hên kerd? Buko tu ça hên kerd? Lazê mı tu gere ke pers mı fitene! Tu ke koti ro şiyêne, vatene ez na filan rae. Na rae torê ğeletiya! Mîlaket tora ki kuno dūr, mara ki! Endi kefenu têpia cêno rusneno, nan rusneno, ro rusneno, medağê ae bîde!".

H.Ç.: Sey Rıza?

Leyla: Heya. "Veyva mı wedarê, adam aqılli!". Wazenê ke biarê ve Ağdat, biarê Pir Bavay de wedarê, nêdano Begê Aliê Memli. Vano, "ez çêna ho tha dan we".

H.Ç.: Piê ho (Hene) hona o zaman nêmerdo?

Leyla: Ya, hona nêmerdo. Pi uzay dima merdo. (Pi) vano, "çêna mîna, Yadoy bêrda, sima ârda teslimê mı kerda, nîka ez wazon çêna ho leê hode wedari". Endi kefenu mefenu, non mon hetê ni ra (Sey Rızay) danê. Xoci rusneno dewa ma ra. Xoce Seydaliyê Rayveri piê mı do wendene, xocoo, meytu dano we.

H.Ç.: Piê tu do wendene, derse da cı?

Leyla: Ya. Tew, nê piê mı neçeler dê wendene!

H.Ç.: Yanê eski yazi zonene?

Leyla: Ya, ya. Eski yazi, yeni yazi. Bile na birazayê mı wendo!

(Sey Rıza) "Ax, ax, aax!" vano. "Endi mîlaket mara guret! ..Mı va, 'lazê mı (aye) meki-se, va uza howt serri vîndero, camat keme, ala kam cêno?' Mı ke goni bîvetêne, a deqa de Rayver ve aye ra kiştêne. Ma, ma ça niyaz de vîneti me? Ma ça camat de vînetime? Nu ça şî sond sıkıt? Nê buko buko, tu na rayê Haq rızna! Urze so Xozat! Kincunê ho bîvurne..."

(Bavay) Ri-miyê ho nêterdo. Vano, "ez asê ciniya ho oncon". Vato, "ez çı qemis biyo, fisege nê pıra?" U piştio esto adir.

H.Ç.: Bavay?

Leyla: Ya. "Malê kutikê şîay, a linge medariyêne we. Mı linge çaxmîs kerde, posema biyo. Eke linge nêdariyene we, xeleşiyêne şiyêne!" O (piştio) esto adir vêsno. Ça warena? Ma, Hene kiştâ, o dismeno. Nê Rayver, Rayver tu ciniya ho kiştâ, thowe piştio kiştio? Ma, tu meşiyêne, tey beçike meontene. Ma, nari çiko?

(Bava) "Ma nari ki, adir koto mı, nêşikün. Ezo seke tîram sereo, nêşikün. Ezo nao tha... Ez ya ho kison, ya ki caê ro son". Endi na ciniya huya Ferhatize vana, "so çê piê mı, so çê xalunê mı, çê Cêmişî Ağay, so çê Miçi Ağay, so çê Hemed Ağay. So Ergane, so Sergedige, so dewunê çê piê mı bîfeteliye, Rozê Xızır de bê". Ma çiko, tu kiştâ. Guna dayê vile Rayverê Seyd Ağay de bo. A ke ret bîvînetêne, tu ki nêkiştêne. Mîra sevana, ça honde efkar kena? Riye ho bîtere, kincune ho ravurne! Dêe!

Sono. Nisono golige sone. Hata Rozê Xızırî vore nêvorenâ. Nia de taliyo. Vore ke bîvorêne, o (Bava) Xozat de mendêne, o (Bava) ki nêamene kiştene.

Endi ke nêvîndeno (Bava), havalu cêno sono Xozat. (Leyla kesrete oncena) Sono Xozat, vono "vênda piê midê ala". Vano, "apê mı ala sevano, ez key bêri, belka vori vorenê".

H.Ç.: Natra sono Xozat?

Leyla: Ya. Vato, "key bêri?" (Sey Rızay) vato, "Rozê Xızırî de tha be. Rozê Xızırî ca meverde, bê. So uza vînde, car heşt".

H.Ç.: Cor uza kot vîndero, yanê?

Leyla: Xozat de.

H.Ç.: Kam cîra hên vano?

Leyla: Sey Rıza.

H.Ç.: Piê tu hên vano?

Leyla: Heya. Vano, jêde mevîndero, asmuna, çar heşt vîndero, bêro. Endi o ki qewul keno.

H.Ç.: Mudiri vêndo cı coka sono, yaki?

Leyla: Heya, heya, mudiri vêndo cı. ... heşiye pê, vato, "xanıma ho kišta". (Bava) vano, "belka mı dane cêza, belka mı rusnene Elaziz". Vato, "mudır thowe nêkeno, tu so cirê hemiye anlatmıs ke, o tu nêrusneno Elaziz". Endi sono dayra mudiri, merava keno, yi goligunê ho bêno giredano, endi zere de nisenê ru qeşi kenê, rozê hata son, beno verasani, niseneno cı sono çê Cêmşi Ağay.

H.Ç.: Şiyo Xozat, Xozat de mudiri de qesey kerdo, uzara sono çê Cêmşi Ağay?

Leyla: Ya.

H.Ç.: Cêmşi Ağa kot vındeno?

Leyla: Dewunê Ferhatu Qelecuğê de vındeno. Zankırage de vındeno.

H.Ç.: Kamji aşire rao?

Leyla: Ferhatızo. Xalê ciniya huyo (Bavay). Xalê Sekinao. Ciniya ho ki hora çêna xala huya. Ciniya Cêmşi Ağay. Endi sono çê aye (xala ho), vana "tu ça nia kerd, tu çitur qemis biya? Rayverina tu çike vo?" Ciniya Cêmşi Ağay vana: "Tu endi şila gureto, ciniya ho kišta. Dı domonê ho sey verdê. Tu endi kam nêkisenê? Bê ma ki bikise!" Vacina pede. Dusmıs beno. Vano, "mı ki ğelette, endi ez nêşkiyo gotırkeri, Narxatu". Name ciniya Cêmşi Ağay Narxatune biya. Vano, "mı endi gotır nêkerd, mı mordemê ho (Rayverê Qopi) nêkişt, zorê mı şî bedenê mı. Ez qayt biyo ke, honde qırvani, honde aşiri top biyê, qe tobe, têpia roza bine niseneno (Rayver) ostor sono uza (leê Hene). Uza ki nêverdo zere. Beno goni kuno çêver. Ewru nêşero, meste sono. U ri pêto heneno ke! Mı ki, şiyu kişte ciniya ho. Bê vatena piê ho. Mı keş ra nêva, mı cinika hora nêva, mı moa hora nêva. Bê veng ez terkuto şiyu, mı kişte".

(Narxatune) vato "tu rınd kerdo! Tu ki mirena!" (Bava) vano, "ma kuyo? Ça nêmiri? Nıka hêdele nêkuna mı, adıro khıla. Çımunê mı verde dina biya felekê mı, van ho bikişi. Ez niştı mayıne, İqsore ra qopmıs biyo -se ke mı a kişte- nia honde topê adır fekê mıra pera. Ez nia verde seweşiyo, versımşero nia mayıne yêna, mayıne ki eve lingu hên çokmıs biye, nia honde adır fekê mıra pera, uza vergi guret şî. A lêl de". Vato, "Cêmşi Ağa nu çiko?" Vato, "hora mı nia eskera di, servê wayirê to bo!" Vato, "mılaket mıra kot dır". Vano, "rınd biyo! Ça sona a esketega kisenê? Belkia heqliya? Haq zano. Hama berda, belkia zore berda. Belkia vato, tu kison, zora berda. Belkia vato, çênê tu kison, esketega, tersena tey sona".

"Mı qe inam nêkerdêne, mı vatene, eceba jê a cinike qul esto? Yoxro ke temey kerda veta mı ri ser. Bize ke yaban de mende, verg weno. Ya ki wayiri de sona. "Tu ez yaban de caverdo. Tu nıka ça kota mı dima. Mıra dır kuye! Mıra dır kuye, ez endi torê qule nêvon. Ya ki mı bikise!". Ez biyo porr re, mı sanê ra, qe vat 'mı bikise!', juna nêvatêne. Deste mı ki nişt cı. Qayt biyo ke, Rayver hao aê de şî, a, mı ki şiyu-kişte".

(Narxatune) "Nê ma tu ça u nêkişt?" (Bava) vano, "piê mı nêverda". (Narxatune) "E, piê tu nêverdano, vaze 'bao, nu nao dismeno, ma na nıka cıra gureta, u aê verdano ra?' Na rae ke dima fetelino. O canêverdano? Bıkistene!" (Bava) "Apê (piê) mı nêverda". Endi nu (Bava) Ferhature qeşi keno, oxroke nu Rayver mavenê Hesên Ağay u ho vırazeno. Dısmeniya! Aspar beno, yêno uza.

H.Ç.: Rayvero Qop?

Leyla: Ya. Yêno Şine, vano "sanate virazeme. Şeşt oltunê pilu torê kon senate, Bavay bikise! (Bava) yêno tha çê amıka ho. O zöv caê nêvezeno". O vano, "ez areo, o hevo. O

na raê ro yêno. Raa dūr ra nêseno. Na rae nejdiya, keme wa". Yêno çê amika ho sewê vindeno, ...

H.Ç.: Bava endi çê Cêmşi Ağay ra yêno Şine?

Leyla: Zimistano endi, qopmis beno yêno. Yêno, vore çina. Linga goligu gurina. Keska a vore buvorene!...

H.Ç.: Bivorene! O zaman niamêne?

Leyla: Niamene. Golig niamêne, eve lungu ki nişkiyêne biamêne.

H.Ç.: Bava yêno Şine çê amika ho?

Leyla: Endi goligu bêne zere, vano, "amiki, nu haqve hêsa tuya, yê ma ki uza rone, têt bon. Niyazê Rozê Xıziri yo tey, kincê domonu-momonunê mı guretê".

(Bava) vano "nê amiki o çi gurvano?" Vana, "ez gadaye tu bijeri, girvana Xıziri ya. Sodir qawute xasêneme". (Bavay) vato, "hervi nan meymanunê mirê cike, Ağay u Weli Ağay rê, ziyê bin va şêrê vinderê. Nan nanê cıde va tevera borê. Ma qotmis bême. Lêl muğurbeo, ma qotmis bême some. Ma ewru şime Qendo, meste hama rozestene de ez Ağdat dero". Ağa ve Weli Ağay ra dane horo, vanê "ma gost nêwenime, nêweşime. To-be bo, gost çiko ma çikime? Zaniyê ma ninê ma ver, qorê ma ninê ma ver. Pepug marê veng nêdo ..." Nêweşiyê.

H.Ç.: Yiê ke leê Bavay derê?

Leyla: Ya, yiê ke Bavay derê.

H.Ç.: Mordemê Bavayê?

Leyla: Ya. Ju zamayê huyo, uyo bin ki morebayê huyo.

(Bava) vano, "nê, lo-loo simarê se vi, qotik sana sîma? Mayına mı nise, qatire ke torê xıravın yêna! Zaniye tu ça bişikiyê, zere tu ça bidezê? "... Vato, "loo çarixunê, lastikunê hu mevezê, ma some, ma tha nêvindeme".

Ferhatu vato, "meyma meve! Tore terso. Lafunê tu wenê, nêvanê ke Rayver sanate virasta, nia risvet do Qırğu". Vanê, "nia tevera vınde, Şine de mêvese! Dismeno! Hêfê qersuna ho cêno. Lazê apê to ki dısmeno, o ki tu kiseno. Tu cinika ho riyê eyra kista. Tu wes nêverdanê, tu kisenê. Yêne dijdia tu kisenê. Tu se ke ništa mayına ho peyra nanê tora, sona". Vano, yaw ça dina kenê heser meser!. Yanê, qe çim keş ra çinê? Sebiyo? O kamjiyo thorreno yêno kuno peê mı, nano mira?"

Ya, ... Haqi ra bêxafilu. Amıke vana, "Weli Ağa! Ağa bêbextiye mekerê! Nanê ho borê, nêwenê urzê ra! Urzê ra birazayê mide qotmis vê!"

Aê ki şife dardo we. Aê ki şife dardo we ke, (birazayê hora vana) "qedayê tu bijeri, so tu!. Tu bê vatena apê (piê) ho cinika ho kişte, nari ki qırvanê Xıziri cameverde, so! Xızır tu bixelesno belu ra, qedu ra, Dismen ra!" Cırê duwawu kena. A, nêwurzenê ra. (Bava) "Nê lo-loo ça nêwurzenê ra? Ma vato, tu so. Ma, o (Bava) sono?" O ki cızmunê ho vezeno, nışeno ru. A pilake vezenê, cinenê.

H.Ç.: Lawıku vana, cinena?

Leyla: Ya, lawıku vazo. Endi cızdanê ho vezeno, "çewres altun mı (Bava) qulp kerdo ardo. Hene rê. Mı taa usar rusno ve quyumci, qulp kerdo, nıka ki, mı şine, nao ard. Hala se kere, Hena mı nia serrao. Mı Hena horê masalla virasto".

Endi taê berbeno, taê vindeno, taê milet yêno lêwe berbeno, cini-mini.

Vanê, "Rayver! Rayver milaket herediya, tu ça cinika ho kişte? Okê a cinike! Xatuna henene yêna kistene? Tu çi qemis biya?"

(Bavay) vato, "kerd şî! Sebikeri?" Ma têpia roza bine terkuto şîyo (Rayverê Qop kermê mîleti say nêkerdo, desinde şîyo leê Hene), mî ki qarunê yi ra, kişte". (Vanê) Ma tu Rayver bikiştêne, xêr-qewul!

Endi hên hurênda hode hewn ra sono. Urzenê ra ca finê ra, kuno ra. Beno safaqê sodiri, vano, "lao urzerê! Zerê sima nêvînet? Çhoki nêamey sima ver? Sima Tasnage de nan werd, sima Kîrnige de nan verd, sima hona mîrd nêbiyê? Ya ki ma ameyme îha metîsu. Eee? Na ki Şîna. Ma, nu çiko? Ling ve linge nan wenê. Têpia sima vanê, çhokê ma şikiay. Urzerê, na rae ki urzerê qopmîs vê! Safaqo, safaq! Tij estene de gereke ez Xaçêliye ra raveri".

A, urzenê ra. Endi goligu ki pesewe çi keno ver. A, sonê zên nanê puro, gêm kenê fek, anê nîa doğru verê çêveri.

H.Ç.: Sodiro, endi urzenê ra ke şêrê?

Leyla: Ya. Sodiro. Urzenê ra, goligu ancenê, zên kenê, gêm erzenê vile. Yoxro ke, a nîka na çêverê axuro, u ki qatê seri dero. Corde yêno.

H.Ç.: Kam qatê seri dero?

Leyla: Bava. Eve havalunê hora. U wayirê çêyi ki şîyo, goligi ontê verê çêveri, zên kerdê, palon kerdê, ardê verê çêver. Nîa kiştâ çêveri de honde mağzala da ya (ra). Nîa waxto ke -balkono, şîya yanê- (cêr binê balkoni de) goligi tey fetelinê, berzo. A, hên uza de, yine nêzano, takip nêkerdo, nêzano ke duwar do ra. Nîa honde duwar do ra ke, uza ra Bavay ra no. Eke se ke Bava "ya Şîx-Hemed Dede!" vano, lînga ho erzeno zengî, hê erzono (mayîne ser), hama 'taq!' fîsegê erjîna. Nîa yêno war, vano "lao (na fîsege) koti ra amê? Pepo!" Vano, "Bextiyaru amey!", zana. Nîa qarşî ki koo. Î havalê ho vanê, "îtara amê, na dês ra amê". Vanê, "Wayirê to bo!".

(Bava) vano, "mayîne pêyser bonce! Duwar ra se yêna, kamo? Lao defê axure kuyê!" Yi havalê ho, Ağa ve Weli Ağay ra hama çutêna çêver kenê ra, kunê axure, nîa şêr kenê ke, hire teneyê gerekmezi haê zere de, nîa tufong dest dero, verê qulîke de vînetê. Yanê "Bava mayîne nîso, tey bos keme". Hama a lînge de, o vano (Weli Ağa ya ki Ağa) "Bava hirê teniyê!". Vano, "ju Rîzê Al-Bavayîo, ju Silê Alte, ayî bin de nêşkîno sevazo, hama nano pa. O Silê Alte nano pîra. Yiê bin sas biyê, vanê "çîmê ma nêvînene!". Vanê, "qîlafet nêvîneme!" U Silê Alte vano, "lo-loo bîdê mî, bîdê mî!".

H.Ç.: Uza de nano pa (Bavay ra)?

Leyla: Ya. Qersuna juye gîna mayîne, juê ki gîna bêrikê çepî (bêrikê Bavay) (Bava) yêno war, a tamam! A, yi emînê ho -havalê ho- ki uzarê. (Bava) vano, "lo ça vînetê? Nê lo mî pine? Qersuna mî fenawa, hetê çepo. Qersuna mî nêperra. Sima mî pinê, ne goni vejîna, ne thowe vejîno.

H.Ç.: (Qersune) gîna Bavay

Leyla: Ya, gîna Bavay. (Bavay) vato, "mî caverdê, şêrê ha qarşî ero! Şêrê, nîka têra bênê, yêne sima ki kîsenê. Sima endi derdê ho bîjerê, ez endi şîyo! Welô!" vato, "bîvozde!" Vato, "Ağa bîvozde!" Vato, "na bin ro, na bin de kes çîno!". Yi hirê têni ki axure derê. (Bava) vano, "nî havalunê ma (mî) ke na pîra, yi ki hora tufong dot ra hazîro, nanê nîne ra". Vano "loo qarşê uzay mevê!". Kaş kamo? Cîrê morenê. Fîlan, fîlan, fîlano. "Tamam" vano. "Nê, çê Satoğlî ra niyo? Rayvero Qop niyo?"

"Nê, nê". Vano "yox". (Bava) "Himm!" vano, "kutikê qoli! Destê hora ninê mi nêkisenê! Eve kutiku ra mi danê kistene!. Rîsvet do, rîsvet do!" vato.

H.Ç.: Mordemê Satoğliyê, hem ki ...?

Leyla: Ya, ya. Ciranê huyê, ha!

H.Ç.: Hem ki Rayverê Qopi temey kerdê, pê guretê (kira kerdê)?

Leyla: Ya. Rayverê Qopi sanate virasta -yi Hesen Ağay de- vato, "ez şêst oltunu dan tu, ni felan, felan rawurzne, ma nêşikime yi bikişime. Nêkume ser" zana.

"Destê ma nêcenê. Ya ma dest de xeleşino, ya ki ma mireme. Hire tenunê gerekmezu, dame ci di oltunu, şêrê bikisê". Ni şêst oltuni ki kerdo sanate: "vad vo ke, nia torê bimori! Verê doseğê tode nia moron, dan tu". Şine ke vêsne, a sanate...

H.Ç.: Bava uza xeleşiya, yaki?

Leyla: Nê, nê. Merd ha!

H.Ç.: Merd?

Leyla: Ya. Rozestene de can dano. Yi haveli endi lewe de vîndenê. Amike yêna, doseğ ana fina ra, sero nana ru. Wel ve Ağay ra vozenê a bêro. Sonê, sonê a şuya qarşi. O misayib vejino yêno. Vejino yêno. Çê yi duri yo.

H.Ç.: Misayibê piê tu...?

Leyla: O ki çê Satoğli rao. Cira "Selman Ağa" vanê. Selman Ağa yêno, - ju moreba, horê uza nişto ru, "Seydê Khuni" vanê, Seydali ju çimê ho nia kardi ra cira veto, o çimê huyo bin weso, horê morebao- dana yi ro; "ero Seydali! Seydali sima têde her ju caê de horrenê, se kerê, sima bi sebebê nat doti! Adirê sima wedaro salê! Ça sekerê, kutikunê jê sima xeleşinê!. Nao lazê misayibê mi kişt! No kam kişt, ero?" Vano "hire teni ita ra na bero do ra, amê axure, kotê ci a quluke ra, da ra kişt". "Nê loo kam bi?" Vato, "ma nas nêkime!" Amike mordi ke têde tharaê, têde Şine raê. Têde Şine raê; yêrgatçiyê simaê, pere do ci, ame kişene.

(Salman Ağa) vato, "ma Ağa ve Weli Ağay ra şî kot?" Yanê hona yinî kisenê. Yi layik vato, "Ağa ve Weli Ağay ra na bin ro şî". De lazê kutiki ça hên vana? Endi o yiqrarê ma sono ha peê boni -dêma eskerê ho uza biyo- vîndano, vano "lo-loo sima mor kerdo dirvetin, yiyê bin xeleşinê!".

H.Ç.: Yanê, o misayibê piê tu wazeno ke yine ki bikiso?

Leyla: Ma çiko? Vano, "lo-loo ça vînetê, Wel ve Ağay ra haê şî Qela gurete! Tamam endi. Endi Şine têde qirr kenê". Vato, "o ke şî uza endi -qewğa Khaluna tha, şêst tîni ju rae, ju qula de kişti- tu zana" Wel Bavay ra hewlo. Endi khav benê, khav benê. O endi şiyto resto verê meterişî. Endi payizo, zumustono, (hard) cemediyo, nari ki biyo nerm, eve çarixu biyo, çik viyo? Zumusto biyo. (Ağa ve Weli Ağay ra) Linge erzenê turo, sirmis benê. Çapulki, çapulki, waxto ke ho berzê meteris, a nanê pa. Nanê pa, hurdmîne zeleşnenê (hard ra). A nia bulki -hasa toşa- qina mora miani, hên tey mendê. Ju qersune ki nayvi pîra. Anê merednenê têvera. Endi xevere danê Xaçeliye. Rayvero Qop nêlewino çê hora.

(...)

Peyniya ho hona esta.

SANIKA HESÊ GEME

ARÊKERE: RINDE-RABIA

Mordemekê beno, hirê çênê xo benê.
Mordemek feqir beno. Wayirê dadesê
malu beno. Her roz sono mali. Malê xo
beno gema de çirayneno ano. Rozê ma-
li keno tever, sono birr, wertê gema de
raştê hesê beno. Hes vano:

-Ma've xêr şüane!

Şüane vano:

-Xêr've silamet hesen ağa!

Hes vano:

-To çae mali ana wertê birrê mi? Tî
nêzona ke gema yê hesuna?.

Vano:

-Ma se kerî hesen ağa, ez feqiru ne.
Malê mira qêri tawaê mi çino. Xorê an
itau ra çiraynen. To nêvana kata beri,
se bikerî!

Hes vano:

-Torê qeseyê van.

Şüane vano:

-Vaze hesen ağa.

Hes vano:

-Çêna xuya pile bide mi, na birr u ge-
mu tî bicê, malê xo tira biçirayne. Eke
nêdana ez to wen.

Beno son, tici darina we, mali cêno ano
çê. Çêna xuya pile rê qal ano ra, cîrê
hal-mezal qeseykeno. Çêneka pile xo
ancena ra:

-Ez jede bomune ke şêri hesê birri
bicêri?

Çêneke qewul nêkena. Şüane o sonde
ne nun weno, ne ki hewn ra sono. Sipe-
dêra urzeno ra, mali keno têra, beno

hurêndia vijêrene. Tenê maneno, hes
corde şengelino ra yeno. »Ma've xêr,
xêr've silamet«. Hes vano:

-Şüane, to isê mi di -nêdi?.

Şüane vano:

-Hesen ağa, mi çêneke rê qal ard ra, qe
zerri nêkena.

Vano:

-Eke henîyo tî ke meşte ama, mirê
çêneka xuya wertîye biya. Eke nêana,
to wen.

Şüane veng nêkeno, sono mali rameno
ano çê. Veng dano çêna xuya wertîye,
ano lewê xo, cîrê qal ano ra. Çêneka
wertîye yimu nêkena.

Vana:

-To' pê ma xapnena. To vijêr vake,
»simara ke jüyê mêro, hes mi weno«.
Kuyo, heşi çae tî nêwerda?.

Xo nana re husir, vana »Ez heşi de
neson«. Tesela şüani kuna. Ne non we-
no ne ki hewn ra sono. Sipedêra mali
keno têver beno. Onci raştê hesi yêno.
Hes vano:

-Şüane to yisê mi ard hurê.

Şüane vano:

-Bîra hes mi qal ard ra, sekerd qan
nêbiye.

Hes vano:

-Eke henîyo çêna xuya qîze mirê biya.
Eke niyana na raê endi to wen.

Şane vano:

-Vad bo ez ke şinê çê, cîra van. Beno
san, şüane mali saneno xo ver ano çê.

X_{am} = dayanê kesê
X_c = hakekerî
de fîl
→ zorn
pate

Xengelino = Xav Xav eno
= qevsek

Sevaz

Lozine verde nisenro ro ġēyal keno. Çêneka xuya qıce pers kena, vana:

Bakilê m' çâê honde ġēyal kena? Dêrdê to çıko?

Vano, Cigera m', hal mezal nia. Cırê hurdi hurdi qesey keno. Çêneka qıze qewul kena.

Vana:

-Bao canê to wes bo. Hes ke to boro ma sêy maneme.

Sıpedêra urceno ra mali keno tever. Pê bajiyê çêna xo cêno sono a hurendi. Hes yeno vano:

-To çêneke arde?

Şüane vano:

-Ya, mı arde. Çêneke dano heşi. Hes cêno sono. Şüane ke mal cêno yêno çê, Werte ra roci vêrenê, âsmi vêrenê şüani rê beno qıstawate. Vano, »hela heşi na çêna mı berde se kerde. Ez reyê şêri niyadi, bivini«. Kuno ra rae sono. Sono gemu fetelino. Xeyle ke feteliya caê de raştê miğareyê yêno, hona lewê miğari nêreştö. Çêneke miğare ra bena tever. Niyadana ke jü nawo dot ra yêno. Xo-xode vana, »Selela na mordemeki menda'ro selela piyê mı«. Mordemek beno nejdi ke raştı piyê çêneko. Çêneke u piyê xora vırarı finê pêra. Persu-mersu kenê. Pıyê xo bena zere, nisnena ro. Cırê non-mon'ana. Nonê xo ke wenê çêna perskena, vana:

-Bakıl to na kou ra çı fetelina? To çıtur rae arde mı ser?

Vano:

-Çêna mı sekêri, mirê qıstawate biye!. Hewn çımanê mı nekutêne, coka. Axeri no hesê yabaniyo. Mı vatene heşi çêna mı berda koti werda. Çêneke huına, vana:

-Nê bakıl bakıl xêrê Heqi ro toro vo! To hona nêzana o hes niyo. Mordemeko, postê heşi onto'ro xo.

Piyê çêneke şoş mot beno maneno. Vano:

-Dikê no ke mordemeko, çâê nêame eve ricatiya Heqi ti mira bıwazo?

Çêneke vana:

-Bawo dêma xêra Heqi hondê biya!

Vano:

-Dikê no ağaê to kata şı, çı kar keno?

Vana:

-Şıyo koli, waxto ke bero. Eke ama cıra yamu-yamu here bıwaze.

Vano:

Dikê dikê ez here bıcêri se bıkêri? Here mirê lazıme niya.

Vana:

-Bakıl bakıl na here neşiya'ro heranê binu. Son sodır alaf verke, eke werd xo kerd murd, vaze »çooş hera mı, zernu bike!« Here peyê xode zernu erzena pêser.

Senik waxt vêreno ra, zamaê mordemeki yeno. »Ma've xêr, xêr've sılamet«. Nastiya xo danê'ra jüvını. Hal mecalê züvını perskenê. Maneno roza bine, piyê çêneke beno raşt ke şêro, zamayê xo vano:

-Vıstewre to dest thala. Çık cêna, çık to di?

Vano:

-Çımê mı zovi tavayê de niyo. Eke dana mı, here mide. Ben pê kolu ancen. Endi nêşikin ebe hermi kolu bınci.

Here cêno, giran giran onceno yêno çê. Sere ra çıke vêrdo ra, çênurê hurdi hurdi qeseykeno. Beno san samiya xo wenê, hewn ra sonê. Sıpedêra şüane urceno ra sono diyarê here. Çiyê here dano cı, here keno murd. Vano:

-Çooş, hera mı zernu bike!

Here desinde zernu kena. Her roz zernu beno suke de roseno. Endi saiya here de beno maldar. Beno mirê a dewe. Na milet rê bena qıstawate. Vanê,

Lozine verde niseno ro gëyal keno. Çêneka xuya qice pers kena, vana: Bakilê m' çâê honde gëyal kena? Derdê to çiko?

Vano, Cigera m', hal mezal nia. Cîrê hurdi hurdi qesey keno. Çêneka qize qewul kena.

Vana:

-Bao canê to wes bo. Hes ke to boro ma sêy maneme.

Sîpedêra urceno ra mali keno tever. Pê bajiyê çêna xo cêno sono a hurendî.

Hes yeno vano:

-To çêneke arde?

Şüane vano:

-Ya, mi arde. Çêneke dano heşi. Hes cêno sono. Şüane ke mal cêno yêno çê, Werte ra roci vêrenê, asmi vêrenê şüani rê beno qısawate. Vano, »hela heşi na çêna mi berde se kerde. Ez reyê şêri niyadi, bivini«. Kuno ra rae sono. Sono gemu fetelino. Xeyle ke feteliya caê de raştê miğareyê yêno, hona lewê miğari nêreştö. Çêneke miğare ra bena tever. Niyadana ke jü nawo dot ra yêno. Xo-xode vana, »Selela na mordemeki menda'ro selela piyê mi«. Mordemek beno nejdi ke raştî piyê çêneco. Çêneke u piyê xora vîrari finê pêra. Persu-mersu kenê. Piyê xo bena zere, nisnena ro. Cîrê non-mon ana. Nonê xo ke wenê çêna perskena, vana:

-Bakıl to na kou ra çî fetelina? To çitur rae arde mi ser?

Vano:

-Çêna mi sekêri, mirê qısawate biyel. Hewn çîmanê mi nekutêne, coka. Axeri no hesê yabaniyo. Mi vatene heşi çêna mi berda koti werda. Çêneke huina, vana:

-Nê bakıl bakıl xêrê Heqi ro toro vo! To hona nêzana o hes niyo. Mordemeko, postê heşi onto'ro xo.

Piyê çêneke şoş mot beno maneno.

Vano:

-Dikê no ke mordemeko, çâê nêame eve ricatiya Heqi ti mira biwazo?

Çêneke vana:

-Bawo dêma xêra Heqi hondê biya!

Vano:

-Dikê no açaê to kata şî, çî kar keno?

Vana:

-Şiyo koli, waxto ke bero. Eke ama cîra yamu-yamu here biwaze.

Vano:

Dikê dikê ez here bicêri se bikêri? Here mirê lazîme niya.

Vana:

-Bakıl bakıl na here neşîya'ro heranê binu. Son sodır alaf verke, eke werd xo kerd murd, vaze »çooş hera mi, zernu bike!« Here peyê xode zernu erzena pêser.

Senik waxt vêreno ra, zamaê mordemeki yeno. »Ma've xêr, xêr've sılamet«.

Nastiya xo danê'ra jüvîni. Hal mecalê züvîni perskenê. Maneno roza bine, piyê çêneke beno raşt ke şêro, zamayê xo vano:

-Vîstewre to dest thala. Çık cêna, çık to di?

Vano:

-Çîmê mi zovi tavayê de niyo. Eke dana mi, here mîde. Ben pê kolu ancen. Endi nêşikin ebe hermi kolu bionci.

Here cêno, giran giran onceno yêno çê. Sere ra çike vêrdo ra, çênurê hurdi hurdi qeseykeno. Beno san samiya xo wenê, hewn ra sonê. Sîpedêra şüane urceno ra sono diyarê here. Çiyê here dano ci, here keno murd. Vano:

-Çooş, hera mi zernu bike!

Here desinde zernu kena. Her roz zernu beno suke de roseno. Endi saiya here de beno maldar. Beno mirê a dewe. Na mîlet rê bena qısawate. Vanê,

»Kirameta na here çika ke, no şüane honde bi maldar!«.

Waxtêna dima çêneka pile vana:

-Bakıl tenê hev uca ra bere arê. Şüane sipedêra urceno ra hev barkeno beno arê. Rae ra qefelino. Sono reseno arê. Sono tezika, zerê arêi de verva çualu de kuno ra Afsanci hevî keno tira. Hev ke qedino, tezika sono heru vurneno. Yêno vengdano wayire ardu. Vano, »mî hevê to rîdo ra«. Şüane ardu nano piro beno raşt, yeno çê. Sipedêra urceno ra sono çî dano here. Vano:

-Çooş, hera mî zernu bike!

Reye vano, dî-reyê vano, dee! Here ne zernu kena, ne ki tawayê! Desinde afsanci ano xo viri. Roca bine tekneno sono lewê afsanci. Afsanci ra sogir keno, Afsanci inkar, cêbar beno. Şüane thal cêreno ra, yêno çê. Vano, »Se bikeri, se mekeri«. Roza bine urceno ra oncino sono çê çêna xo. Vano:

-Hal mecal niya. Hera ke sima daybi mî, biye vindi.

Çêneke vana:

-Nika ağayê mî ke ama, cira çakuç biwaze.

Piye xo huyais ra teqino, vano:

-Nê çêna m' çêna m', ez tawa hostane çiko. Çakuç biceri sebikêri!

Çêneke vana:

-No çakuço ke ez vana tılısmê xo esto. Se ke va »çakuç pirode!« desinde dano piro. Eke va »çakuç finde!« çakuç findeno.

Piyê çêneke beno şa. Sonde ke zamayê xo ama, cîrê qal ano ra. Çakuç cira cêno, yêno çê. Tenê arişino ra, ancino sono arê. Çakuç keno mianê xo vero, afsanci ra perskeno:

-To hera mî se kerde?

Afsanci inkar beno, vano, »mî hera to nêgirota, nêzanu.

Şüane vano:

-Çakuç pirode!

Çakuç herke dano piro, her reyê de hetê mordemeki ra cira keno. Afsanci minete keno, vano:

-Çakuçi bîvîndarne! Hera to dan to.

Şüane vano:

-Çakuç vînde!

Çakuç vîndeno. Hera xo cêno sono çê. Resenê çê, hera xo keno mird, vano:

-Çooş, hera mî, zernu bike!

Here zernu kena, zernu beno suke de roseno. Beno wayirê mal u mulki. Sa-faiya xo rameno.

VATOĞ: MEMEDÊ TOSINI
CA: DEWA SILEZU-DÊRSIM

SERBESTIYE

*Ju loqmê guda
hewnê serbestiye vindkerdoğu.
Serbestiye ser-restene ra
tham bena.*

*Serbestiya mirçiku
firrdavis ra jêdina,
Toxum ke reyê gîna' ve hard ro;
serva weşîye sarê xo dano we,
Xo ser ra erzeno
kemer u kuç, rewino.*

*Weşîya xo sero beno sa
berreqino
surela,
kêwela,
sipêla.*

Hawar Tornêcengi

ZERREWEŞIYE RA

Konfiçyusi ra rozê perskerdu:

- Serba serdarenia ju qomi ser kî vênda to derê, sîfte kamcin kar ana hurêndî?

Famkerê berzi nia vatu:

- Bêguman mî ravêr zon ardene vera çimu, heni kar sîfte kerdênî.

Motbiyêna qosedaru dî Konfiçyusi qesê xu nia ravêr berdu:

- Zon de kî zof qusir bi, famkerdêna qesu fikir rind nêana vatênî. Fikir ke rind nêame vatênî, bîdayêna wazîfey raşt nêvirajina. Bîdayêna wazîfey ke raşt nêame hurendî, zagon beno xirabin u hukum sono raa gëlete. Hukum ke kot raa gëlete dest, qom sasbeno, nêzaneno ke se bikero. Karê xo sono reseno koti pê nêzaneno.

Serba nêyio ke zon 'be qedro, qe tewa jê zoni caê de qedr nêvêneno.

Delal Albaze, Eziz Albaz!

Zonê Dîmîli (Zaza) mebu vind. Zonê ma, zonê yabu, weşin (tabiyat) u zonê Heqîo.

Zonê sarê bini dî nêdivên ra jubin hal u xatir yêno bî vatênî.

Made hal u xatir "Sewa Heq tî ser wes bo - Sodirê Heq tî ser wes bo!" ra yeno vatênî.

Pêro êjatunê serru ra bu kî, na zonî xuver do u rindekiya xu hewl sevek-na, arda na roze:

Weşin, yabu, haskerdene, zerr, hard, asmên, dar u ber, awe, têyr u tur u qeydey pêro zonê Dîmîli de zaf rindek yenê be vatênî...

Qaytkerdene de vênino ke, zerê zonê made vengê arabki u turki tîm ra çinêbio.

Lî, çî hêyf kî hata nîka nu zon nêamo nustenî! Letî turki, letî kî zonê Arab u Farsu ra yeno bî qesikerdene.

Unciâ nî zoni de çinêbiyêna nustîşê xasî sermayisê ma pêruneo. Nu serm harmê hemu Dîmîli (Zazay) serde ro. Na xusîs de ma şerpesim(e).

Xususîs de bin kî, famêna nustêna Dîmîli, ewru ebe turki bena eşkêra, dîmîli u turki pia yenê bî nusnayênî.

Zerrê ra wazenu ke Dîmîli (Zazay) verêndî zonê xu qesî kerê u binusnê, ura têpia hona zonê xu biçarnê zonê Tîrku, Alamanu, Îngilizî u Fransîzu.

Bîzanê ke, fîzilenî, çimeşiyeni keşîrê feydî niana.

Ekî ma zerrêweşîe ra bîwajime, mara hemu kes axurî çîê ano werte.

Hezretê Êlî se vatu?

"Kam ke ju qesa musneno mî, hazar serrî ben kolê dey"

Ju herfî zanîtênî u na herfî juyê bîni musnayênî, dênê isanî yu.

Zerrêweşîye, haştên u rindekên yê ma pêroyînî bu.

ZERARî/ZARA RA,
ÊŞIRÊTA ÇAREKIZI RA CÊF

O QISTASÊ ROŞNA VIREYO

Heinrich Heine (1797-1856)

FARUK YAKUP

Nuşkar her wext wêhêrê waney o. Zaten bê waney zi nuşkar nê beno. O kî nuşkar kenno wêhêrê waney zi vinayîşê ciyê. Heger nuşkarê hetê wendayenanê xu niro wendani, nêy rê sebeb çiçi yo?

Tabi tîya dî ez şena qiyasê vinayîşî xu vaca u eyra zi rindey u xirabey a nuşkar biya ra zıwan. Laberê, o wext qistasê tîmî çiçi yo? Qistas helbet nuş, mesajê nuşkar u qalîtê yê nuş o.

Dinya dî her roj bî milyarana gëzete u kitabi neşir benê. Nina ra qismê resenê waneyanê xu, qismê zıwananê binarê yê nê açamayenî u qismê zi yenê eştenî. Kamcin yenê eştenî? O kî, nêreseno hisê waneyanê xu u kamcin yeno açamayen? Şima do pers kerê. Helbet o kitabi kî, vinayîşê kî resayo waneyanê xu u literatürê dinyayê rê çiyên do newe dayo u biyo zenginey a literatürê dinyayê. Xora no esasiyet ser 1901 ra yo (ser 1901 dî nuşkarê Firansîz renê Sully-

Prudhomme Nobeli girot) xeletê NOBEL yêno dayîşî. Tabi ze kî Jean-Poul Sartre vano: "Xeletê Nobel zeyde kayê qaçek a no u no xelet, nuşkarî pê ra abimeno. Yanî nuşkarî rindî u nêrindî. Heme nuşkarî teyna ser çî yê nêusenê u merdim nêşeno nuşkarî u nuşkarey biyaro jew xetî ser". (1964 dî komita nobeli J.P.Sartre nobeli rê layîq vîna, laberê J.P.Sartre nêşî Swed u xeletê nobeli nêgîrot.)

Heger Heinrich Heine wextê Nobeli dî heyatî bîbyayê, cîrê xeletê Nobeli bîdyayê? Nêzana. Belkî zi xelet nêdayê cî. No zi niro no mana kî Heinrich Heine nuşkarêno bêwaney bî. Bî ekis, o nuşkarêno verê wextê xu bî. Zaten wunî nêbiyayê se qıralyetê Almanya, A. Hitler dîşmenê cî nêbiyê u heme çiyê Heinrich Heine tomete (yasax) nêkerdê. Bî taybetî, Hitler cîra hendi tersayê kî ze kî ecirî rayê cî ser vîcay bî.

Qandê coy vatê: "Heinrich Heine, riyyayey a Almanya yo. Meşeyê şîiranê Almanya dî mîrçikendo bileyim o. "Heinrich Heine sekerd kî bî riyyayey a Almanya. Heinrich Heine şîiri, kitabî nuşna. Kitabê cî yê "Deutschland. Ein Wintermärchen, 1844" (Almanya. Jew îstanîkê zimîstani). Na kitab dî Heinrich Heine Şîiri tuji ze isota nuşnayo. A tuje y vek u zerya kapitalîstê Almanya vêşnayo. Ser 1835an dî tomete bî. Şîiranê xu dî, şarê xu rê wêhêr vîciya, xu nênimîtê, sistemî rê nêbî qulp u qulp da heme çîra zi nêtepiştê. Hozanwanêno (şayîrêno) gîrd, bêsinor bî. Heinrich Heine bî fîkîranê xuya bî rayverê bol nuşkar u filozofê Awurpa. Misal: K.Marx bol qiyet dayê êyrê, fîkîranê êyrê u enbazê ciyê nezdi bî. Ser 1830 dî çî wext rema şî Paris u wuca dî bî enbazanê xuya bî u her wext bî Karl Marx a pê vînenê. Hîta K.Marx vatenê xuyê "Diyaret qandê şaran ze afyon o." Heine ra girot o. Qandê Nietzsche, Heine zeyde homa bî. Nietzsche vatê: "Hozanvanê no herî gîrd."

Sistem u kihanparezi Almanyaya Heinrich Heine rê vatê: "Xayin, welatê xu roteye, dişmenê Almanyaya" Heine, welatê xu heri nasyonalistê gird Hitler ra veşî welatê xu hez kerdê. Bewnê se vano hozanwan; "Hendê şîma, ez zi welatê xu hez kena. Qandê a hezkerdeni mı heyatê xura 13 ser sirgun di ravêmaya."

Şairê zey dê Heine vaten u nuşê xudi raşto. Roşnavir o. Qandê çiçi? Qandê kî şeno ne haqaye sistemê welatê xo tehlil bikero u êy mehkur bikero. Tabî no zi, tehdit u merdeni ra nêtersayena beno. Heine roşnavir o. Ze kî şîirê xudi çîharxetê çîharin dî vano; "Lênet biro welatê mîn o zurkerênî rê," yanzi çîharxetê hirêyî dî vano; "Lênet biro qîralî rê - o qîral kî qandê zenginan o!" Kamcin roşnavirê mabênê Rojawan (Ortadoğu) şeno çiyê wunasîni şer welatê xu vaco, yanzi bêters binuşno. Kes nêşeno. Şaro kî rîhê cîdî koletey esto, her wext koleyo. Na tipê roşnavirê koley, welatanê wunasîni dî, her wext merdim şeno bivîno. Laberê "roşnavirê" koley,, nuş u qarîyêrê xudi zi koleyê. Qandê kî nêy, nêşenê lingan dê xu ser vînderê. Heine, merdimê kî xurê roşnavir vano, inarê nimuneyo. Heine nimuyê roşnavireyo. Heine qîstasê roşnavireyo o.

Heinrich Heine, 1827 dî, bî kitabê xuyê "Buch der lieder" (Kitabê dêri) ya resa xetê xuyê kî kes nêşa cîreso. Hozan, Heine bewnê se vatê ser kitaban; "Dort, wo man Bücher verbrennt/verbrennt man am Ende/auch Menschen" (Wuca dî merdim kitabî vêşeno/vêşneno merdim peyniyê hemê çiy).

Heinrich Heine ser 1797 dî maya xura ameyo dinya u çîmê xu suka Almanyaya, Düsseldorf dî ze yahudiyê (may u piyê cî yahudiy bi) akardo. Heine, huquq waneno u çend seri zî dêwawekiley (awuqatey) keno. Laberê o dêwawekiley verdano u aktiv dest bî nuşkarêy keno. Ser 1856 dî Paris dî, bêbextey dî, sirgun dî nameyê xu kareno bêdimêy u xu pey dî mirasanê xu u nameyê xuyê paki veradano.

Merdîm şeno H.Heine'y bî no şîirê çîya dîha weş nas bikero.

ÇILAGI *

*Nê kewno hêrsî, destanê ma ser,
ma roşenê ver kursiyê hîramî, bî
dîndanê xîj xîjîni.*

*Almanya, çorşmeyê to ma bî hirayîna
gînê.*

*Xîlyayena hirê finê lênetîna, hîra kena
Ma hîra kenê! Ma hîra kenê!*

*Lênet, o kî ma ser xu homa hesîbneno,
mayê kamcîni rê îşyan kenê
serdeya zîmistanî dî u rojê vêşanêy dî!*

*veng bî, ma yaremeteya êy pawîto
o bî ma ya qîrtî xu ke u huwa
vêşanêya ma*

Ma hîra kenê! Ma hîra kenê!

*Lênet biro qîralî rê-o qîral kî qandê
zenginan o!*

*vêşanêya ma zi, qesbayê cî yê wuşkî
nermî nê kerd.*

*Groşê mayê peynêyîni zi mara trawîto
u dima, zê kutîkana ma dano ver
guleyan*

Ma hîra kenê! Ma hîra kenê!

*Lênet biro welatê mîn o zurkerênî rê,
ze kî ma girêdano tenya zeydê koleyana
wuca dî vilîkî nêresayeyî pay kenê*

*u şamî yê kufkîni dano bî kermanîya
Ma hîra kenê! Ma hîra kenê!*

*Hîramî veng dano, erbabê sîlehi
gêyrenê*

*ma hîra kenê, vîra kenê u rojan,
tî Almanyaya yê kîhîni, çorşme gîrotey-
ena to.*

*Xîlyayena hirê finê lênetîna kenê
Ma hîra kenê! Ma hîra kenê!*

* Çîlagî: Hîramî. / Neue Gedichte (Şîirê newey) 1844

* Na şîir şwêdki ra amaeyo açarnayêni.

KIRMANCIYA MADE NAMÊ ASMU ÇITUR DARİNO WE (I)

M. AREYİZ

1. Asma Ziqnawute (Zemperiye /Çele):

Kırmanciya made asma vîrêne ra vanê asma Ziqnawute.

Manê ho: Na asme de jêde beno serd, isoni pızırmeno ra. Serd ra ison vêseno ra. Coka mîlet vano serdo-zıqnawuto. Namê dê na asme ki *Asma Rozê Xıziri* yo. Asma *Rozê Xıziri*, itiqatê mîletê mara gore, na asme de *Xızır* fetelino. Her kes raa Haqiye de bariyo. Zerrê her keşi hunde vazê, hunde hirao. Jêde ki Dewrêş u Bavay na rowal ra sonê Jiari de çele oncenê. *Asma Rozê Xıziri* zu leqema, namê asme niyo. Coka vanu ke wendoği pê bizonê.

Zemperiye:

Mîlet gegane ki vano asma Zemperiye. Tayine ra gore, namê *Asma Zemperiye* Farskio. Tayine ra gore ki Arabkio. Na asme de ki uncia zaf serdo, coka mîlet vano asma *Zemperiye*. Asil towaê ma na asme de çino.

Çele:

Çele namê asme niyo hama, mîlet wertê hode vano *Asma Çeli*. Namê ho hên vêjiyo u zonê mîleti kewto'ra ser, hên vano.

Kırmanciya made Çele çiko:

Na asma Ziqnawute de iyê ke raa Haqi ramenê, zerrê ho raa Haqiye ser vêseno, raa Oli-Mihemedi ramenê, bendê raa Haqiye derê, iyêke Dewreşeni kenê,

wayirê Uzağê; nê sonê caê ke Zargoyê (Jiargiyê), uzau de çelê (çile) raa Haqiye ramenê. Sevetunê des u di (12) İmamı na (ra) şia girêdanê. Matem oncenê, raa Haqiye de ho daznenê, ejiyat danê ho. Dinê ra vanê *Dewreşi şiyê Çele oncenê*.

Çele koti oncenê, Zargo çiko, Jiari çikê:

İslamiye ra ravê, oxtê dinê Zerdüşti de cao ke mîleti tede sezde kerdo, dewresu tede cem gureto, tede qalê Haqiye kerdo, tede cay vatê, uzau tede jiari vetê. Dewreşi tede kewtê've adır, kırameti vetê. Yanê Adırgah (Dergah). Çitur ke vame Kılse, vame Camiye; made ki vame Adırgah ya ki Bonê Uzaği. Mîleti caunê henenu de raa Haqiye ramita, coka vanê 'dinê ma dinê serê dinuno'. Avesta ki destê serê deştiya. Uwo ke uzağ-oliyo, mîlet dinu ra vano 'uzağ-oliyo, destê serê destuno'. Na dew-rê made caê ke *Çele* tede ontene. İyê ke sonê çele oncenê, cao ke issizo sonê uzau. Tim u tum her serre na asme de sonê çele vezenê.

Cao ke yavano, sonê uzau minete kenê. Destasodiri cem cênê de. Qal u qirê mîleti ra dūr vîndenê. Zaman zaman ziyaretçi sonê diyar. Eke ke şî, ho dest de niaz tey benê.

Taê mekan u jiarê çeleontene:

Bonê Uzaği (Ocaği)

Mekanê Duzgini

Mekanê Xızırı.

Hevzani (Demserri)

Zimuston	Usar	Amnon (Emnun)	Payiz
1. Asma Ziqnawute (Zemperiye/Çeliye)	4. Asma Nisane	7. Asma Temuze	10. A. Camusqirane
2. Gujige	5. Asma Gulane	8. Asma Kengezere	11. Asma Gavare
3. Marte	6. Asma Vartivare	9. Asma Kortqirane	12. Asma Tavare

Namê Horiu ra ki Jiari estê:

Horiya Xaskare (Waa Duzgini)
 Horiya Şırım Babay
 Horiya Buyere (Gola Buyere)
 Horiya Bağure (Bağura Sipiye)
 Horiya Zêle (Jêle).

Na asma Ziqnawute de, iyê ke raa Haqiye ramenê, yi sonê na jiaru de çele oncenê. Des u dî roji Roze cênê. Des u dî roji çele oncenê. Sonde ke fitara ho ke kerde ra, en sifte bêçika ho nanê zonê hora, kenê hite. Dima benê nanê çiçegê (çikêlê) wela adiri ra, benê nanê zonê hora. Vanê: *Haqo! Ma na wela adirê mara morim meke.* Fitara ho ke kerde ra, tenê ke sewe şikiye, dormê adiri de helqa cênê. Bavay demu vanê, dewreşi dîwazu wanenê. Eke cos bi, eve vengo berz ra vengê Haqi (Homay) danê u dewreşi kunê adir. İyê ke dorme de urzenê ra dare, taê cira sama sonê. Eve zerr u bas ra hên ke vengê Haqi danê, iyê ke raa Haqiye de zerrê ra tenikê; çimu na(ra) hêştiri vorenê.

Caê ke Xıziri tede kiramete veta,**ya ki cao ke mîleti Xızır tede diyo:**

Hewsê Dewe (Bonê Dewe)
 Hewsê Kureşi (Bonê Kureşi)
 Mekanê Sulvişi (Bonê Sulvişi)
 Bonê Khalmemê Sirri
 Bonê Khalferati
 Jiara Kistimi (Bonê Kistimi)
 Bonê Muxindiye
 Mekanê Qelxeru
 Bonê Tosniye (Tasniye) u hona neçe caê bini estê.

Vatena mîleti ra gore, Xızır niseni'ro astorê qiri, ca' ve ca fetêlino. Kamjiyo ke zerra xuya bele (Zerre) paka, Xızır sono çê dine.

Têpia vaten u itiqatê mîleti ra gore, Xızır k'no thonê feqir u fiqarey na asma de fetelino, pê mîleti cerevnenno. (Coka vanê, *Asma Xıziri*)

Na asma de zerrê her keşi raa Haqiye de hirao. Kês xıravinên nêkeno. Na asma de Bavay, dew- reşi, Şix u feqiri zaf fetêlinê u horê loqme kenê arê.

Loqmedaene yêno çi mana:

Loqme, made xêro ro (de) girso. Loqme ke da, vanê, "Heqa na loq- mê ma , raa tode bivêro!"

Defterê tuyê xêri de qewul bivêno! Qere Qelxanê uz u uzê ma bo!"

Loqme, çiyê ke araqê çarê hora helal qezenc kerdo, dêy ra danê ke; raa Haqiye de qewul bo, bivêro. Hatta cêncê ke sonê qezenc kenê, çiyê ke yine ardo çê, dêy ra nêdanê. Çêwayê çeyi eve çiyê dine tivar nêkeno, vano belka heram tederdo, deyra.

Zerê na asma de her kes wazeno ke, meyman bêrê çê dêy. Wazenê ke, nunê ho teyna nê, eve meymanu pia burê. Na asma de çêfê domonuno. Çiyê çivir zafo, domoni wenê u çêf kenê. İyê ke zumini ra heredanê, na asma de yêne hurê. Ya ki anê hurê, zumini ra kernê hast.

Roze guretene:

Çitur ke ma cor vake, na asma de hirê roji Roze cênê. Her kes hora gore Rôze cêno. Hata' ve deş roji, Rôze guretoği bi. Çêu de

Roze guretene de zor çinê bi. Kêş kêşi ra nêvatene, "ez Rozeune, ti çinay rê Roze nêcêna!". Na asme de her roz, her keşi yemegê rindeki potene. Sona çê kamiji feqiri so, na asme de milet zaf wayirê itiqatio.

ro, yi çilu çarnenê tira. Cao ke qurvanu kenê, uza çilu finêra ci. Sireo ke Mihemed vêjiya, yanê Roz ke vêjiya, qurvanunê ho benê vera Roji, minete kenê. Verê qurvani çarnenê ra qulva (qibla), eve zonê ho teftire kenê, kardia qurvani oncenê.

Kirmanciye de, milet sono jiare ser, niaz keno vila, qurvanu sarebirneno. Arşiva H. Tornêcengi ra

Qurvanê Rozê Xıziri:

Her serre na asme de qurvanê Rozê Xıziri kenê. Her kes quweta xora gore, çiyu ke keno qurva; çiyu ke niyet kerdo: Kel, vosn, karpêşi, biza estewrine, nalike bena. Dı-hirê asmu ra ravê, ey çêi sero cênê, erzenê mereke ser. Cew danê ci, mir danê ci ke tawli bo. Kêş çoru yi qurvanu ra xevêr nêdano, milqi nêkeno. Asma zıqnawute hefto peyên de milet qurvanu keno. Qurvan bê çilu nêbeno, gereke çilu virazê, tey berê Jiare ser.

Çiley çitur virajinê:

Kuraso newe ra fitil öncenê. Na fitili kilmek kilmek bimenê. Ru (ron) vilesnenê

Sifte qurvan danê kami:

Hermeta ke eve domoni nêwesa, yanê diganiya, en sifte qedê dae vezenê. Ora dime ki hermetê ke dewe de viayê, iyê ke bêkesê, iyê ke feqrê qedê dine vezenê. Iyê ke qurvan kenê vila, yi eve ho dest qedê dine benê danê ci. Qurvano ke mendo ki, dewe ra kenê vila.

Uwo ke qurvanê ho çino ki Niaz keno vila. İster niaz bo, ister qurvan bo, bê çilu nêbeno.

Manê çilu: Dina roştta, yanê axrete de çiley raa yê wayirê çilu kenê roşt.

Qowute (Qawute) çıka,yêna çı mana:

Lozinge (Lozine) de adır kenê we, koli ke vêsay bi've tırami, diweza (dêwzan) erzenê wertê tırami, soji nanê'ro ser. Hevo genim kenê zerê soji, tede finê hurê. Kêy ke tede rınd bi've bijeliki (bijêriki), adırı ser ra nanê ro. Kêy ke rınd bi've serdın, eve distari rinê ra, kenê ardu. Nê ardu de dae ra vanê "Qowute".

Ardunê qowute kenê tose, ya ki kenê şêniye. Tipa (têpia) na asma zıqıawute de, sewâ yêniya pêyene de, na ardu de qowute benê bonê çêi de (dunıke de) nanê ro. Lewê manika teverıku de ser mor kenê, nanê ro. Serê qowute nimenê tê, çılı sanenê dorme, çêver kilit kenê. A sewe kêşî bonê çêi nêverdanê. Yanê, itiqatê miletê mara gore,

Xızır a sewe çêu na (ra) fetelino.

İtiqatê kami ke pako, Xızır linga ho fino'ra çê dine, nisanê de ho nano'ro a qowute. Her kes hora gore Xızırî cerevnenê. Tayinê ra gore, linga astorê ho nano'ro ci. Tayine ra gore, linga bize nıano'ro ci. Tayine ra gore ki, çileyê ke dormê qowute de vêsênê, Xızır ci ra zuyê cêno wertê ardu de nano ro, çıla hên werte de vêsena. Sodır ke uşti ra, çêneka ozeva ke o çê de, dest-riyê ho şuna, benê çêverê boni cirê kenê ra. Tey sonê zere, çêneke serê qowute fina ra, sıfte a têy niadana. Eke nisanê qowute sero di, ho çarnena muxlîte çêi, cıra vana. Yê ki têy niadanê. Hora çıla ke wertê ardu de diye, a ki kırameta de girse saybena. A qowute ra dime na diwaza cêrene wanenê:

*Ardê ma ardê nunê genimi¹
Ma ki poti, kerdî jimetê Duzgını
Timra cı ra dame loqmê Xızırî
Xızır coru mara nêkuno duri*

*Na asme de Xızır fetelino
Qelvê kami ke pako, ero dine darino
Qurvanê Xızırî çê made girino
Xızır pilo, coru kêş ra nêhêredino*

*Dür u nêjdi dêyrê zuyo
Hir u bereketê dêy çê mara nêvêjiyo
Nam u namusê dêy her ca vajiyo
Kes coru raa dêy ra nêxapiyo.*

Na asme de feqiri raa Haqî de fetelinê. Milet sedeqê ho dano ci. Milet kincunê huyê paku cêno pa. İyê ke feqrê, milet yinu silayiye keno. Wertê hode loqme kenê top danê ci.

Wayir u kutikê verê çêveri:

Her kes wayirê kutikio. En dosto sadıq kutik vêreno. Adetê made vanê ke, "Haq rıskê kutiki dano wayirê çêi". Made kutik eve rısko. Payiz ve payiz pınağınê kutiki cia kenê. Çêde çı jiafet ke pozê, bara kutiki o jiafet ra vezenê bağse danê ci.

Asma Zıqıawute ke qediye, mulet se keno:

Taê avêlık cênê finê dêsuna. Taê ki qurımê lozinge sanenê ro. Taê ki wela adiri erzenê zeruna.

Taê cau de ki adır erzenê meydanê çêi ra, dora dime ki eve avêlık zeru runê de, a wela adiri benê erzenê vore ser. Vanê, "Çele qediyo. Uşire bijêrê, ero dimenê, va çele şêro, reyna nêro".

*Sıma wendoği weşiye de bimanê.
Hata reyna Tija Sodiri de zumini vêneme.
20. Gulane, 1996*

M. Arayız

¹ Na diwaze made nia vajına. Zovına cau de ki belka zovına vajına. Na diwaze mi've zonayêna ho vata. Tede nuxsanenî belka ki esta. Wendoği qusir de niamedê.

ŞIVAN RÊ MEKTUVA DE ESKERAE

ŞERWAN BARIHAS

Hêsarbiayis u sarewedardaêna Kurdu de xêyle fayde to bi. Tayine ti welatperver, tayine ki xayin ilan kerda. Ma her waxt hetê to guret, ploşti dê to. Paris yeno ra to viri, kami ti huykerda, kam torê wayir vejîya?

Ti amêne sewu, çesikê ho kerdene pîrr heni cerene ra. Ti eve tayra amêne, ez ve makina ho, çesikê hora cereme ontene. Ewe hesavê nejdî ra hot makiney 8-9 seyhazar km. na rau ra mî pênutê. Ez zerê heftî de gureune, peê heftî de ra u welağu ra viu. To lawikê ho vatêne. Ez sodir sonde wertê na muleti de, ğeriviye de xeşir-neşir viune hona ki heniyo. 24 serri na rae dîma ru.

Nika cerune ra, ho dîma niadanu ke honde serri sîmarê, namê sîmarê, sanê sîmarê, idendita sîmarê gureune. Heniyo ya ki niyo?

Torê tenena areze kerine: Ma ke lawika ho vatêne, zonê hode qeseykerdêne, to ve mordemunê jê to, vatêne: 'Çaê Kurdi qeseynêkenê, çaê zonê huyo xas de nêvanê, nêhesnenê'. Ma ke vatêne, nao ke ma qesey keme çiko? Sîma vatêne, 'o qedîyo, çînêvîao'.

Baqîlenia hora gore(!) Sîma ma vetene ro ho dest. Ma ve zerreweşîye ho ve ho fikir kerdene, vatêne: Toa nêbeno, eke raştîyê ki -dêl maştîyê ki yê maê, rozê gînenê po (pîro), yê ki raştîyê doz kenê.

Peyniye de ma niada ke: Welatê ma rîjio, mîletê ma biyo tever, zon u zagonê ma binê înkâr u thomete de, vertê tada mendo. Mordemo ke vijeri vatêne, 'Dêrsim sipê riyê mao, şan u şerefê mao', ewro haê cîra mîlqî kenê. Xeta hora ders nêcenê, dîsmeniye Dêrsim de vînenê.

Ti vê sekena Şivanê mîno delalî? Sari ra lawika ho cêna-vana, vêrena ra sona (hênio ke ma tenena bixapnê, tenena nam u hesavê sîmarê bigurîeme). Ti lawika de vana: 'Koê Dêrsim warê mao, Kurdistan welatê mao'. Raşt henio? Mordemunê to xarita veta wendexanî de Coğrafya Kurdîstani mîsnenê, eke çî hekmeta namê Dêrsimî tede çîno. Raştî ki warê sîmao, amnoni rî amnoni tede biçerê, ya ki biçîrayne!

Torê nae vajîne: Dostunê marê canê ma fedao. Goyilê ma, çê ma, warê ma jê ho bîzonê. Hama iyê ke Dewleta Osmanî ra dîma Tîrki de çîurre kenê, înu ra sîlondê ho dali sevekneme. Mî tora vake:

Mordem gere ke biraê luyê qiji bisevekno, cirê wayir vejio. To ve aqilê luyo pil (!) wast ke mi ho destvezê, to haqa fekê ho gurete. Dimê ho da ra mi dest.

Na mısawre kotira ame ra:

Mesela serê qeşi qaseta tîya newiye vie. Mı qese ard ve gurê to ser, şinata to goynê. Dima ki tora vake, qesunê hode gere ke haq-nêhaqên têsera rind cêbare kerê, mazlumî rê wayir vejîyê. Eke haqa ho esta eve qese vo ki, haqe cidê. Qesunê tode heni yêno famkerdene ke saê ke ser sevevê gëlet u xiravîniye têde Zazaê. Reê sîma hora pers kerê, na Zazaê ke hata vijeri wertê sîmade gurecênê ewro çaçê ho ciya oncenê. Ser-sevevê sîma Kırdaşê ya ki Zazaê? Gorê mi 'Mertaga' çimê ho nêvinenê, muya çimê sari biya derdo pil'.

Saê ke ez amune tora pars wazenu! Tı mira vana Zazaki de la wîkunê rindeku virazê-vazê beso. Cêrena ra mordemo ke lewê todero, eyra dana tastiğ kerdene.

Mordemo ke şia hora dahi terseno, tastiğê molirê ey bêhukumo. O fiğare duskmo, binê destu dero. Mordemûnê henenu ra sîmade 'tırşıkçı' vanê. Namê sari qaseta hora nêmusnenê, emegê sari rê coru hurmeta sîma esta? Senik mend ke hovira kerî Şivan! To na di qasetunê luyê peşmu de name -di namey haê axiri nusnê.

Tı ve eyra serva xatirê çêşikê ho qomunîstî de qomunîst, nasyonalistî de nasyonalist, -sosyalistude sosyalist, eleviî de elevî, -sunîî de sunî yê. Sîma çîqaşî ri-tenikê, çhond suretê sîma estê Haq bizonî!

Mordemo ke fêl u emelê ho bêli niyo, ho zere de hazar-zu axsata keno. Xızıro Khal feqır fiğarunê Kurdu, Zazau gëzevê yimî ra bisevekno! Mordemo ke cîranê horê, dostê horê, biraê horê çîmşîaênî kerde, peyniye de xêrê ho ne horê, ne ki muletê horê beno. Kami ke têdu stêni, serbesteni, hasteni, zerrewêşîye pêro qomî rê nêwazeno, o mordem ho xapneno.

Şivano Delali!

Made qesê de pilu esto, vanê: 'Her vas kokê ho sero roweno'. Tı, qomê mi mira rind nasnêkena. Zon u zagonê mi nêzonena. Na qesu de ke hem fikirime; zonê ma, muzikê ma, edebiyat u şinata ma kam avêr bero? Sîma nê, ma eve ho gereke avêr berime. Sîma hata nîka namê mara siyaset kerd, ma berdime kerdime dim u dimocikê ho. Nae ra têpia ki endi horê gurime. Tija ma verde mevîndê, marê şîye mekerê, beso. Honde serri smarê, namê smarê gurayme, mara ke nêvanê 'Haq raji vo', bale ma dima mîlqî mekerê!.. ●

HENGURE

HEQIE MERQARIJI

Sîma xortê nikay çimemirdiê. Niade to na germ de sepete kerda pîrê hengure marê tey arda. Mî rind tede niada, qe jûê cira nêlewiya. Waxtê made vêsanie biye, têsanie bie. Na lastikê şîay teyna juyo ke dewleti bi, ey kerdêne pay. Çarixê ma lon u lozin bi.

Reê, ez, beno ke vişt u dî, vişt u hire serru de biune. Rind yêno ra mî viri; çağê velgu bi. Dariye ve torjêni ra mî eştî haqve. Ezê ke kunu 'ra rae sonu Qisle, mî çeper serra venga maa ho da :

»Daê! Ezo sonu suke, çî wazêna? Torê Qislê ra çî tey biarine?«

Maa mîna rametie tenê vînete, peê coy vake:

»Niade, Qisle de hengure ke bie, marê tenê hengure tey biya!«

Mî haqvê ho est ra hermê ho ser, eve esq u çêf ra kewtu rae. Rae ra Xîdê Uşenê Alîki ki kewt ra mî. Eve qese u yaranie ma şime Qisle. Ma pia çae simit, uştîme ra. Mî darie ve torjêni ra berdi dukanê Memê Hermeni. Lewê de vînetu, hata ke ey sanay ve çerx baskerdi. U kar ke qediya, şiu furîne ra çivê somie, dukanê paşi ra tenê hewla hêrnê. Amu leê heni de dêşi sero mî nunê ho werd. Uwa ho simite, ustu ra. Amîka tuya rametie, na Sîlemanê made viari kerdêne. Mîno ke maa hora perskerd: »Daê, torê Qisle ra çî biarine?« seweta amîka tora bi. Ondêr çinebiayie bie. Çimê isoni her çî de mendêne.

Şiu dukanê Sofî. Mî horê dî-hirê tutni, çêyi rê dî qalivê sovîni, ju ki kiloê hengure gurete. Raa mî sero, binê Qisli de heniê bi. Leê heni de hengure amê ra mî viri. Mî vake, reê thom kerine, çika çîwa wa? Tenê vete heni de şute. Payra este fekê ho, mî ho sana ve raa dewe. Bimbareka hengure mevaze, to vatêne belkia hemgeno!

Asma payija vîrene bie. Germo de wes bi. Erjiyu, amu Derêareyi. Hem biu têsan, hem ki delgê mî hengure de bi. Uwa heniê Derêareyi amnoni jê cemedi ya. Heni sero hevê oroşiu ra. Uwa ho ke simite, horê ciğarê kerde de. Mî ke ciğara ho simite baskerde, thomê fekê mî vuriya. Şiu heni de uwe çarnê fekê hora, tenê ki simite. Mîrê hên ame ke, thomê fekê mî hona tholo. Hora thomê fekê mî, mîrê mane bi. Şiu heni, mî reyna fekê ho şut. Çî fayde! Delgê mîra hengure nêvejie. Haqve ard, goseo de qerarek cira vet, heni de şut. A, o ki mî uza est fekê ho. Ustu ra, ho ve ho mî vake, »Ez ke endi na hengure ra wenu, ciê dake burine! Ez ke jûna erzenu ho fek, mîrê ci bo, sîl bo! Ciê dake bo, mîja dake bo!«

Ondêr zaf germ bi. Germ ke nêbiêne, belkia ez qesê hode vînetêne. Amu, kewtu Jiara-Paçikene, eke mî rîndek araq do. Niştu ro uza. Mavênê Jiara-Paçikene ve bonunê ma phonc deqey ra jêde nêonceno. Ronîştene hora mî horê kerde mane u sane. Ciğarê da ho mî hervi pişte têra, simite. Qe canê mî nêwast ke, urji ra, şeri çê. Mî Haqve ra torvikê hengure vet, diane kerd ra, tede niada, eke tede letê de leti ra senik hengure menda.

Mî ho ve ho vake, »Hên ki rie mî şiao, nia ki! Va ciê dake burine, mîja dake bîsîmine, riê mî rînd şia bo!«

1989

TANJA

Qameri bi ya, baslê antene kerd. Na defa jü çêneki cênê xo dest Subayê SS'i. Na çêneki jü dari ra cênê, danê darida bini re. Sırı çekim di saane daa bena baxse. Subayode lesi derg çêneki di cêno pê, be zerpa danu jü dari re. Çêneki xora sona, hên gına warre. Qorê xo wertê gon u gonasêrdê manê. Subay tenê tamasi sêrkeno. Beliyo, wazeno kî be çiyê nianena ters miletê bin diro. Pênıyidi ni subay nisenê arabeadi khani remenê sonê.

Subay kî remay şî, çardağa bananê kha-nanna serı milet bi derg. Cênıyê khokimê kî kincê qalindi gurtê pıra, mordemê kî destê xo lercenê, domanê kî çimê xo tersênê, cênc, cênc cêni.. kotbi pençeru, teber ru sêrkerdinê. Jü cênıkida cêncı xilbiye amê, çardaxa kî be gulana xembelnayı biye, aê ser. Porrê xuyo derg mendosanna amenê cêr. Kincê xo u porrê xuyo khez zaf neqşıyay bi jübinu. Cênıkı çardaxı ra xo kerd derg, olağa raê di çêneki, remêrdıy diye. "Cigera mı! Vereka mı!" va; birrê, zirçê.

Subayê kî thaldı di bi, zê vay-varış qersuni varnay pençeran nu. Cênıkı çardaxı ra remena zeri. Qı gosi xo venci tıfangu ser nê-nana. Tıfana kî teberdı qı thaba nêbiyo, hên xo ercêna teber, yena xo dana çêneki serro. Be zirçaisa, qarraisa vana: Tanja m'! çêneka m'! rindeka m'! İ zalimu çuton qemişê tu bi Tanja m'!.. Vencê cênıkı raê-olaği gurti xo ver.

Cênıkı qı gos qersunu ser nê-nana. Têyna zirçêna u bêrrêna! Serê bini kî pençeran na xo verdaybı ro, ancıy zeri. Pençerêy dai ca. Zêrrıa cênıkı tıfana bıya zê polati. Qı tersê xo çınno qersunan ra. Sênê xo kerd ya, çêneki gurite wertê bajianê xo. Gonia kî çêneki ra reçê, kinc u porrê moa xuyo khez wertê gon u gonasêr di verda.

Cênıkı, cêneki gurite virandia xo, sanê sênê xo ser, uşte ra u hên findete. Tıfana qersuni karê cı nêkenê. Çı esto kî, qersuni anca ercinê! Subayê SS'i kî kosi di xo

dard bi we, piştôê xo kêrd rast, nay pıra. Cênıkı be lesa xuya derga dêmdıye hêrd ser. Porrê xuyo khez, zerê golê gonıa çêneki di mand. Cênıkı virandi di çêna xo, hêni hurna xodı mande.

Dür ra mordemu di khokim, dest di çoğana xo vecia ama. Ama kî nejdıyê cênıkı zirça, qarrıa: "Besso! Êndi Besso! Kerdêna sıma, alçağıya sıma her keşi diyê, pêro heşiyê pê. Kutuçı!... Çı waşt sıma çêneka qıçkêki ra. Çı waşt sıma cigera mı ra?.."

Ama lê çêneki, bajıandê guret pê dardı we. Cênıkı xo sas kerd. Çêneki rolê xo ca-verda, huyie. Hatı bin ra qameracı u gorevli hêrsanê xo-ver bi zê xeğu... Şêfê yinu birra khokımı ra:

"Maynaxu budala! Tu her çı kerd xırabe! Nıka baslı toyi, çêna toyi... Mau kî her çı newıra biancimê. Nıka ni zerari kam cêno xo ser?.."

Mordemu khokim saakı qı thaba nêheşıyo pê, hên be berbısa miletê dormê xorê qêşıkeno: "Roca nıanenı di Rebaka mı kıştê. Nêşıkımê kı şımı cendegi (ceset) bıli bicımê. Lê postalanê khaan di hên mande cigera mı. Xu-xodı wertê olağa raê di poyie. Cigera m', Rebeka m'!.."

Mordemu khokımı qı xo nênapıra, miletê dormi kî cırê "feqır bıyo xêğ" va, qeşıyanê xorê devam kerd: "Memıradıyê se beno! Kaê nıanen nê bıli thamış nêdon. Sıma nêzanê herb çıko, senıno. Mı zaf deci anti cigere mı... Çend canı verê çımanê mı di kıştı. Cênıya mı, domanê mı çıton olağu sero poyay. Sıma nêzanê verekê mı... Ax, herb kotıo. Kaê herbi bıli kotıo!..

Adnan Binyazar-İncilâ.Özhan
"Türkçe Dil ve Okuma Kitabı 5", Berlin.

Tirki ra çarnog: **U. Pulur**

SANIKA WEJİR DESTANI¹

ARÊKER: H. CANSÀ

Wejir Destan lewê padisay de wejir biyo. Zaf baqıl biyo. Dugelu ra ke çı qese amêne, cuabê qeşi i dêne. Ni padisay wejirê bini dê kerdi, nu guret lewê xu. Pîlê na wejiranê binu, kuti'be girê na wejiri. Vake, "çutır beno ke, ma pêro caverdayme nu gureto!". Mavênê ninu de sersilae seymaniye kerde, wejir Destani be padisay ra verday pê.

Rozê wejir Destani padisay ra çiê pers kerd, vat:

- Padisaê m' amê biye, vêrde ra šiye, henio ke?

Padisay manê na qeşi nezamit, her ke ši, kut girê na wejir Destani.

Venga cêladanê xu da, vat:

- Ni berê bikisê, işliga ni goni'ro cinê, mirê biarê!

Hirê celadu nu guret ši. Celadu rae ra pers kerd, vat:

- Guna tu çika ke, na pasay torê na kerde?

Wejir Destan berba, vake:

- Ez sevajil Heq zano suzê mi, ez tawê nezoni!"

E, ma vake:

- Ma çiê torê kenime. Tı ki bê vad-ke ke, na şundorê padisay de nevindena, ma tu verdanime ra.

E ma vake:

- Tawo ke sima mordemêna henêne mirê bikerê!.. Ezı ki xora ke vınderi, bêşêre-
feniya!

Ninê vaştı ra teyrê kiste, pirenê niy cına goni ro, guret ši. Padisay vake:

- Kisto?

İne vat:

- Hiya, ma kisto.

İne piren vet, musna padisay, padisay imu kerd.

Nu wejir uza ra ši lewê jobina ju padisaê bini. Şi schera padisaê bini, xorê boni di, boni kira kerdi. Dı serri tede mend, serra

hireyine dugelu padisay ra qesey pers kerdı, vat:

- Cuabê qesê ma dana bide, eke nêdana, cengê ma cengo!

Padisay venga wejuru pêrunê da. Kêş binê na qesey ra nevejiya. Nu padisa xona gna xore ke, wejir Destan ke naza biyêne, binê na qeşi ra vejıyêne. Ni padisay vake, "ez se bikeri" pêyniye de venga pîlê wejiru da, ardi cıra vat:

- Ez nika ju male oncon qenter, don tu, bere çewres roze qaytê ci be, roza çewres u jue cına yena. Ju dıran ke jêde bo, yan ki ju

1 Na Sanika, 07'ê oğuztoza 1992'e de dewa mara (Sansa) Aliyê Xınsiji mirê qeseykerde.

diran kêni bo, sarê tu don puro.

Gere ke juanê vejio. *esit*

Nu wejir wust ra şî çê. Ustna vili şikiya, cêniya xu vana:

- Se biyo torê hin murizma?

Wejro pil vake:

- Cênki! Padisa mîra vano, "ju male donu tu, bena çewres roze qaytê cî bena, çewres roze ra têpia gereke uncia jê veri juane bêro". Nezon zerria xu kuta tu, pê mane cêreno,

sale mî bikiso, tu bijero? Nêzon çibao nu..! Wejir vake:

- Wilay cemki, ezo sonu, tî ki se bena bibe.

Astorê xu, zernê xu gureti, bi rast şî. Terefê Heqî ra uki şî suka ke wejir Destan teyro, şî uza de vejia.

Oda wa ke wejir Destan teyro, nu ki şî nejdîyê uzay de xorê odike gurete. Rozê wejir Destan qewa wa ke herroz sono, nu ki şî uza.

Wejir Destani niada ke, wejiro pil hao uzaro, xori xori ymeno de.

Wejir Destan o naskerd, iy wejir Destani nasnêkerd. Wejir Destan cira vat ke:

Ez tu teni pese vinomu, tî yê itay niya, senê ca ra wa?

Wejirê pili ki pêro cira vati: "Ez lewê padisay de serdarê wejiru biyu"

Wejir Destan cira vat:

- Ça hini xori pasona, sawi kena, sebiyo derdê tu çiko ke?

Wejirê pili vat:

- Qalê i derdu meke! Tu derdanê mîrê derman nêbena, pers meke!

Wejir Destan vake:

- Ala vaze, beka derdê torê çiyê derman vinenime.

Wejirê pili vake, "Padisay ebe na biçimi ra vati".

Wejir Destani vake:

- U çiyê de qolayı yo!

Wejirê pili vat:

- Se qolayı yo?

Wejir Destani vat:

Ribigê zernu bide mî, tora vajine!

Wejirê pili ribigê zerni daybe cî, wejir Destan cira vake:

- So, a male bijê bionce têraji biya. Ebe a male rind werdene de, hêstê be hêstê biya baxçê hêywanu de bifetelne. Biji, mêsni, naxiri, heşi, vergi, a inê bivêno. Aye ke i di; nê kena jede, ne ki kena kêni.

Nu wejir sono male onceno têraji, cêno yêno. Çewres roze jê vatena wejir Destani tey niadano. Çewres roze ra tepia beno lewê padisay. Padisa onceno têraji, niadano ke tawo ke da cî, çigaye biya, unca xunde ra. Padisa niy ra pers keno, vano:

- Tu na se kerde ke, giraniya xu uncia jê veriya?

Wejiro pil vano:

- Mî hêstê sixi dêne werdene, hêstê de reyê ki berdêne baxçê heywanu, hini giraniya xode mend. Padisay wejirê pili ra pers kerd ke:

- Tu na sarê xora kerde, yan ki juyê tu salix dê?

Wejirê pili vat:

- Hiya, mordemê mîra vat.

Padisay cira vano:

Sona i mordemi murê ana biya, nêana sarê to don pure.

Ni wejirê pili, ne namê i mordemi pers kerdo, ne ki 'tı kama, çika?' nas nêkeno. Wejiro pil sono çê, cênka xora vano:

- Mı nêvake ni padisay çim verdo tu! Nu çiyô de nianeno!

Vano:

- Wille ezo son!

Heqbê xu keno purê zernu, beno aspor tekueno sono. Sono cao verên de vejino. Reyna a qewa de rastê wejir Destani yeno.

Wejir Destan cira pers keno, vano:

- Na rayê çimay rê ama?

Wejiro pil vano:

- Derdo peyên peyra tu murê vet.

Wejir Destan vano:

- Çae?

Wejir vano:

- Padisay mira vano, "so i mordemi murê biya, nêana sarê to don pure".

Wejir Destan vano:

- Ververê mı zernu bionce têraji, ezo yomu.

Wejiro pil vano:

- Namuş serkute her çı beno.

Wejir Destan vano:

- Wejir Destano ke vanê ezune. Tı kuta mavênê mı u padisay, tu pilêna

wejiro guretel!

Wejiro pil padisay rê weşeneno, vano:

- Mı wejir Destan nao dio, nejdî de uzarime.

Padisa eskeri dano arey, wejir Destani be wejirê bini ra ke yenê, padisa eskerê

xu ceno, verba wejir Destani sono, ceno ano sarayiya xu. Niseno ro, wejir Destan unca vano:

- Amê biye, vêrde ra şiyê..!

Padisa vano:

- Tu na qesa vate, uzay sero mı fermanê tu vet. Tu darde kerdêne, tu şiya xeleşiya ra, ama unciâ i qesê xu vana. Padisa cira vano: "ala vınde, manê na qeşi çiko."

Wejir Destan vano:

- Amê biye, bextê mı (taliê) amay-bi. Mordemi kuti mavên, mı çı ke bivatêne, tu imu nêkerdêne, tu ez jureker vetêne. Coke ra bextê mı, mira kuti dūr. Tu wejir Destan wast, ara tu dest nêkut. Vêrde ra şiyê, bi ke bextê mı (taliê mı) gurria, dı serri ra têpia unciâ amune. Serba tu ki, serba mı ki unca "amê biye" taliê ma bi

ke, amayme reştîme jubini.

(Naza de sanıke qediye. Yê sarê (qomê) ma ki "amê biye, vêrde ra şiyê" mebol!).

NUN U SOLE

HESEN UŞËN

Reçete
Sindorê dewê
 Her çira ver nae vacine; ita de nuni (noni, werdeni, werdişi) se pocinê ra zêde, jü qılafetê dina an ra zon. Na tengiye de ki nêmanen, çarawelê nê qılafeti hona ebe sindorê dewê ki cên. Jü dewê de koy de, zerê jü çêyi de, ebe emegê dest u paa ra, ser u binê hardê dewreşi ra çı ke beşar kerdo gureto, yanê çıyo ke nêhêrino, ebe pera nêgureto, ebe dêra çıyo ke poto, ita de êra qal ken.

Se ke vacino; Nun u Sole ra qal ame ra, nuni se pocinê ra zêde, jü teyna qılafetê dina ana ro zon. Inam ken ke hondê ke ez ita de nusnen u salix dan, hondê xêlê kesi xora zanenê. Hama vaştena mı ki xora a biye ke; no çı, reê ki ebe nuste bêro ro nustene u nuste de bêro vindarnaene. Heya, jü ki hondê ke wazen biyari ro şıma viri.

Kamo ke rınd nêvineno, ya ki salixê murê qailiya xo niyano, namekerdena nê nuna/werdena de kemiye vineno, o kes na kemiye binusno, nê pelga de ya ki pelganê pêserokanê manê bina de ağme kero, rında tewr pile keno.

Raştiye ke wazenê; mı, ma u piyê xora zo bina kesi ra çiyê pers nêkerdo. Çı ke ame ma viri, se ke cêr de nustaiyo, ma hini ard ra pêser. Hini ard pêser van çı ke, hetê salixi ra beno ke tainê rê taê biağki bêro. Çı ke qesekerdene de salixê werdene zo bina beno. Mesela, Ağwa xo gırnêna, bulğur kena ci... Ron, piyaz, isot veşnena verdana ro ser...

Mı be xo, nê çiyê ke ita de ebe name de kurnê, jü be jü werdê, şımutê. Nika no nuste Almanya de êno nustene, hata ita ki nê nuni ênê sıfrê ma ser, tabi çıyo ke beşar keme, ita herinemê inara van. Hama çiyê esto ke, tar u thuri ra zo bina çıyo bin xora her ca êno diyene. İsan her waxt u her ca

de şikino zerfeti poco. Xora ma ki, qal jü zerfeti sera ard ra u no nuste uca ra dime ame werte.

Heto bin ra, mordemi ke qalê werdene u şımutene ke kerd, qese ke dinara ard ra, dormê dina de taê çı estê, gere ê ki bêrê dekernaene, qalê dina ki bêro ro ra. Ma sindorê nê nusti de, jü namê mordene ra tainanê dina amê xo viri, dekerneme u viyarneme ra. Nê vacime: Khebaniye, beriye, tendure, zıge, ar-dü, saci, fıraqi (qab u qacaği), bonê çêyi, khulinda boni, yauxe, meşke, rewike, sepi, pırxanikê khulinde, siland, distari, dirgore, arê, tire, xonça, sıfre, astami, cite (ramitene), cün, çerçi u hona zaf çiyê bini.

Mao ke niya taê ver u pey ra da pıro, vereme ra şome!..

No, heqa werdene u şımutene de ki niyaro. Na dewê de koy de hona zaf çı weriyo, hona ki werino; şımıyo, hona ki şımino. Hama ma; sıfte, beşar nêkeme her çı jü rae de zerê jü nusti de biyerime ra zon. Zo bini ki no karê nê nusti niyo. Onciya ki, çıxa ke ma dest ra amo, ma çıxa ke zanito, werdene u şımutena her waxt u her kesi ra ita de qal ardo ra. Reyna van, werdene u şımutana her kesi. Çığa ke werdene u şımutena her waxt u her kesi vame ki, onciya ki zaf çı pây de dame. Mesela; heb, toxım, şerbet, şorbike, ron (mal-manga), ağwdoy, çılqemast, do, mask, binê parzuni, heriş, thon, vazd, gost, pune, kırkırık, gulê verva roci, gızeri, şinge, parıke, xiloki, khaki (hela rê khaka ebe name bimorê, çıxarê, mesela khakê dırıke), sae, muriye, mamux !?.

Kılmek ra gıredime:

Ma têde zaneme ke, serê dina ra her zon, ca be ca fekê de bin ra êno qesekerdene. No zonê ma Kırmancı-Zazaki de ki

niyanêno. Çiğa ke taê qail niyê ki, ez on-
ciya fekê dewa made nusnen, wa qarmê
çimanê dina bonê.

Namê werdena ki, geganê jükek, geganê ki
xêle ra ardê zon. Çi ke zêde ra niya name
benê.

Taê çi ki alaqa xo salixdaena nuni rê zêde
çina, hama ma ke werdene u şimutene ser
qese kerd, maa mu nê çiyê niyanêni zaf vay,
mu ki gegane jüjü qesa daê ita de kerde ci.

Sifte, tenê dormê werdişi ra bicerime.

Locine

Zerê bonê de çae adiriyo, waxtê veri de
oda u boni ki pe kerdenê germin, zo bin
verê ra hata nika tede non pêşo, robar
biyo nêzo çik u çi biyo. Zêde ra werte
de, zerê dêsi dêra, kemero pur u sala ra
çengê locine virazinê u xemelinê. Dor-
mê daê de niştenê ro. Mislet amanê
pêser. Binê locine de sale biye, a sale
sera timi adir kerdenê we. Bıcike
eştenê sala surê ser, saci viroşiyê ci
kerdenê, adiri ki kerdenê saci ser, o mir
hini bine de pêşenê. Zo bin, na locine
de hirê kuçiki bi, dina sero biroş, quşx-
ane, lê u qab-qacağê bini ninê ser.
Tainê hurendiya kuçika de dezewan
nenê ro. No ki asin ra ze kuçika hirê
ningi bi, nê sero ki ze kuçika lê, biroş,
quşxane nêne ro. Taê çêa de ki jü asin
zerê na locine de berz ra veriniye ser
bi, biroş adiri sera pi ra darde kerdenê.

"Daka mu se ke hewnê şewe ra qese
kena!"

"Ma hewnê şewe niyo çiko! Se ke dew u
locinî verday!"

Xozibê waxtê veri, isananê veri!

T. mali

wir lalae

waxtê çêre

Qılağê, ar-dü

Tezeko meşin u tezekê dawari ra gilor
ya ki çengen qaznağ viraştenê, teberê
nê qaznaği reyna ebe rixa mal u dawari
süyağ kerdenê, lüyenê ra. Zere ki on-
ciya tezeki kerdenê ci. Eke ar düyê
çeyi ke vet, o waxt qaznağê qılağê ca
de verdene sera bine rê qılağê hazirê
biyê, reyna tezeki kerdenê ci. Qasnağê
jü qılağê dirê seri hini mendenê...

Tezeko meşin gome ra ebe merê birino,
dêsê sera ze dês nicnino. Tezekê dawa-
ri ki bosme de beno ro, birino.

Koli ebe mağa eştene pêser nijnêne, ya
ki kerdêne hurdi, kerdêne binê qulikê.
Nê ki locine u saba de teba tezeka ra
piya veşnenê.

Poten u şütene de ar-dü no bi. Kale ka
nina de gone u zeliki ki nêne ta.

Çerçi

Dewanê made çerçi Dumlici bi, ma
ninara vame Paloci ki. Nina ağıt, tüy,
basmeci u tenê çimiyê werdene u purti
ardenê. No çimi verva ron u pirçê mali
dêne (tirampe kerdêne).

Yane mesela, çar seri tüy, serê ki ron
de vurnenê.

Qılaçi

Qılaçiyê ke amenê dewanê ma, ya ci-
ranê dewanê ma bi, ya ki Dumlici, Tirki
u Lazi bi. Nina firaqi ebe pere qılayi
kerdenê. Dari veşnenê komir vetenê,
kerdenê korige, ebe kulfike cımitenê.
Sifte qabi ebe qum kerdenê pa, dima
neşadir kerdenê hurdi, kerdenê ze arda,
lê xode kerdenê tasikê, waxto ke qabi
nênê adiri ser biyenê sur, o nêşadir
wertê di beçikanê xode şamitenê piro,
leyim kerdenê pıra, ebe peme soynenê
qab ra.

viros kerdên = fers çevirmel

qumel

Bostan

Arşiva H. Tornëcengi ra

Lobi, fasoli, piyaz, kartoli, kelem, sılqi, tamatezi, xiyari, biberê kıfta, kundire, kundirê shehera (suka), gizeri, gulê ver-va roci u khırkırık nê kuli boştana de ramitenê. No bostan verê çevera de, ax-pin, hope u lara de usar be usar nêwe ramino. Gere ke no het ra tudarekê bonê çeyi u riskê zimustani bêro diyêne.

Welatê serhedi de şeş aşmi varê riyê hardi ra manena, o waxt kami ke amnani çı tevdır kerdo, zimustani ki werdê xo o biyo. Riskê xo khulinda xode biyo, dukanê xo, çê xode biyo.

Zad

No zorfeti u girika bice, hata roneni her çiyi ke pocino **ron** kuno ci, uyo.

Tar u thur

Xora binê asmênê khewi de jü bostanê de girs esto ke, riskê têdê me u mati rê usar be usar xemelino, marê ki heto jü ra. Ninê têdine ra vame tar u thur.

Qatığ

Pendir, ron, mast, do, şıt, xavıke, binê parzuni, toraq no çiyê khulindo, çê her kesi de êno diyene. Werdena her waxt u her kesiya. Qatığê çeyi destê khebaniya çeyi dero.

Nunê tire, nunê saci, nunê tendure

Ağwa şirgerme ra beno mişte, vındarino, beno tırş. Xonça sera ebe tire beno hira, saci sera, ya ki zerê tendure de pocino. Nunê tirê ra nuno labashi ki vacino. Eke mir nêkerd tırşî beno nuno eşkeba. Cêni ze çitanê serê xo nune be nune kenê hira.

Nuno bauxki

Haki, ardi erzinê ser çılqinê. Saci de, ya ki tawike de, zerê rono rovileşiyai de khoçike be khoçike ra benê ro, pocinê.

Bıcıka gızri

raverden
→ xerçine ra

Heb distari de êno rarrdene, miştê beno, beno gilor, kuno binê saci, peşeno, cıra bıcıka gızri vacına.

Bıcıka ronine

relü yama

Ardi; ron, ağwe u şıt de bêmiraz miştê benê. Eke rınd amay (alüene) kenê gilor, kenê bıcıke. Kuna binê saci, binê saci de pocına.

Bıcıkê toraqi

Mir tirê beno, beno hira, nême de zerê dê toraq, piyaz, vazd kuno cı; nêmo bin ki şikino ro ser, erzinê ro saci ser, pocinê. Bıcıkê toraqi erzinê binê saci ki.

Miyaz

Bıcıkê de romna, ya ki nunê de saciya ronına, zêde ra ziyar u diyara ser de, raa Heqi de beno vila.

Goğiki

Ardê lazuti, ze mirê bıcıke huşk, bêmiraz benê mişte, ron şanino cı, benê gu-de, binê saci de pocinê.

Ardê bini (genım, topık, kose) ki miraz sanino cı, benê tırş. Ze goğikanê lazuti binê saci de pocinê. Nê ki zêde ra raa de ênê verdênê, çı ke niya rew kertü nêbenê.

Zerfeti

Mirê zerfeti bêmiraz, huşk beno mişte. Bena gilor, erzina binê saci, sala locine sera, binê adiri de pocına. Kırtıkê seri gilor birino. Zerê dae ebe khoçike kinino, cıra vecino. Kırtıkê bini ebe do, ya ki mast şüyax beno. Zero ke cıra veciyo ebe dest beno hurdi, tepiya kuno zere. Tenê doo hêst, ya ki mast verdino ro ser, dima hemgen be ron têwerte de vileşinê ro, kuno sera.

Taê be dest, taê be khoçika meleve wenê. To ke zana, kırtıkê zerfeti ra çı vacino? Ma, xora çikonek werdê muno. Şande ra ke mendo, şodir ebe çay, vanê belka tayına weşo.

Patila

Patila ki, mir tire beno, kuno zerê legane. Zerê dae tüy, basmeci, zerê goza u eşkici, teba ardanê lazuti ra piya benê mişte, kuno zerê na nune. Nunê ki tire bena, erzina dae ser, teba leganê ra kuna binê saci. Zerê patila ke vet jü ron teyna kuno ser, xora werdene rê bêroni ki hazıra.

Tirit

Nunê tire eşkeba pocino, phari be phari beno hurdi, kuno zerê lengeriye. Ron vileşinê ro, do kuno cı viyarino ra, taê ki isot erzino ser, henı germin werdene rê weşo.

Siro keldoş

Bıcıke miştê bena, pocına, dest ra bena hurdi, qabê de nina ro, doê siri verdino ro ser. Dae ra dima taukê ki ron vileşino ro, cor de verdino ro ser.

Her kes hermanê xo şemerneno we, êno ser.

Siro qult

Siro qulti ki, bıcıka xo helba darene de, ya ki taphıke de bena hurdi. Doê siri verdino ro ser, ebe tire, ya ki astami xıncino. Vecino, kuno lengeriye, wertê dê beno çale, ron teba taê şiraniye ra kuno na çale. Ebe desta, khoçıke ya ki khoçıka meleve werino, no ki siro qulto.

Sirê saci

Nonê tire eşkeba beno miste, tenik beno hira, saci de pocino. Lur beno, ebe dest beno hurdi, lengeriye de nino pêser. Doê siri u ron verdino 'ra ser, werdene rê beno hazır.

Sirê lazuti

Ardanê lazuti ra goğiki pocinê. Sirê lazuti ze siranê bina do de nê, ağwe de xıncnenê, kenê qab, çale kenê, ron u aqıt ya ki ron u hengeni ra kenê cı, werino.

Bulğur girenaene

Hebo kose ağwe de girino, êno rafiştene, tiji vera beno züya. Eke bi züya dinge de, ya ki dirgore de êno kuyene, pistik sera şono. Defêna êno rafiştene, rêyna beno züya, vay dino, pistikê dê va beno. Lengeriye be lengeriye êno weçintene. Ebe dıstari êno rarrtene. Ekê rêd ra, ebe gozligê ya ki pırocınê vicino ro. Ardê dê bine ra vecinê, rındê dê kuno meşoke/çüyale, dino we.

Ardê ke binê pırocine ra vecinê cıra binê bulğuri, vacino. Ebe binê bulğuri ki werdiş virazino.

Bulğuro huşk

Verê bulğur, dı veri ağwe de girino, eke onciya; ron, piyaz, isot têwerte de

girino, verdino ser, werdene rê beno hazır.

Şorba bulğuriya doy

Do viyarino ra ke nêqesiyo, bulğuri ki kuno cı, girino. Taê ki ron piyaz, isot kuno cı.

Emurtoğe, Vurve

Ron qijilino, ardi benê pêde, weşenê. Kuna qabê, bena serdin. Waxto ke germi ya ki şorba nê ser, taê cıra ca kenê anê kenê tawıke, defêna taina ron kenê cı, eke bıbo, taê ki piyazê de bin kenê cı, ağwe de kenê amar, kenê wertê germi.

Êgni

Goşt, fasoli, lobi, kortoli, kundiri kılmek ra çıyo ke bostan de reseno kulınê ra êgni beno. Ron, piyaz, isot u goşt veşino, ağwe kuna cı girina, çıyo ke bostanê khebaniye de beno khewe ê ra çı ke bıwaziyo o kuno cı.

Şortke

Ardê lazuti ağwe de çılqinê, ninê adiri ser tey tev dinê, hatani ke kel amê ser, girıay. Tenê ron erzino ver, heni werina.

Germi

Heb dinge de êno kuyenê, eke şüt, pistik ke werte ra veciya, şenık ağwe de êno girenaene. Dıma; ron, piyaz, vurve veşino, kuno cı. Zo bini ki hurendiya ağwe de peciyo do ki kuno cı, girina bena germiya doy u werdene rê bena hazır.

Heto bin ra ki, morden şikino virende doy biviyarno, hona heb cı kero.

Germi, lazut, kose, cew u genimi ra pocina.

Germiya kengera de, kengeri benê hurdi, do de viyarinê, puno teze erzino ver.

Germiya des u di Îmama

Ağwe ra hatani sole des u di thama ra pacina. Sodir nanê ser peroc pê rocê xo şiknenê. Çêa ra bena vîla.

Toraq

Do girenino, beno toraq kuno sinci ser. Sinciya dê parzun bena, hatani waxta-waxtê recena, pêciyo parzun ra vecino, kuno meşoke. Hatani ke waşt dino arê. Hini meşoke de beno züya, reseno. No toraço xamo.

Dêra dîma, ko ra mendîke ya ki so arina/o, na mendîke ya ki no so girenina/o givişina/o ebe toraçi ra şanina/o pê. Niya beno toraqê mandîke ya ki toraqê soy. Toraq nino kupê ya ki postikê ra, zımıstani werino.

Sinciya toraçi ki dina kutik u pısinge.

Toraço weş

Maşt şirin beno amen (şenik amen kuno cı). Toraq kuno zerê meşoka kurase, darde beno, dae ra dîma heroc heroc mast beno ser, eke çıxa ke waşt, hondê ke da arê, dae ra dîma endi mast ser nêkuno, no meşoke de tevdino, eke ağwa xo ke rınd recê, meşoke ra vecino, kuno leganê de gırse, nêzdiyê nême dê ki ron şanino cı, piya şanino pê (mişte beno), nino poste ra.

Rocê xızırı de ki beno ra.

Namê xo toraço weş bi, o be xo ki weş bi. Fekê isani de heliyenê.

Toroqê Kewki tham u rengê de bin ardene sıfrê ma ser.

Pastgan

Do dino arê, vındarnino beno tırş, kuf-kufino we. Nino kuça ser tey viyarnino ra, girino. Eke giriya bi hest, nino ro, beno serdın, kuno parzun, rêcino. Eke rêca vecino, sole beno. Têde piya ke ebe dest mişte bi, nino kupê ra, ya ki postê ra.

Paızdo

Do kuno meşoka kurase, tede receno, beno züya. Eke rınd reca, vecino, sole beno, nino kup ra, zımıstani werino.

Terene

Terene toraço huşko. Amnani beno gu-de, tiji vera nino ro, bono huşk, zımıstani beno pıra, amari beno, do cıra vecino.

Xoro bê doy çı beno çı nêbeno şıma ki zanenê.

Pendir

Şıt girenino, amenê pendiri kuno cı, peciyo beno parzun, salê nina ro ser, o bine de hini phon êno. Eke ağwa xo recê, sole beno kuno qabê, ağwa girenaiya serdine kuna ser.

Erişte

Ardê genimi ya ki kosi şıt u haka de mişte benê, mir huşk êno guretene, tire beno, beno labaş erzino tiji ver, tenê ke tiji verra onciya bi züya luri beno birnino. Reyna tiji vera êno rafıstene, beno huşk. Amnani beno hazır, zımıstani rê dino we.

Potena erişti xora bê zameta. Ağwa kelî de erzino ver, pocino, ron kuno cı. Mordem beşar keno erişti berzo verva zaf nunanê bina u ebe dinara ki poce ro.

Bıŝi

Ŗıt haka de beno miŝte. Mirê bıŝiya ze mirê bıcıke huŝk êno guretene. No mir beno phon, tawıke de, zerê roni de pocino.

Gırıki

Bulğur kuno qabê, ağwa girıaiye verdina ser, serê qabi êno guretene, qase nem saate tede beno nerm. Dae ra dıma, ardı ŝaniné cı, miŝte benê, (lüyinê ra) phon gırs u zere qulekerde gırıke vırazına. Ağwe ke kel ame ser, gırıki kunê cı, girinê. vecinê benê hurdi. Kunê qabê; ron, do, sir verdino ser, werinê.

Kıftê

Bulğuro hurdi goŝto xınciyae de lüyino ra, piyaz u isot ŝanino cı, miŝte beno, zerê lape de gude be gude ŝidinê, erzinê ağwa keli ver, girinê. Vecinê; ron, do, sir verdino ser.

Bilorikê ağwe

Ze kıfta ya ki ze gırıka benê hazır. Wertê dı desta de benê gılorıkın. Hetê ra ki, nuki ya ki niski piyaz, ron, isot de girinê, tenê ke bi ro nerm, nê gıloriki kunê cı, piya girinê, werdene rê benê hazır.

Haız

Ŗıt, tenê haki ŝikinê cı, ŝenikeki ki ardı erzinê ser, çılqinê, tawıke de, rono ro-vileŝiyae de pocino.

Helisa

Ŗekır ağwe de helino, ardı erzinê ser çılqinê, tawıke de zerê ronê ro-vileŝiyai de pocina.

Hewla

Ron zalal amar beno, ardı ŝenık ŝenık benê pêde, tevdinê, hedi hedi adırı sera peŝana. Nêzdiyê weŝaene de adırı sera nina ro, hemgen ya ki ŝekır beno amar, verdino ser, rındeke tevdina. Hatani ke biye serdın vındarnına, hona werino.

Hewla zaferi xerê merdanê pili de pocenê, kenê zerê nonê. Waxtê vıla kardene de nonê de hewla, taŝê bulğur, taŝê ŝorbıke (eğni) jü nona tire, çê be çê ra kenê vıla.

Hemgen

Paizi ke meŝi ditêne, darenê (legana) nunê tire potêne. Kam ke lê meŝa ra biyamenê, bıŝiyenê, hamgen kerdenê wertê nunê, raa Heqi de denê cı, vatenê wa çımê xo ya ki nevsê xo tede nêmano. Waxto ke meŝi ditênê tezek nêne ra adırı ser, berdenê verê petage, düyê tezeki ra meŝi ŝiyenê hetê bini ser, ya ki veciyenê teber, telaq be telaq êbe astami ca kerdenê. Sere de jü defa meŝi ditênê.

Hemgenê meŝanê oxıla ze leçega sıpiya serê ceniya bi.

Sungı

Benê hurdi ağwe de girinê, rın kuno cı werinê. Erzinê bulğur u bırcı ver. Zo bina ki erzinê adırı ser, pocinê hini werinê,

Tiji vera benê huŝk, zımıstani rê ki dinê we.

Ko ra denê are, koka kınkori de, mendıke de, karpoxi ki de biyenê khewê. Thamê sunganê welatê ma ze gastı bi.

Turŝi

Kelem ya ki sılqa ra vıraŝtenê. Kelem kelxaŝ beno, vındarnino beno serdın. Sole beno, kuno qabê. Ağwa serdine kuna ro ser. Leymune teba sirê bacara

u sirke ra kunê cı. Fekê xo pet gire di-
no. Aşmê de reseno, beno turşi u êno
xercê werdene.

*Xora ağwa ma weşe biyê, her çiyê xo ki
weş amenê.*

Xoşabi

Xosabi; eskice, muriye u basmeciye ra
virazina. Nê girinê, taê ki şiraniye kuna
werte, bena serdın, bena xoşabi.

Qawite

Muri resenê, benê mir, ebe dest pele-
xinê. Doçık u serê dina cia beno, astarê
ya ki cilê sera ênê rafiştenê, benê huşk.
Dinge de ênê kuyenê, dıma ki arê de
ênê rarrtene. Arde dina zımıstani erzinê
ağwa serdine ser, çılqinê, şımına ra. Ze
ağwa êmişi (nektar).

Herire

Ağwe girina, ardi pede pede benê pêde,
girina; ron, do, sir kuno cı, ebe khoçıka
werina.

Nuno bêaste u bêkırtık.

Xaşıle

Bulğur girino, ardi kunê pede. Tevdinê,
piya girinê. Ron kuno werte, pede ron
helino, pede ki dorma ra werina.

Roneni

Nunê saci gılor, qalınd pocino. Hirê çar
nunê germi ninê pêser, roni ki kuno
werte, zerê qabê de kunê têwerte,
xıncinê. Heni ê nuni ron de benê sur,
benê roneni u cıra roneni vacina.

*Mordemi roneni ra pê damana xapitenê
u pesirê xo cıra xelesnenê ra. Zêde ki
æliyê mı pê xapiyenê.*

Qazloqmesi

Ron firaqê de vileşino ro, şıt be ardi u
dirê haka ra têwerte de, ze şorıke
çılqinê, khoçıke be khoçıke wertê roni
de benê ro, peşenê.

Ketê

Şıt u ron de ardi benê miştê. Ze bıçıke
gılor, hama qıçkek, benê phon, ebe
khoçıke kert benê, erzinê binê saci, ya
ki tendure de pocinê.

Keta ra şanukanê made zaf qal beno.

Keska

Doo tırş viyarino ra, bulğuri ki kuno cı.
Eke tenê hest giriya, nafa ki ardi benê
pêde. Rınd ke peşê nina ro kuna qabê.
Ze siri bena çale, ya ki ron cor de nino
ro ser o pıra pıra helino, pıra pıra ki
dorme ra werina.

Samirê koreki

Korek dinge de kuyino, vecino şüyino.
Ağwê de şenike de girino, o be xo
ağwa xo onceno, keno züya. Ze bulğuri
oncino. Taê roni ki kuno ser ya ki kuno
werte, werdene rê beno hazır.

Dandane

Heb vırende dinge de kuyino, ze germi
şüyino. Nino adırı ser tenê zêde girino,
hebê xo vileino ro. Dıma taê ardi benê
pêde, ron kuno cı, werino.

Dani

Heb, lazut ya ki nuki ağwe de girinê.
Sole be kırkırık şanino pıro, ênê wer-
denê. Ya ki kunê wertê doy, hini ze
şorba serdine ênê werdenê.

Bijereki

Heb, lazut ya ki nuki kunê zerê saci ya

ki adiri sera teqinê. Taê sale ağwe de amar bena şanina pıro. Bijereki taê ron de zerê tauke de ki teqinê.

Baliyê burri

Kunê wertê adiri u tiramiya adiri, ninê soba ser. Pocinê, qafikê xo teqenê, benê pa, ênê werdene. Mordem pê toraşi ki şikino buro.

Payizi ke kerdêne top, caê de, zaferi ki yatike de çalike kınitêne, kerdêne cı, wele kerdêne ser, zımıstani rê hini şevkenê u dêne we.

Tüy

Tenê ağwê de şenke de girinê. Ağwa dinê bena thal, ron kuno cı, ron de benê sur, werdenerê benê hazır.

Basmeci

Basmeci ağwe de kelxaş benê, vecinê reyña ênê şütenê, kunê tawike ron de girinê. Haki ki şikinê cı.

Lobi

Bostan ra çininê, doçikê dina şiknino, hini taê ağwa şenke de girinê. Ağwa ke bine de menda cıra ricnina, ron kuno cı, lewê bulğiri de ya ki pê nuni werinê.

Kaposka

Kelem beno hurdi, tenê bulğur de girino; piyaz, ron, isot kuno ver.

Kelem

Bostanê çeyi de ramino, pilesino kıfta ro. beno turşi, khali ki êno werdene.

Baêy nêvatene: "Xozibê İsmê Kheri u Mistê Kori bo nika werdê xo hero' hero' kelemo".

Kundire

Sala locina adiri sera, binê saci de pocina, qafik ra reç bena sole sanina pıro, werina. Na **kundıra binê saci** biyê.

Kundire zo bini ki, bena lete zere ağwe de girina, vecina, zerê daê reç beno, kuno zerê tasê; sir, ron, mast têwerte de verdino ser, werina.

Eke kundire ke xosera/teyna mepociyo, kuna nunanê ze germi, eğni, daniya u bulğuri ki ver.

Dırıke

Ağwe de girina, vırazina (gıvışına bena gude) ya haki şikinê cı, ya ki şorba de erzina keli ver.

Dırıke suzi rê ki rında, o waxt morden nêweno, dano caê suzi ro.

Kardun

Waşê de wertê birriyo, tujo. Usari çinino, dino arê, arino çê. Çê de ze lay^(kê) munino, tiji vera darde beno. Eke rocê dı roci bi pirike, beno hurdi, tiji vera finino ra, beno huşk. Zımıstani erzino şorba bulğuri ver, ya ki vırazino.

Helge

Usari ke vare heliye, ko de bena khe-we. Buka dae çinina, bena hurdi, tiji vera êna rafiştene, bena huşk, zımıstani rê darina we.

Werdene helge tore be torewa. Pocina, gıvışına, ron de bena sur, haki ki şikinê cı. Zo bin, helge erzina şorba ver, kuna bıcike ki. Gıvışın? ebe sole ki êna werdene.

So

So, hem khal êno werdenê, hemi ki kuno wertê toraşi. Heto bin ra ki, ağwe

de girino, pociya, givişino kuno ron, haki şikinê cı.

Mendike

Mendike ki khal ênê werdene, hemi ki kuna wertê toraqi. Zo bini ki pocina givişino, ron de haki şikinê cı.

Helz

Ağwe de girino givişino, ron de haki şikinê cı. Khali ki êno werdene.

Zıvrık

Zıvrık usari ke nêwe roino, çinino, dino are u êno guretene (cenê de). Khebaniye ke zıvrıkê xo bicero de, amnani waxtê paletiyê u kari de vecena.

Zıvrıko deguretae ya ki teze u xaşiyae givişino. Heto bin ra haki u ardi ze şorike çılqinê, benê têra. Zıvrıki ki jü be jü cinino a şorike ro, erzino wertê ronê qijiliay, tede pocino.

Pêjeke

Potena xo, do de viyarina ra. Erzina germi u şorba ver. Khal, ebe sole ki êna werdene.

Marsingi

Usari wertê waşanê merg u çayira de vecina. Ebe sole, khal êna werdene.

Zaf waşê de weşo.

Tırsıke

Dı cisniya, jüyê ra, tırsıka ribesa vacina, jüyê ra ki, tırsıka vareka vacina. Hurdemena ki ze namê xo tırsê; khal, pê sole ênê werdene.

Rıbesi

Pê ya ki bê sole enê werdene.

Kunê germi veri ki.

Aşê koy ra benê khêwe, tırş u weşê..

Silmastıq

No ki tarê de usariyo, ağwe de girino, givişino, kuno ron, haki şikinê cı, hini êno werdene.

Tarê sılqa

Pelgê sılqanê, pılesinê gırık u tifta ro, kunê şorba ver, kunê bıçık u patila. Zo bin ke tarê sılqa pociyo; xaşenino, vırazino, haki şikinê cı.

Tarê sılqa teyna nê, sılqi be xo ki werinê. Nê ki zêde ra ağwe de ki giriyay, teyna werinê. Sılqi benê turşi ki.

Sar-xaşi

Sar-xaşi çerme benê, kunê ağwe girinê, ninê ro, benê serdın, werinê. Vere ki xaşenino, vecino, reç beno, beno pak, defêna beno hurdi, kuno wertê xaşa, werino.

Şorba sar-xaşa

Sar-xaşi teba veri ra piya girinê, ninê ro, benê serdın. Goştê dina sera beno, teba veri ra benê hurdi. Ron, isot, salçe, piyaz têde veşino, goştê ke aste ra şeqetno kerdo hurdi, teba goştê veri ra kuno werte, ağwe kuna cı girina, bena şorba sar u xaşa.

Goştê huşk

Gosto nerm rışi beno, sole beno, tiji vera beno huşk, niya tawa ro pê cı nêbeno şenik şenik erzino nuni ver.

Qepeme

Goşt ağwa xaliye de girino, ca vecino benê serdın, teba keta ra benê mıslet u veyva.

Qeli

Saci pişteser nina adiri ser, gost beno hurdi kuno zerê na seci, girino thonê xode beno sur. Pê nunê saci werino.

Qarme

Goşt thonê xo de girino, ağwa dê bena züya, ronê xode beno sur.
Kuno zerê qabê, serê dê ki ron vileşino ro, verdino ser, êno guretene. Hini xelê waxt xirabbune ra şevokino.

- bi yare ***

GÊRM

KEMAL ASTARE

Rocê dewunê mara ju dewe ra ju mordemek sono suke. Hêrdisa xu u porrê xu derg, beno. Hande ke biyê derg, sero verdinê ru, porr yeno çimu ser, hêrdise resena şene. Hama ferq nêkeno ke porrê xu u derdisa xu biya derg. Sono ju ju nonxane gêrm wazeno. Gêrmi anê verde nanê ro. Seke koçika xu tasike ra ano fekê xu, tenê beno çewt ke, merişyo ser, u wext porrê xu u hêrdisa xu kunê gêrmi. Koçike nano ru, urceno ra. Wairê nonxaney rê vano: "Na gêrma mi ita vindero, ez son porrê xu u herdisa xu cira kon yon, gêrma xu won. Serê gêrma mi bitêrne serdin mebo!"

Mordemek vano: "Heya, tu so, karê xu bivine bê."

Tekino sono. Sono ke berber hao verê dikonê xode ronıştaiyo.

Ma be xêr, xêr be silamet, berber vano: "Kurşî sero ronise!"

Niseno ro, vano: "Sifte hêrdisa mi, dime ra porrê mi cira ke."

Mordemeki ke hêrdise letê cira kerde, mordemek serê kurşî de saqunê xu ano beno.

Berber vano: "Bira, tenê rehet vinde, jilete riyê tu birnena."

Vano:

"Mija mi yena, cok ra saqunê xu kon jubin ra."

Berber vano: "Wurce so, mija xu bike, bê."

Mordemek wurceno ra, vano: "Ez serê xu ita verdan, son mija xu kon, yon, hata ke ez amu, tu porrê mi ki cira ke."

Berber vano: "Heya, beno."

Mordemek serê xu veceno, dano cı, sono. Sono mija xu keno, hama raa xu sas keno. Raa xu nêveceno. Suke de zaf fetelino, hama wencia raa xu nêveceno. Hên yeno meydonê heygonu(heywanu).

Reê êşino pê ke, ju kel qırreno. Keli ser sono. Tenê ke nejdiê keli sono, boa keli ceno, herdisa xu yena yi viri. Boa hêrdisa xu jê yê keli bena.

Vano:

"Kelo, serê xu bide mı, ez şîeri serê xu bivini, badona serê tu torê an." Kel qırreno, vano: "Nê, ez serê xu tu nêdan. Mı ke serê xu da tu, kes mı nêhêrreno."

Vano:

"Nê, kelo, tu ke serê xu da mı, tora boe nêna, u wext her kes talibê tu beno, tu hêrreno."

Kel vano: "Nê, nêbeno."

Kel miji verdano nunga xu, vano: "Bê bêçika xu mija mira ke, duwa xu bike, bêçika xu hewa de berz pêbicê, u wext serê tu, tu vineno, veng tu dano, tu serê xu vinena."

Mordemek bêçika xu keno miji ra, fino hewa ra, tekıno sono. Zaf sono, senk sono, suke de zaf fetelino. Raşt sono, veng ceno. Veng vano: "Dür!" Hetê çepi ser sono, veng vano: "Nejdi!" Hên-hên yeno serê xu vineno, cêno nano xora, sono nonxane. Wairê nonxaney yi nas nêkeno. Niseno ru. Mordemek vano: "Kerem ke, çı wena, çı simena?"

Vano: "Hala a gêrma mı bicê biya."

Mordemek: "Senê gêrma tu?"

Vano:

"Hawa ke sata bine mı dê tu ae biya."

Vano: "Yaraniye meke, çı wena -çı simena?"

Vano:

"Hele, hele yao! Mı sata bine vat 'ez son porrê xu u hêrdisa xu cıra konyon' ez uyo."

Mordemek sono gêrmi ano. Ju koçike ke beno fekê xu, tham keno ke gêrmi biya tırs.

Venga cı dano, vano: "Na gêrma mı ça biya tırs?"

Vano: "Hêrdisa tora ju muye gnay bi pıro, muye ra boa keli amêne cok ra biya tırs."

Mordemek xoxode vano: "Tüüh, mı kaşka hêrdisa xo cıra mekerdêne."

ZONÊ MADE NAMEY-III

Hasan Dewran

Wendoğe maê hewli, ma sîmarê amorê Tija Sodiri jüyine de namê çênu/cinu, amor diyine de namê lazêku/ciamerdu day. Na amori de wazeme ke, taê namunê pey, peynamu, yanê namê çêyi (famiya), namê soy u sopî bîdime. Ewru ma ke besênêkeme Tırkiya de na namu nika hora nime, hama besêkeme Avrupa de na namu bijême, çike ita mara taê benê "vatandaşê"

Almanu, Fransîzu, Hollandîzu ..., u waxt ma besêkeme na namu ita bicêrime. Na serrunê peyênu de miletê ma, zonê mara namu nano domonunê hora.

Ma cêr de sîmarê taê misali day. Sîma ke wazenê, zonê mara kelimeyê ke (çekuyê ke) gosu rê wes yenê, weçinê, serva namê pey bijêrê.

Amnon	Dêndar	Hozat, Xozat,	Roştidar, Roştardar
Antok, Antoq	Dersim	Xozatiz	Rohast
Areyiz,	Destber	Kardun	Rohast
Asmen	Destpak	Karer	Rosenik
Astare	Dewapile	Karsan,	Rozver
Avlik	Dewleti	Kemer	Rowes
Awrançi,	Dewiz	Koberz, Kooberz	Sefkan
Arewançi	Ditoğ	Koçên	Serhêga
Axpin	Dostnas	Koçêr	Serkemer
Azdar,	Dulger	Kunkor	Suredar
Azneber	Esraq	Laşêr	Şêkin
Bend	Famker	Lazvan	Şêmin
Berz	Ferat	Mergasure	Şimşêr
Bêters	Garz	Merge	Textşên
Bevind	Gavar	Miran	Torge,
Bextşên	Gaxmud	Nalbend	Torjên
Bilusk	Gosedar	namdar,	Tulik
Cansenik	Goskar	Nazman	Vengşên
Canwes	Halen	Nerm	Vengdoğ
Cengdar	Hanedan, Xanedan	Nirebend	Vinoğ
Cıtkar	Hardşên	Omedar	Wareşên
Comerd	Hast	Ospor, Aspor	Zelal, Zalal
Çem	Hazar	Osınkar	Zemul,
Çêopil	Hêga, Pihêga,	Pak	Zend
Çeper	Hêgaopil	Pakzad	Zengen
Çêran	Hemgen	Paygiran,	Zenger
Çermug	Hengirvan	Payiz,	Zernin
Çewder	Heylo, Heylor	Piran, Piraniz	Zerpak
Çime	Hodar	Phoştardar, Poştardar	Zerrehira
Çimerost	Hosta	Pulur	zerrepak
Darapile		Rez	Zerrewes

DINYAY ZURKERAN

Koyo Berz

Dinya biyo dinyay zurkeran, No dinya di ca esto
 dinyay zalıman. besê ma hemını keno.
 Dinyay menfeet u xapeynayeni.
 Dinyay zılım, Lo bena,
 Tahda u zordestey. bena
 Nêvırdanê, Zalımey u neheqeya wınasını
 lo qe nêbena.
 zalım u şıvenisti,
 bêbext u serdesti, No dinya hum ê inan,
 zureker u zordesti. hum zi ê ma yo.
 Ma hemını rê zi beso.
 Nêvırdanê, Heqê kesnay çınıyo,
 Nêvırdanê kesna şar bo. heqê kesi kesi ra bıqıro.
 Namey xo xoyano.
 U namey xo yê raşti karbiyaro. Vanê çımbarneđanayey
 Bı ê namedê xo ya bısınasneyo meydan ra werzo.
 u o nameya xo temsil bikero. Heme şarê dinyay zey pê bê,
 zey pê heyat bıramê
 Nêdanê, u zey pê nê dinyay pê ra barakerê.
 lo willı ray nêdanê
 Jewna Çımtengey u neheqey
 bı namedê xo ya vanê nêmano.
 xo name kero Heme heqandê dinyay ra
 u bı ê namiya veyndeyo. heme şari pay bigirê.

Vanê qey no dinya Vanê, qe şarê nê heqan ra
 teniya ê inan o. bê pay nêmano.
 Vanê qey Heme şaran rê zey pê yo.
 besê inan nêkeno. Beso, bes keno
 Ma qe çımê inan nevinenê No dinya hemını rê bes keno.
 hum inanrê, hum zi marê

PAWITKoyo Berz

Pawit,
mi pawit, bi mengena.
Sebir kerd,
mi sebir kerd
bi serana.

Ha ewro, ha meşti
do biro,
Rojê mi do biro.
Çiyo ki ez o pawena,
Posena ki, ez xo ci resna.

Mengi amey u qediyay.
Seri qelibiyay u dindeyay.
Ne pawitenti u ne zi sebrê mi,
Bi posanayena ame ca.

Temenê mi tamam bi,
amê u qediya.
Çiyo ki mi bi serana pawitê.
Çiyo ki mi xo şana bi ci ver.
Çiyo ki ez ci vero qerisiyaya,
pa biya kalê seran,
Lo birayêno niyame,
niyame.

Lo mi pawit, pawit, pawit
willi niyame, niyame.
Tim şo mira duri kewt.

Niyamê,
niyame,
niyame...

AZIYAYKoyo Berz

Aziyay,
Qandê derdandê zeri,
Aziyay u bi palaxi bedeni
jan u weşati ver.

Jandariyay,
Jandariyay dirbeti,
Aziyay,
aziyay khulê pizi,
heme têtewr aziyay,

Jan u tewati ver,
pêro,
pêro girêneyay u keweyay,

Keweyay u aziyay,
qahr u kotiki ver...

Koyo Berz

KOLE NÊBA

Şehr ê Dmli

Wegaxaney İremetî

Adresa Wastenî: İremet Förlag, Box: 4014
128 04 Stockholm-Sweden

KAMI TEZEKI BERDÊ TAMİR?

MEMÊ KOYÊKORTA

Raqasa u Segire Varto de di dewê, zaf ki zûbini ra nezdiyê. Raqasa dewê de xormecika wa, Sêgire ki dewê de lolica wa. Piyaê Sêgire ke şiyêne suke, amêne Raqasa de niştêne ereba ra u şiyêne suka Gimgimi.

Raqasa ki di dewê; cira vanê dewa cori u dewa cêri. Dewa cori zaf dewe de khana. Hama dewa cêri hardlerzê serra 1966i ra tepiya ama viraştene.

Xidê Êlê Khare dewa cori de niştêne ro. Rocê şodir urzeno ra, rüyê xo şûno, ara xo weno u cênîya xora vano:

- Erê hela a qazocaği biya, ez xode berî Gimgim, uja belki bîdi tamirkerdene.

Cênîya dê şona qazocaği ardene, no xoxode vano:

Bêqazocaği ki qe nêbeno, nae ebe tai vengo berz vano ke cênîye ki biheşno. Cênîya dê qe çiyê nêvana, qazocaği kena zerê jû çualê de sîpi ana verê dêde nana ro u şona karê xo ser. Xid benobe çualî ra çê ra vecino, aver de dewa cêri ser şono. O waxt dewa cori de erebê çinê bi, gere ke bişiyêne dewa cêri. Miletê dewa cori ke şiyêne suke, geqe amêne dewa cêri ke erebê şiyê, geqe ki reştêne ereba, hama ereba de ca nêmendêne. Coka Xid ebe waştene amê dewa cêri ke bireso ereba. Amê reşt ereba, niya da ke xêlê mîlet tederu, hama şofêr oca niyo. Mîleti ra va:

- Ez nawa şon çê muxtari, hebê karê mi esto. Mist ke amê cira vacê wa mi sera vindê ro.

Bi raşt, çapik çapik şî çê muxtari. Oca torbê xo yahatê de na ro, şî oda

meymana; muxtar oda xode nişt bi ro, ewraqa de niyadêne. Ê selam da muxtari u têtai qeseykerd. Waxto ke muxtari kağidê ê imzakerdi, teber ra vengê qorna ereba amê. Xidi tewr kağidê xo nêgureti, ebe ecele yahate ra çualê xo guret u veciya tever. Muxtar ê dima amê tever u qêra:

- Nenê bira Xidir qa nê kağidanê xo ki bice.

Xid huya, va:

- Ci de aqilê mi bo, qa ez ki seba nê mêrata ra şon suke.

Xidi kağidê xo muxtari ra gureti, kerdî cebê xo ebe waştene şî nişt ereba ra. Zerê ereba pirê mîleti bi, qe ca çini bi ke ser ra ronîşo. Mîlet sanke jûbini ser ra nişt bi ro. Taine jûvini than da u tenê ca da Xidi. Xidi ke caê xo guret, torbê xo verê xode na ro u selam da mîleti.

Ereba ke amê suke, Xid verde raa tamirci gurete ke qazocağiya xo viraştene do. Va ke:

- Hetan ke qazocaği bêro viraştene, ez karê xuyo bin ken, qedênen.

Xid verba dukanê Memê tamirci hem şiyêne, hem ki xoxode qeseykerdêne. Êke tamiri rê zêde pera. biwazo, ez nêdan tamirkerdene. No Mem ki zaf kutiko. 'Tamir mebo ki beno. Dewe de tezeki zafê, ma xorê idare kenime. Qey peranê xo fuzuli bîdi. Peranê ke dana Memê tamirci, dan xorê çiyê de bn cên.' Xid ke kewt zerê dukani, selam da Memi. Fekê torbê xo kerd ya ke tezekê tede. Se kerd ya se veciya tever, qe kesi famnêkerd. Xidi nêzana ke se bikero. Nê tezeki koti ra amê? Cênîya xora bi hêrs xoxode va 'an-ciya a çêna kutiki, hera golige nê tezeki

day mî. Ez kerda rezil. Nêzo Memi di ya ki nêdi?'

Xîd zerê suke de hem cêrêne hem ki xoxode qesey kerdêne:

- Lao nê tezeki mî se ardi, ma mî qazocağiya xo se kerde? Qazocaği ki ma xelê fiyatli gureti bi.

Xîdi ke karê xo da arê, tenê çimi mimi herina u verba qeraji şî. Ereba Misti uja biye, şî pê şoferi de nişt ro. Mîlêto bini ki amê nişt ereba ra. Mîlêto zaf bi, tenê Raqasa cori ra bi, tenê Raqasa cêri ra, tenê ki Segire ra bi. Misti ke ereba xo rind kerde pirê mîlêti; işê pîrkerdene bi, ereba fek u qene ra bibi pîr, mavênê xora va:

- Şo bilêta arêde.

Mavênê Misti bilêti kerdî top, berdi day simsari, perê xo gureti u kewti rae. Xîd xaftla qera u va:

- Gelê cirananê Raqasa, phonc deqey goş mî sernê, ez şimara çiyê vana.

Mîlêti vengê xo birna, Xîdi ebe huyaiş va:

- Şima zanê ewro jü lolici se kerdo?

Qe kesi ra veng nêveciya, Xîdi nafa ki ebe vengê de hurdi:

Ewro jüyê de loliji tezeki berdê Gimgim ke tamirkêro.

Qerebeliğê kewt wertê mîlêti, her fek ra çiyê veciya. Derde kiştê şoferi de nişt bi ro, ciğare fek de bi. Hetan nême kerd bi hit. Fite fita dae biye. Xîdi ke qesa xo xelêsnê, Derde xo pê de çarna u qaytê Xîdi kerd:

- Lao lao to herdişa xo kerda sipê, ti qey zür kena. Kamo tezeka beno tamir? No kamci hero niya keno? Xo Heqî ra meke.

Rüyê Xîdi hebê bi sur, nêzana ke se vaco, hebê tede mend. Qaytê piyanê Segire kerd, bêçika xo dergê dina kerde u ebe vengê de terstonik va:

- Ma ti qey mîra bena hêrs, qa mî teze ki nêberdê tamir, jüyê de lolici berdê.

Misti vengê Xîdi birna u ebe huyaiş va:

- Nê nê hela kewraa ra pers ke tezekê xo tamir kerdê, ya ki nêkerdê.

Alê Suri qaytê piyanê Segire kerd u va:

- Nê nê bira şima qey niya xo nore bêvengiye. Qa şima ki çiyê vacê.

Piyanê Sêgire qaytê jümini kerd u perune piya jü veng ra:

- Bira Heq bo, Ali bo, ma bêşikime. Bira wulahi kesê ma ne şiyô tamir, ne ki çimê ma gîno tamirci ra.

Derde anciya kewte werte u va:

- Wiy! şima mîlêto Raqasa dest...! Heq hewz u imanê isani şimara bikero. Her waxt kar u gurê şima niyaro. Ebe xo hertine kenê, defêna ki kenê Lolicanê feqira ser.

Alê Segire:

- Waa Derde mî çîçikê to bîwerdêne, ti têyna ke cüanika. Ma qesa de ebe Raqasija nêşikinime, belki ti hêfê ma bîcêrê.

Derde daina biye xure u verê xo çarna Alê Suri:

- Hela qaytê mîno anê alêhini darê. Ê ki hera xo verê çeverê xode xeneqite kerde Lola ser.

Derdê, Derdê xo Heq ra meke, ma mî qey xeneqite. Weysê Segire amê dewe ke arda bero. Hera xo dara verê çeverê mara girê dê u hera feqire xeneqite.

Hîş be Alo, xo Heq ra meke, ez ki Segire ra niya, ti mî qan kena? Çimanê xo çar yake u qaytê mî ke; ez Derda.

Derde hetê Segirciya guret, hama anciya ki fayde nêkerd. Xîdi son werd va:

- Qa ez zan, jüyê Segire ewro tezeki berdi ke tamir kêro.

Eke Xîdi niya va, mîlêto Raqasa hüya. Mîlêto Segire ki sond werd, hama kesi inam nêkerd.

Ereba ke amê dewa cêri vinete, mîlêto ereba ra bi piya. Her kes verba çê xo şî.

Xîd verba çê muxtari şî. Muxtari dest de qazocaği biye, o ki verba Xîdi amêne.

MESSELÊ MEMÊ BOMI

ARÊKER: X. ÇELKER

Xêr

Rocê çê şausen beg de xêrê merda dino. Mem ki êno xêr. Pilê çêi qomê çêi ra vano;

Mem se keno bikêro kes qarşê Memi mêkero, şıma ke Memi ra çiyê vacê ma keno rezil.

Qonağ girso, zaf milet êno. Pêrunê rê bese nêkenê jü raa de werdene ronê, milet qor be qor non weno.

Mem ki sifre de nişeno ro, qorê ewli de non weno. Qrê didine de ki sifre ra nêurzeno ra. Qomê çêi ra jü nae vineno, hama vatena pilê çêi êna viri, vengê xo nêkeno. Mem heyan qorê hautine sifre ra nêurzeno ra. Wairê çêi damiş nêbeno Memi ra vano;

"Memo Memo to hawt qori non werd, hona ti mird nêbiya?" Na vatene sera Mem vano;

"Ero lao lao şıma nonê hirisê u şeşti u şeş dewa werd mird nêbi ez be hawt qori se mird bi?"

Vilo hasnên

Lacê Memi jü de beno ortağ. Ortağê xo tai panger beno. Naê ser no lacê xora vano;

"Ero nirê vilê nê niro hasnêno, ti se nêy de kuna raye?"

Cığara

Domana pelga cığara gureta xo dêt vırniye u peyniye ebe tutin, werte ebe fişqıya kerda pır, pišta têra, berda dabe Memi. Memi qilmê didê ke şımto, cıra pers kerdô, vato;

"Ap Memed cığara çitur a, weş a?"

Ê ki vato;

"Wule ke weş o

Wule ke weş o

Xerê dê astanê piye to reso."

Qonağ u Xanımı

Rocê ki şıyo dewe de Tercani. Verê jü qonağê girsi de ništo ro ke birêsiyo ra. Kesi cirê xızmetê nêkerda. Rüyê xo çarno re hermetanê çêi vato;

"Qonağ girso, xanımı qışkekê!"

Çü

Verê dare de ništo ro, pišta xo azna re dare cığare şımeno. Xorti amê lewe, hetê ra do qesey kerdene, hetê ra ki çüyê ê gureto, berdo heto ke o ebe dest pêcêno,

kerdo zerê ci, ardo kišta dêde no ro. Cığare ke qediyô nê çüyê xo gureto u ušto ra. Hayrê ci nêbiyo ke domana çü kerdo ci.

Domana ra jü cıra vato;

"Apo çüyê to senêno?"

Nê qaytê çü kerdo u vato;

"No çüyo.

Nowo ke pıra ciyo.

Xêrê piyê tüyo!"

Koka Cığari

Rocê ki Mem şono çê Alişan begi. Milet ronışte beno, o ki koşê de nişeno ro. Xatuna çêi ke lewê Memi ra vêrena ra şona, koka cığarê xo erzena hard. Mem oca jü ra vano;

"Bıra şo a qena xatune biya ez darê cığarê xora kerî."

* * *

Veng u Vaz

MANNHEIM:

Roza 23.02.1996 de Mannheim de "Forum der Jugend" de elifba zunê Zazaki sero jü seminer bi.

A roze zonzanoğe M. Sandonatoe u zonzanoğ C.M. Jakobsoni elifba zonê ma dê naskerdene. Problemê zoni sero mızawre kerd. (...)

Xêlê milet ame. Zazaki sero, tarixê zazaki sero persê gosdaru zaf bi. Cuabê nê persu amê dayene.

Peyniye de hunerberz u kilamdaru ra **Fidane ve Nuraye, Mesutî** lawiki vati.

Ebe, reqais u teqais, ebe huyais u sabiyayis sewe rindek qediye.

H. Cansa

Universta Frankfurt'ra Prof. Gippert

MANNHEIM:

ZON WELATO, WELAT ZONO¹

Wayenê, birayenê, sima xêr amê Veyvê Kitavu, Veyvê Kitavunê seşine. Ewro roza kitavuna, roza zonê mawa, roza kulturê mawa.

Ez bon sa ke, ewro ita de welatê mara herca ra miletê ma amo: Varto, Erzangan, Dêrsim, Bayburt, Bingol, Xarpêt, Diyarbakır u Soyrege ra amo. Malatiya, Maraş u Şevaz ra, ... herca ra amo. Na roze, roza hewla. Na roze, roza zon u kulturê mawa. Zonê ma zof şireno. Waxtê pi u khaliki ra hata ewro amo. Hama ewro halê ho zof xiravino, ewro tenge dero, wertê adiru dero.

Ma ke vame "Zone ma", teyna zonê ho fahm nekeme. Zonê ma her çiyê mao. Zonê

ma, hardê mao, welatê mao. adet u torê mao. Zon welato, welat zono. Ma ke zonê hora vejime, welatê hora vejime. Ma ke welat ra vejime, zonê hora vejime. Welat ke ma dest ra şî, zon ki ma dest ra sono.

Ewro welatê ma kê çî hal dero, zonê ma ki u hal dero. Hêgaê ma, dar u birrê ma, zon u kulturê ma adiri ver derê.

Ma welat ra vejiyayme, xêyle çî ma dest ra vejiya. Zalimu, zorvazu ma peqayme, ma welat ra piskitime. Dulgerunê teveru de ma ameyme ra ho. Roz ve roz zon u kulturê hore, welatê hore wayir vejime. Roz ve roz beme baqıl, bême pêt, jumîni ra haskeme, dest dame ve jumin serve mesela miletê ho

¹ Na nuste Veyvê Kitavu de, rakerdena sewa kulturi de ame wendene.

Şinatkarê hunerberji Metin & Kemal Kahraman u alvoza xora.

Foto: H. Tornêcengi

piya gurime. Karê ho, zonê ho, serbestiya ho raver beme.

** Ma gereke domonunê hode zonê ho qeseybikerime.*

** Ma gereke zonê hode mektevu rakerime.*

** Ma her ca de, wertê hode gereke her waxt zonê ho qeseybikeme; veyve, deniskar, cêm u cemaat, ibadet, sewa kulturi ... her çi gereke zonê made vo.*

Domonê her muleti yene dina, benê pil, zon u ma u piyê ho qeseykenê. Hama yê ma? Ma zonê ho domonunê hore salix nêdame! Ça? Sevevê zonê ma, mayime. Her çi ma dest dero. Ma ke wast, domonê ma musenê, mektevi ki benê, radun u televizyon ki beno. Her çi ma dest dero.

Zonê ma zof şireno, zonê bilbilyo. Welatê ma zof şireno, germo, berzo, honiko, hirao, keweo. Zon welato, welat zono. Hurdemine rê wair bivejime.

VEYVÊ KITAVU - ROZŞÊNA ZON U KULTURÊ MA

Veyvê Kitavu 6. esmer-roza 4.5.96 de Almanya de, suka Mannheim de şên bi. Xeylê meymani amey, teyna welatê mara her cara ni, zövina suku ra, zovina muletura ki xeyle ziyaretçi amey. Qezentunê suka Mannheim de Veyvê Kitavu sero xeverê rindi vejyay. Almanu ra, Tirkura u Qurru ra xeylê olvaji, xeylê dosti amey. Veyvê Kitavu, veyvê zon u kulturi ma vi. Na rozşêne, esmer di parçu ra biye. Parçê jüyeni de zon u kulturê ma sero qesey bi, camat u mislet bi. Universita Frankfurt ra Prof. Gippert, tarihê zonê ma sero qesey kerd. Zonê ma koti ra amo, wertê zonunê Îranu de hem waxtê vereni de, hem ki ewru caê ho kotiyo, ey sero malumat, informasyon da. Eve vatena Prof. Gippert, zonê ke ewru İran de qesey-benê, wertê dine ra eñ jêde Zazaki zonê Partu ra nejdiyo. Ewru zonê ke Zazaki ra nejdiyê, İran de, verê Deryaê Hazari de qesey

benê. Universita Frankfurt de xêyle waxt ra nat binê dezgê Prof. Gippert de Zazaki sero ju di sômestriyo derse dina. Çiyo ke na derse de Zazaki sero dos beno, rozê kuno kitav, beno eskera.

Hurdemena ilimdarê zonu M. Sandonato

Dr. Gülsün Fırat, hometa Dêrsimi sero tezê huyo doxtora kerdo hazir. Aê na festivalê kulturi de, mavênê hometa Dêrsim u ciranunê Dêrsimi sero qesey kerd. Dr. G. Fırat Dêrsim de, wertê qomi de çike diyo, do arê, dos kerdo, a roze u ard ra zon. Yane eve doskerdena karê daê, mavêne sarê

& M. Jacobson "Zazaki se beno?" sero qesey kerd. Yinê zonê made qesey kerd, meymani zof bi sa . M. Sandonato u M. Jacobson vanê, eke zerrê çêyi de teyna Zazaki qesey bi u waxt payra maneno. Hama eke zerrê çêyi de di zoni, hire zoni koti têwertê, nu Zazaki re beno zarar. Zazaki hata nika bêmektev, bênusnayene waxto veren ra hata ewru ame. Çinayre? Çike zerê çêyi de, dewe de teyna Zazaki qif qesey bi. Dinade xeyle zonê bini ki na hal derê. Mordem ke xêyle zonu zone-no, nu rindo. Hama zerê çêyi de miletê jê ma gereke teyna zonê ho qesey bikerê, eke zonê ho qesey nêkerd, u waxt zonê ho tesirê zonunê binu de maneno, beno zar, beno vind.

Sayir Memed Çapan

Foto: H. Tornêcengi

Dêrsimi jêde Alewiu de esto, yiyê ke Here-Were (Kırdaşki) ya ki Tirki qesey kenê. Mavênê miletê Dêrsimi evê Qurru ra, vijêri ra ewru, hetê sosyali ra qe çino. Na mavên eve Zazaunê sunni ki çino. Hama serenu de peyenu de Almanyâ de wertê cêncunê Dêrsimi u Zazaunê sunni hetê kamiye ra (identite ra) newede mavên biyo ra. Na mavên hama hona Dêrsim de çinê.

Dêrsim ra zovina ju mordemê ilimi Dr. K. Gündüzkanat ki tezê doxtora ho Universita Frankfurt de kerda. Giraniya karê dey, sistemê eğitimê Tirku de (musnayene) kamiya sarê Dimilu (Zazau, Kırmancu) serowa. Dr. Gündüzkanat, politika mektevunê

Tırku eve sistemê hoyo musnayene ("eğitim sistemi") domonê ma çituri kamiya hora vezenê, ey sero qesey kerd. Iso ke, gos narê karê dey ser, vineno ke, politika mektevê Tırku waxtê cumhurriyete ra nat ma çitur hete kulturê hora kerdime binê destu, kerdime alange.

Qeseykerdene u camat ra têpia sewa kulturî biye ra. Şinatkarê ma, Memed Çapan, Metin u Kemal Kahraman eve lawikunê khan u newu zerê miletê ma kerd wes. Sewa kulturî de Almanî, Tırkiya ra her ca ra u zovina miletu ra xeyle meymani bi. Yi ki serva şinatkarunê ma, serve kalita dine hem sas bi, hem ki bi sa. Ju meymani vake, "sima ju mileto qiskekiyê, kes hona sima nasnêkeno, hama şinatkarê sima rêjiyê, zof eve kaliteyê". Zovina jü meymani vake, "sima hem mara, hem ki tayine binu ... ra baqiliyê, sima qiymet danê kitavu, professoru dewatê kenê".

Veyvê Kitavu, hem ki welat ra evê resmunê roşti (dias), evê kılamunê/şiiirunê Safiya Pak u Gagan Çar, eve lawikunê Grup Hasadi zof bi dewleti, bi rengin. Meymanê ma, her het ra bi sa. Miletê ma, Bayburt ra hata Siverek, Şevaz ra hata Piran, Varto ra hata Malatiya ... her ca ra ameyvi, tey non pot ard, tey werd ard. A roze salonê Forumê Cêncu hata peniye bivi pır.

Ma omid keme ke, sewê jê Veyvê Kitavu hem welat de, hem tever de, serre ve serre jêde vê, veyvê zon u kulturê ma vê, hem hometa ma, hem ki dostê ma sa vê.

A. Dewran

HOLLANDA:

**SEMİNARDAWOĞ MİSTAFİ
DUZGIN'I TARİXÊ DÊRSİMİ'YO
KHAN U NEWEY SERO QESEY KERD.**

Mustafa Duzgün seminarê Vakîfê Dêrsimî yê Hollanda de qeseykeno. Foto: H. Tornecengi

Vakîfê Dêrsimî yê Hollanda, aşma usariya wertiyê de (27.04.96) Tertelê "38" sero ju roze seminar vırast. Na seminar de Mistafa Duzgünî tarixê Dêrsim sero qesey kerd. Sifte tarixê Dêrsimio khan -se-sera 1514e ra nat- kerd ra, ju ve ju eve dokumanu kerd eskera. Waxtê Osmanij de çı ke amo sarê Dêrsimî serde, na seminar de vêjiya riyê roşti. "Osmanij ke serra 1750'e de eve Khurru (Kurdu) ra amo hurê, pia verva qomunê binu dest pêkerdo; Pilonê Dêrsimî verva cı vêjiyê. O waxt ra nat, Osmanij u tède sunni u şiyafi dismeniya Dêrsimî kerda. İyê ke vireniya na pia-gurayisê Khurru u Tırku (Osmaniju) vêjiyê, tède amê qırkerden u surgin kerdene. Sarê Dêrsimî u Elewiyê (Qızılbaşê) bini o waxt ra nat, her taw amê qırkerdene. Sarê Dêrsimî rê dismeniya xo, taa waxtê Osmaniji ra hata roza ewroyêne dewam kena. Hona ki na êjiat u şiasetê dewleta Tırki ra nêxeleşiyu ra."

M. Duzgün'i dima ki "38" sero, yanê jênosidê Dêrsimî sero qal ard ra: "Dewleta Tırki zeraro ke do've qomê ma, têsiro ke ewro miletê ma sero kerdo" na seminar de rind ame vênitene. "İsonê ma zon u kulturê xora eve zor fişto duri. Eve politika xuya gelete, hona ki jê waxtê Osmaniji

Peyniye de qeskerdoği vake: Gereke her kes zonê xo çê xode domananê xo salix do, zonê xo her daym qesey kero. Ma ki zoneme ke zonê ma zovina zonu ra cêra niyo. İson beseke her tema sero zonê made vazo u binusno. Zonê xode qesey kerdene, weşıya kultur u folklorê xuyê humanisti dewam kerdene.

FRANKFURT:

"WENDEN U NUSTENE ÇITUR YENA WERTE?"

Roza 24.03.96e de Frankfurt de konferansê zonê Zazaki bi. Zazaki çitur vind-biyâyene ra xeleşino? Zonê ke biyê vindi (asimile biyê), çitur reyna yênê 'ra xo?

Na persu sero ju konferans bi. Na konferans; iyê ke Zazaki danê wenden u nustene seveta dine bi. Kanada ra perszonağa alime, Prof. Davis'e amê konferans da. Ae bavêta wenden u nustene de problemê zonê qomunê bindestu sero ingilizki qesey kerd. Çarnoğ Dr. H. Çağlayan ve Merivane ra simultan çarna'ra zonê ma. A hata nika 28 zonu sero guriya, dissertasyonê (doskariya) xo Peru de qomê İndiyanu sero kerdo hazir. Zovina ki ae zaf kitavi seveta wenden u nustene vetê. Emser ki hetê Vakîfê musnayêna wenden u nustena internasyonalî ra laaqê haleta de hewle diya.

Aê ke di, ma kitav u perlođu vezeme, kilam u sanîku nusneme, vake: "Sima literatûr sero gurinê, zonê xode nusnenê, kılafnu vanê, o waxt qomê sima rehet beseke no wenden u nustena zonê sima bimusno. Bizonime ke, dina de 66% isoni besenêkenê biwanê u binusnê.

Zonê isoni roê isoni yo. Zon mordemi ano werte... Karakterê isoni zonê isoni de bereqino. Ju mordemi ra ke zonê dêy bicêriyo, o mordem beno seqet. Seveta ra-resnaêna mordemi zon cao de hewlê cêno."

Kanada ra Prof. Davis'e

Prof. Davis'e gurê xora ju misal da, vake: "Peru de, wertê gemu de ju qom bi. Uza jêde zonê qesey biyêne. Dewlete ke ray viraşti, dima ki gemi day birnayêne. O waxt na qomi wertê gemu ra veti tever. Caunê binu de cirê dewi sanay pê. wast ke ine asimile bikerê. İne ra vat; 'zon u zagonê sima rind niyo, bêrê yê dewlete bijêrê!' Na qomu se kerd?

Cira ju qomi zon u kulturê xo gira gira terk kerd, zon u kulturo de newe musa. Sifte vake. no kultur mebo ki, ison weşino. Dima ke xêyle waxt vêrd ra; zon u kulturê xo eskera qeseynêkerd, her ke şî o zon u kultur peyser mend u lewê zonunê binu de bi zar uwar. Peyniye de zon u kulturê xora ar kerd, vake; no taway rê nêbeno. Halbîke, her zon u kultur ju gèzna wa. Peyniye de se bi? Hên kut halo de henên ke, oncia ki lengero cêren ra nêxeleşiya ra, bê kar u bê şinate mend. Xo dara've alkohol. Hên bi ke çimê i binu de bi asosyal.

Hama wertê ra ju qomi vato, ma baqılı me, beseke me di zonu ki bimusime. İ. hem zono newe musê, hemî ki zonê xo canêverdo. Ewro i hona ki estê, her tabaqa

de ca gureto. Kamiya xora ar nêkenê, sa-
reberz fetelinê. Ez ke serva son-mus-
nayêne şine, mî i pêro di. Gereke sima ki
zonê xode biwanê-bimusunê ke wertê mile-
tu de çiyê verde say bê. Îsono ke bê zonê
dakîla xo mendo, hetê pisikoloji ra ki xo
herdaym i binu ra cêra cêno. Karo ke iso-
no bin keno, i karê berji rê hewes nêkeno,
çike peyser maneno. Coru karê verê destu
ra nêxeleşino ra. 1953 de Unesco ju kitav
de vano ke, zon ju lizgê zonayîşi yo. Heqa
ju domani awa ke, o doman zonê dakîla
xode biwano, binusno.

Zon musayêne de gama virene, wendisö.
Elifba na rae de ju zewnzê sembolu no.
Mordem besekeno zovina zonu ra na sem-
bolu bijêro u tenêna ret bimuso. Hala iyê
ke zovina zon zonenê, sebolunê (herfu)
dine ra dayna jêde fayde vênênê. Çike o
waxî mordem wendene rew fam keno.
Serva wenden u musayêna zoni qomi rê
qeyle pere lazimo. No ki eve destê dewle-
te, ya ki eve hoşdariye yêno werte...

Çitur ke sima amey na welat, ita ravê zonê
na welati musay, ya ki dewlete zonê xo
hervi sima salix da ke, rozê faydê sima a
dewlete rê zaf bo...

Eve test cerevno ke, mordem besekeno ju
zon wertê di serru de bimuso. Sima ke
qeyret bikerê, zonê dêka xo besekênê
bimusê u musayêne dê. Sene wendisö ke
milet merax keno, vajime; jê saniku, tarix
u eve taê destan (epos) u meselu, mordem
hervina museno. Çiyo ke reto, gereke ey
wendene dê. Ju pelge ra sima besekênê ju
kitavêk virazê. No kitavêk serva domanu
zaf rindo..."

Gosedaru na meselawa ke Prof. Davis'e
vake, aê sero raştiya qomê xo rind diye ke,
miletê ma çê kuto na hal. Roz'ê roz
diyaspora de çitur beno aqme sono, rind
ame çimu ver. Î, nika wazenê ke dormê
xode milletê xode qesey bikerê, serva wen-
den nustena Kırmancki(Zazaki) hover
bidê. Haq nayine têdine ra raji bo. Na ki
mara gore gama de hewla.

MORGEN

Freitag, 10. Mai 1996 / Nr. 106

Kultur vom oberen Euphrat

Neckarstadt: 6. Zaza-Bücherfest im Forum

Wer bisher dachte, Zazaki sei eine japa- ein Fest rund um eine Sprache und de-
nische Autofirma oder gar eine kulinar- ren Kultur zu veranstalten. Mit Mastin-
sche Spezialität Griechenlands, der as Franz, einem Mitarbeiter des Forums
der kulturellen Organisation er nun bereits

Feratê Cori ra Kultur

Neckarstadt: Veyvê Kittavunê Zazau 6.

Kam ke hata nika vatenê, Zazaki * Japonya de namê ju
firma otomobiluno (makinu) yaki Yıunanistan de namê ju
werde * milliyo, u biamene Forumê Cêncu de, rind bimuso-
sene. Zazaki ju zono de rezo, ju zonê Hintavrupao. Serva
payramendana u raveramayena na zoni coka Veyvê Kita-
vunê Zazau bi.

Na festivalê zon u kulturi de kitaveke, kasetê muziğiyeke,
pêeserokeke (mecmuay, pêlodi) Zazau yaki persê (mese-
la) Zazau ser vejîyê, a roze de ocade rafîştîvî ra u jumini
de vumenê. "Ma wazeme ke, zovina kulturu de, zovina
zonude mavenê ma, dialogêe ma rabo, hemki serva payra-
mendana na zonê binedeşti tene faydê ma bivo", manê na
şênroza kitavu Mannheimra ju şair Hesen Dewran, uyo ke
hem ki Zazaki de nusneno/nêşkeno, henî anora zon. Ewe
Matthias Franz ra, belediya Mannheim de, Forumê Cêncu
de ju gurenayog, piya na defa yê şêşine kerd şên.

Yê milletê Zazay hata nika ne welatê hode (Türkiya veroji
de, hardê Feratiyo corenî de) ne ki dulgerunê teveru de
enstituyê huyê zoni, kulturi, sozîali estê. Hama nufûsa ho
resena devadevê 6 milyoni, nine ra 250 000 Almanya de
xeyle cau de aqmebiaye weşinê; nine ra taê bi wayirê im-
kani na peyê hêştî de amey pêseramayîşê edebiyati u
muziki.

Parçê programê vireni de zonê, kulturê u kamiyena (iden-
titeta) Zazau sre qesey bi (misletîye biye), Universita
Frankfurt ra ilimdarê zoni Prof. J. Gippert, naskerdoqe na
mesela, tarix u ravêşiyêna Zazaki sero qesey kerd.

Qorê qeseykerdene ra dime sewa kulturi biye ra. Eve
programe hewl u dewleti salono girs pîrkerdene qe çetin
nevi. Zazaki de nustey, şîri (kîlami), Anatoliya veroji ra
resmê roştî (diias), eve gitar, eve qimata asa ke, muzik u
kulturrê Zazau xeyle canseniko, eve hareketo. Nia sae ke,
kulturrê Oriyenti ame Neckarstadt.

Stuttgart ra Memed Çapan, tayinerê Pavarottiyê Zazauno,
eve lawikunê khanu (klasiki), Berlin ra Metin u Kemal
Kahraman, Mannheim ra Grup Hasad eve lawikunê xelki
(etnik) meymani kerd sa. Kultur u zonê Zazau cênc u ro-
wal o, nu teyna eve programê kulturi ispot nêbi, hem ke
eve domonunê ke (qiskeke ke) sewe de ver, pey u serê
sahne de til biyenê, reqeşiyenê, ispot bi.

Mannheimer Morgen, 10.05.1996

Mektuvê Wendoğu

Embazê ereciyayê!

Verê hemê çî serkewtena "Tija Sodiri" u verni şiyaena şima wazen. Na verni şiyaen u sere hewadaêni zi qandê pêhet ardaena şarê ma Zazayan, ê nemê pêserok, roşnaviri Zazayan bo.

Çorşmeye jew adiri di pêhet amayen, jew mil bibiyaen wazena.

Bimanê weşêy di, bi selamanê germiya.

Faruk İremet

Xêr ama Tija Sodiri,

emegdarê delali, ez sebeta na gama hewla ke sima eşta, sima berxudar ken u na rae de simarê destberêni wazen.

Albazêne, waştena mi awa ke, sima na raa raşte de xo ravêr berê u nê fikranê rašta wertê qomê made bidê naskerdene, bidê heskerdene. Verba dismeni metensê qomê ma bê.

Çike na çend serriyo ma vineme ke, ne wertê qomê hukimdara ra, ne ki wertê qomê verba hukimdareni ra, ne fikrê de pak, ne ki kerdene de pake nêveciye, nêvecina ki. Ma zafine de guriyayme, hama heqa mi qe caê nêamê re zon.

Coka ke Tija Sodiri gere ke ebe na zanaiş xo ver bido u xo ravêr bero, wertê qomê xode şewle bido.

Diyar Gün

Ma'be xêr di hevalênê,

Mi "Tija Sodiri" qezeta de diye, simarê di-hirê kîlamu rusnon. Mirê birusnerê hepisê Meletiyê. Nika ez von ke:

Milçiki zonê xode wanenê
(... fam nêbi)

Serva vengê xo dina sero ki hepişinê

Her kes zonê xo qesey kero

Lawikunê xo vazero

Vengê xo sêro dina u dare reso.

Qe çimê kêşi iştir ra pîrr meberê

Na dina de no welat welatê mao

Serê kounê welatê made vengê tîfan-gonê biraunê ma êno

Goni sona çemê Muziri de

Derê Laçi ra vengdanê ciniyê khokim u cuanikê Dêrsimi.

Zaf ke dîr kume juvini ra, uncia vengê ma êno juvini; eve mektuve, eve kîlamu.

Veysel Y.

E-Tipi Cezaevi, Malatya

Candoğê Tija Sodiri .

Waxto ke ma ilanê Tija Sodiri qezete wê ke Tırkiya de vêjinê, ine de ke di, zaf bi-me sa. Zaf re ci cêraime, hama çî fayde ke caê nêdiye. Pêydêna şime ser ke na Tırkiya de vecina, hama Welatunê te-veri de bona vila. Naerê ki zaf kotimê ra xo ver, çike destê ma ci nêreşt. Ma wazeme ke na kemasiya xo ebe yardimê şima werte ra wedarime. Şima ke perîoda xo biresnê ma benime şa.

Ma guman kenime ke wendene u nustene, zonê xo ravêr berdene de marê bona şewle.

Ma namanê xo nênuşenime, çike ma emegaarê musnaişime, azaê "Eğit-Sen"îme

Düzce ra, emegdarê musnaişi

Gurekarê Tija Sodiri .

Ma wazenime ke bêpere abonê perîoda şima şime. Eke destbera şimara ke êno, ma ke kenê abonê xo, zaf benime sa.

Nika ra şimara vanime berxudar bê.

Hepusxanê Sakariya ra
Ibrahim Bingöl

Ma be xêr redaksiyonê perîode,

Emegdarê delali,

verê coy wazen ke simarê sebeta xizmeta kultur u qomi vaci berxudar bê. Simarê weşiyê u ravêrşiyene wazen.

Mı waşt ke amora jüine de simade piya bi, hama çî fayde ke perîode nêkewte mi dest. Nika ancax bese ken ke adresa simarê binusni. Naye ra tepiya ke mirê birusnê, ben berxudar.

simarê çapê perîode de destberêni wazen.

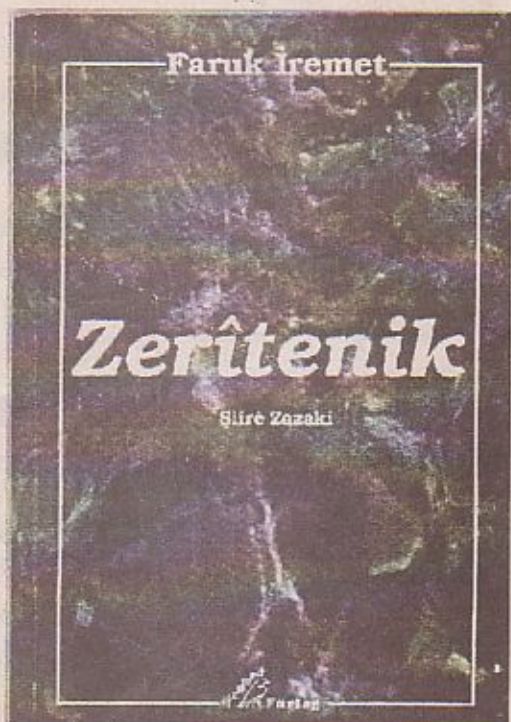
Cenevre ra, Alaz Yılmaz

Star Müzik, Tel: 0203-405529

Pir: Litos Yolu, 2. Matbaacılar sitesi,
B-Blok ZB-24, TR-Topkapı-İstanbul.
Pir: Postfach 210712, D-47029 Duisburg

İremet Förlag, Box: 4014,
12804 Stockholm-Sweden

Nêjdi de vejino

Kontakt-Telefon: 02261-28738

<i>Tija Sodiri</i>	IPA	Kirmancki/Zazaki	Tırki
Aa	[a]	ap	amca
Bb	[b]	bize	keçi
Cc	[dz]	cıle	yatak
	[dʒ]	ciran	komşu
Çç	[tʰ]	çım	göz
	[tʰʰ]	çite	başörtü
Dd	[d]	dest	el
Ee	[ɛ]	des	on
Êê	[ʔe]	dês / çê	duvar / ev
Ff	[f]	fek	ağız
Gg	[g]	ga	öküz
Ğğ	[ʰ]	ğezale	ceylan
Hh	[h]	hard	yer
Iı	[ɨ]	bılbıl	bülbül
İi	[i]	isot	biber
Jj	[ʒ]	jil	filiz
Kk	[kʰ]	ko	dağ
Ll	[l]	linge	ayak
Mm	[m]	manga	inek
Nn	[n]	nun	ekmek
Oo	[o]	osin	demir
Pp	[pʰ]	puç	çorap
Qq	[q]	qatır	katır
Rr	[r]	ri / her	yüz / eşek
Ss	[s]	soe	elma
Şş	[ʃ]	şêr	aslan
Tt	[tʰ]	tire	oklava
Uu	[u]	ustıne	direk
Üü	[y]	lüye	tilki
Vv	[v]	verg	kurt
Ww	[w]	ware	yayla
Xx	[x]	xılık	çömlek
Yy	[j]	yabu	tabiat
Zz	[z]	zarance	keklik

